

ΕΤΟΣ 24° ♦ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2005 ♦ ΑΡ. 285

ΔΑΥΛΟΣ

€ 6

Κωδ.
ΕΛ.ΤΑ.:
3187

ΛΕΣΒΟΣ, ΤΟ ΝΗΣΙ
ΤΗΣ ΚΑΛΥΨΟΥΣ;

Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΟΣ ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΡΑΤΟΥΡΓΗΜΑ “ΕΛΛΗΝΟ-ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ”

Ἀφιέρωμα

Ὁ «ἱερός»
διωγμὸς
τοῦ Ὁρθοῦ
Λόγου

ISSN 1105-9486

9 771105 948009

**ΑΦΑΡΜΑΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ: ΜΙΑ ΑΡΧΑΙΑ
ΓΝΩΣΗ ΞΑΝΑΖΩΝΤΑΝΕΥΕΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Ίδρυτής - ιδιοκτήτης,
εκδότης - διευθυντής
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα.
Τηλέφωνα: 2103223957,
2103314986, 2109841655
Τηλεομοιότυπος: 2103314997

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:
<http://www.davlos.gr>
Ηλεκτρονική αλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9:30-14:30
καθημερινά (και Σάββατο).

Εκτύπωση: PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα,
Τηλ.: 210 5225479.

- Τιμή αντιτύπου: €6.
- 12μην συνδρομή: €53.
- Όργανισμών κ.λπ.: €80.
 - Φοιτητών: €43.
 - Εξωτερικού: €80.
- Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται αυτόματα
μετά τη λήξη του 12μήνου.
Διακοπή της συνδρομής γίνεται μόνον
κατόπιν τηλεφωνήματος
του ενδιαφερομένου.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.**

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.
Για εξοικονόμηση χώρου το Περιοδικό
διατηρεί το δικαίωμα σύμπτυξης ή δημοσί-
ευσης σε συνεχείς των προσφερομένων
συνεργασιών.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά έμβασματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ,
Πόστ Ρεστάντ 175 01, Π. Φάληρο.

- Παραγγελίες μέσω Διαδικτύου
Βιβλίων, τόμων, παλαιών τευχών «Δ»
και έγγραφες συνδρομητών:
στην ιστοσελίδα μας www.davlos.gr
- Επίσης έγγραφες συνδρομητών με
ένα απλό τηλεφώνημα στα
τηλέφωνα του «Δ».

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Απαγορεύεται ή εν όλω ή εν μέρει
αναδημοσίευση ή αναμετάδοση καθ'
οιονδήποτε τρόπον δημοσιευμάτων
του «Δαυλού» χωρίς τη γραπτή άδεια
του εκδότη.

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό Πρωτοποριακής Έρευνας
Έτος 24^ο, Νοέμβριος 2005, Άριθ. 285

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η μάχη Όρθου Λόγου-Θεοκρατίας σήμερα **19134**

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Επιμένουν: Το Άλφάβητο είναι φοινικικό **19136**

ΕΡΕΥΝΕΣ

Το μήκος σπείρας και ο λόγος
πρωτονίου-ηλεκτρονίου **19141**
Άφάρμακη Ίατρική **19149**
Λέσβος, το νησί της Καλυψούς **19209**
Άπο τον «τόρνο» στον «τουρισμό»... **19225**

ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΤΕΡΑΤΟΥΡΓΗΜΑ

Το αρχιτεκτονικό τέρας του Άρτεμισίου **19160**
Η επιδίωξη ενός νέου Μεσαίωνα **19162**
Το άριστοτελικό «θεϊόν» **19164**
«Και ρίπτουν την Λογικήν εις την φωτιάν» **19168**
Μουσουλμάνοι έλληνόγλωσσοι και
χριστιανοί τουρκόγλωσσοι **19175**
Η Έλληνική ως επίσημη γλώσσα των Όθωμανών... **19175**
Ο κατατρεγμός της Παιδείας **19193**
Έκκλησία-Παιδεία 4-0 **19198**
Η Όρθοδοξία είχε άφορίσει τον Τολστίοι **19200**
«Εύχαριστώ τον Θεό...» **19206**
Φύλακας της Βραυρώνας ο Άγ. Γεώργιος **19208**

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Η ΝΑΣΑ έπαληθεύει τον Φιλόλαο **19146**
Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ **19192**
ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ **19217**
Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ **19225**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Ι. Α. Βλάχος (Λέσβος, το νησί της Καλυψούς) **19209**
Γαλάτεια (Η ενότητα Ποίησης-Μουσικής-Χορού) . **19219**

Ό «Δ» έχει την ευθύνη των κειμένων που δημοσιεύει στis
σελίδες του. Για τις δραστηριότητες, δημοσιεύσεις, διατυ-
πώσεις θέσεων κ.λπ. εκτός «Δαυλού» από πρόσωπα που
γράφουν ή έγραψαν στο Περιοδικό, ο «Δ» δεν ευθύνεται.

Η ΤΩΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΜΕΤΩΠΟ

ανένα γεγονός δὲν εἶναι πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸ τῆς κοσμοϊστορικῆς ἀνατροπῆς, ποὺ συντελεῖται στὶς μέρες μας στὴν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας, ἀπὸ τὴν Σύνοδο τοῦ Λουξεμβούργου στὶς 2, 3 καὶ 4 Ὀκτωβρίου. Ἐκεῖ, σ' ἓνα περιδινούμενο ἀπὸ τὴ σύγκρουση τοῦ Χθὲς μὲ τὸ Σήμερα καυτὸ καζάνι, ἔβρασαν σύγχρονες τάσεις μαζί μὲ προκαταλήψεις αἰώνων καὶ ιδέες μελλοντικές μαζί μὲ ἀγκυλώσεις ἱστορικές, γιὰ νὰ «δέση» στὸ τέλος ἓνα ἀποτέλεσμα-ἀπόφαση, ποὺ προδιαγράφει τὴν πορεία τῆς Ἱστορίας στοὺς ἐπόμενους αἰῶνες. Ἐκεῖ, στὸ Λουξεμβούργο, μιὰ Εὐρώπη μὲ τὰ χίλια-μύρια σημάδια ἐνὸς σκοτεινοῦ καὶ ταυτόχρονα φωτεινοῦ παρελθόντος τῆς ζωγραφισμένα μὲ ὅλα τὰ χρώματα τῆς ἱριδος πάνω στὸ πρόσωπό της, ἔπαιρνε ὅλες τὶς μορφές, ποὺ διαβαθμίζονται ἀπὸ τὴν ὑστερική εἰκόνα μιᾶς Αὐστριακῆς ὑπουργοῦ, ποὺ μᾶλλον ζοῦσε στὰ 1683, ὅταν ὁ μουσουλμάνος μεγάλος βεζύρης Μουσταφᾶ πολιορκοῦσε τὴ χριστιανικὴ Βιέννη, μέχρι τὴν ἀμφιταλαντευόμενη βούληση τῶν ὑπολοίπων νὰ ξεπεράσουν τὶς θρησκευτικές τους (κυρίως Καθολικές) πεποιθήσεις, μιὰ βούληση ποὺ μετὰ ἀπὸ πολὺ «μαγείρεμα» μέσα στὸ καυτὸ καζάνι ἔγινε ἀπόφαση. Κι ἐκεῖ, στὸ Λουξεμβούργο, μιὰ προσευχόμενη στὸ Γιαχβὲ Ἀμερικὴ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ συνεχῶς (ἀπὸ τὴν τελευταία Μαύρη τῆς Λουϊζιάνας μέχρι τὸν πρόεδρό της), ποὺ συγκρούεται μέχρι θανάτου μὲ τοὺς πιστοὺς τοῦ Ἀλλάχ, παρενέβη, γιὰ νὰ ἐνσωματωθῇ μιὰ ἰσλαμικὴ χώρα στὸν ὑπερατλαντικὸ (ΗΠΑ-Εὐρώπη) χριστιανικὸ ὄργανισμό.

κ. Ἑρντογάν, ἔχοντας προφανῶς συνείδηση τῆς Ἱστορικῆς Στιγμῆς, εἶπε ὅτι ἡ Εὐρώπη ἢ θὰ παραμείνῃ μιὰ χριστιανικὴ λέσχη (ἀποκλείοντας τοὺς μὴ χριστιανούς), χωρὶς καμμιά ἐλπίδα νὰ παίξῃ παγκόσμιο ρόλο, ἢ θὰ προσχωρήσῃ στὴν ιδέα τῆς «συνάντησης τῶν πολιτισμῶν», ἐννοῶντας προφανῶς τὴν συνάντηση τῶν θρησκειῶν καὶ τὴν κατὰ συνέπειαν συνάντηση τῶν ἀνθρώπων ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπαλλαγὴ τους ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς δεισιδαιμονίες τους. Θὰ ἦταν ἴσως πιὸ ἀντικειμενικὸς καὶ σαφής, ἂν ἔλεγε ἀπλῶς: «Ἡ θὰ παραμείνουμε ἀκόμη πιστοὶ τοῦ Γιαχβὲ καὶ τῶν γεννημάτων του (Χριστοῦ καὶ Ἀλλάχ), ὅποτε δὲν θὰ ὑπάρξῃ κανένα μέλλον διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἢ θὰ προσχωρήσουμε πιά στὸν Πολιτισμὸ, ὅποτε τὸ μέλλον εἶναι ἐλεύθερο καὶ λαμπρό.» Διότι ἓνας εἶναι ὁ Πολιτισμὸς, ποὺ γίνεται δεκτὸς ἀπ' ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν ἐνώνει ἀνεξαρτήτως θρησκειῶν, κρατῶν, ἐθνῶν κ.λπ., εἶναι ἐκεῖνος τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Τεχνολογίας, τῆς Πληροφορικῆς -καὶ αὐτὸς εἶναι μόνον ὁ Πολιτισμὸς τοῦ ἔλλογου ἀνθρώπου-

ΜΕΤΑΞΥ ΟΡΘΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΚΡΑΤΙΑΣ

καὶ πιδ συγκεκριμένα: ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμός.

Αὐτὸς ὁ Πολιτισμὸς δὲν ἔχει ἀντίπαλο, γιὰ νὰ «συναντηθῇ» μαζί του, ὅπως φαντάζεται ὁ κ. Ἑρντογάν, ἔχει γίνεῖ παγκόσμιος, καὶ ἂν μπορῇ νὰ «συναντηθῇ» μὲ κάποιους, αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄλλοι πιστοὶ εἴτε τοῦ Γιαχβὲ εἴτε τοῦ Χριστοῦ εἴτε τοῦ Ἀλλάχ, ποὺ ἐπιμένουν νὰ ἄγωνται καὶ φέρονται ἀπὸ τὰ «ἐκτοπλάσματα» τῶν πίστεών τους, ἐκτοπίζοντας τὸν Ὁρθὸ Λόγο ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορία. Κι αὐτὸς ὁ Πολιτισμὸς εἶναι ἤδη μιὰ παγκόσμια ζωντανὴ πραγματικότητα, εἶναι πανταχοῦ παρὼν, ὅπου ὑπάρχει ἔρευνα, ἀναζήτησις, ἐλευθερία, ἀδογματίστη σκέψις, ἀπαλλαγὴ τῆς ψυχῆς ἀπὸ μεταφυσικὰς φαντασιώσεις: φόβο, ἀλαζονεία, ἄτην, ὕβριν.

Αὐτὴ ἡ πανίσχυρη καὶ ζωντανὴ παγκόσμια πραγματικότητα «ἔσυρε» μὲ τὸ ἀόρατο χέρι της τοὺς διαφόρους ἐξουσιαστές, ποὺ δροῦν ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Αἰγαίου, τοὺς ἔρριξε μέσα στὸ ζέον, ὅπως εἶπαμε, καζάνι της καὶ τοὺς «έδεσε», ὅπως «δένει» τὸ γλυκὸ μέσα στὸ βράζον δοχεῖο. Κι ἔτσι ἐκόντες ἄκοντες, προσευχόμενοι στὸ θεὸ τους ἢ ἀποτασσόμενοι τῷ σατανᾷ τους, πῆραν τελικὰ τὴν κοσμοϊστορικὴ ἀπόφασις, τὴν ἀπόφασις ποὺ ἀντικατοπτρίζει τὴν νίκη τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου ἐπὶ τῆς Ἀσιογενοῦς Ἀλογίας ὕστερα ἀπὸ ἀτέλειωτους σκοτεινοὺς αἰῶνες κυριαρχίας τῆς δεύτερης, ποὺ ἀπλώθηκε ἀπὸ τὴν ἐκεῖθεν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ἀμερικὴ μέχρι τὴν Εὐρώπη καὶ τὸ Αἶγαίον (Γιαχβέ) κι ἀπὸ τὸ Αἶγαίον μέχρι τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰνδοῦ (Ἀλλάχ).

αὶ ἡ Χριστιανοβυζαντινορρωμιοσύνη; Γι' αὐτὴν ἡ μάχη τοῦ Λουξεμβούργου δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐπιδίωξι νὰ δεχθῇ ἡ Τουρκία στὰ πλαίσια τῆς εὐρωπαϊκῆς τῆς προοπτικῆς τὴν... «οἰκουμενικότητα» τοῦ Ὁρθόδοξου Πατριαρχείου καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν... λειτουργία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης! Φρίκη...

Αὐτὸ τὸ «ρωμιοσύναιο σύνδρομο» τῆς ἐθνικῆς σχιζοφρένειας τοῦ Ἑλληνοχριστιανισμοῦ-Βυζαντινισμοῦ, ποὺ ταλαιπωρεῖ τὸν Ἑλληνισμὸ 160 χρόνια, ἀναλύσαμε ἤδη μὲ ἑκατοντάδες ἔρευνες, στοιχεῖα, ἀποδείξεις, ντοκουμέντα κ.λπ., κ.λπ., ἀπὸ τὰ ὁποῖα βρῖθουν ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ τεύχη τοῦ «Δ», ποὺ ἐκδώσαμε στὰ τελευταῖα 25 χρόνια. Αὐτὸν τὸν τραγέλαφο θὰ παρουσιάσουμε -πιδ στοχευμένα- καὶ στὸ ἀφιέρωμα τοῦ τεύχους ποὺ κρατᾶτε στὰ χέρια σας.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἡ θέση τῶν δούλων (εἰλώτων) στὴ Σπάρτη

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Στὸ ὑπ' ἀριθμ. 283 τεῦχος τοῦ ἐγκρίτου περι-
οδικοῦ «Δαυλός» ἐδημοσιεύθη ἄρθρο τοῦ κυρί-
ου Γερασίμου Καζάνα μὲ τίτλο «Ἡ Νομοθεσία
ὑπὲρ τῶν δούλων στὴν ἀρχαιότητα - Συγκρί-
σεις μὲ τὴν δουλεία τῶν νεωτέρων χρόνων».
Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ κάνω τὶς ἐξῆς παρατη-
ρήσεις, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὰ ἀναφερόμενα ὑπὸ
τοῦ ἀρθρογράφου στὴν ἰδιαιτέρα μου πατρί-
δα, τὴ Σπάρτη.

Ὁ Ὅμηρος (Ἰλιάς Β 581-585) ἀναφέρει: «Ὅ-
σοι κατοικοῦσαν τὴν στενόπορη Λακεδαί-
μονα μὲ τὰ λαγκάδια καὶ τὴν Φάριν καὶ τὴν
Σπάρτην καὶ τὴν Μέσην μὲ τὰ πολλὰ τὰ περι-
στέρα καὶ ἐκαρποῦντο τὰς Βρυσεῖας καὶ τὰς
ποθητὰς Αὐγείας, κι ὅσοι κατοικοῦσαν τὰς Ἀ-
μύκλας καὶ τὸ Ἔλος, τὴν πόλι ποὺ ἦταν κον-
τὰ στὸ περιγιάλι, καὶ ὅσοι κατοικοῦσαν τὴν
Λάαν καὶ ἔμεναν γύρω ἀπὸ τὸ Οἴτυλον αὐ-
τῶν ἀρχηγὸς ἦταν μὲ ἐξήντα καράβια ὁ ἀδελ-
φός μου ὁ βροντόφωνος Μενέλαος.» Τοῦτ' αὐ-
τὸ προκύπτει καὶ ἀπὸ τὸν «νηῶν κατάλογον»
(Ἰλιάς Β 487-760). Παράλλως πόλεις ἐκτὸς ἀπὸ
τὸ Ἔλος ἦταν τόσοσιν ἢ πόλιν Λᾶς, ἀρχαιοτάτη

καὶ ἰσχυροτάτη μετὰ λιμένος (Λεξικὸ Ἑλευθε-
ρουδάκη, τόμος 8, σελ. 548), ὅσον καὶ ἡ πόλις
Οἴτυλον (Λεξικὸ Ἑλευθερουδάκη, τόμος 10,
σελ. 28), κατὰ τὸν Στράβωνα Βοίτυλος καὶ τὸν
Παυσανία (Λακωνικά ΙΙΙ, 21,7 25,10 26,1) Οἴτυ-
λον (σημ. Ι τῆς σελ. 450). Ἡ κατάληψις τῆς Λα-
κωνίας ἐγίνε προοδευτικῶς ὑπὸ τῶν Δωριέων
καὶ ἡ πόλις τοῦ Ἔλους, στὸν μυθὸ τοῦ Λακωνι-
κοῦ κόλπου, κατελήφθη τελευταία ἐπὶ τῆς βασι-
λείας τοῦ Ἀλκαμένου, υἱοῦ τοῦ Τηλέκλου, πα-
ρὰ τὴν βοήθεια τῶν Ἀργείων πρὸς τοὺς Ἀχαι-
οὺς κατοίκους τῆς («Ἱστορ. Ἑλλην. Ἔθνη»,
Ἐκδοτικὴ, τόμος Β', σελ. 50).

Οἱ περίοικοι δὲν ἐστεροῦντο πολιτικῶν δι-
καιωμάτων· περίοικοι ἐκαλοῦντο οἱ ἐλεύθε-
ροι κάτοικοι τῆς Λακωνικῆς, οἱ ὅποιοι κατοι-
κοῦσαν ἐκτὸς τῆς Σπάρτης. Ἀπετελοῦσαν τὴν
μέσην τάξιν μεταξὺ τῶν «ὁμοίων» καὶ τῶν «εἰ-
λώτων» (Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἡλίου, τόμος ΙΗ', σελ.
234). Μόνον οἱ περίοικοι μετήρχοντο στὴ Λα-
κωνικὴ τὸ ἐμπόριον τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγω-
γῆς προϊόντων καὶ ὅλο τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπό-
ριον, κατοικοῦσαν στὶς δικῆς τοὺς πόλεις, εἶχαν
30.000 κλήρους (Πλούταρχος, «Λυκοῦργος»,

ΕΠΙΜΕΝΟΥΝ «ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΑ»: ΤΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΕΙΝΑΙ ΦΟΙΝΙΚΙΚΟ

Κύριε διευθυντά,

Πρὶν λίγες ἡμέρες ἐπισκέφθηκα τὸ νέο ὄροφο τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν,
ὅπου πρᾶγματι τὰ ἐκθέματα εἶναι ἐντυπωσιακά. Ὅμως στὶς πληροφορίες, ποὺ ὑπάρχουν
στὴν εἴσοδο κάθε αἴθουσας, διαπίστωσα, ὁμολογῶ μὲ πολλὴ δυσαρέσκεια, ὅτι στὴν αἴθου-
σα ποὺ ὑπάρχουν τὰ ἐκθέματα τῆς Γεωμετρικῆς Περιόδου ἀναφέρεται ὡς ἀπολύτως βέβαιο,
ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο προέρχεται ἀπὸ τὸ φοινικικό. Γιὰ τοῦ λόγον τὸ ἀληθές σᾶς
ἐπισυνάπτω καὶ τὴ σχετικὴ φωτογραφία, στὴν Ἑλληνικὴ καὶ τὴν Ἀγγλικὴ γλῶσσα. Ἡ ἴδια
πληροφορία εὐρίσκεται καὶ στὴν πινακίδα τῆς Αἴθουσας 7, ἴσως γιὰ νὰ ἐμπεδωθῇ καλύτε-
ρα ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες τοῦ Μουσείου.

Εἶναι γνωστὸ, ὅτι σήμερα ὑπάρχουν δύο ἀντιμαχόμενες ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις περὶ τῆς
προελεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου, καὶ κατὰ τὴν προσωπικὴ μου ἄποψη ἐκείνη ποὺ
πλησιάζει περισσότερο στὴν πιὸ ὀρθὴ θέση εἶναι αὐτή, ποὺ θεωρεῖ ὅτι τὸ ἀλφάβητο τῆς Ἑλ-

παρ. 8), ὑπηρετοῦσαν στὸν στρατὸν τῆς Σπάρτης καὶ ἐλάμβαναν μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες.

Οἱ εἰλωτες ἀπετελοῦσαν τὴν τρίτην κοινωνικὴν κατηγορίαν τῶν κατοίκων μετὰ τοὺς «πολίτας» καὶ τοὺς «περιοίκους». Ἦσαν δημόσιοι δοῦλοι, ιδιότης ποὺ δὲν ἦταν ἄνευ σημασίας, ἀφοῦ στὴν Σπάρτῃ ιδιωτικοὶ δοῦλοι εἴτε δὲν ὑπῆρχαν ἀνέκαθεν, εἴτε δὲν ἐπετρέπετο ἡ εἰσαγωγή των βάσει τῶν νόμων τῆς ξενηλασίας. Ἡ πολιτεία χορηγοῦσε εἰλωτες εἰς τοὺς πολίτες, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα οὔτε νὰ τοὺς μεταπωλῇσουν οὔτε νὰ τοὺς ἀπελευθερώσουν. Δικαίωμα ἀπελευθερώσεως εἶχε μόνον ἡ Ἀπέλλα (Ἐκκλησία τοῦ Δήμου). (Λεξικὸ Ἑλλίου, τόμος Η', σελ. 496.) Στους κυρίους τῶν κλήρων οἱ εἰλωτες ἀπέδιδαν ὠρισμένη εἰσφορά, ἀπὸ τὴν ὁποία, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ αὐξηθῇ, συνήθως ἔμενε στους εἰλωτες ἱκανὸ περισσεύμα κατὰ τὰ ἔτη τῆς εὐφορίας, οὕτως ὥστε πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐθησαύριζαν ἀξίας λόγου περιουσί-

ας. Ἔτσι ἡ κατάστασις τῶν εἰλωτῶν ἦταν μὲν κακὴ ὅχι ὁμῶς καὶ τραγικὴ. Ἡ εἰλωτία διατηρήθηκε σχεδὸν ἄνευ μεταβολῆς μέχρι τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Οἱ εἰλωτες στὴ Σπάρτῃ καὶ οἱ δοῦλοι τῆς Ἀθήνας ἐξυπηρετοῦσαν πρωτίστως τὰ συμφέροντα τῶν ἡγεμονευουσῶν αὐτῶν πόλεων, πλὴν ἀναντιρρήτως ἡ θέσις τούτων στὶς πόλεις των ἦταν σὲ πολλὴ καλὺτερη μοῖραν ἀπὸ ἐκείνη τῶν δούλων τῆς Ρώμης. Κλείνοντας θὰ ἤθελα νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ἓνα μεγάλο μέρος τῆς δόξης τῆς δωρικῆς Σπάρτης ἀνήκει ἀναμφίβολα καὶ στους δυὸ ἰσχυροὺς στυλοβάτες τῆς Σπαρτιακῆς Πολιτείας, τοὺς περιοίκους καὶ τοὺς εἰλωτες, οἱ ὅποιοι καὶ συνεπολέμησαν μὲ τοὺς Σπαρτιάτες κατὰ τῶν Περσῶν.

Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία
Γεώργιος Παν. Δουρίδας
Μέλος τοῦ Συνδέσμου
τῶν ἐν Ἀττικῇ Λακεδαιμονίων

Ἡ ἐλληνικοχριστιανικὴ σαλάτα στὴν ΕΡΤ

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Συχνὰ παρακολουθῶ στὴν Ν.Ε.Τ. τὴν ἐκπομπὴ «Ταξιδεύοντας» μὲ τὴν Μάγια Τσόκλη. Μία ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσα πολλὰς φορὲς ἐκπομπή, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴ γνωριμία τοῦ κοινοῦ ὀπτικὰ μὲ διάφορα μέρη ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος.

Ἐκεῖνο ποὺ μοῦ κάνει ἐντύπωση (κακῶς: ἀναμενόμενο στὴν Ἑλληνικὴ ΤV) καὶ γι' αὐτὸ

γράφω καὶ τὴν ἐπιστολή, εἶναι ἡ ἐλλιπὴς πληροφοροφόρηση τῆς παρουσιάστριας, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν παρουσίαση ἀρχαίων ἐρειπίων στὴ χώρα μας, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ὑπερ-πλήρη ἐνημέρωσή, ἔαν ἡ παρουσιάσῃ τῆς περιλαμβάνῃ (καὶ πάντα περιλαμβάνει) ἰουδαϊοχριστιανικοὺς ναοὺς καὶ μοναστήρια.

Τί ἐννοῶ; Στὴν παρουσίαση τῶν ἀρχαίων ἡ

λνικῆς Γλώσσας εἶναι δημιούργημα τῶν ἰδίων ἀνθρώπων, ποὺ μιλοῦσαν καὶ μιᾶνε ἐδῶ καὶ πέντε τοῦλάχιστον χιλιετίες τῇ γλώσσᾳ αὐτῇ. Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τὴν προσωπικὴ γνώμη τοῦ καθενός, εἰδικοῦ γλωσσολόγου ἢ ἐπιστήμονος ἄλλης εἰδικότητος ἢ ἀκόμη καὶ ἐρασιτέχνη ἐρευνήτοῦ, οἱ ἀπόψεις τοῦ καθενός εἶναι σεβαστές, ὅταν περιέχουν ἔστω καὶ ψήγματα ἀλήθειας.

Ἡ ἄποψη, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο εἶναι ἐλληνικὴ προσαρμογὴ τοῦ φοινικικοῦ εἶναι καθ' ὅλα σεβαστὴ, πᾶσχει ὅμως ἀπὸ ἀτράνταχτη τεκμηρίωση. Σητηρίζεται, ὡς γνωστό, σ' ἓνα ἀπόσπασμα τοῦ Ἡροδότου, σὸ ὁποῖο ὅμως δὲν εἶναι σαφές, ἂν ἐννοῇ ὅλα τὰ γράμματα ἢ μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ, δεδομένου ὅτι λείπει τὸ ἄρθρο. Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι καὶ ἡ μόνη ἱστορικὴ ἀναφορὰ περὶ τοῦ ἀλφαβήτου, ὅπως ἀναφέρεται ἀπὸ τοὺς γλωσσολόγους, γιὰτὶ ὅσο ἱστορικὴ ἀναφορὰ εἶναι αὐτὴ τοῦ Ἡροδότου, ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἐποχὴ τοῦ Κάδμου, ἄλλο τόσο ἱστορικὲς ἀναφορὲς εἶναι καὶ ἐκεῖνες τοῦ Ἀλκιδάμαντος (Ulix 24, σελ. 190) καὶ τοῦ Διόδωρου τοῦ Σικελιώτη (III 67, 2). Ἐπίσης διάφοροι συγγραφεῖς ἀναφέρουν ὅτι οἱ Φοῖνικες παρέλαβαν τὸ ἀλφάβητο ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες, ὅπως ὁ Ντυσσώ, ὁ Γκερογκῆφ, ὁ Πῶλ

πληροφόρηση είναι «ταχέως ρυθμοῦ», ἡ ἄγνοια καὶ ἡ ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου ἐμφανής, ὅλα τὰ περὶ ἐπιφανειακά, δὲν εἶναι ἀρχαιολόγος, τὸ ξέρω, δὲν εἶναι ὅμως καὶ θεολόγος. Δὲν ἄκουσά ποτε ἀπὸ τὸ στόμα τῆς νᾶ κἀνὴ ἓνα «ἀνέβασμα», ἔστω μικρό, στὸν πολιτισμὸ τῶν προγόνων τῆς (μας), τὸν μεγαλύτερο πολιτισμὸ ποὺ ἐμφανίστηκε στὸν πλανήτη ποὺ πατάει. Ποτὲ δὲν ἀνέφερε τοὺς πραγματικοὺς «δημιουργούς» τῶν ἐρειπίων ποὺ κυκλοφορεῖ ἀνάμεσά τους, καὶ συνήθως αὐτὰ ὀφείλονται σὲ σεισμούς, λοιμούς, καταποντισμούς, καὶ ἐπιθέσεις βαρβάρων, κοινῶν βαρβάρων καὶ ὄχι τιμωμένων, φαϊά, μαῦρα καὶ φωτοστέφανα ἁγίων φερόντων.

Ὅταν βρεθῇ (πάντα βρίσκεται) μπροστὰ σὲ ἐκκλησία, ἐκκλησιάκι, μοναστήρι ἢ χώρο ποὺ πάτησε κάποιος «ἄγιος», γνωρίζει τὰ πάντα, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς τεράστιο, ὅπως καὶ οἱ γνώ-

σεις τῆς γιὰ τὸ τί ἔκανε ὁ συγκεκριμένος ἄγιος, στὸν ὅποιο εἶναι ἀφιερωμένος ὁ ναός, τὸ ποῦ μαρτύρησε (ὅλοι μαρτύρησαν;), τὸ ποῦ τοῦ πήραν τὸ κεφάλι...

Ἄς μὴν ἐπεκταθῶ στὶς ἐνσυνείδητες ἀνθελ-
ληνικὲς πράξεις καὶ ἄλλων δημοσιογράφων, ποὺ ἐξασφαλίζουν τὴ δουλειά τους, τὶς προαγωγὰς καὶ τὸ χρῆμα, λειτουργώντας κατὰ τῆς χώρας τους, φιλώντας τὸ δαχτυλίδι στὸ χέρι τοῦ μεγάλου «Νοβοῦ», ποὺ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὸ Θεό.

Ἄχ, καὶ μὲν Ἑλλάδα, πόσο δύσκολο εἶναι νὰ βρῇς καθαρὸ Ἑλληνα στὸ χῶμα σου, καὶ ἰδιαίτερα στοὺς χώρους τῆς τηλεόρασης, τῆς πολιτικῆς καὶ –δὲν τὸ συζητῶ βέβαια– στὸ χώρο τῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ ἐκτίμηση
Παναγ. Ίατροῦ
Θεσσαλονίκη

Οἱ ἀναθεματισμοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ κ. Χριστόδουλος

Χαῖρε κ. Λάμπρου,

Κοινοποιῶ στὴν «Ἀπογευματινὴ» καὶ τὸν ὑπόλοιπο Τύπο τὴν ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. Χριστόδουλο, ἀρχὴ κάνοντας ἀπὸ ἐσὲ καὶ τὸ «Δαυλό».

Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπο κύριο Χριστόδουλο

Θέμα: «Ἡ συνάντηση τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ μὲ τὸ Χριστιανισμό.» Δημοσιεύσεις τοῦ ἀρχιεπισκόπου σὲ εὐμεγέθη τετράστιχα στὴν ἐφημερί-

δα ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ, τοῦ πρώτου ὑπὸ τὸν παραπλανητικὸ τίτλο «Ὁ προσπλουτισμὸς τῶν Ἑλλήνων».

Μακαριώτατε,

Ἔχω, ὅπως ὁμολογεῖτε, τὸν Ὀμηρο κορυφαῖο τῆς ἑλληνικῆς ποίησης ἐδῶ καὶ 3000 χρόνια, ἐπικαλούμενος τὸν Ἡσίοδο καὶ ἀναφερόμενος στοὺς Εὐριπίδη, Πλάτωνα, Ἡρόδοτο, γιὰ νὰ ἀνιχνεύσετε ἀνύπαρκτες διαφορὰς μεταξὺ ἀρχαίης ἑλληνικῆς θρησκείας καὶ φιλοσοφίας, παραδέχεσθε ὅτι ὅλους τοὺς ἀνωτέρω τοὺς μελετήσατε. Ὁ-

Φῶρ καὶ ἀκόμη σημαντικώτερο ὁ ἀνασκαφέας τῆς Κνωσοῦ, ὁ ἀρχαιολόγος Ἄρθουρ Ἔβανς. Θὰ ἤθελα νὰ τονίσω ἀκόμη, ὅτι ὁ Ἰσπανὸς γλωσσολόγος Francisco Adrados στὸ βιβλίο του τοῦ 1999 (ἑλληνικὴ ἔκδοση 2003) «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας» ἀναφέρει στὸν πρό-
λογό του τὰ ἑξῆς: **«Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὴν ἐπίδραση ποὺ ἄσκησαν (ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Κινεζικὴ) σὲ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὰς γλώσσες, ἀκόμη καὶ σήμερα, ἡ Ἑλληνικὴ εἶναι ἡ πρώτη γλῶσσα τοῦ κόσμου. Ἡ ἄμεση ἢ ἔμμεση ἐπίδραση τοῦ ἀλφαβήτου τῆς, τοῦ λεξιλογίου τῆς, τοῦ συντακτικοῦ τῆς καὶ τῆς λογοτεχνίας τῆς ἦταν καὶ εἶναι τεράστια.»** Εἶναι γεγονός, ὅτι πιὸ κάτω, στὴ σελίδα 79, ἀντιφάσκει, δεχόμενος ὅτι στοὺς «σκοτεινοὺς αἰῶνες» ἡ συλλαβικὴ γραφὴ χάθηκε, καὶ εἶναι διαδεδομένη ἡ σημερινὴ θέση τῶν γλωσσολόγων, ὅτι δημιουργήθηκαν νέα ἀλφάβητα ἀπὸ τοὺς Φοῖνικες. Εἶναι βέβαια ἀξιοπερίεργο, πῶς μίᾳ γλῶσσα, ποὺ σήμερα ἀναγνωρίζεται διεθνῶς ὡς ἡ «πρῶτη γλῶσσα τοῦ κόσμου», δὲν κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ἓνα ἀλφάβητο καὶ τὸ δανείστηκε ἀπὸ μίᾳ γλῶσσα, ποὺ δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ κανένα ἀπολύτως πνευματικὸ ἢ ἔστω λογοτεχνικὸ ἐπίτευγμα. Δὲν θὰ ἤθελα νὰ καταχραστῶ τὸν χώρο τοῦ περιοδικοῦ σας, ἄλλωστε πρὸ εἰκοσαετίας πε- ▶

πότε, δυστυχώς για σās, Μακαριώτατε, έχετε αυ-
τοαναθεματισθῆ. Καί τοῦτο, διότι ἡ ὑμετέρα μακα-
ριότης αὐτοπροσώπως ἀναγινώσκουσα τοὺς ἐ-
πιτὰ ἀφορισμοὺς κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν Κυριακὴ
τῆς Μισαλλοδοξίας (συγγνώμην: Ὁρθοδοξίας)
ἀφορίζει πᾶν ὀρθόδοξον πρόβατον, ποὺ ἐξέρχε-
ται τοῦ κοπαδιοῦ, γιὰ νὰ μελετήσῃ ὁμοῦ «τοῖς δε-
χομένοις καὶ παραδίδουσι τὰ μάταια καὶ Ἑλληνικὰ
ρήματα ΑΝΑΘΕΜΑ ΤΡΙΣ 2. Τοῖς μετὰ τῶν ἄλλων
μυθικῶν πλασμάτων καὶ τὰς Πλατωνικὰς ἰδέας
ὡς ἀληθεῖς δεχομένοις ΑΝΑΘΕΜΑ ΤΡΙΣ. 3. Τοῖς
τὰ Ἑλληνικὰ διεξιούσι μαθήματα ΑΝΑΘΕΜΑ ΤΡΙΣ»
(γιὰ οἰκονομία χώρου παρέθεσα μίνι ἀποσπάσμα-
τα τῶν τριῶν μόνον ἀπὸ τοὺς ἐπιτὰ ἀνθελληνι-
κοὺς ἀφορισμοὺς τῆς Ἐκκλησίας σας κατὰ τοῦ ἱ-
εροῦ ἑλληνικοῦ χώρου ποὺ τῇ φιλοξενεῖ).

Σās καλῶ καὶ σās προκαλῶ, Μακαριώτατε,
νὰ διαλέξετε:

α ἂν εἴσατε ἐνσυνείδητος ὑποστηρικτὴς τῆς
συνάντησης τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ μὲ τὸ Χρι-
στιανισμό, ἐδῶ καὶ τώρα νὰ συγκαλέσετε ἐκκλη-
σιαστικὴ σύνοδο πρὸς ἀπάλειψιν τῶν ἀθλίων αὐ-

τῶν ἀφορισμῶν, ποὺ ἐκ τοῦ ὑμετέρου στόματος
ἐκπεμπόμενοι ἐπιπίπτουν αὐτομάτως καὶ ἐν πρώ-
τοις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ὑμετέρας μακαριότητος,
διότι ἓνας «ἀναθεματίζων» δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι
ταυτόχρονα καὶ «ἀναθεματιζόμενος» ἢ ,

β ἂν ἐμμείνετε εἰς τὴν σθεναρὰν ἀνθελληνι-
κὴν στάσιν τοῦ δόγματός σας, τῆς διατηρήσεως
αὐτῶν τῶν ἀφορισμῶν, ἄμεινον δι' Ὑμᾶς θὰ ἦ-
το, κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη, ἀντὶ νὰ βγαίνε-
τε μὲ βροντώδεις τίτλους περὶ δῆθεν «Συναν-
τήσεως τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ μὲ τὸ Χριστι-
ανισμό», νὰ «καθίσετε στὰ αὐγά σας» ἀφήνον-
τας τοὺς προσηλυτισμοὺς κατὰ μέρος, γιὰτὶ δὲν
«φτιურᾶνε» πλέον στοὺς σημερινοὺς ταχύτατα
ἐπανελληνιζόμενους κατοίκους τοῦ ἐλλαδικοῦ
χώρου καὶ τοὺς Ἑλληνες τῆς ἥδη ἀπορρωμιοποι-
ημένης διασποράς.

Εὐχομαι ὁλόψυκα, τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πνεῦμα
νὰ σās ὁδηγήσῃ στὴ σωστὴ ἐπιλογή.

Βασίλης Κούβαρος

Μαδαγασκάρη

Ἡ προσφορὰ τῶν ἀρχαίων στὸ Σήμερα καὶ στὸ Μέλλον

Κύριε διευθυντά,

Νομίζω, ὅτι, γιὰ νὰ ἀποδείξουμε καλύτερα
τὸ χαρακτῆρα τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ νὰ τὸν κάνου-
με πιδὲ ἐλκυστικὸ στὸ κοινό, ἐνδείκνυται νὰ γί-
νῃ μία ἰδιαίτερη στήλη μὲ μόνιμο θέμα τῆς τῆς
μεγαλύτερες προσωπικότητες τῆς Ἑλληνικῆς
Ἀρχαιότητος καὶ τῆς ἐπιδράσεως τοὺς στὰ ση-
μερινὰ δρώμενα. Ἔτσι θὰ ἀποδειχθῇ πῶς, χω-

ρὶς τὴν προσφορὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, δὲν
μπορεῖ νὰ ἐκφραστῇ ἡ ραγδαία ἐξέλιξις τῆς Ἑ-
πιστήμης καὶ τῆς Τεχνολογίας σήμερα καὶ προ-
παντὸς στὸ μέλλον.

Σās εὐχαριστῶ

Ἐλευθέριος Βασιλείου

Concord N.H., U.S.A.

ρίπου ἀσχοληθήκατε ἐνδελεχῶς μὲ τὸ θέμα αὐτό, καὶ περιτενεῖ νὰ ἐπαναληφθοῦν οἱ ἴδιες
ἀπόψεις. (Σημ. «Δ»: Γιὰ τὴν καταγωγὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου βλ. τῆς ἔρευνες ποὺ πρῶ-
τος ὁ «Δ» παρουσίασε στοὺς τόμους 1985 ἕως 2001 καὶ συνοπτικὰ στὸ ἄρθρο «Φοινικισμὸς
Ἀλφάβητο: Μὴ ἱστορικὴ ἀπάτη», «Δ», τ. 217, ὅπως καὶ στὸ βιβλίο τοῦ Η.Α. Τσατσόμοιρου
«Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας. - Ἡ Ἀποκωδικοποίηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφα-
βήτου», ἔκδ. «Δ», 1991, β' ἔκδοση 2003.)

Θέλω ἀπλᾶ, κλείνοντας, νὰ τονίσω ὅτι, ἂν σὲ ἓνα θέμα ὑπάρχουν διιστάμενες ἐπιστημονι-
κὲς ἀπόψεις, τότε πρέπει νὰ ἀναφέρονται ὅλες ἡ καμμία. Διαφορετικά, ἂν ἀναφέρεται μία
σὺν θέσφατο, τότε βιάζεται ἡ ἀλήθεια καὶ δημιουργεῖται μὲ τρόπο δικτατορικὸ μία ἐλλιπὴς
πληροφόρηση πρὸς τοὺς πολίτες.

Σας εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ὑπομονή σας νὰ διαβάσετε τῆς ἀπόψεις μου.

Μὲ ἐκτίμηση

Κώστας Θανασουλόπουλος

Ὁμ. Καθηγητῆς Α.Π.Θ.

Παπᾶδες, δάσκαλοι, δημοτικό, κατηχητικό...

Κύριε Λάμπρου,

Τὴν 12η Σεπτεμβρίου ἀναγκάσθηκα νὰ παρ-
αβρεθῶ στὸν «ἀγιασμό» γιὰ τὸ νέο σχολικὸ
ἔτος στὸ 1ο δημοτικὸ σχολεῖο Γλυφάδος, λόγῳ
τῆς ἐπιμονῆς τῆς κόρης μου, ἡ ὁποία δὲν ἤθε-
λε νὰ διαφοροποιηθῇ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν συμ-
μαθητῶν τῆς (ἦταν καὶ ὑποχρεωτικὸ κατὰ κά-
ποιο τρόπο). Ὅπως λοιπὸν τὸ φαντάστηκα,
τὸν πρῶτο λόγο εἶχε ὁ ἱερεὺς τῆς «ἐπισήμου»
θρησκείας. Καί, ὦ! τί συγκίνηση μὲ κατέλαβε,
ὅταν ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα του ἐκεῖνο τὸ περι-
φημο γιὰ τὴν «σοφία τοῦ Σολομῶντος» ὡς πα-
ράδειγμα γιὰ τοὺς μαθητές. Κατόπιν, στὸ κή-
ρυγμά του πρὸς τοὺς μαθητές, τοὺς παρώτρυ-

νε νὰ παρακολουθοῦν ἀνελλιπῶς τὸ κατηχητι-
κό, διότι μόνον ἔτσι θὰ γίνουν σωστοὶ ἄνθρω-
ποι. Ὅλα αὐτὰ ὑπὸ τὴν παρακολούθηση τῶν
δασκάλων καὶ τῶν γονέων, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ
τοὺς ἔβρεξε μὲ τὸ ἅγιον ὕδωρ, τοῦ φίλησαν τὸ
χέρι καὶ πήραν τὴν εὐλογία του. Κατόπιν αὐ-
τοῦ ἀπεχώρησα γεμάτος ἱκανοποίηση, διότι
μετὰ ἀπὸ αὐτὰ εἶχα πλέον ἐξασφαλίσαι τὴν σί-
γουρη μόρφωση τῆς κόρης μου μὲ γνήσια Ἑλ-
ληνικὴ Παιδεία.

Μετὰ τιμῆς
Ε. Κουμουλάκης
Γλυφάδα

Θυσιάστηκε γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Νέας Ὁρλεάνης

Κύριε διευθυντά,

Χαῖρε. Ὅταν ὁ ἀντικυκλὼν (τυφὼν) ἐπληξε
τὴν Νέαν Ὁρλεάνη, ὁ Γεσουὰχ ἠρώτησε τὸν
Πατέρα αὐτοῦ: Πάτερ, τί συμβαίνει ἐκεῖ; Οὐ-
τοί εἰσιν πιστοὶ χριστιανοί! Καὶ πρὶν λάβῃ ἀ-
πόκρισιν, ἔτρεξεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔσωσε δε-
κάδας χιλιάδων πιστῶν. Ἐπέτρεψε τὸν πνιγ-
μὸν μόνον εἰς ἀπίστους καὶ κακοὺς καὶ εἰς ὅ-
σους ἔμελλον γενέσθαι κακοί. Δὲν ἔκλεισε τὸ
διαρραγὲν φράγμα, διότι ὁ Πατήρ του δὲν τὸ ἐ-
πέτρεψεν. Ὁ Πατήρ εἶχε σχέδια. Ὡς συνήθως ὁ
Πατήρ, ὁ ἀγαθὸς Θεός, ἔχει σχέδια. Πολλὰ σχέ-

δια. Οἱ πλείστοι τῶν σωθέντων, ὥσπερ καὶ ἐγώ,
προσευχόμεθα εἰς τὸν Γεσουὰχ καὶ τὸν εὐχαρι-
στοῦμε διὰ τὸ πεπραγμένον καλόν. Πόσον φι-
λόπονος καὶ πόσον φιλάνθρωπός ἐστιν αὐτὸς ὁ
Γέσουαχ!!! Ἐθυσίασεν τὸν ἑαυτὸν του διὰ τὴν
σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. (Μέγα δυστύχημα,
διότι εὐρίσκεται εἰς τὸν Τάρταρον ἀναμένων
τὸ ἐπανέρχεσθαι.)

Διάπυρος πρὸς Γεσουὰχ εὐχέτης
Κωνσταντῖνος Τσιαπρακάς
Νέα Ὑόρκη

Ἀλλαγὴ ὀνόματος ἀπὸ δικαστήριο τοῦ Σικάγου

Ἀγαπητοί μου Συνέλληνες,

Τὸ δικαστήριο τοῦ Σικάγου ἐνέκρινε τὴν
ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματός μου σὲ Δημήτριος Φαλη-
ρεὺς (ἕως τώρα Δημήτριος Χαλέας). Τὰ χαρτιά
μου ἐτοιμάζονται μὲ τὸ νέο ὄνομά μου!

Ἐρρωσθε
Δημήτριος Φαληρεὺς
(πρώην Δημήτριος Χαλέας)
Σικάγο, ΗΠΑ

Καὶ χριστιανικὰ μαιευτήρια

Κύριε διευθυντά,

Μετὰ τὴν ἵδρυση ἐκκλησιαστικῶν πανεπι-
στημῶν καὶ γυμνασίων ἡ κ. Γιαννάκου θὰ πρέ-
πει νὰ ἰδρῶσιν ἐκκλησιαστικὰ δημοτικὰ καὶ ἀ-
κόμη καλύτερα νὰ εἰσηγηθῇ στὸν ὑπουργὸ Ὑ-
γείας κ. Κακλαμάνη νὰ ἰδρῶσιν καὶ ἐκκλησια-

στικὰ μαιευτήρια. Ἐτσι, πρὶν τὰ Ἑλληνόπου-
λα ἀνοίξουν τὰ ματάκια τους, θὰ μποῦν στὸ
σωστὸ δρόμο.

Μὲ τιμὴ
Βασίλης Βασιληᾶς

ΔΥΟ ΚΟΣΜΙΚΕΣ ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Τὸ μῆκος σπείρας καὶ ὁ λόγος πρωτονίου-ἡλεκτρονίου

«Ἐωμετρία... ὡς τοῦ ἀεὶ ὄντος γνῶσις» (Πλάτων, «Πολιτεία»).

Φύση δομεῖται καὶ λειτουργεῖ, μὲ τὴν ἀπέραντη ποικιλότητά της, βάσει πολλῶν σταθερῶν. Δηλαδή ἀριθμῶν, ποὺ εἴτε ἔχουν μέγεθος σταθερό, εἴτε εἶναι ἀκέραιοι, ἢ ἀριθμοὶ ποὺ δὲν μετροῦνται μὲ μονάδες (λ.χ. ἀναλογίες κ.ἄ.). [Φωτ. 1.]

❶ Μὲ ἀκέραιους ἐκφράζονται τὰ ὀρυκτὰ (ἐξάεδρα κ.τ.λ.), τὰ φυτὰ (πενταπλὴ συμμετρία)¹ ἢ μὲ ἀριθμοὺς τῆς σειρᾶς Διοφάντου (ὄχι Fibonazzi!) ...5, 8, 13, 21..., ὅπως τὸ κουκουνάρι, τὸ DNA μὲ τὶς 4 βάσεις (T, A, C, G) [Σχ. 1], τὰ 20 ἀμινοξέα (8 + 8 + 4) κ.ἄ.

❷ Σταθερὰ μεγέθη ἔχουν τὸ μῆκος τῆς σπείρας τοῦ DNA (ποὺν θὰ πραγματευθοῦμε), ἡ ἀπόσταση τῶν στοιβάδων τῶν ἡλεκτρονίων κ.τ.λ.

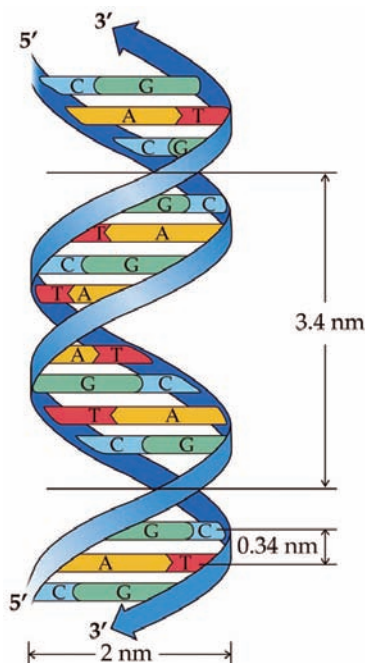
❸ Ἀριθμοὶ τῆς Φύσης,² ὅπως ἡ σταθερὰ τοῦ Plank (h), Σταθερὰ Παγκόσμιας Ἐλξης ($G = 6,672 \times 10^{-11}$), ἡ σταθερὲς ἀναλογίες, ὅπως πρωτονίου/ἡλεκτρονίου (ποὺν θὰ ἀναλύσουμε), οἱ ἀνάλογες φασματικὲς γραμμὲς τῶν στοιχείων κ.ἄ.

Α. Τὸ μῆκος σπείρας τοῦ DNA

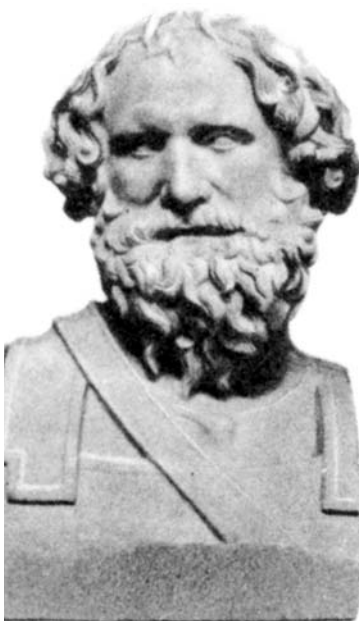
Παρ' ὅλο ποὺ κάθε χρωμόσωμα ἔχει διαφορετικὸν ἀριθμὸ γονιδίων καὶ διάφορο μῆκος (ἂν τεντωθοῦν τελείως ἔχουν μῆκος πολλῶν μέτρων), τὸ μῆκος τῆς σπείρας [Σχ. 1] εἶναι **πάντα** τὸ ἴδιο, ἤτοι 3,2 nm [1 nm = 1/1.000.000.000 τοῦ μέτρου = 10^{-9}]. Ἐπομένως ἡ σπείρα εἶναι $3,2 \times 10^{-9}$ μετρούμενη σὲ μέτρα (m). Αὕτη εἶναι μία παγκόσμια σταθερά,³ ἀφοῦ ὅπου ὑπάρχει DNA, δηλαδή στὴ ζῶσα φύση, θὰ εἶναι **ἴδιο** τὸ μῆκος τῆς σπείρας, εἴτε στὴ Γῆ εἴτε ὅπουδήποτε στὸν Κόσμο. Ἡ μονάδα αὕτη μήκους, ἃς τὴν ποῦμε «βιολογι-

Φωτ. 1. Πενταπλὴ συμμετρία.

Σχ. 1. Διπλή σπείρα DNA.

Φωτ. 2. Αρχιμήδης.

κή», άραγε ύπάρχει ύλοποιημένη ως πολλαπλάσιό της; Πάντως δέν είναι τδ «μέτρον» (m).

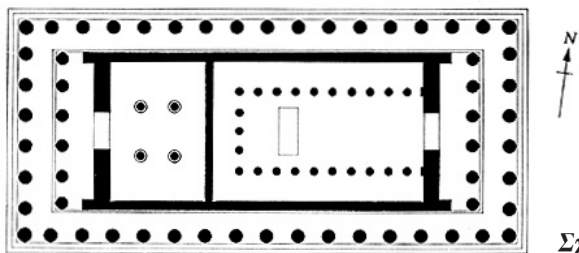
Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΙΕΡΟΣ ΠΟΥΣ. Σε προηγούμενο άρθρο μας άπεδείχθη ότι, πλύν των διαφόρων **ποδών** (μονάς μήκους) των έλληνικών πόλεων, ύπήρχε και ό **ιερός ποϋς**. Βάσει αυτού και με τὰ πολλαπλάσιά του, κατασκευάζονταν όλοι οι άρχαιοι ναοί και πλείστα δημόσια κτήρια. Ειδικώτερα στην Άθήνα άποδείξαμε ότι ό «έκατόμπεδος νεός» ήταν ό ίδιος ό Παρθενών (!). Τὰ δέ έκατό πόδια (ιερά) ύλοποιούντο στδ μήκος της προσόψεώς του, μετρουμένου έπί τοϋ στυλοβάτου. Σε μέτρα ίσοϋται με 30,90. [Σχ. 2.]

Τί σημαίνει αυτό; Ότι τδ μήκος της σπείρας τοϋ DNA δέν είναι άυθαίρετος άριθμός, άλλα μετρούμενο με **μονάδα** τδν ιερδ πόδα (ι.π.) $\approx 0,31$ m ίσοϋται με ύποπολλαπλάσιο της μονάδας. Ότοι με $\alpha \approx 3,2 \times 10^{-9}$ m = $0,32 \times 10 \times 10^{-9}$ = $0,32 \times 10^{-8} \approx 1$ (ι.π.) $\times 10^{-8} = 1 \times 10^{-4} \times 10^{-4}$. Ότοι ένα δεκάκις χιλιοστδ τοϋ δεκάκις χιλιοστδ τοϋ ιεροϋ ποδδς ($10^{-4} = 1/10.000$ = μυριοστόν). Σε Άρχαία δέ Έλληνικά: «μυριακισμυριοστδν ιεροϋ ποδδς» ή «έκατοντάκις μυριακισμυριοστδν τοϋ Έκατομπέδου» ($30,9 \times 10^{10}$ m).

Έπομένως ή πρόσοψη τοϋ Παρθενώνα, ως βάση τοϋ σχεδιασμοϋ του, δέν είναι τυχαία, άλλα έκτος τοϋ ότι είναι πολλοστημόριο της περιμέτρον της Γης = $1''$ λεπτό της μοίρας ($30,9 \times 60 \times 60 \times 360' = 40.046.000$), είναι και πολλαπλάσιο τοϋ μήκους της σπείρας τοϋ DNA και δη 10 δισεκατομύρια φορές μεγαλύτερη (10^{10}). Γνώριζαν όμως οι Έλληνες τόσο τεράστιους άριθμούς καθως και τόσο άσύλληπτα μικρούς;

Η ΑΜΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ. Όλοι έχουμε άκούσει την φράση «άμέτρητα σαν την άμμο της θάλασσας». Ό Αρχιμήδης (Α.) άπαντώντας σε έρώτηση κάποιου άξιωματοϋχου των Συρακουσών όνόματι Γέλωνα (όχι τοϋ γνωστοϋ τυράννου τοϋ δράσαντος 200 χρόνια πριν) γράφει την θαυμάσια, άλλα άγνωστη ακόμα και στοϋς ειδικούς πραγματεία «Ψαμμίτης» (Arenarius).

[Παρατήρηση 1: Άς είναι καλά (!) οι έβραιοχριστιανοί, πού... «αράϊωσαν» τὰ πάμπολλα βιβλία-

Σχ. 2. Ὁ Παρθενὼν ὡς ἐκατόμπεδος.

μελέτες τοῦ Α. ἀφήνοντας τυχαῖα 12 μόνο καὶ αὐτὰ κουτσουρεμένα.]

Στὸ «Ψαμμίτη» (=ἀμμώδης περιοχή) ὁ Α. πρῶτος (;) ἀνακαλύπτει τὶς **δυνάμεις** ἀριθμῶν (λ.χ. $\alpha^2, \dots, \alpha^{10}$), τὶς χρησιμοποιεῖ δέ, γιὰ νὰ ὑπολογίσῃ τὸν ἀριθμὸ ὅλων τῶν κόκκων ἄμμου ὅλης τῆς Γῆς!

[Παρατήρηση 2: Βεβαίως ὅπως ὁ Ὅμηρος ἔτσι καὶ ὁ Α. δὲν ξεφύτρωσε ἀπὸ τὸ πον-
θενά, ἀφοῦ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὸν 7ο αἰ. π.Χ. ἔχουμε ἐξαιρετοὺς μαθηματικοὺς λ.χ. Θαλῆ,
Κλεόστρατο, ποὺ ὑπολόγισαν μὲ ἀσύλληπτη ἀκρίβεια ἐκλείψεις, διάρκεια ἔτους κ.ἄ.
Ἡ Ἐπιστήμη προχωρᾷ μὲ βήματα ἢ ἄλματα, στηριζόμενη στὴν προγενέστερη γνώση.
Βέβαια μετὰ ἀπὸ καταστροφὴ αἰώνων, λ.χ. Μεσαίων, αὐτὴ ξανανακαλύπτεται σιγά-
σιγά.]

Ὁ Α. ξεκινᾷ τὴν πραγματεία-γράμμα του ὡς ἐξῆς: «Οἶονται τινές, βασιλεῦ Γέλων, τοῦ
ψάμμου...» Ἑρμηνεύω: «Νομίζουν μερικοί, φίλε ἄρχοντα Γέλωνα, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν
κόκκων ἄμμου εἶναι ἄπειρος (καὶ ἀδύνατον νὰ μετρηθῇ), ὁ λεγόμενος “ψάμμος”. Καὶ
ἐννοῶ ὅχι μόνο τῶν Συρακουσῶν ἢ τῆς Σικελίας, ἀλλὰ ὅλης τῆς Γῆς κατοικημένης καὶ
ἀκατοίκητης. Ἄλλοι πάλι (ἐλάχιστοι) ὅλον τὸν ψάμμο δὲν τὸν θεωροῦν ἄπειρον ἀλλὰ
δὲν προτείνουν ἀριθμὸν τινα... Ἐγὼ τώρα θὰ προσπαθήσω νὰ ὑπολογίσω τὸν “ἀριθμὸν
τοῦ ψάμμου”». Καὶ συνεχίζει ὑπολογίζοντας ἕναν ὄγκο ἄμμου «μυρίων μυριάδων» κόκ-
κων, ἥτοι $10.000 \times 10.000 = 10.000^2$ (δύναμις τοῦ 2) = 10^8 .
[Ἀντιθέτως ὁ κόκκος εἶναι τὸ «μυριακισμυριοστόν» τοῦ
ὄγκου = 10^{-8} .] «Ἄν τώρα τὶς μύριες μυριάδες (10^8) τὶς θεω-
ρήσουμε **μονάδα τῆς δεύτερης** περιόδου, αὐτὴ θὰ φτάσῃ
μέχρι τὴν μυριάδα, ἥτοι $10^4 \times 10^8 = 10^{12}$.

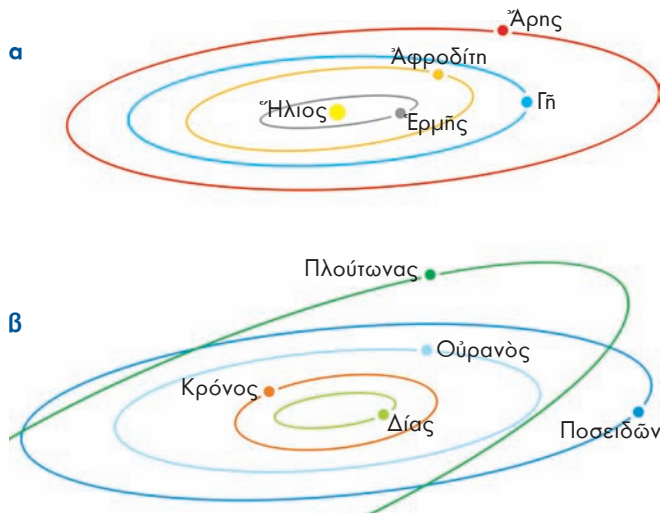
Συνεχίζοντας φθάνει μέχρι τὴν 6η περίοδο καὶ ὑπολογίζει
τὸν «ψάμμο» τῆς Γῆς 10^{28} κόκκους, ἥτοι ἕναν ἀριθμὸ ποὺ
ἔχει 28 μηδενικά. Ὁ ἀριθμὸς εἶναι τεράστιος, ἀλλὰ ὑπαρ-
κτὸς καὶ τεκμηριωμένος. [Πίν. 1.]

[Σημ.: Ὁ Α. παραδεχόμενος τὴν κίνηση καὶ τὴ σφαιρικό-
τητα τῆς Γῆς μὲ βάση τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἀστρονόμου
Ἀρίσταρχου (ὅτι ἡ περίμετρος τῆς Γῆς εἶναι $30 \times 10.000 \times$
 $0,15 \approx 45.000$ χλμ., πολὺ κοντὰ στὸ πραγματικὸ 40.050 χλμ.: «τὰν περίμετρον τᾶς γᾶς...
ὡς λ μυριάδας σταδίων»), ὑπολόγισε τὸν «ψάμμο» τῆς Γῆς. Τοῦτος ἰσοῦται μὲ τὸ πλῆθος
τῶν ἀπλανῶν (τοῦ Γαλαξία): «τοῦ ψάμμου τὸ πλῆθος, τοῦ μέγεθος ἔχοντος τὰν τῶν
ἀπλανέων ἀστρων»(2.155.20)!]

Περίοδος	Ψάμμος
1n	10^8
2n	10^{12}
3n	10^{16}
4n	10^{20}
5n	10^{24}
6n	10^{28}

Πίν. 1. Οἱ Περίοδοι.

Οἱ Ἕλληνες ἐπομένως γινώριζαν ἀφάνταστα μεγάλους ἀριθμούς. Ποῦ τοὺς χρησι-

Το πλανητικό μας σύστημα. Οί έσωτερικοί πλανήτες (α) και οί έξωτερικοί πλανήτες (β).

μοποιοῦσαν καί πῶς ἔκαναν ἀκριβεῖς μετρήσεις ὄγκου, βάρους κ.ἄ.; Ἄγνωστον. Ἰδοὺ πεδίοι ἐρεῦνης.

ΑΛΛΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ DNA. ❶ Μετὰ ἀπὸ τὴν μακρὰ –ἀλλὰ ἐλπίζω ἐνδιαφέρουσα– παρέκβαση ἐπανερχόμεθα στὸ DNA, ὅπου καὶ παρατηροῦμε, ὅτι τὸ **πάχος** τῆς διπλῆς ἑλικας εἶναι 2 nm (νανόμετρα). (Σχ. 1.) Καὶ ὁ λόγος ὕψους ἑλικας πρὸς τὸ πάχος τῆς εἶναι ὁ περίφημος⁵ ἀριθμὸς Φ ($Y : \Pi = 3,2 : 2 \approx 1,6 \approx 1,618$). Ἡ Φύσις λοιπὸν καὶ ὅχι ὁ Θεὸς *αἰεὶ γεωμετερεῖ*, ὅπως ἔλεγε ὁ Πλάτων (Πλούτ., «Συμποσιακά».)

❷ Ἡ κάθε στροφὴ τῆς ἑλικας περιέχει **δέκα** ἴσα σκαλιὰ, δηλ. 10 ζεύγη βάσεων T-A ἢ C-G. Ἡ «δεκάς» ὅπως καὶ ἡ «τετρακτὺς»⁶ (π.χ. οἱ 4 βάσεις) εἶναι συνήθεις ἀριθμοὶ στὴν Φύση. Τὰ δάκτυλά μας δύο πεντάδες, οἱ 10 πλανήτες (5 ἐσωτερικοὶ μὲ τοὺς ἀστεροειδεῖς καὶ 5 ἐξωτερικοί).

Β. Ὁ λόγος πρωτονίου-ἡλεκτρονίου

Ἡ δευτέρα κοσμικὴ σταθερὰ² εἶναι ὁ λόγος τῶν μαζῶν τους,

Ὅπως προηγουμένως, ὅπου ὑπάρχει ζωὴ στὸν Κόσμο, οἱ διαστάσεις τῆς σπείρας τοῦ DNA εἶναι σταθερές, ἔτσι καὶ ὁ Κόσμος (ἀποτελούμενος ἀπὸ πρωτόνια καὶ ἡλεκτρόνια) δομεῖται μὲ βάση τὴν ἄνω σταθερά.

Ὁ μεγάκοσμος θεωρεῖται ἀνάλογος τοῦ μικρόκοσμου. Ὁ Ζήνων ἔλεγε στὸ «Περὶ Φύσεως»: «ἀνάγκη (τὰ σώματα) *μικρὰ, ὥστε μὴ ἔχειν μέγεθος, μεγάλα, ὥστε εἶναι ἀπειρα*». Ἔτσι τὸ μοντέλλο (=παράδειγμα) ἐνὸς πλανητικοῦ συστήματος, λ.χ. τοῦ Ἡλιακοῦ, μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τοῦ ἀτόμου.

Ἡ μᾶζα τοῦ Ἡλίου⁷ εἶναι $M_H = 1.971.000 \times 10^{24}$ καὶ τῆς Γῆς $5,9 \times 10^{24}$ χγκρ. Ἄς θεωρήσουμε τοὺς δύο «μεγάλους» πλανήτες Δία + Κρόνο ὡς ἡλεκτρόνιο πέριξ τοῦ Ἡλίου-πρωτονίου.

Ο μέσος όρος της μάζας τους είναι $318,1 + 95,1 : 2 = 189$ της γήινης, ήτοι $M_{\Delta} = 189 \times 5,9 \times 10^{24}$.

Άρα ο λόγος $\frac{318,1 + 95,1}{2} : 189 = 1,00053$.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΓΝΩΡΙΖΑΝ; Οι Έλληνες ζύγιζαν με βάση την δραχμή < δράττομαι = χουφτώνω μόνο 6 όβολους (=σοῦβλες). [Ο όβολος = 8 χαλκοῖ.] Είναι περιέργο, ότι ή μονὰς μετρήσεως βάρους, δηλ. ή δραχμή είχε πολὺ μικρὸ βάρος ≈ 4 γραμμάρια τοῦ σημερινοῦ χιλιόγραμμου. Ποῦ τὰ χρησιμοποιοῦσαν τὰ ἐλάχιστα σταθμά, ἀφοῦ ὁ χαλκοῦς ἰσοῦτο μὲ 0,09 τοῦ γραμμαρίου; Μόνο οἱ Ἄγγλοι φαρμακοποιοὶ ἔχουν τὸ ἴδιο: 1 grain = 0,08 γρ.

Ἡ καθιερωμένη ἀπὸ τὸν 5ο αἰ. π.Χ. πανελληνίως ἀττική δραχμή ἰσοῦτο μὲ 4,366 γρ., ὁ δὲ χαλκοῦς 0,019 γραμ. = $9,11 \times 10^{-3}$. Καὶ ὁ λόγος βαρῶν χαλκοῦ πρὸς ἠλεκτρόνιο

$$\frac{0,019}{4,366} = 0,0043518$$

Ἐπομένως ὁ χαλκοῦς εἶναι ἀκριβὲς πολλαπλάσιο τοῦ βάρους ἠλεκτρονίου, καὶ μάλιστα ὁ ἀριθμὸς ταυτίζεται μὲ αὐτὸν ποῦ ὁ Ἀρχιμήδης βρῆκε γιὰ τὸν ψάμμο ὅλης τῆς Γῆς καὶ τῶν ἄστρων τοῦ Γαλαξία!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Κοσμικὲς σταθερὲς ὑπάρχουν πάμπολλες καὶ οἱ ἐπιστήμονες συνεχῶς ἀνακαλύπτουν νέες. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι:

❶ Ὁ Κόσμος μας, ποῦ μοιάζει (ἀλλ' ὄχι τελείως) μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους τοῦ σύμ-Παντός («κόσμον τόνδε τὸν αὐτὸν ἀπάντων», Ἡράκλειτος καὶ «κόσμοι ἄπειροὶ εἰσιν», Ἐπίκουρος) λειτουργεῖ, δομεῖται καὶ (ἀνα)-παράγεται ἀενάως («ἦν, ἐστὶ καὶ ἔσται», Ἡράκλειτος) μὲ **σταθερές**. Μὲ μήκη, μᾶζες καὶ σταθερὲς ἀναλογίες.

❷ Οἱ Ἕλληνες γνώριζαν ἀπὸ ἀρχαῖα παλαιότερων ἐντοπίων πολιτισμῶν (Ἐλικώνια Μουσεῖα, κ.ἄ.)⁸ τὲς σταθερὲς αὐτὲς καὶ βάσει αὐτῶν κατασκευάζαν μέτρα καὶ σταθμά, ὅχι αὐθαίρετα-συμβατικά, ἀλλὰ φυσικὰ (πολλαπλάσια).

Ἡ νομοτέλεια ὅμως τοῦ κόσμου μας δὲν σημαίνει ὁμοιομορφία. Ἀντιθέτως τὸ Διάφορον/Ποικιλότης/Ἰδιαίτερον εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς 4 συμπαντικοὺς νόμους.⁶

«Ἀφήστε ν' ἀνθήσουν χιλιάδες λουλούδια.»

Βιβλιογραφία

1. Κ. Καρμιράντζος, «Διαστρέβλωσαν ὁρισμὸ τοῦ Ἀριστοτέλη», «Δ», τ. 281.
2. Ι. Βλάχος, Κ. Ζάχος κ.ἄ., «Φυσικὴ Γ' Λυκείου», ἔκδ. ΟΕΔΒ.
3. Ι. Ἀργύρης κ.ἄ., «Βιολογία Γ' Λυκείου», ἔκδ. ΟΕΔΒ.
4. Κ. Καρμιράντζος, «Τὸ μυστήριον τοῦ μέτρου - Ἱερὸς ποῦς», «Δ», τ. 205.
5. Κ. Καρμιράντζος, «Ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου», «Δ», τ. 201.
6. Κ. Καρμιράντζος, «Τετρακτύς», «Δ», τ. 239.
7. Μ. Δανέλης -Σ. Θεοδοσίου, «Τὸ σύμπαν ποῦ ἀγάπησα», ἔκδ. «Δίαυλος».
8. Η. Τσατσόμοιρος, «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας», «Δαυλός» 1991, β' ἔκδ. 2003.

Κωστῆς Καρμιράντζος
Ἀρχιτέκτων Ε.Μ.Π.

Πρὸς
NATIONAL AERONAUTICS
AND SPACE ADMINISTRATION
600 Independent Ave.,
S.W. Washington D.C.
20546 USA

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΔΑΚΟΓΛΟΥ
ΔΙΠΛ. ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ Ε.Μ.Π.
Ὁμότιμο μέλος Τ.Ε.Ε.
Μέλος Ἑλλ. Μαθηματικῆς Ἑτ.
Ἀειδέων 19, Χολαργός,
15561 Ἀθῆναι ΕΛΛΑΣ

Ὑπόψη ἀρμοδίου «νέων πλανητῶν»

16-8-2005

Θέμα:

Πλήρης ταύτιση μαθηματικῆς προβλέψεως καὶ ἀστρονομικῆς παρατηρήσεως τῆς υπάρξεως καὶ τῶν θέσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων 2003UB313, 2003VB12.

Ἀγαπητὲ Κύριε (Κυρία),

Μὲ τὴν ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου 1991 ἐπιστολή μου κατέστησα γνωστὸ στὴν ΝΑΣΑ, ὅτι βάσει ἐνὸς νέου μαθηματικοῦ Νόμου τῶν Ἀποστάσεων τῶν Πλανητῶν ἀποδεικνύεται, ὅτι ὑπάρχουν δύο εἰσέτι πλανῆτες πέραν τοῦ πλανήτου «Πλούτωνος» σὲ ἀπολύτως καθωρισμένες ἀποστάσεις ἀπὸ τὸν ἥλιο, οἱ ὁποῖες ἀποστάσεις σήμερα ἔχουν ἐπαληθευθῇ ἀπολύτως μὲ ἀστρονομικὲς παρατηρήσεις καὶ ἔχουν ἀνακοινωθῇ ἐπισήμως ἀπὸ τὴν ΝΑΣΑ. Ἐπίσης καὶ μὲ τὴν ἀπὸ Ἀπρίλιο τοῦ 2002 ἐπὶ συστάσει ἐπιστολή μου ἀπέστειλα στὴ ΝΑΣΑ τὸν «Νέο Μαθηματικὸ Νόμο τῶν Ἀποστάσεων τῶν Πλανητῶν», ἀπὸ τὸν ὁποῖον προέκυψε τόσον ἡ ὑπαρξὴ ὅσον καὶ ἡ ἀκριβὴς θέσις τῶν ὡς ἄνω δύο πλανητῶν.

Συγκεκριμένα ὁ Νέος Μαθηματικὸς Νόμος τῶν Ἀποστάσεων τῶν Πλανητῶν ἐντόπισε τὴς κάτωθι ἀκριβεῖς θέσεις γιὰ τοὺς δύο ἀνωτέρω ἄγνωστους τότε πλανῆτες:

Ἡ ἀπόσταση τοῦ ἀνωτάτου οὐρανίου σώματος στὴν ἐποχὴ τῆς Ἡλιοπαυσης, ποὺ ἐπαληθεύει τὸν Νόμο, εἶναι:

$a_{12} = 103,343 \pm 5\% = [\text{ἐλάχιστη } 98,405] \text{ ἀ.μ. ἀνακοινωθεῖσα } 97 = \text{μέγιστη } 108,838.$

Ἡ ἀπόσταση οὐρανίου σώματος μεταξὺ a_{12} καὶ τοῦ Πλούτωνα, ποὺ ἐπαληθεύει τὸν Νόμο τῶν ἀποστάσεων, εἶναι:

$a_{11} = 63,922 \pm 5\% = [\text{μέγιστη } 67,118] \text{ ἀ.μ. ἀνακοινωθεῖσα } 67 = \text{ἐλάχιστη } 60,726.$

Κατόπιν τῆς ὡς ἄνω ἐπαληθεύσεως μεταξὺ τῆς μαθηματικῆς προβλέψεως καὶ τῆς ἀστρονομικῆς παρατηρήσεως τόσον γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ὅσον καὶ γιὰ τὴς θέσεις τῶν δύο ὡς ἄνω οὐρανίων σωμάτων, παρακαλῶ ὅπως ἐπιβεβαιώσετε τὴν ἀνωτέρω ὑπάρχουσα ἀλληλογραφία καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ μαθηματικοῦ προ-εντοπισμοῦ καὶ τῆς προ-αναγγελίας πρὸς τὴν ΝΑΣΑ τῆς υπάρξεως καὶ τῶν θέσεων τῶν ἀνωτέρω δύο οὐρανίων σωμάτων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1991, πρὸ 15 δηλαδὴ ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀστρονομικῆς ἀπὸ τὸν Μ. Βρουη ἀνακαλύψεώς των. Ἡ ζητούμενη ἐπιβεβαίωση εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν κρίση καὶ ἀποδοχὴ τῆς ἰσχύος τοῦ νέου Μαθηματικοῦ Νόμου τῶν ἀποστάσεων τῶν Πλανητῶν ἀπὸ τὴν ἀρμοδίᾳ ἐπιστημονικὴ κοινότητα.

Δὲν παραλείπω νὰ ἀναφέρω, ὅτι τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω μαθηματικὴ μελέτη καὶ τὴς ἀκριβεῖς θέσεις τῶν δύο ὡς ἄνω ἀγνώστων, τότε, πλανητῶν εἶχα γνωστοποιήσει καὶ στὰ κάτωθι ἐρευνητικὰ κέντρα ἐπίσης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1991:

- 1) European Space Agency (Esa)
- 2) Naval Massachusetts – Washigton
- 3) Teledyne Brown – Engineering Co

- 4) Jet Propulsion Laboratory
- 5) Planetary Society (Carl Sagan)
- 6) Scientific American

Μετὰ τιμῆς
Ἰπποκράτης Δάκογλου

Η Ν.Α.Σ.Α. ΕΠΑΛΗΘΕΥΕΙ ΤΟΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟ ΦΙΛΟΛΑΟ

Νεοανακαλυφθείς πλανήτης ήταν γνωστός στους Έλληνες

Τις 30 Ιουλίου 2005 η Ν.Α.Σ.Α. ανακοίνωσε ότι ο αστρονόμος Μ. Μπράουν ανακάλυψε ένα νέο πλανήτη (έφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 1 Αυγούστου), ο οποίος εύρισκεται σε απόσταση 97 φορές μεγαλύτερη από την απόσταση Γης-Ήλιου, δηλαδή (χονδρικά) 97 αστρονομικών μονάδων από τον Ήλιο, σὸν ὁποῖον ἔδωσαν κωδικὸ ἀριθμὸ 2003UB 313 καὶ πρόχειρο ὄνομα «ΖΗΝΑ». Τόσον ἡ ὑπαρξὴ τοῦ νέου πλανήτη ὅσο καὶ ἡ θέση του εἶχαν προ-εντοπισθῇ καὶ προ-γνωστοποιηθῇ στὴν Ν.Α.Σ.Α. μετὰ τὴν ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου 1991 ἐπιστολὴ μου ὡς πόρισμα τοῦ ἀνακαλυφθέντος μαθηματικοῦ νόμου τῶν ἀποστάσεων τῶν πλανητῶν τοῦ Φιλόλαου (5ος π.Χ. αἰ.), (βλέπε βιβλίο μου «Ὁ Μυστικὸς κώδικας τοῦ Πυθαγόρα», 1987), τὸν ὁποῖο μαθηματικὸ νόμο διετύπωσα στὰ Ἀγγλικά καὶ τὸν ἔστειλα στὴν Ν.Α.Σ.Α. μετὰ συστημένη ἐπιστολὴ μου τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 2002, γιὰ τὴν διευκόλυνση τῆς ἀστρονομικῆς ἀνακαλύψεως νέων ἀγνώστων πλανητῶν.

Σύμφωνα μετὰ τὴν ἀνωτέρω πλανητικὴ μελέτη τοῦ Φιλόλαου γνωστοποίησα στὴν Ν.Α.Σ.Α., ὅτι πέραν τοῦ πλανήτη Πλούτωνος ὑπάρχουν δύο εἰσέτι πλανῆτες, ποὺ πληροῦν τὸν νόμο τοῦ Φιλόλαου, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἕνας εύρίσκεται στὴν περιοχὴ τῆς Ἡλιοπαύσης σὲ ἀπόσταση 98,176 ἀστρονομικῶν μονάδων ἀπὸ τὸν Ήλιο, πρᾶγμα ποὺ ἐπιβεβαιώνεται μετὰ τὴν πρόσφατη ἀνακοίνωση τῆς Ν.Α.Σ.Α., ὁ δὲ ἕτερος εύρίσκεται σὲ τροχιά 67,117 ἀ.μ. Ἡ ἀλήθεια τῆς μελέτης ἔχει ἤδη ἐπιβεβαιωθῇ ἀπὸ προγενέστερη ἀνακοίνωση τῆς Ν.Α.Σ.Α. τῆς 15ης Μαρτίου 2004, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Μ. Brown ἀνακάλυψε ἀστρονομικὰ ἕνα οὐράνιο σῶμα τὸ 2003VB 12 (SENTNA), ποὺ περιφέρεται σὲ ἀπόσταση 67 ἀ.μ. ἀπὸ τὸν Ήλιο. Τὸ οὐράνιο αὐτὸ σῶμα θεωρήθηκε ἀπὸ μερικοὺς ἀστρονόμους, λόγῳ τῆς μικρότητάς του, ὡς πλανητοειδές.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ πλανητικὸ πραγματικὸ πρότυπο τοῦ Φιλόλαου διαλαμβάνει 12 ἐν συνόλῳ πλανῆτες καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν εἶναι γνωστοὶ 9 σὺν μία «ἀνωμαλία» = 10 πλανῆτες, οἱ δύο νεο-ἀνακαλυφθέντες συμπληρῶνουν τὸ σύνολο τοῦ δικοῦ μας πλανητικοῦ συγκροτήματος.

Ἐπίσης, ἀφοῦ οἱ ὑπάρχοντες 9+1 πλανῆτες ἐπαληθεύουν τὸν μαθηματικὸ νόμο τῶν ἀποστάσεων τῶν πλανητῶν τοῦ Φιλόλαου καὶ εύρέθη ὅτι καὶ τὰ ἄλλα δύο νέα οὐράνια σῶματα ἐπαληθεύουν καὶ αὐτὰ τὸν ὡς ἄνω νόμο, ἔπεται πλέον ἀναντίρρητα, ὅτι ὁ «μαθηματικὸς νόμος τῶν ἀποστάσεων τῶν πλανητῶν τοῦ Φιλόλαου» εἶναι γενικῆς ἰσχύος καὶ ὡς τοιοῦτος δέον νὰ ἀναγνωρισθῇ ἐπισήμως ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ἤδη ὑπάρχοντα τοιοῦτον τῶν Μόντε καὶ Τίτιους, ὁ ὁποῖος, ὡς εἶναι γνωστό, εἶναι ἐμπειρικὸς καὶ λανθασμένος.

Κατόπιν ὅλων τῶν ἀνωτέρω θεωρήσα σκοπίμο νὰ ἀλληλογραφήσω ἐκ νέου μετὰ τὴ ΝΑΣΑ καὶ νὰ ἀπαιτήσω τὴν ἀναγνώριση τῆς ἀλήθειας ὅλων τῶν ὡς ἄνω μαθηματικῶν προβλέψεων καὶ ἐπαληθεύσεων μετὰ τὴν δημοσιεύμενη στὴν ἔναντι σελίδα ἐπιστολὴ μου (σὲ ἑλληνικὴ μετάφραση).

ΠΙΝΑΞ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ				
ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΟΧΙΩΝ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΛΑΝΗΤΩΝ	ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ		
		Κατά Μπόντε Τίτιους	Κατά Πυθαγόρα	Άπο παρατηρήσεις
1n	ΕΡΜΗΣ	0,400	0,382	0,387
2n	ΑΦΡΟΔΙΤΗ	0,700	0,764	0,723
3n	ΓΗ	1	1	1
4n	ΑΡΗΣ	1,6	1,618	1,524
5n	ΑΣΤΕΡΟΕΙΔΕΙΣ	2,8	2,618	—
6n	ΖΕΥΣ (ΔΙΑΣ)	5,2	5,236	5,203
7n	ΚΡΟΝΟΣ	10,0	9,472	9,539
8n	ΟΥΡΑΝΟΣ	19,6	18,944	19,18
9n	ΠΟΣΕΙΔΩΝ	38,8	30,034	30,06
10n	ΠΛΟΥΤΩΝ	77,2	39,506	39,50
11n	;	—	63,922 ± 5%	—
12n	;	—	103,343 ± 5%	—
Παρατήρηση: Η άρχικη τροχιά του πλανήτη Αφροδίτη ήταν:				
2n	ΑΦΡΟΔΙΤΗ	—	0,618	—

Τò αὐτὸ ἔπραξα καὶ μὲ τὴν Ε.Σ.Α., μὲ τὴν ὁποία εἶχα ἐπίσης ἀνάλογη ἀλληλογραφία προ-γνωστοποιήσεως τῶν ἀποστάσεων τῶν νεο-ανακαλυφθέντων οὐρανίων σωμάτων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1991. (Βλέπε «Δαυλόν», τεῦχος 270/2004.)

Εἰδικὴ παρατήρηση

Τὴν πλήρη μελέτη τοῦ Πλανητικοῦ Προτύπου τοῦ Φιλολάου μαζί μὲ τὴν γνωστοποίηση τῶν ἀποστάσεων τῶν ἀγνώστων τότε πλανητῶν ἀπέστειλα καὶ σὲ ἄλλα 5 ἐρευνητικὰ κέντρα τοῦ διαστήματος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ἡ συνεργάτιδα τῆς ΝΑΣΑ ἐταιρεία «Teledyne Brown Ing. Co.». (Ὁ ἀνακαλύψας ἀστρονομικὰ καὶ τὰ δύο ὡς ἄνω οὐράνια σώματα ὀνομάζεται Brown.)

Τέλος γιὰ τὴν τελικὴ ὀνομασία τῶν εὐρεθέντων νέων οὐρανίων σωμάτων προτείνω τὰ κάτωθι: Τὸ ἀκρότατο οὐράνιο σῶμα 2003UB313 νὰ ὀνομασθῇ ΡΕΑ, διότι εἶναι μυθολογικὰ τὸ «ἕτερον ἥμισυ» τοῦ ὑπάρχοντος πλανήτη «ΚΡΟΝΟΥ». Τὸ δὲ ἄλλο, τὸ 2003VB12, νὰ ὀνομασθῇ ΗΡΑ, διότι ἐπίσης εἶναι τὸ «ἕτερον ἥμισυ» τοῦ ὑπάρχοντος πλανήτη «ΔΙΟΣ».

Ἰπποκράτης Δάκογλου

Διπλ. Πολιτικὸς Μηχανικὸς ΕΜΠ

Όμ. μέλος Τ.Ε.Ε.

Μέλος Ἑλλ. Μαθηματικῆς Ἑταιρείας

Η ΑΡΧΑΙΑ ΑΦΑΡΜΑΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ

Ξαναζωντανεύει τώρα σ' όλο τὸν Κόσμο

ὁρος Φυσιοθεραπεία (καὶ Φυσιοθεραπευτική) δὲν ἔχει καμμία ἀπολύτως συγγένεια ἢ ἄλλη σχέση μετὰ τὴν συνηθισμένη Φυσιοθεραπεία, ποὺ ὅλοι γνωρίζουμε, καὶ ἀποτελεῖ ἓνα κομμάτι τῆς συγχρόνου Ἰατρικῆς. Ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος τῆς Φυσιοθεραπείας ἐμφανίζεται μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ προκατακλυσμαίου πολιτισμοῦ, ἀρχικῶς στὶς πανάρχαιες Πελασγικὲς ἱερατικὲς κοινότητες τῆς Μεσογείου (Αἰγαίου, Πελοποννήσου καὶ Θράκης), τοῦλάχιστον ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς 3ης π.Χ. χιλιετίας, κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Τρωικοῦ Πολέμου, στὶς Ὀρφικὲς κοινότητες, γιὰ ν' ἀποτελέσῃ στ' Ἀμφιαράεια, στ' Ἀσκληπιεῖα καὶ στὶς κοινότητες τῶν Πυθαγορείων τὴν κύρια θεραπευτικὴ μέθοδο. Οἱ Κινέζοι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Ἰάπωνες, οἱ Φοίνικες, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἴνκας καὶ ἄλλοι λαοὶ μιμήθηκαν τὰ φυσιοθεραπευτικὰ συστήματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὅλες σχεδὸν οἱ φιλοσοφικὲς κοινότητες τοῦ Κλασικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνιστικοῦ κόσμου θὰ οἰκειοποιηθοῦν τὶς ἥπιες θεραπευτικὲς μεθόδους τῆς, ἐνῶ χιλιάδες ἰατροφιλόσοφοι θὰ τὴν χρησιμοποιήσουν μεθυστὰ ἀποτελέσματα. Ἡ πορεία τῆς θὰ ἐκτροχιαστῇ σταδιακὰ ἀπὸ τὴν μηχανιστικὴ ἀντίληψη τοῦ Ρωμαϊκοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ἐξαφανισθῇ ὀριστικὰ κατὰ τὸν Μεσαίωνα μέσα στὴν ἀμάθεια καὶ τὴν δεισιδαιμονία.

Τί εἶναι ἡ Φυσιοθεραπευτική; Πρόκειται γιὰ μία μέθοδο θεραπείας, ποὺ φροντίζει γιὰ τὴν ἐπανάκτησι τῆς ἀνθρώπινης υἱείας χρησιμοποιῶντας μόνον φυσικὰ μέσα, χωρὶς νὰ μεταχειρίζεται σὲ καμμία περίπτωσι φάρμακα, ἠλεκτρισμό, μηχανικὰ καὶ ἠλεκτρονικὰ μέσα καὶ ἐγχειρήσεις. Οὐσιαστικῶς ἡ Φυσιοθεραπεία βασίζεται ἀποκλειστικὰ στὶς σύμφυτες ἐσωτερικὲς θεραπευτικὲς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ, ποὺ ἔχει ἐπιλέξει καὶ ἐπινοήσει γι' αὐτὸν ἡ Μητέρα Φύσις. Ἡ Φυσιοθεραπευτικὴ ἔχει

πολλοὺς κλάδους καὶ χρησιμοποιεῖ μόνον ἥπιες καὶ φυσικὲς μεθόδους θεραπείας, ὅπως ἡ ὑγιεινὴ διατροφή καὶ ἡ νηστειοθεραπεία, ἡ ὀστεοπαθητικὴ (ἐπαναφορὰ τῶν ὀστῶν στὴν σωστή τους θέσι μὲ εἰδικὲς κινήσεις), ἡ ἡλιοθεραπεία, ἡ ὑδροθεραπεία, τὰ ἀτμόλουτρα καὶ τὰ κλύσματα, ἡ ἀεροθεραπεία, οἱ μαλάξεις (μασάζ-ρεφλεξολογία), οἱ ἀναπνευστικὲς ἀσκήσεις, ἡ ἐλαφρὰ γυμναστικὴ (π.χ. περπάτημα, κολύμβησης), ἡ μουσικοθεραπεία, τὸ θέατρο κ.ἄ.: δύο βασικὰ καὶ ἀλληλοεξαρτώμενα κομμάτια τῆς Φυσιοθεραπευτικῆς εἶναι ἡ θεραπεία μέσῳ τῶν τροφῶν σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν καθημερινὴ ἐλαφρὰ γυμναστική.

Ἡ πρώτη καταγεγραμμένη περίπτωσι προληπτικῆς θεραπείας μέσῳ δύο βασικῶν φυσιοθεραπευτικῶν μεθόδων (διατροφή μὲ ὠμοφαγία καὶ ἄσκησης) ἐμφανίζεται κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Τρωικοῦ Πολέμου, ὅπου ὁ σοφὸς ἥρωας καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν Παλαμῆδης ὁ Ναυπλιεύς, λόγῳ τοῦ λοιμοῦ ποὺ πλησίαζε στὸ στρατόπεδό του, ἄλλαξε τὴν διατροφή τῶν στρατιωτῶν του μὲ ἀποτέλεσμα τὴν κατάστασι ἀνοσίας: «Ὁ Παλαμῆδης ἦταν αὐτοδίδακτος καί, ὅταν πῆγε στὸν Κένταυρο Χείρωνα, ἦταν ἤδη σοφὸς καὶ γνώριζε περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνον» (παρ. 708). Κάποια στιγμή ἀντελήφθη ὅτι κάποια ἐπιδημία λοιμοῦ πλησίαζε τὶς ἀκτὲς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας: «Εἶπε στὸν Ὀδυσσεά: “Εμεῖς οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ φροντίσουμε μόνοι μας τοὺς ἑαυτοὺς μας, διότι πρέπει ὅσοι σκοπεύουν νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ ἐπιδημίες νὰ τρέφονται ἐλαφρὰ καὶ νὰ γυμνάζονται καθημερινά. Ἰατρικὴ βέβαια δὲν κατέχω, ὅμως μὲ τὴν σοφία ποὺ διδάχθηκα ὅλα γίνονται κατανοητά.” Μὲ τὰ λόγια τοῦτα ἐμπόδισε τὴν ἀγορὰ κρεάτων καὶ τοὺς εἶπε νὰ μὴν χρησιμοποιοῦν τὶς στρατιωτικὲς τροφές. Φρόντισε δὲ οἱ στρατιῶτες του νὰ τρέφονται μὲ ξηροὺς καρπούς, ἄγρια φρούτα καὶ λαχανικὰ καὶ ὅλοι ὑπάκουσαν, διότι ὅ,τι ἔλεγε ὁ Παλαμῆδης τὸ θεωροῦσαν θεόσταλτο καὶ μὲ ἰσχὺν χρησιμοῦ. Πράγματι ἡ ἐπιδημία ποὺ προέβλεψε παρουσιάσθηκε πρωτίστως στὶς πόλεις τοῦ Ἑλλησπόντου, καθὼς λένε, καὶ μετὰ ἐνέσκηψε καὶ στὸ Ἴλιον. Ἀπ’ τοὺς Ἕλληνες ὅμως δὲν προσέβαλε σχεδὸν κανέναν, παρ’ ὅλο ποὺ εἶχαν τὸ στρατόπεδό τους σὲ μολυσμένη περιοχὴ.» (Φιλόστρατος, «Ἡρωικά», παρ. 712.) Βλέπουμε ἐδῶ τὶς δύο βασικὲς ἀρχὲς τῆς Φυσιοθεραπευτικῆς, τὴν πρόληψι τῆς ἐπιδημίας τοῦ λοιμοῦ καὶ τὴν κατάστασι ἀνοσίας μέσῳ τῆς διατροφῆς μὲ ὠμὲς «ζωντανές» τροφές, πάντοτε σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν καθημερινὴ ἄσκησι. Αὐτὰ τὰ δύο ἀποτελοῦν καὶ τὰ φυσικὰ «ἐμβόλια» τῆς Φυσιοθεραπευτικῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι ἰατροφιλόσοφοι, ποὺ ἐφήρμοζαν τὴν Ὀλιστικὴ Ἰατρικὴ, θεωροῦσαν τὶς ἀσθένειες ψυχοσωματικές. Γράφει ὁ Ἀριστοτέλης γιὰ τὴν σχέση ψυχῆς-σώματος: «Θεωρῶ ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀλληλοεπηρεάζονται ἀπόλυτα. Καὶ ἡ ψυχικὴ κατάστασις, ὅταν μεταβάλλεται, μεταβάλλει μαζί καὶ τὴν σωματικὴ. Καὶ ἡ σωματικὴ κατάστασις κι ἐκεῖνη, ὅταν μεταβάλλεται, μεταβάλλει μαζί τῆς καὶ τὴν ψυχικὴ.» («Φυσιογνωμικά» 808 β-12.)

Δύο ἀπ’ τὶς βασικώτερες ψυχοθεραπευτικὲς μεθόδους τῆς κλασικῆς ἐποχῆς ἦταν τὸ θέατρο καὶ ἡ συχνὴ μελέτη τῆς Φιλοσοφίας. Τὸ μέτρο καὶ ἡ ἐγκράτεια ἦταν δύο βασικὰ κομμάτια τῆς κοινῆς φιλοσοφικῆς καὶ ἱατρικῆς διδασκαλίας μὲ σκοπὸ τὴν ὑγιεινὴ

Στὰ Ἀμφισαρεία ἐφαρμόζοταν ἡ ἀφάρμακη ἱατρική, μὰ θεραπευτική πρακτική ποὺ ἡ ἀρχὴ της ἀνάγεται στὸ ἀπώτατο ἐλληνικὸ παρελθόν. Βία ἱατρικὴ παρέμβαση (φάρμακα, ἐγχειρήσεις κ.λπ.) σπανίως ἐκρίνετο ἀναγκαία, ὅταν ὁ ἀσθενὴς κινδύνευε ἄμεσα. Στὴ φωτογραφία μέρους τοῦ τεράστιου νοσηλευτικοῦ συγκροτήματος τοῦ Ἀμφισαρίου Ὁρῶπου.

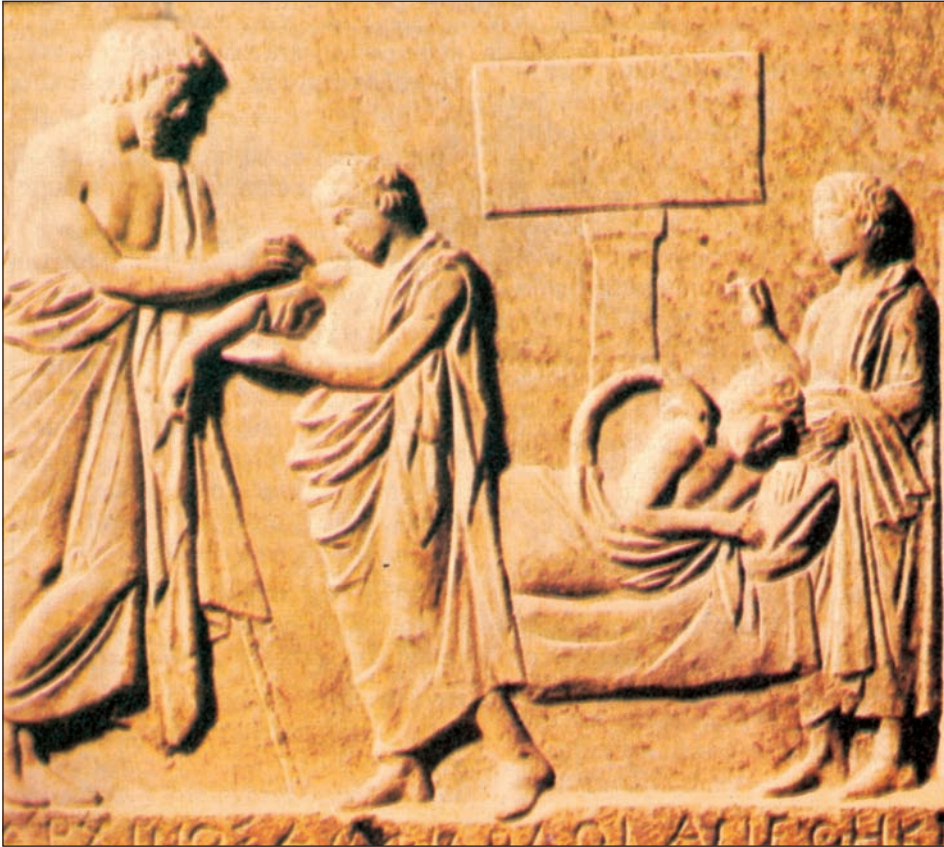
διαβίωσι καὶ τὴν πρόληψι τῶν ἀσθενειῶν: «Τὸ σῶμα δὲν πρέπει νὰ κινῆται πρὸς τὶς ἡδονὲς ἀπ' τὶς ἐπιθυμίες τοῦ στομάχου ἢ τῆς ψυχῆς, καθ' ὅτι ἡ πηγὴ αὐτῆς τῆς κινήσεως εἶναι παρὰ φύσιν καὶ δημιουργεῖ ἀσθένειες. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ γαργάλημα προκαλεῖ στὴν ψυχὴ γέλιο, ποὺ δὲν εἶναι πηγαῖο οὔτε γλυκὸ οὔτε εὐτυχισμένο ἀλλὰ σπασμωδικὸ καὶ δυσάρεστο, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὅσες ἡδονὲς νοιώθει τὸ σῶμα ἀπὸ παρὰ φύσιν ἐρεθισμοὺς τοῦ προκαλοῦν ταραχὴ, σύγχυση καὶ ἐξασθένεισι.» (Πλούταρχος, «Υγιεινὰ Παραγγέλματα», παρ. 7.) Παρομοίως καὶ στὰ «Χρυσὰ Ἐπη» τῶν Πυθαγορείων: «Καὶ τὴν ὑγεία τοῦ σώματος δὲν πρέπει νὰ ἀμελῆς, ἀλλὰ μὲ μέτρο νὰ πίνης, νὰ τρῶς καὶ νὰ ἀσκήσῃς, μέτρο τέτοιο ποὺ ποτὲ δὲν θὰ σὲ βλάψῃ, ἀκολουθώντας πάντοτε δίαιτα λιτὴ καὶ καθαρή.» Οἱ Πυθαγόρειοι ἔδιναν μεγάλη σημασίαν στὴν πρόληψι. Ἐτρωγαν ὑγιεινὰ (λίγο ἢ καθόλου κρέας), ἄκουγαν συγκεκριμένα μουσικὰ ἔργα καὶ ἀσκοῦνταν μὲ τὸν χορὸ καὶ τὰ βάρη, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἰάμβλιχος. Συνιστοῦσαν δὲ στὰ μέλη τους νὰ ἐπαγρυπνοῦν ἐπὶ τῆς ὑγείας μόνοι τους, νὰ τὴν διατηροῦν σὲ καλὴ κατάστασι διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ τοῦ μέτρου καί, ἐάν ποτε διαταρασσόταν, ἔπρεπε νὰ μὴ ἐμπιστευθοῦν σὲ ἄλλον τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἀποκατάστασί της, καθ' ὅτι οἱ ἴδιοι κατεῖχαν γνώσεις τῆς Φυσιοθεραπευτικῆς. Ἡ πρότασις αὕτη ἦταν τόσο γνωστὴ στὸν ἀρχαῖο κόσμον, ποὺ εἶχε καταστῇ παροιμιώδης. Ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος εἶχε ἀποδεχθῇ αὐτὴν τὴν Πυθαγόρεια προτροπὴ ὡς κανόνα βίου καὶ ἔλεγε ὅτι «κάθε ἄνθρωπος ποὺ εἶχε περάσει τὰ τριάντα ἔτη καὶ καλοῦσε ἢ ἀκόμη συμβουλευτόταν ἰατρό, ἦταν ἀπλῶς ἀδαής» (Σουετώνιος, «Βίος Τιβερίου», παρ. 66).

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ, Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ

πρῶτος ποὺ ἐπιστημονικοποίησε τὴν μέθοδο τῆς Φυσιοθεραπευτικῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ πατέρας ὅλων τῶν ἱατρικῶν καὶ θεραπευτικῶν ἐπιστημῶν, εἶναι ὁ Ἀσκληπιάδης ἱατροφιλόσοφος Ἴπποκράτης ὁ Κῷος. Ὁ Ἴπποκράτης ὑπῆρξε πιστὸς στὶς μεθόδους τῶν Ἀσκληπιάδων ἱατρῶν, ἀν καὶ σπούδασε τὴν τέχνη τῆς ἱατρικῆς σὲ διάφορα μέρη τῆς Μεσογείου (Αἴγυπτο, Μακεδονία, Θράκη, Ἰωνία). «Θεωρῶ ὅτι ἡ ἱατρικὴ δὲν χρειάζεται νεωτεριστικὰς θεωρίες, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ ἀξεδιάλυτα καὶ ἀβέβαια πράγματα.» («Περὶ Φυσῶν» I, παρ. 3.)

Στὸ «Περὶ Διαίτης» ἔργον του μᾶς ἐξηγεῖ τὶς δύο ἀπ' τὶς βασικώτερες μεθόδους τῆς Φυσιοθεραπευτικῆς: «Θεωρῶ πὼς ὅποιος πρόκειται νὰ γράψῃ ὁρθὰ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη διατροφή πρέπει ἀρχικῶς νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τὰ τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Νὰ γνωρίζῃ τὰ στοιχεῖα, ἀπ' τὰ ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς ἀποτελεῖται ὁ ἄνθρωπος, καὶ νὰ διακρίνῃ ἀπὸ ποιά μέρη ἐλέγχεται. Ἄν ἀγνοῇ τὴν ἀρχικὴ σύνθεσι τῆς ζωῆς, δὲν θὰ καταφέρῃ νὰ κατανοήσῃ τί προκαλοῦν ἐκεῖνα τὰ συστατικά. Ἄν δὲν γνωρίζῃ τί ἐπικρατεῖ στὸ σῶμα, δὲν θὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ συστήσῃ ὠφέλιμη διατροφικὴ ἀγωγή γιὰ τὸν ἄνθρωπον (...). Ἀκόμη ὅμως καὶ ἂν ἀποκτήσουμε γνώμη γιὰ ὅλα αὐτὰ, δὲν θὰ ἐξασφαλισθῇ ἱκανοποιητικὰ ἡ θεραπεία τοῦ ἄρρωστου ἀνθρώπου, διότι μοναχὰ ἡ τροφή δὲν ἀρκεῖ, γιὰ νὰ συντηρήσῃ τὸν ἄνθρωπον σὲ καλὴ ὑγεία, ἂν δὲν τὴν συνδυάσῃ μὲ τὴν γυμναστικὴ. Ἡ τροφή καὶ ἡ ἀσκήσις ἔχουν ἀντίθετες ιδιότητες, συμβάλλουν

Αναθηματικό ανάγλυφο του Ἀρχίνου, πού θεραπεύτηκε ἀπὸ τὸν Ἀμφιάραο.

ὁμως ἀμοιβαῖα στὴν διατήρησι τῆς υἱείας» (παρ. 2).

Σὲ πολλὰ ἀπ' τὰ ἔργα του βλέπουμε αὐτούσιες τὶς διδασκαλίες τῶν Φυσικῶν φιλοσόφων, ὅπως τοῦ Δημοκρίτου περὶ ἀτόμου, μικρόκοσμου καὶ μακρόκοσμου, τὰ τέσσερα στοιχεῖα-ριζώματα τοῦ Ἐμπεδοκλῆ, πὺν συνθέτουν τὸν ἀνθρώπινο ὀργανισμό, τὸν νόμο τῶν ἀντιθέτων καὶ τὴν ἀέναη κίνησι τοῦ Ἡρακλείτου, ὁλόκληρες παραγράφους τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀναξαγόρα περὶ αἰωνίας ὑπάρξεως τοῦ κόσμου καὶ ἀνακνκλώσεως τῆς ὕλης καὶ πολλὲς Πυθαγόρειες φιλοσοφικὲς θέσεις, ὅπως περὶ παραλληλισμοῦ τῆς ἀνθρώπινης ἀρμονικῆς ψυχοσωματικῆς ἀναπτύξεως σὲ σχέσι μὲ τὴν μουσικὴ ἀρμονία τῶν σφαιρῶν, περὶ ἐνεργειακῆς ἐμψυχώσεως ὅλων τῶν σωμάτων καὶ ὀργανισμῶν κ.ἄ. Ἐπομένως οἱ βασικὲς γνώσεις τοῦ Ἱπποκράτη, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν προηγούμενων καὶ ἐπόμενων ἱατρῶν θεραπευτῶν, πὺν ἔμειναν ἀθάνατοι γιὰ τὸ θεραπευτικὸ ἔργο πὺν προσέφεραν στὴν ἀνθρωπότητα, ἦταν καθαρὰ φιλοσοφικές.

Κατὰ τὸν Ἱπποκράτη «οἱ ἀρρώστιες δὲν προσβάλλουν τοὺς ἀνθρώπους ξαφνικά, ἀλλὰ συσσωρεύονται σταδιακὰ μέσα στοῦ σώμα καὶ ξεσποῦν ἀπὸτομα μὲ τὴν

παθολογική κρίσι.» («Περὶ Διαίτης», παρ. 2.)

«Οἱ ἀσθένειες ποὺ βαδίζουν ὁμαλὰ πρὸς τὴν κρίσι ἢ ἔχουν κριθὴ ὀριστικά, δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζονται στὴν πορεία τους ἀπὸ νεωτεριστικὲς μεθόδους οὔτε μὲ καθαρτικά οὔτε μὲ ἄλλα ἐρεθιστικά μέσα, παρὰ νὰ ἀφήνονται καὶ ν' ἀκολουθοῦν τὴν φυσιολογικὴ τους ἐξέλιξι.» («Ἀφορισμοί» 20.) Τὰ συμπτώματα, ὅπως ὁ πυρετός, ἡ διάρροια, ὁ ἔμετός, οἱ διάφοροι πόνοι, ἀποτελοῦν τὴν προσπάθεια τοῦ ἀμυντικοῦ μηχανισμοῦ νὰ θεραπεύσῃ τὴν αἰτία τῆς ἀσθένειας. Πρόκειται γιὰ τὸν σοφὸ μηχανισμὸ αὐτοϊάσεως, ποὺ διαθέτει τὸ σῶμα μας. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ πρέπει νὰ καταπιέσουμε τὰ συμπτώματα μὲ φάρμακα. Βεβαίως, ἂν ἡ ἔντασί τους εἶναι μεγάλη καὶ κινδυνεύουμε νὰ πεθάνουμε, θὰ πρέπει νὰ τὰ μειώσουμε ἢ νὰ τὰ θεραπεύσουμε μὲ «ἥπιο τρόπο», ὅπως μᾶς προτείνει ὁ Ἱπποκράτης. «Ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶναι συνετὸς καὶ σώφρων, πρέπει νὰ συλλογίζεται πὼς ἡ ὑγεία εἶναι τὸ πολυτιμότερο ἀγαθὸ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ μάθῃ πὼς νὰ ὠφελητὰ ἀπ' τὶς ἀρρώστιες μὲ βάσι τὶς γνώσεις ποὺ διαθέτει.» («Περὶ Διαίτης Ὑγιεινῆς», παρ. 9.) Ἡ ὠφέλεια εἶναι ἡ ἐνδυνάμωσις τοῦ ὁργανισμοῦ μετὰ ἀπὸ κάθε ἀσθένεια, ὅταν αὐτὴ θεραπευτῇ μὲ ἥπιο τρόπο καὶ μέσῳ τῶν συμπτωμάτων της. «Σχετικὰ μὲ τὶς ἀσθένειες ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ σὲ δύο πράγματα: Ἄν δὲν μπορῇ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἀσθενῆ, τοῦλάχιστον ἄς μὴν τὸν βλάψῃ.» («Ἐπιδημιῶν Α'», παρ. 1-3.)

Κατὰ τὸν Ἱπποκράτη δὲν ὑπάρχουν ἀσθένειες μὲ τὴν ἔννοια ποὺ θεωροῦμε σήμερα, ὑπάρχουν ἀπλᾶ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι, ἰσχύει δηλαδὴ τὸ «ἐνιαῖο τῶν νόσων». Ὅλες οἱ ἀσθένειες προκαλοῦνται ἀπ' τὴν ἀνισορροπία τῶν τεσσάρων χυμῶν ποὺ ὑπάρχουν στὸ σῶμα, ποὺ ρέουν ὡς συγκοινωνοῦντα δοχεῖα πάντοτε μέσα στὸν ἄνθρωπο. «Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου περιέχει αἷμα, φλέγμα, ξανθὴ χολὴ καὶ μαύρη χολή. Ἴδου ἀπὸ τί ἀποτελεῖται ἡ φύσις τοῦ σώματος, ἰδοὺ ὅ,τι εὐθύνεται γιὰ τὴν ἀσθένεια ἢ τὴν ὑγεία. Μὲ αὐτὲς τὶς συνθήκες ὑπάρχει πλήρης ὑγεία, ὅταν οἱ χυμοὶ βροῖσκονται σὲ σωστὴ ἀναλογία μεταξὺ τους τόσο ἀπὸ ἄποψι ποιότητος ὅσο καὶ ποσότητος καὶ ὅταν ἡ ἀνάμειξις τους εἶναι ἀρίστη. Ἡ νόσος ἐμφανίζεται, ὅταν ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς χυμοὺς βροῖσκεται σὲ πολὺ μικρὴ ἢ πολὺ μεγάλη ποσότητα καὶ ἀπομονώνεται μέσα στὸ σῶμα, ἀντὶ ν' ἀναμειχθῇ μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους.» («Περὶ Φύσιος Ἀνθρώπου», κεφ. 4.) Οἱ χυμοὶ τοῦ σώματος σχετίζονται μὲ τὶς τέσσερις ἐποχὲς καὶ τὰ τέσσερα στοιχεῖα, ποὺ συνθέτουν τὴν ἴδια τὴν Φύσι (πῦρ, ὕδωρ, ἀήρ, γῆ), ἐπομένως ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ μία δυναμικὴ καὶ ἐξελίξιμη ἁρμονία τεσσάρων ἀντιθέτων δυνάμεων, ποὺ προέρχονται ἀπ' τὶς δύο κύριες πρωταρχικὲς καὶ ἀντιφατικὲς δυνάμεις ποὺ εἶδαμε προηγουμένως, τὸ «πῦρ» καὶ τὸ «ὕδωρ». Ἐδῶ βλέπουμε τὴν ταύτισι τῶν Ἱπποκρατικῶν στοιχείων μὲ τὴν Πυθαγορικὴ ἀντίληψι περὶ τετρακτύος καὶ τῶν ριζωμάτων τοῦ Ἐμπεδοκλέους. «Τέσσερις λοιπὸν χυμοὶ ὑπάρχουν καί, ὅπως ἐξηγήθηκε, ἡ ἀνισορροπία τους ἐπιφέρει βλάβη στὸν ὁργανισμό καὶ τέσσερις εἶναι ὅπως εἶδαμε καὶ οἱ πηγὲς τῶν χυμῶν. Τέσσερις ὅμως εἶναι καὶ οἱ ἄγωγοί, μὲ τοὺς ὁποίους καθαρίζεται ὁ ὁργανισμὸς ἀπ' τὸν κάθε χυμὸ: οἱ ἄγωγοι ἐτοῦτοι εἶναι τὸ στόμα, ἡ μύτη, ὁ πρῶκτος καὶ ἡ οὐρήθρα.» («Περὶ Νούσων» Δ', παρ. 10.)

Ἡ ἀλόη εἶναι κακτοειδὲς φυτό. Στὴν μεγάλη οἰκογένεια τῆς ἀλόης περιλαμβάνονται ἕως καὶ 360 διαφορετικὲς ποικιλίες. Ἡ ἀλόη ἔγινε γνωστὴ στὸν ἐλληνικὸ χῶρο ἀπ' τὸν Μ. Ἀλέξανδρο καὶ τοὺς ἰατροὺς τοῦ ἐκστρατευτικοῦ του σώματος, ποὺ τὴν χρησιμοποιοῦσαν ὡς θεραπευτικὸ τῶν πληγῶν στὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ἡ ἀλόη *arborescens* ἔχει εὐεργετικὲς ιδιότητες στὸν καρκίνου καὶ σὲ ἓνα πλῆθος ἀσθενειῶν.

Στὸ «Περὶ Φυσῶν II», παρ. 1, μᾶς ἐξηγεῖ, ὅτι «*ὑπάρχει γὰρ ὅλες τὶς ἀσθένειες μία μόνη καὶ ἡ ἴδια ἰδέα, μία μόνη καὶ ἡ ἴδια αἰτία*». Αὐτὴ ἡ πρωταρχικὴ αἰτία εἶναι ὁ «*ἀήρ*» ἢ «*φύσα*», ὅπως τὴν ὀνομάζει καὶ βρίσκεται στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἐσωτερικὸ τοῦ σώματος, ὅπου τὸ διαπερνᾷ, τὸ περιβάλλει καὶ τὸ κυβερνᾷ. Ὁ «*ἀήρ*» ἢ «*φύσα*» ἔχει ἓναν καθολικὸ κοσμικὸ ρόλο, παρουσιάζεται παντοῦ καὶ εὐθύνεται γιὰ τὶς ἐποχὲς καὶ τὶς κλιματολογικὲς συνθήκες, τὴν κίνηση τῶν ἀστρῶν, τὴν ζωὴ καὶ τὶς ἀσθένειες τῶν θνητῶν. Ὅμως στὴν θεωρία τοῦ Ἱπποκράτη ὁ «*ἀήρ*» ἢ «*φύσα*» δὲν ἔχει θεϊκὸ ἢ πνευματικὸ χαρακτήρα παρὰ μόνον ὕλικὸ καὶ φυσικὸ. Ἀργότερα ὁ Γαληνὸς τὸ ὠνόμασε «*πνεῦμα*», ἐνῶ οἱ ἀλχημιστὲς τοῦ Μεσαίωνος «*ζωτικὴ δύναμις*». Ἡ διαταραχὴ του, ποῦ ξεκινᾷ ἀπὸ ἐνεργειακὰ αἰτία, δημιουργεῖ τὴν ἀνισορροπία τῶν χυμῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν ἀρρώστια.

«*Ἡ φύσις εἶναι πάντοτε ὁ ἱατρὸς τῶν ἀσθενειῶν. Ἡ φύσις βρίσκει τοὺς τρόπους θεραπείας, χωρὶς νὰ σκέπτεται.*» («*Ἐπιδημιῶν Ἱστορίαι*» 5,1.) Δηλαδή ἡ Φύσις εἶναι ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ὁ ἱατρὸς τῶν ἀσθενειῶν καὶ ὄχι ὁ ἱατρός, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ συνοδοιπὸρος τοῦ ἀσθενοῦς στὸν δρόμο πρὸς τὴν ἴασι. Ἐδῶ μᾶς ὑποδεικνύει τὸν ἀφύσικο δρόμο ποῦ ἀκολουθεῖ ἡ σύγχρονη Ἱατρικὴ, ποῦ ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ γιατροὶ μὲ τὶς βίαιες μεθόδους τους (χημικὰ φάρμακα, ἐγχειρήσεις, ἀκτινοβολίες) θεραπεύουν τοὺς ἀσθενεῖς. Κατὰ τὸν Ἱπποκράτη «*ἡ τέχνη τῆς θεραπείας ἀπαιτεῖ ἀπ' τὸν ἱατρὸ νὰ σχηματίσῃ μίαν ἄποψιν γιὰ τὴν ἀρρώστια, μὲ σκοπὸ νὰ τὴν θεραπεύσῃ περισσότερο μὲ ἥπιους τρόπους καὶ μὲ φρόνησι, παρὰ μὲ τόλμην καὶ μὲ τρόπο βίαιον*» («*Περὶ Τέχνης*», παρ. 11). Ἡ χειρουργικὴ καὶ οἱ καυτηριασμοὶ χρησιμοποιοῦνταν ἀπ' τοὺς κλασικοὺς ἱατροὺς μόνο σὲ ἔσχατες περιπτώσεις.

Ἡ σύγχρονη Ἱατρικὴ ἔχει τελείως διαφορετικὲς θέσεις ἀπὸ ἐκεῖνες τοῦ Ἱπποκράτη. Θεωρεῖ ὅτι κάθε ἀσθένεια εἶναι ξεχωριστὴ (ἀφοῦ μεταδίδεται κυρίως μέσῳ τῶν μικροβίων ἢ ὀφείλεται διαφόρων εἰδῶν βλάβες) καὶ δὲν σχετίζεται μὲ μία ἄλλη ποῦ εἶχε πλήξῃ τὸν ὀργανισμὸ παλαιότερα, ἐνῶ τὰ τελευταῖα χρόνια κάποιοι ἱατροὶ δέχονται ὡς αἰτία καὶ τοὺς ψυχικοὺς παράγοντες. Γράφει ὁ Ἱπποκράτης γιὰ τὴν πορεία τῆς ἀσθένειας μέσα στὸ σῶμα: «*Σὲ περιπτώσεις ψυχασθένειας μανιακῆς μορφῆς ἡ ἐμφάνισις δυσεντερίας ἢ ὕδρωπος εἶναι καλὸ.*» («*Ἀφορισμός*» 5.) «*Σ' ἐκεῖνον ποῦ πάσχει ἀπὸ στηθάγχης, ἂν παρουσιαστῇ οἴδημα καὶ ἐρύθημα στὸ στήθος, εἶναι καλὸ σημάδι, διότι μᾶς δείχνει ὅτι τὸ νόσημα φεύγει πρὸς τὰ ἔξω.*» («*Ἀφορισμός*» 49.) «*Στοὺς ψυχοπαθεῖς, ἂν ἐμφανιστοῦν κίρσοι ἢ αἰμορροΐδες, αὐτὸ δείχνει ὅτι ἡ μανία θὰ γιатρευθῇ.*» («*Ἀφορισμός*» 21.)

Ἐδῶ βλέπουμε τὸ «*ἐνίαιο τῶν νόσων*» ὡς μία διαταραχὴ, ποῦ μπορεῖ νὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ μία ἀπλὴ ἀκμή, νὰ ἐξελιχθῇ σταδιακὰ σὲ κίρσοις κι αἰμορροΐδες καὶ νὰ καταλήξῃ τελικῶς σὲ ψυχοπάθεια. Ὡς εἰκόνα τῆς διαταραχῆς τοῦ δίπτυχου «*ἀήρ-φύσας*» ἢ τῆς «*ζωτικῆς δυνάμεως*» ἔχουμε τὰ ψυχονοητικὰ συμπτώματα (περὶ τῆς «*ζωτικῆς δυνάμεως*»: «*Δαυλός*», τ. 282, ἄρθρο «*Βιορρυθμοί, τὰ ρολόγια τοῦ σώματος*»), ποῦ μεταφέρονται ἀπ' τὰ λιγώτερο σημαντικὰ ὄργανα τοῦ σώματος πρὸς τὰ βαθύτερα καὶ σημαντικώτερα. Ὁ νόμος τῆς κατευθύνσεως τῶν συμπτωμάτων ἀπὸ πάνω πρὸς

*Ἡ μαστίχα εἶναι ἐλαιορρητινοῦχο προϊ-
ὸν τοῦ γνωστοῦ μαστιχόδενδρου. Ὁ γα-
λακτώδης χυμός της, ὁ ὁποῖος στερεοποι-
εῖται ὅταν ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀέ-
ρα, μετατρέπεται σὲ ἓνα εἶδος μαστίχας
καὶ θεραπεύει ἀσθένειες τοῦ πεπτικοῦ
καὶ τοῦ γαστρεντερικοῦ συστήματος.
Τὴν μαστίχα, ὅπως καὶ τὴν ἄλσῃ, τὴν
ἀναφέρει ὁ σπουδαῖος ἀρχαῖος ἱατρὸς
Διοσκουρίδης.*

τὰ κάτω καὶ ἀπὸ μέσα πρὸς τὰ ἔξω ὡς πορεία πρὸς τὴν ἴασι καὶ τὸ ἀντίθετο ὡς ἐπι-
δείνωσι τῆς ἀσθένειας, ἀποτελοῦν καὶ τοὺς δύο ἀπ' τοὺς πέντε βασικοὺς θεμελιακοὺς
νόμους τῆς συγχρόνου Ὁμοιοπαθητικῆς. Ἐπομένως τὰ διάφορα συμπτώματα, ποὺ
τὰ ὀνομάζουμε ἀρρώστια, εἶναι τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀνισορροπίας τῶν τεσσάρων
χυμῶν τοῦ σώματος καὶ ἀποτελοῦν τὴν προσπάθεια ποὺ κάνει ἡ «ζωτικὴ δύναμις»
μέσα στὸ σῶμα μας, γιὰ νὰ ἰσορροπήσῃ τὴν ἀνώμαλη κατάστασι ποὺ δημιουργήθηκε,
προκειμένου νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ὁμαλὴ λειτουργία του.

Κατὰ τὸν Ἱπποκράτη οἱ ιδιοσυγκρασίες τῶν ἀνθρώπων διαφέρουν κάθετα μεταξὺ
τοὺς δημιουργώντας μία τεράστια πολυπλοκότητα. Τὰ νοσήματα (ἀκόμη καὶ οἱ ἐπιδη-
μίες) ἐμφανίζονται μὲ διαφορετικὰ συμπτώματα ἀνάλογα μὲ τὴν ιδιοσυγκρασία τοῦ
κάθε ἀνθρώπου, ἐπομένως καὶ ἡ θεραπεία πρέπει νὰ διαφοροποιῇται ἀνάλογα μὲ τὴν
περίπτωσι. Ἄς δοῦμε πόσους διαφορετικοὺς παράγοντες πρέπει ὁ ἱατρὸς νὰ λαμβάνῃ
ὑπ' ὄψιν του, γιὰ νὰ κάνῃ τὴν σωστὴ διάγνωσι καὶ θεραπεία μέσα ἀπὸ δύο ἔργα τοῦ
Ἱπποκράτη: «Στὶς ἀσθένειες μαθαίνουμε νὰ ἐξάγουμε τὰ σημεῖα διαγνώσεως ἀπ'
τὴν ἐξέτασι τῶν ἐξῆς παραγόντων: τῆς ἀνθρώπινης φύσεως γενικὰ καὶ τῆς κρᾶσεως
τοῦ καθενὸς εἰδικώτερα, τῆς φύσεως τῆς ἀσθενείας, τῶν ἱατρικῶν συνταγῶν, τοῦ
ἱατροῦ ποὺ συνέστησε τὴν ἀγωγὴ, τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς ἀτμόσφαιρας καὶ
τῶν ἰδιαίτερων συνθηκῶν τοῦ οὐρανοῦ, τῆς κάθε περιοχῆς, τῆς ἐποχῆς, τῶν συνη-

θειών της διατροφής και τοῦ τρόπου ζωῆς του, τῆς ἡλικίας, τῶν λόγων του καὶ τῶν παραλλαγῶν ποὺ παρουσιάζουν, τῆς σιωπῆς, τῶν σκέψεων ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν ἄρρωστο, τοῦ ὕπνου, τῆς ἀϋπνίας, τῶν ὀνείρων, τοῦ χαρακτήρα, τῶν κινήσεων τῶν χειρῶν, τῶν κνησμῶν, τῶν δακρύων, τῆς φύσεως τῶν κρίσεών του, τῶν κενώσεων, τῶν οὔρων, τῶν φλεγμῶν, τῶν ἐμετῶν, τῶν ἐναλλαγῶν ποὺ γίνονται ἀνάμεσα στίς ἀσθένειες, τῶν ἀποστημάτων, τῶν ἐφιδρώσεων, τῶν κρυολογημάτων, τοῦ ρίγου, τοῦ βήχα, τῶν φταρνισμάτων, τοῦ λόξυγκα, τῆς ἀναπνοῆς, τῶν ρεψιμάτων, τοῦ τρόπου ἀποβολῆς ἀερίων (σιωπηλὸς ἢ θορυβώδης), τῶν αἱμορραγιῶν καὶ τῶν αἱμορροΐδων.» (Ἐπιδημιῶν Α' I, παρ. 10.)

«Πρέπει νὰ ἐξετάζουμε: τὴν ἀναλογία τῶν ἀσκήσεων σὲ σχέσι μὲ τὴν ποσότητα τῶν τροφῶν, τίς ἐποχὲς τοῦ ἔτους καὶ τίς ἀλλαγές τῶν ἀνέμων, τὴν θέσι τῶν τόπων ποὺ ζῇ ὁ ἄρρωστος, τὴν ἀνατολή, τὴν δύσι καὶ τίς κινήσεις τῶν ἀστρῶν, γὰρ νὰ ξέρουμε νὰ παίρνουμε προφύλαξι στίς ἀλλαγές καὶ στίς ὑπερβολές τῶν τροφῶν, τῶν ποτῶν, τῶν ἀνέμων καὶ ὅλου τοῦ κόσμου.» (Περὶ Διαιτήσεως II, παρ. 3.)

Τὸ ξυδόμελο (μεῖγμα ξυδιοῦ καὶ μελιοῦ), τὸ νερόμελο, ὁ οἶνος, τὸ κρασί (κράμα οἴνου καὶ νεροῦ), ἡ πτισάνη (ζωμὸς ἀπὸ βρασμένα δημητριακά, σιτάρι, κριθάρι, ἢ κεχρί), ὁ πολτός τους, τὰ βότανα ποὺ τὰ προμήθευαν οἱ βοτανολόγοι ἢ «ριζοτόμοι», ἀλλὰ καὶ κάποια μεταλλικὰ καὶ ὀρυκτὰ συστατικὰ ἦταν τὰ κύρια φάρμακα τῆς Κλασικῆς Ἑποχῆς. Οἱ Ἀσκληπιᾶδες ἰατροὶ ἀπέφευγαν ἀκόμη καὶ τὴν χρῆσι αὐτῶν τῶν φυσικῶν φαρμάκων. «Ἀγαθὸν φάρμακον τὸ μὴδὲν φέρειν φάρμακον», δηλαδὴ τὸ καλύτερο φάρμακο εἶναι νὰ μὴν δώσῃ ὁ ἰατρὸς φάρμακο. Ὡς ἀντισηπτικὸ γιὰ τὰ τραύματα καὶ τὰ ἐξανθήματα χρησιμοποιοῦσαν τὸ ξύδι, τὸ ἄλατι, τὸ γλυκὸ κρασί καὶ τὸ θαλασσινὸ νερὸ («Περὶ Ὑγρῶν Χρήσιος»). Ἐπίσης ἡ νηστειοθεραπεία καὶ ἡ φρουτοθεραπεία χρησιμοποιοῦνταν ἀναλόγως τῆς βαρύτητας τῆς κάθε περιπτώσεως. «Ὁ ἄρρωστος πρέπει νὰ περιορίζῃ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς του, ἐνῶ σὲ πολλὰ περιπτώσεις εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ἡ ἀπόλυτη ἀποχή ἀπ' τὸ φαγητό.» («Περὶ Διαιτήσεως Ὁξέων», παρ. 11.) Γιὰ τὸν Ἱπποκράτη ἡ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἔκφρασις μιᾶς φυσικῆς ἁρμονίας, ἐνῶ ἡ ἀρρώστια φανερῶναι μὲ μία ἐσωτερικὴ δυσαρμονία κάποια διαφωνία ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν Φύσι. Γιὰ τὴν ἑλληνικὴ κλασικὴ ἱατρικὴ σκέψις «θεραπεύω» σήμαινε «ἐναρμονίζω».

Η ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ

Φυσιοθεραπευτικὴ ἀναβίωσε δειλὰ δειλὰ στὴν Εὐρώπῃ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τοῦ Διαφωτισμοῦ, ὅταν δημοσιεύτηκαν τὰ παραγνωρισμένα ἔργα τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τῶν ἄλλων ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος. Ἡ πρόοδος τῆς ξεκίνησε οὐσιαστικῶς κατὰ τίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰῶνος μὲ τίς ὀνομασίες Νεοἱπποκρατικὴ Ἱατρικὴ, Φυσικὴ Ὑγιεινὴ ἢ Φυσιοθεραπευτικὴ καὶ σταμάτησε μὲ τὴν λήξι τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τότε ἀνέλαβαν τὴν πορεία τῆς παγκοσμίου Ἱατρικῆς οἱ φαρμακοβιομηχανίες. Στὴν νεώτερη Ἑλλάδα ἡ ἀναβίωσις τῆς Φυσιοθεραπευτικῆς ἔγινε κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ 1930-1940 ἀπὸ δύο σπουδαίους Ἑλληνες φυσιοθεραπευτές, τὴν Ἄννα Κατσίγρα

καὶ τὸν Ἡλία Πέτρου. Τὸ 1935 ὁ Ἡλίας Πέτρου στὸ ἔργο του «Φυσικὴ Ὑγιεινὴ», σελ. 14, ἀναφέρει γιὰ τὶς ἀσθένειες: «Ὁ πολλὸς κόσμος δὲν γνωρίζει πραγματικὰ τί εἶναι ὑγεία, οὔτε τὴν ἐλαχίστη ἀντίληψιν ἔχει διὰ τὴν ἀρρώστια. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ξεύρει τί σημαίνει ὑγεία, δὲν ξεύρει ἐπίσης τοὺς ὁρους καὶ τὶς συνθήκες ποὺ ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀνάκτησι καὶ τὴν διατήρησί της. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀρρωσταίνει, ἀντὶ ν' ἀπομακρύνῃ τὶς αἰτίες καὶ ν' ἀλλάξῃ τὶς συνθήκες ποὺ προηγούνται τῆς ἀρρώστιας, προσπαθεῖ νὰ “θεραπεύσῃ” τὰ συμπτώματα, διότι νομίζει πὼς ἔτσι θ' ἀνακτήσῃ τὴν χαμένη ὑγεία του, καταφεύγοντας σὲ φάρμακα, ναρκωτικὰ μέσα, ἐρεθιστικὰ καὶ διεγερτικὰ ἐνέργειες, βοτανικὰς συσκευασίες, ἠλεκτρικὰς καὶ μηχανικὰς θεραπείες, φθάνοντας στὶς πνευματικὰς καὶ θεουργικὰς παρακλήσεις, ὡς καὶ στὶς μαγείες καὶ μαγγανείες ἀκόμη (...). Ὅταν ὁ ἄνθρωπος παραβιάσῃ τὸν φυσικὸν νόμον ποὺ διέπει τὴν ζωὴ του, ἡ συνέπεια τῆς παραβιάσεως ἐκδηλώνεται στὸν παραβάτη, ἡ ὑγεία κλονίζεται καὶ τὰ συμπτώματα τοῦ ἐκφυλισμοῦ ἀρχίζουν νὰ ἐκδηλώνονται στὸ σῶμα.»

Ὁ Ἀμερικανὸς φυσιοθεραπευτὴς Ντόναλτ Λόου στὸ ἔργο του «Εἴμαστε ὅπως Τρῶμε», 2001, σελ. 12-13, ἀναφέρει: «Δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον ἓνα αἷτιο τῆς ἀρρώστιας, ἡ τοξαιμία, ποὺ σημαίνει δηλητηρίασι τοῦ αἵματος ἀπὸ τοξίνες, ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ λανθασμένη διατροφή καὶ κακὴ ἀποβολὴ τῶν ἀχρήστων ἀπ' τὸ σῶμα (...). Καταστάσεις ἀπ' αὐτὰς ποὺ θεωροῦμε ὡς ἀρρώστιες δὲν εἶναι παρὰ μόνον συμπτώματα ποὺ παράγονται ἀπ' τὸ σῶμα, γιὰ νὰ μᾶς προειδοποιήσουν, ὅτι προσπαθεῖ νὰ ἐξουδετερώσῃ κάποια τοξικὴ κατάστασι (...) Ἡ παρουσία τοῦ πόνου εἶναι ἓνας ὁδηγός, ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὸ ποῦ κατὰ δὲν πάει καλὰ, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τί δὲν πάει καλὰ. Ἡ τόσο διαδεδομένη χρῆσις τῶν παυσίπονων φαρμάκων, ποὺ συγκαλύπτουν τὸν πόνο, τείνει νὰ σβῇ ἀπ' τὸν νοῦ μας τὴν ἀνάγκη ν' ἀσχοληθοῦμε μὲ τὰ αἷτια ποὺ προκαλοῦν τὸν πόνο. Ἄν τὰ σύγχρονα φάρμακα ἦταν τόσο σπουδαῖα, δὲν θὰ ὑπῆρχε τὸ σοβαρὸ πρόβλημα τῶν ιατρογενῶν ἀσθενειῶν, ποὺ γίνεται ὅλο καὶ πιδὸς καὶ ἔχει δημιουργήσῃ τὴν ἀνάγκη συστάσεως ἰδιαίτερου κλάδου Ἰατρικῆς, ποὺ ὀνομάζεται Ἰατρογενὴς Ἰατρικὴ.» (Πρόκειται γιὰ μία σύγχρονη θεραπευτικὴ μέθοδο, ποὺ προσπαθεῖ νὰ θεραπεύσῃ ἀσθένειες ποὺ προέκυψαν ἀπ' τὶς παρενέργειες τῶν συγχρόνων χημικῶν φαρμάκων.)

Ἡ Φυσιοθεραπευτικὴ ἐξελίχθηκε στὴν Εὐρώπῃ καὶ κυρίως στὴν Ἀμερικὴ μὲ τὴν ὀνομασίαν Φυσικὴ Ὑγιεινὴ ἢ Naturopathy καὶ περιέχει ἀρκετὰ στοιχεῖα τῆς Ἱπποκρατικῆς ἱατρικῆς τέχνης.

Βασίλειος Μαυρομαμάτης

ΓΙΑ ΤΟ 2006: Κάνετε δῶρο στοὺς σκεπτόμενους δικούς σας –ἢ... στὸν ἑαυτό σας, ἂν δὲν ἔχετε ὁλόκληρο τὸ ἔργο– τόμους τοῦ «Δαυλοῦ». Ἀποκτᾶτε ἔτσι ἓνα χρυσωρυχεῖο ἀγνώστων δεδομένων, θεμελιωμένων γνώσεων καὶ πρωτόφαντων ἰδεῶν γιὰ τὴν ἐλεύθερη, χωρὶς προκαταλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες καὶ καινούργια κατανόηση τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ

Ἀφιέρωμα

Ἡ φωτογραφία μου ἐστάλη ἀπὸ φίλο μου στὴν Ἑλλάδα. Πρόκειται γιὰ τὸ ἱερὸ τῆς Ἀρτέμιδας στὸ Ἀρτεμίσιο, νῦν Ἀγία Φωτεινή. Σὲ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου, πιστεύω, δὲν θὰ μπορούσε νὰ γίνη τέτοιου μεγέθους ἱεροσυνλία. Δύναται νὰ διακρίνη κανεῖς εὐκόλα, ὅτι ὁ ἀσιατικῆς καμπυλόγραμμης ἀρχιτεκτονικῆς χριστιανικὸς ναὸς (ἁψίδες, τόξα, κόγχες κ.λπ.) ἀπαρτίζεται σὲ πολλὸ μεγάλο ποσοστὸ ὄχι μόνον ἀπὸ δομικὰ ὑλικά τοῦ ἀρχαίου ἱεροῦ, ἀλλὰ σὲ μερικά σημεῖα ἀπὸ ὁλόκληρα τμήματα

ΤΕΡΑΤΟΥΡΓΗΜΑ

του αρχαίου κτηρίου. Τὸ σημερινὸ ἔκτρωμα ἔχει διατηρήσει καὶ τὴν εὐθύγραμμη ἀρχαία ἐλληνικὴ ἀρχιτεκτονικὴ! Ὁ «τραγέλαφος» τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ σχιζοφρενικοῦ ιδεολογήματος ἀπὸ πνευματικὸ τερατούργημα, ποὺ εἶναι στὰ 150 χρόνια ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἐπίσημη ιδεολογία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, γίνεται καὶ ἀρχιτεκτονικὸ τέρας... Τέλειος συμβολισμὸς τῆς ιδεολογικῆς τρέλλας, ποὺ μαστίζει τὴν Ἑλλάδα τοῦ σήμερα.—**Σταῦρος Ἀργυριάδης**, Νέα Ὑόρκη.

Η ΕΠΙΔΙΩΞΗ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ:

πως παρατηρούσαμε στο προηγούμενο τεύχος, στην έδρα της Πλανηταρχίας, πού αρνείται πεισματικά να υπογράψει τη Συνθήκη του Κυότο, ή όποια θέτει φραγμούς στις δραστηριότητες πού τροφοδοτούν το «Φαινόμενο του Θερμοκηπίου», και ενώ οι τυφώνες και οι κυκλώνες μετατρέπουν σε μαζικούς τάφους και πέλαγος λάσπης μεγάλες εκτάσεις της χώρας και σε κοινωνικο-ψυχικά ναυάγια εκατομμύρια «πλανηταρχούντων» πληθυσμών, όλοι, από τον «συνομιλούντα με τον Θεό», όπως ο ίδιος ισχυρίζεται, πλανητάρχη τους μέχρι και τους στάρ της Τηλεοράσεώς τους, **προσεύχονται** καθημερινά στο Γιαχβέ (έμμεση άρνηση της Έπιστήμης, ως ανίκανης να αντιμετωπίσει την «όργη του Θεού»), λες και το φαντασιακό αυτό μορμολύκειο της Ανατολής είναι το Α και το Ω της προκλήσεως των δεινών, αλλά και της σωτηρίας από τα δεινά, πού όλοι πια γνωρίζουν ότι οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στη νέμεση της Φύσεως, πού πάντοτε ακολουθεί την ύβρη (=την κακοποίηση της έσωτερικής-ψυχικής και της έξωτερικής-αντικειμενικής φύσεως). Ο «φόβος του Θεού» ξαναγίνεται «άρχη σοφίας» από **«δεισι-δαιμονία»** (δέος + δαίμων = φόβος Θεού), όπως ήταν σε φωτεινότερες εποχές, όταν σχηματίστηκε ή λέξη για να αποδώσει τις έννοιες της βλακείας και του παραλογισμού.

Ταυτόχρονα και με πρόσχημα την μη λειτουργία κάποιων πετρελαιοπηγών τους (πού δεν παράγουν ούτε το 3% της διεθνούς παραγωγής πετρελαίου...) το περιεχόμενο των γιγαντιαίων θησαυροφυλακίων κάποιων πολλαπλασιάζεται, όσο πολλαπλασιάζεται και ή τιμή του μαύρου χρυσού. Αυτοί οι κάποιοι είναι ίδιοι μ' εκείνους πού χιλιάδες χρόνια πριν, παραιοτούντες επίσης στην τότε πλουσιώτερη και ισχυρότερη χώρα της Γης, την Αίγυπτο, γέμιζαν τα θησαυροφυλάκιά τους, μόλις έμφανίζονταν οι «έπτά πληγές», πού επίσης προκαλούσαν τον φόβο και τις προσευχές των υπηκόων και του έπι κεφαλής (ας πούμε, τότε πλανητάρχη) φαραώ τους. Πραγματικά ή μεγαλύτερη εφεύρεση της ανθρώπινης παράνοιας, το Δίδυμο της Δυνάμεως Γιαχβέ-Χρήμα, πού συγκατοικούσαν στο Ναό του Σολομώντος (ό όποιος ήταν ταυτόχρονα και Korvan = θησαυροφυλάκιο της Σιών), προφανώς ζή και βασιλεύει ως πηγή δύναμης και σήμερα, πού οι δύο συγκατοικοί φαίνονται να συνεχίζουν τον θρίαμβό τους.

* * *

ραγε αυτό πού **φαίνεται**, ό νέος θρίαμβος του μεταφυσικού άσιατικού διδύμου της Δυνάμεως, είναι πράγματι θρίαμβος; «Τα φαινόμενα άπατούν» και «κακοί μάρτυρες ότα και όφθαλμοί ανθρώπων». Αυτά πού άκοϋνε τα ότα μας και βλέπουν οι όφθαλμοί μας στις τηλεοράσεις είναι το έπιφανειακό «διάβασμα» μιās πραγματικότητας, πού ή σύγουρη προσέγγισή της μπορεί να γίνη με δεύτερο, πιδ βαθύ, και τρίτο, άκόμη βαθύτερο, «διάβασμα», πού θα στηρίζεται όχι στις «κακές μαρτυρίες» των αισθήσεων, αλλά στο τί **κρύβεται** πίσω από τις μαρτυρίες και τις εικόνες των προσευχόμενων καταπτοημένων και άπελπισμένων, τί **σημαίνει** (με την ήρακλείτεια έννοια του ρήματος) ή νέα παντοδυναμία του Γιαχβέ, και τί **ώδήγησε** σήμερα τους «θησαυροφύλακες» του στην αποκορύφωση της μανιακής τους κρί-

ΕΝΑΣ ΑΠΙΑΣΤΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

σης, να εισπράττουν 70 δολλ. ανά βαρέλι και να παραγεμίζουν τα χρηματοκιβώτιά τους-, ενώ ή παράνοιά τους κρατιόταν, ως γνωστόν, σὲ ὕφεση γιὰ πολλές δεκαετίες, ἀρκοῦμενη στὰ... 30 δολλάρια τὸ βαρέλι. Ἐνα τέτοιο «βαθὸν διάβασμα» θὰ μᾶς ὠδηγοῦσε σὲ μιὰ ἄλλη πραγματικότητα, ἀληθινὴ, ὄχι εἰκονικὴ, ὅπως ἐκείνη τῶν τηλεοράσεων, σὲ μιὰ πιστὴ εἰκόνα, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ περιγραφῇ περίπου ὡς ἐξῆς:

“Ἡ κατάσταση Ἐξ-ουσίας, τῆς ὁποίας φορεὺς εἶναι ὁ ἴδιος (ὁ Ἐξουσιασμός), γιὰ νὰ ὑπάρξῃ, ἀπαιτεῖται νὰ συνυπάρχουν μ’ αὐτὴν καὶ τὰ «προϊόντα» τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου (Ἐπιστήμη, Ἔρευνα, Τεχνολογία, Πληροφορικὴ). Ἄν ὁ Ἐξουσιασμός τὰ ἀπορρίψῃ, θὰ αὐτοκτονήσῃ (διότι χωρὶς αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰσχὺ τοῦ). Καὶ ἂν τ’ ἀφήσῃ νὰ ὑπάρχουν, πάλι θὰ αὐτοκαταστραφῇ (ἀφοῦ ἴσα-ἴσα ἡ Ἔρευνα καὶ ἡ Ἐπιστήμη διὰ τῆς ὑπάρξεώς τους καὶ μόνον ἐλέγχουν καὶ ἀναιροῦν τὸ θρησκευτικο-ἰδεολογικὸ δόγμα, τὴν πίστη, τὴν ἀπαραίτητη αὐτὴ προϋπόθεση τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἐξ-ουσίας).

Αὐτὸ εἶναι τὸ τραγικὸ ἀδιέξοδο τῶν ἐξουσιαστῶν. Ἡ ὀργανωτικὴ ἰσχὺς, ἡ τεχνολογικὴ ἰσχὺς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἰσχὺς εἶναι ὅπλα ποὺ χρησιμοποιοῦν καὶ κατὰ τῆς Ἐρευνας, τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης, μὲ τὴν παρατήρηση ὅμως, ὅτι σήμερα τὰ πρῶτα δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν χωρὶς τὰ δεύτερα. Πέρασε πᾶ ἡ ἐποχὴ τοῦ Μεσαίωνα, ὅταν ὁ Σκοταδισμὸς μποροῦσε νὰ ἔχρ ὀργάνωση, δόγμα καὶ ἰσχὺ χωρὶς τὴν βοήθεια τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου. Τὸ Παρά-λογο στὴν πάλη τοῦ ἐναντίον τοῦ Λόγου ἔχει πρὸ πολλοῦ ἡττηθῇ ὀριστικά.”

(«Δαυλός», τόμος 1991, σελ. 6381.)

* * *

Ἡ ἐνῶ ἀληθινὰ αὐτὰ συμβαίνουν στὴν μὴ εἰκονικὴ πραγματικότητα τῆς Πλανηταρχίας, μακρυνὲς ἀπηχήσεις τους σημειώνονται καὶ στὴν Χριστιανο-βυζαντινορρωμιосύνη, ὅπου τὶς ζοῦμε πανομοιότυπες στὴν οὐσία τους, ἀλλὰ μὲ τελείως διαφορετικὸ «πρόσωπο»: Ἰσως δὲν προσευχόμεστε ὅσο οἱ Ἀμερικανοὶ στὸ Γιαχβέ, ἀλλὰ ἀναβαθμίζομε τέσσερις ναοὺς τοῦ ἀπὸ ἱεροδιδασκαλεῖα σὲ «πανεπιστήμια». Δὲν στρεφόμαστε ἄμεσα κατὰ τῆς Ἐπιστήμης, ἀλλὰ ἀφήνουμε τὰ πανεπιστήμια καὶ γενικὰ τὰ σχολεῖα σὲ ἀπόλυτη πνευματικὴ, ἡθικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐξαθλίωση ὡς «ἐκτροφεῖα ἡλιθίων καὶ ἀστοιχείων», ὅπως λένε οἱ ἴδιοι οἱ πανεπιστημιακοί. Δὲν πλουτίζομε ἀπὸ τὸ πετρέλαιο, ἀλλὰ «γονατίζομε» οἰκονομικὰ τὸν Ἑλλήνα (ποὺ τὰ τελευταῖα 30 χρόνια εἶχε σταθῇ οἰκονομικὰ ὀρθος).

Ἡ «συνωρίδα» Θεός-Χρῆμα καλπάζει. Μόνο ποὺ σύμφωνα μὲ τὸν Πλατωνικὸ μῦθο τοῦ «Φαίδρου» ὁ ρυμὸς τῆς ἔσπασε, τὰ ἄλογά της ξέκοψαν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, τραβοῦν σὲ δύο ξεχωριστὰ κομμάτια: τὴν ἀνεπτυγμένη Ἐπιστήμη καὶ τὴν συμπτωμένη Δύναμη -κι ὁ ἡνίοχος (Διεθνὴς Ἐξουσία) κνηνηδὸς φαντάσματος (τοῦ «Θεοῦ») παιδεύεται μὲ τὸν σπασμένο ρυμὸ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸν ξαναζεῖξῃ. Στὸ τέρμα (σ’ ἓνα νέο Μεσαίωνα) δὲν θὰ φτάσῃ ποτέ.

Δ.Ι.Α.

«ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΘΕΙΟΝ;»

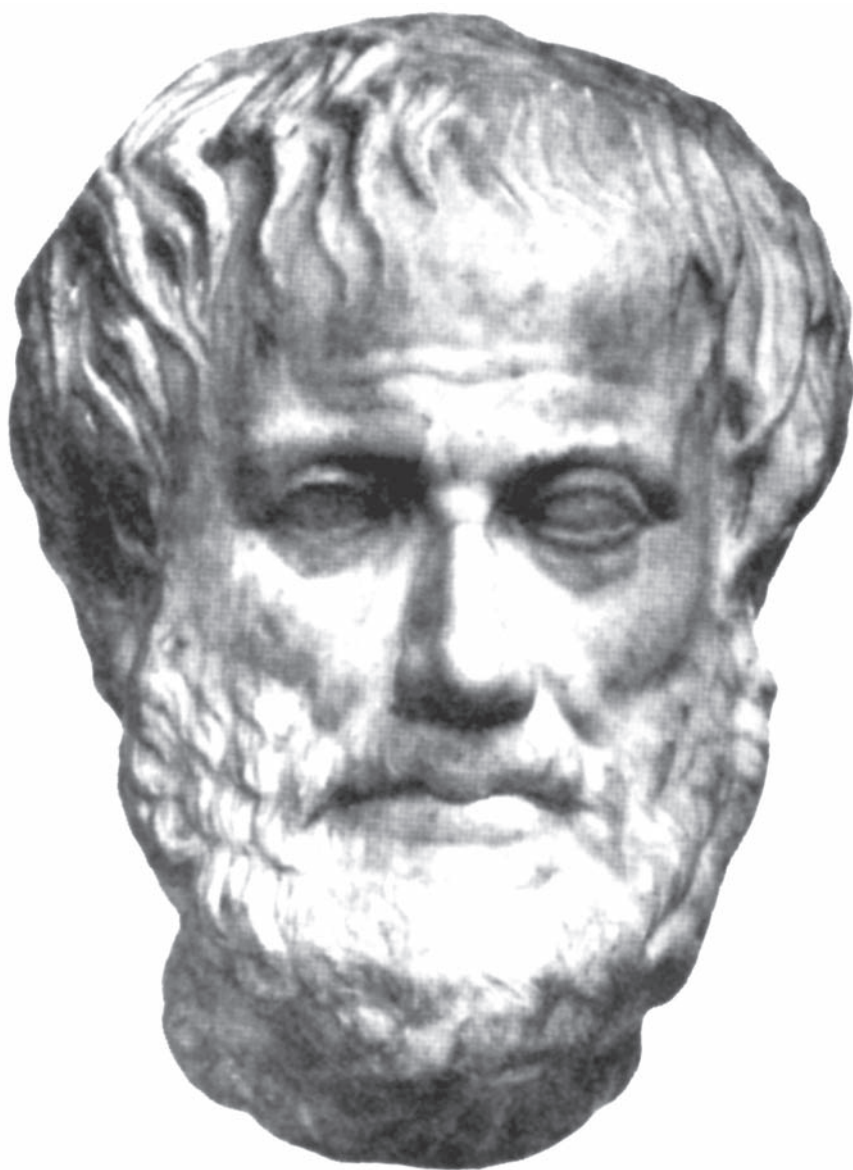

Ἀριστοτέλης, γεννημένος τὸ 384 π.Χ., βρέθηκε στὴν Ἀθήνα σὲ ἡλικία 17 ἐτῶν, δηλαδὴ τὸ 367 π.Χ., ὡς μαθητὴς στὴν Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνα. Στὰ 20 χρόνια τῆς παρουσίας του στὸ χωρὸ αὐτό, ἀλλὰ καὶ στὴ μετέπειτα διδακτικὴ του πορεία σὲ διάφορες περιοχὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφωσιώθηκε στὴν ἔρευνα καὶ τὴ διδασκαλία. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ἀφωμοίωσε ὅλη τὴ διαθέσιμη γνώση τῆς ἐποχῆς του, πάνω στὴν ὁποία στηρίξε ὅλο τὸ δικό του φιλοσοφικὸ οἰκοδόμημα. Ὅμως μέσα στὸ πλῆθος τῶν ἔργων του, στὸ ὁποῖο, σύμφωνα μὲ τὸν ἐλλιπὴ κατάλογο τοῦ Διογένη Λαέρτιου, ἀναφέρονται 142 τίτλοι συγγραφεῶν καὶ 158 πραγματείες, πουθενὰ δὲν ὑπάρχει τίτλος περὶ θεοῦ ἢ κάτι παρεμφερές.

Σύμφωνα μὲ τὴν Ἀριστοτελικὴ σκέψη εἶναι φανερό, ὅτι πρέπει νὰ ἀποκτηθῇ ἐπιστημονικὴ γνώση τῶν πρωταρχικῶν αἰτίων, καὶ φυσικὰ ἡ ἔννοια τῆς ὑπέρτα-

Στὴν ἔναντι σελίδα ὁ Ἀριστοτέλης, τὸ πιὸ συστηματικὸ πνεῦμα ποὺ ἀνέδειξε ἡ ἀνθρωπότητα: Ἡ Λογικὴ του (**«ἀνάλυσις»**), ὅπως τὴ διειτύπωσε στὰ «Ἀναλυτικὰ Πρότερα» καὶ «Ἀναλυτικὰ Ὑστερα», παραμένει πάντοτε ἀπολύτως ἀφθαρτὴ καὶ εἶναι τὸ μοναδικὸ ἀσφαλὲς «ὄργανο» σκέψεως, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίζεται κάθε ἐπιστήμη καὶ κάθε τεχνολογία ἕως σήμερα. Ἀμφισβητεῖ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ «θεοῦ» καὶ εἶναι βέβαιος, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως (**«πρῶτον κινουῦν»**) βρίσκεται ὅπωςδῆποτε μέσα στὸ Σύμπαν. Τὸ Σύμπαν δὲν ἔχει «δημιουργό», ἀλλὰ αὐτογεννιέται καὶ αὐτοκαταστρέφεται. Ἡ ἔννοια τοῦ ἰουδαϊκοῦ προσυμπαντικοῦ-ἐξωσυμπαντικοῦ θεοῦ-δημιουργοῦ-κτίστη τοῦ Κόσμου τοῦ εἶναι ἀδιανόητη, ὅπως ἦταν ἀδιανόητη καὶ γιὰ ὁλόκληρο τὸν προχριστιανικὸ Ἑλληνικὸ Κόσμο. Ἡ χριστιανικὴ Θεολογία, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, τὸν «ἐξαφάνισε» ἀρχικὰ μαζὶ μὲ ὁλόκληρη τὴν Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία, ἀλλὰ τὸν «ἀνακάλυψε», ὅταν ὁ Μεσαίωνας ἔφθασε σὲ ἀδιέξοδο. Ἡ «ἀνακάλυψη» αὐτὴ συνέβαλε στὴν Ἀναγέννηση, ποὺ ἀκολούθησε. Ἀργότερα δέχθηκε πάλι ἐπιθέσεις, ὅπως θὰ φανῇ στὸ ἐπόμενο τεῦχος μας. Ἡ Λογικὴ του ἀμφισβητεῖται καὶ σήμερα ἀπὸ τοὺς θιασῶτες ἐνὸς νέου Μεσαίωνα. Ἄν ζοῦσε τῶρα, οἱ χριστιανοὶ ποιμένες θὰ τὸν ἐξώρκιζαν ὡς «δαιμονόπληκτο» (ὁ κ. Χριστόδουλος ὡς «ἰδεομανῆ») καὶ ὁ χριστεπώνυμος ὄχλος θὰ τὸν κατεδίωκε ὡς ἄθεο. Ἡ ἀνθρωπότητα ὅμως δέχεται τὴ Λογικὴ του, διότι, ἂν τὴν ἀπέβαλλε ἀπὸ τὴ ζωὴ, θὰ ὠδηγεῖτο στὴν πείνα καὶ τὴν ἐξαθλίωση. (Στὴν εἰκόνα μαρμάρινη προτομὴ τοῦ μεγάλου Σταγειρίτη, ἀντίγραφο ἔργου, ποὺ εἶχε φιλοτεκνηθῇ ἀπὸ σύγχρονο τοῦ Ἀριστοτέλη γλύπτη. Μουσεῖο Ἱστορίας, Βιέννη.)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ: «Η ΦΥΣΗ»

της ἀρχῆς ἀνάγεται σὲ αὐτά. Κατὰ τὴν ἀποψή του τὰ πρωταρχικὰ αἰτία νοοῦνται μὲ τέσσερις τρόπους. Ἡ μιὰ αἰτία εἶναι ἡ οὐσία καὶ τὸ τί ἦταν τὸ εἶναι: «... ὧν μίαν μὲν αἰτίαν φαρμέν εἶναι τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι» («Μετὰ τὰ Φυσικά» Α, 983α, 27). Ἡ δευτέρα αἰτία εἶναι ἡ ὕλη καὶ τὸ ὑποκείμενο ταντιζόμενα. Ἡ τρίτη εἶναι ἡ «πηγὴ τῆς κίνησης». Καὶ ἡ τέταρτη εἶναι ὁ τελικὸς σκοπός, ἡ ἐντελέχεια. Ἡ κίνηση κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη εἶναι ἡ δρῶσα δύναμις γιὰ κάθε μεταβολή. Ἡ ἀναζήτηση τῶν αἰτίων τῶν μεταβολῶν, ὅπου περικλείεται καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κίνησης, σημαίνει τὴν ἀναζήτηση τῆς πηγῆς τῆς κίνησης καὶ κατ' ἐπέκταση τοῦ Σύμπαντος.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἦταν φυσιοκρατικὸς φιλόσοφος. Γι' αὐτὸν τίποτε δὲν θὰ μπορούσε νὰ γίνη ἔξω ἀπὸ τὸ φυσικὸ περιβάλλον. Κατ' αὐτὸν «οὕτως οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν· αἰεὶ γὰρ εἶναι τινα φύσιν ἢ μίαν ἢ πλείους μῖας ἐξ ὧν γίγνεται τὰλλα σφωσμένης ἐκείνης». (Πρέπει ἄρα νὰ ὑπάρχη κάποια φυσικὴ οὐσία, μία ἢ περισσότερες τῆς μῖας, ἀπὸ τὴν ὁποία γίνονται ὅλα τὰ ὄντα, ἐνῶ αὐτὴ παραμένει ἡ ἴδια.) («Μετὰ τὰ Φυσικά» Α, 983β, 17-19.) Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴ σκέψη του, ἂν ὑπάρχη μία φύσις αὐτοῦ τοῦ εἶδους στὰ πράγματα, κάπου σ' αὐτὴ (τὴν φύση) θὰ βρίσκεται καὶ τὸ «θεῖο», καὶ αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυριώτερη ἀρχή (...καὶ εἴπερ ἔστι τις τοιαύτη φύσις ἐν τοῖς οὕσιν, ἐνταῦθ' ἂν εἴη που καὶ τὸ θεῖον, καὶ αὕτη ἂν εἴη πρώτη καὶ κυριωτάτη ἀρχή...). («Μετὰ τὰ Φυσικά» Κ, 1063α 36.) Ἐξ ἄλλου σὲ ἄλλο ἀπόσπασμά του (Μετὰ τὰ Φυσικά Ε 1026α 19-21) διατυπώνει ἐπίσης τὴν ἀποψη: «οὐ γὰρ ἄδηλον ὅτι εἴ που τὸ θεῖον ὑπάρχει, ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει ὑπάρχει» (διότι εἶναι προφανὲς ὅτι, ἂν κάπου ὑπάρχη, τὸ θεῖον ὑπάρχει μέσα στὴν ἴδια τὴν Φύση).

Στὰ ἀποσπάσματα αὐτὰ φαίνεται καθαρὰ ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψη τοῦ Ἀριστοτέλη. Δὲν ἀποδέχεται τὸ «θεῖον», παρὰ μόνον μὲ τὴν αἴρεση «ἂν ὑπάρχη» (ἂν εἴη). Τὸ ἂν αὐτό, ὅπως διατυπώνεται καὶ στὰ δύο βιβλία, ἀποτελεῖ τὴν πεμπουσία τῆς Ἀριστοτελικῆς σκέψης, σ' αὐτὸ τὸν τομέα τοῦλάχιστον. Δὲν ἔχει ἀποδείξεις, οὔτε μπορεῖ νὰ βρῇ, ποὺ νὰ ταυτοποιοῦν τὴν ὑπαρξὴ τοῦ θεοῦ.

Ἐξετάζοντας ὅλες λοιπὸν τὶς φιλοσοφικὲς ἀπόψεις τῶν πρὶν ἀπὸ αὐτὸν φιλοσόφων, τῶν προγενέστερων 300-350 ἐτῶν περίπου, ὁ Ἀριστοτέλης πρῶτος διατυπώνει τὴν βασικὴ σημερινὴ γνώση, ὅτι τὸ Σύμπαν εἶναι ὕλη καὶ κίνηση. Καὶ εἶναι φυσικὰ ἐπόμενο τὸ διεισδυτικὸ, διορατικὸ καὶ ἀνήσυχο πνεῦμα του νὰ διερευνᾷ, πῶς αὐτὴ ἡ κίνηση ἀρχίζει: «ὥσπερ λέγομεν, καὶ μέχρι τούτου δυοῖν αἰτίαιν ὧν ἡμεῖς διωρίσαμεν ἐν τοῖς περὶ φύσεως ἡμμένοι φαίνονται, τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ ὅθεν ἡ κίνησις»: («Μετὰ τὰ Φυσικά» Α, 985α, 11-14.) Στὰ κεείμενά του («Φυσικά» Ε-Θ, 224α, 21-267β 26) ἀσχολεῖται μὲ τὰ θέματα τῆς κίνησης ἐν γένει. Μὲ πλῆθος συλλογισμῶν, ἀφοῦ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ πειραματικὴ ἔρευνα τῶν ὁ-

σων σκεπτόταν δὲν ἦταν δυνατή, προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ κατ' ἀρχὴν τὴν ἀλληλουχία τῆς κίνησης. Δηλαδή, ὅπως λέει, «ἅπαν τὸ κινούμενον ὑπὸ τινος ἀνάγκῃ κινεῖσθαι, εἴ μὲν γὰρ ἐν ἑαυτῷ μὴ ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, φανερόν ὅτι ὑφ' ἑτέρου κινεῖσθαι ἄλλο γάρ ἐστι τὸ κινεῖν». Εἶναι ἀπολύτως σαφές. Τὸ κάθε κινούμενον ἔχει κάποια πηγὴ κίνησης. Τίποτα δὲν κινεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ. Ὅμως, διερωτᾶται, πῶς γεννιέται ἡ κίνησις, ἂν πρὶν δὲν ὑπῆρχε, καὶ ἂν μίᾳ μέρᾳ σταματήσει νὰ ὑπάρχῃ; («Πότερον γέγονε ποτε κίνησις οὐκ οὔσα πρότερον;»). Ἡ οὐτὲ ἔχει δημιουργηθῇ οὔτε φθείρεται καὶ ὑπάρχει πάντοτε καὶ θὰ ὑπάρχῃ στὸ διηνεκές («ἀλλὰ ἀεὶ ἦν καὶ ἀεὶ ἔσται»). Ἀφθαρτος δὲ καὶ ἄπαντος ἀφοῦ θὰ εἶναι, ἀνῆκει στὰ ὄντα ὅπως ἓνα εἶδος ζωῆς γιὰ κάθε τι ποὺ ἐκ φύσεως ὑπάρχει.

Διατυπώνει λοιπὸν τὴν ἄποψι, ὅτι «εἴπερ ὑπάρχει τις οὐσία τοιαύτη, λέγω δὲ χωριστὴ καὶ ἀκίνητος, ὅπερ πειρασόμεθα δεικνύναι καὶ εἴπερ ἔστι τις τοιαύτη φύσις ἐν τοῖς οὐσιν, ἐνταῦθ' ἂν εἴη που καὶ τὸ θεῖον, καὶ αὕτη (ἡ φύσις) ἂν εἴη πρώτη καὶ κυριωτάτη ἀρχή» (ἂν ὄντως ὑπάρχῃ κάποια οὐσία αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἐννοῶ χωριστὴ καὶ ἀκίνητη, πρᾶγμα ποὺ ἀκριβῶς θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀποδείξουμε). Ἄν, λοιπόν, ὑπάρχῃ μίᾳ φύσει αὐτοῦ τοῦ εἶδους στὰ πράγματα, ἐδῶ, ἂν ὑπάρχῃ, θὰ εἶναι τὸ θεῖο, καὶ αὕτῃ θὰ εἶναι ἡ πρώτη καὶ κυριωτάτη ἀρχή: «Μετὰ τὰ Φυσικά» Κ, 1064α, 34 κ.έ.). Στὴ σκέψι τοῦ ὑπάρχει συνεχῶς ἡ ὑπόθεσις.

Στὶς τρεῖς αὐτὲς γραμμές, ποῦ, ὅπως νομίζω, καλύπτουν ἀπολύτως τὴν ἄποψι τοῦ Ἀριστοτέλη γιὰ τὸ θεῖο καὶ κατ' ἐπέκτασι τὸ θεό, ὑπάρχουν δύο «εἴπερ» καὶ δύο «ἂν εἴη». Δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ τίποτα καὶ ἔτσι ὑποχρεώνεται νὰ κάνῃ συνεχῶς ὑποθέσεις. Ἄν ὑπάρχῃ κάποια οὐσία, ἂν ὑπάρχῃ αὕτῃ ἡ οὐσία στὰ ὄντα, ἂν ὑπάρχῃ τὸ θεῖο, θὰ εἶναι κάπου ἐκεῖ: στὴν «φύσει τῶν ὄντων». Θεωρεῖ λοιπὸν ὅτι, «ἂν» τὸ Σύμπαν εἶναι ἓνα εἶδος συνόλου, ἡ οὐσία, ὅπως αὐτὸς τὴν ἐννοεῖ, εἶναι μέρος του. Ἐδῶ βεβαίως διατυπώνει τὴν ἴδια Ἡρακλείτεια ἄποψι: «Οὐκ ἐμοῦ ἀλλὰ τοῦ λόγου ἀκούσαντος ὁμολογεῖν σοφόν ἐστίν ἔν πάντα εἶναι.», ὅπου ἡ ἔννοια τοῦ Λόγου δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸν νόμο μὲ τὸν ὁποῖο λειτουργεῖ τὸ Σύμπαν.

Συμπερασματικά: τὸ Ἀριστοτελικὸ θεῖο, μὲ διπλὴ σημασία, εἶναι ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖο τοῦ κόσμου ποὺ ἀποτελεῖ τὴν κινουσα δύναμι τοῦ Σύνπαντος καὶ συνεπῶς ὁ θεὸς εἶναι μέσα μας, δηλ. κατὰ ποῦ δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ Λόγο. Ἡ διάχυτος αὕτῃ θεϊκὴ πηγὴ, ἡ οὐσία τοῦ Σύνπαντος, βρίσκεται παντοῦ στὴ φύσι, καὶ φυσικὰ ἡ παρουσία της στὸν ἄνθρωπο καὶ σὲ κάθε φυσικὸ δημιούργημα ἀποτελεῖ τὴν ἐνιαίᾳ κινουσα δύναμι.

Κ. Κ. Θανασουλόπουλος

Ὁμ. Καθηγητὴς Α.Π.Θ.

ΒΟΣΚΟΣ ΛΟΓΙΚΩΝ

ΠΡΟΒΑΤΩΝ

Η' τοι.

Περὶ τοῦ Καθήκοντος τῆς Πνευματικῆς
Ποιμνῆς, καὶ Πῶς δεῖ Ποιμαί-
νειν τὸ ἐμπιστευθέν αὐτῷ
λογικὸν Ποῖμνιον.

CON LICENZA DE' SUPERIORI

ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ. α. ψ. η.

Παρά Νικολάω Γλυκεῖ,
τῷ ὃς Γωαφρίμωρ.

Βιβλίο τοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη. Ἀναφέρεται στὸ «λογικόν» ποῖμνιον. Φρούδη αἰσιοδο-
ξία ἐνὸς κληρικοῦ: Τὸ χριστεπώνυμο ποῖμνιον μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς ποιμένες του ἔκαψαν
τὸ βιβλίο του «Λογική» καὶ τὸν ἔρριξαν στὴν εἰρκτή, ὅπου τελείωσε ἡ διαφωτιστικὴ του
προσπάθεια.

«...ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΟΥΝ ΦΩΤΙΑΝ ΚΑΙ ΡΙΠΤΟΥΝ ΤΗΝ ΛΟΓΙΚΗΝ ΜΕΣΑ...»

**Ὁ κατατρεγμὸς τῆς Ἐπιστήμης
ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο**

χουν περάσει περίπου 270 χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ συνετελέσθη τὸ πρῶτο δράμα πνευματικῆς ἐλευθερίας τῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας. Πρόκειται γιὰ τὴν δίωξη καὶ τὸν ἀφορισμὸ τοῦ Ἑλλήνα φιλοσόφου καὶ μαθηματικοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη, τοῦ ἀνθρώπου ποὺ κατὰ τὸν Κωνσταντῖνο Κούμα «μετεκόμισε εἰς τὰ Ἰωάννινα τὰς Γεωμετρικὰς γνώσεις, αἱ ὁποῖαι ἔλειπαν ἀπὸ χρόνων» (βλ. ἐπίσης εἰς «Δαυλόν», τ. 253, σσ. 16439-16440). Τὸν ἄνθρωπο αὐτόν, μία ἀπὸ τὶς σημαντικότερες προσωπικότητες τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων στὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 18ου αἰῶνα, ἔβαλε στὸ στόχαστρό του τὸ ἐκκλησιαστικὸ κατεστημένον τῆς ἐποχῆς του, στήνοντας ἐναντίον του μία ἀριστοτεχνικὰ σχεδιασμένη παγίδα.

Πρὶν ἐξιστορήσουμε τὶς πτυχὲς αὐτῆς τῆς θλιβερῆς ἱστορίας, εἶναι χρήσιμο νὰ γνωρίζουμε μερικὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν πρωταγωνιστὴ τοῦ δράματος. Ὁ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης γεννήθηκε στὴν Καμινιά τοῦ Ζαγορίου περίπου στὰ 1660. Μαθήτευσε στὴ Σχολὴ Γκιούμα τῶν Ἰωαννίνων, κοντὰ στὸν διάσημο Ἑπειρώτη διδάσκαλο Γεώργιο Σουγδουρῆ. Μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ δασκάλου του γύρω στὰ 1697 ἀναχώρησε στὴν Βενετία γιὰ ἀνώτερες σπουδὲς Φιλοσοφίας καὶ Μαθηματικῶν. Ἐκεῖ ὁ Μεθόδιος παράλληλα μὲ τὶς σπουδὲς του ἀσκοῦσε καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐφημέριου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Βενετίας, ἀφοῦ εἶχε χειροτονηθῇ ἱερομόναχος ἀπὸ νεαρὴ ἡλικία.

Ὁ Μεθόδιος μετὰ τὴν ἐπιστροφὴ του ἀπὸ τὴν Ἰταλία δίδαξε γιὰ λίγο στὰ Ἰωάννινα καὶ ἀμέσως μετὰ στὴν Καστοριά, ὅπου ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση μιᾶς σχολῆς ποὺ ἔφερε τὸ ὄνομα «Φροντιστήριον». Κατὰ τὴν παραμονὴ του στὴν Καστοριά ἄρχισε νὰ ὑφαίνεται ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο ἐναντίον του τὸ σχέδιο τῆς ἡθικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς του ἐξόντωσης.

Ἕνας ἱερομόναχος ὁ πρῶτος διώκτης

Ἄρκετὰ πολὺπλοκα περιστατικὰ τῆς περιπέτειας τοῦ Μεθόδιου, ποὺ ὠδήγησαν τελικὰ τὸν σοφὸ διδάσκαλο στὴ δίωξη καὶ τὸν ἀφορισμὸ, ἔχουν ὡς ἑξῆς: Περίπου στὰ 1719 κάποιος ἱερομόναχος, ἀκροατὴς τῶν παραδόσεων τοῦ Μεθόδιου στὸ «Φροντιστήριον» τῆς Καστοριάς ὀνόματι Ἰερόθεος Ἰβηρίτης κατη-

γόρησε τὸν Μεθόδιο γιὰ αἵρετική διδασκαλία καὶ υἱοθέτηση ἀντιχριστιανικῶν θέσεων. Συμπαραστάτης καὶ ὑποκινητὴς τοῦ Ἱερόθεου στὸ σκοτεινὸ ἔργο του κατὰ τὸν Ζαβίρα ἦταν ὁ μητροπολίτης Καστοριάς Χρῦσανθος κ.ἄ. Οἱ πρόκριτοι καὶ ὁ λαὸς τῆς Καστοριάς δὲν ἔδωσαν καμμιά σημασία στὶς καταγγελίες τοῦ Ἱερόθεου καὶ μάλιστα τὸν ἐξεδίδωξαν κακὴν κακῶς ἀπὸ τὴν πόλιν τους. Ὁ Ἱερόθεος κατέφυγε πρῶτα στὴν Βέροια καὶ μετὰ στὴ Σιάτιστα. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου μὲ ἐπιστολὴ τῆς κάλεσε τὸν Μεθόδιο στὴν Κωνσταντινούπολιν γιὰ ἀπολογία. Αὐτὸς γιὰ ἄγνωστους λόγους ἀρνήθηκε νὰ συμμορφωθῇ στὸ κάλεσμα τῆς Ἐκκλησίας.

Στὸ μεταξὺ ὁ Μεθόδιος εἶχε ἐγκατασταθῇ στὰ Ἰωάννινα, ὅπου εἶχε ἀναλάβει τὴ διεύθυνση τῆς σχολῆς τοῦ Γκιούμα. Οἱ ἐπίτροποι τῆς σχολῆς ζήτησαν ἀπὸ τὸν Μεθόδιο ὁμολογία πίστεως, τὴν ὁποία αὐτὸς ἔδωσε «ἐγγράφως καὶ διὰ ζώσης φωνῆς» ἐνώπιον ὅλων τῶν διδασκάλων τῆς σχολῆς.

Ἡ θέση τοῦ Μεθόδιου, ὅτι εἶχε πέσει θῦμα αἰσchrῶν συκοφαντιῶν, ἔπεισε τοὺς πρόκριτους τῶν Ἰωαννίνων, οἱ ὁποῖοι μάλιστα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν, ἔστειλαν ἐπιστολὴ μὲ ἡμερομηνία 15 Αὐγούστου 1723 στὸν συμπατριώτη τους μητροπολίτη Νικομηδείας Παΐσιο, νὰ μεσολαβήσῃ στὴ Σύνοδο, ὥστε «νὰ ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην πρόσκλησιν, ὅχι δι' ἄλλο, εἰμὴ ὅτι ὑπάρχει πενέστατος καὶ οὐκ ἔχει τὰ πρὸς ὁδοιπορίαν ἀναγκαιοῦντα, καὶ δεύτερον ὅτι ὑπάρχει ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος, καὶ οὐκ ἰσχύουσιν αἱ γηραλέαι σάρκες νὰ ἀντιπαλαίωσιν εἰς τοιαύτην σκληρότητα ὁδοιπορίας τοσοῦτων ἡμερῶν».¹

Ἡ πρώτη ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ἐπιστολὴ τῶν Γιαννιωτῶν προκρίτων δὲν στάθηκε ἱκανὴ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ἐναντίον τοῦ Μεθόδιου καταδικαστικὴ ἀπόφαση τῆς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου. Πρόκειται γιὰ τὴν πρώτη καταδικαστικὴ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐνάντια στὸν Ἀνθρακίτη, γιατί, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, ἀκολούθησε καὶ νέα, δεύτερη, καταδικαστικὴ ἀπόφαση. Ὅπως δὲν ἔξισι τὸν κόπο νὰ παραθέσουμε ἓνα χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς εἰσήγησής γιὰ τὴν καταδίκη τοῦ Μεθόδιου σὲ νεοελληνικὴ ἀπόδοση: «Επειδὴ λοιπὸν καὶ στὶς μέρες μας ἐμφανίστηκε στὴν ἐπαρχία τῶν Ἀχριδῶν ἓνα τέτοιο ἄχρηστο τέρας καὶ ἄστατος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀνάξια ἄρπαξε τὴν εὐκαιρία νὰ γίνῃ ἰερωμένος. Στὸ ὄνομα λέγεται Μεθόδιος, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα εἶναι κακομεθόδιος. Ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὴν ὀρθὴν παιδεία καὶ τὴν εὐσέβεια δὲν ἔχει καμμιά μέθοδο, στερεῖται εὐφύας καὶ διδακτικῆς τέχνης, ὅσον ἀφορᾷ δὲ στὰ σφαλερά, τὰ πονηρὰ καὶ ἀσεβῆ φαντάζεται ὁ ἴδιος ὅτι τὰ ὑπηρετεῖ μὲ τιμιότητα καὶ μεθοδικότητα. Αὐτὸς ἔχει ἀδρανὲς καὶ κενὸ μυαλὸ καὶ ἐλάχιστα εἶναι ἱκανὸς νὰ καταλάβῃ, νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἔχῃ ἐπίγνωση τῆς ἀληθείας, ἀφοῦ δὲν μορφώθηκε σωστά, οὔτε γνωρίζει τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Λόγο, ὅπως μαρτυροῦν τὰ ἀσύντακτα καὶ κακογραμμένα συγγράμματά του, οὔτε γνωρίζει τὴν Φυσικὴ Φιλοσοφία. Ἀλλὰ τὸ χειρότερο ἀπὸ ὅλα εἶναι ὅτι οὔτε στὰ θεολογικὰ συγγράμματα καὶ στὰ ὀρθὰ δόγματα εἶναι μυημένος, καὶ ἐπειδὴ στάλθηκε σὲ ξένῃ χώρα, ὅπου ἀπέκτησε στρεβλὴ μόρφωση, ἔφτασε στὸ σημεῖο ἀπὸ τὴ μίαν νὰ περιφρονῇ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν εὐσέβεια, εἴτε ἀπὸ ἄγνοια εἴτε ἀπὸ συνειδητὴ ἐπιθυμία διαστρεβλώσῃ τους, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ ὑπηρετῶντας τὸ ψεῦδος καὶ τὴν

1. Ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς τῶν Γιαννιωτῶν προκρίτων, βλ. Ἀλκης Ἀγγέλου, «Τῶν Φώτων. - Ὅψεις τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ», ἔκδ. Ἐρμῆς, Ἀθήνα 1988, σ. 30.

ἀπάτη ἀσπάζεται καὶ διδάσκει τὴν ἄθρη αἴρεση τοῦ Μολίνου, ἡ ὁποία πρόσφατα ἔγινε γνωστὴ καὶ ἐπινοήθηκε ἀπὸ τὸν διάβολο» (βλ. Κοκκίνης Σπ., «Ρωμοσύνη», ἔκδ. Βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἑστίας, Ἀθήνα 1971, σ. 61-62).

Γραμμένο στὸ ἴδιο πνεῦμα εἶναι καὶ τὸ κείμενο τῆς καταδικαστικῆς ἀπόφασης, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐπίσης παραθέτουμε σὲ νεοελληνικὴ ἀπόδοση ἓνα χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα: «(Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος) διακήρυξε καὶ δημοσιοποίησε τὴν γνωμοδότησή της, νὰ καθαιρέσῃ μὲν αὐτὸν (ἐνν. τὸν Μεθόδιο) ἀπὸ τὸ ἱερατικὸ λειτούργημα, τὰ δὲ προαναφερθέντα τετράδια τοῦ νὰ ὑποβάλῃ σὲ ἀνάθεμα... Καταδικάζεται νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ κάθε ἱερατικὴ ἐνέργεια καὶ εἶναι ἔκπτωτος ἀπὸ τὸν ἱερατικὸν κατάλογο καὶ ἀπόβλητος, ἀπογυμνωμένος ἀπὸ τὴν θεία χάρη, μὴ ἔχοντας ἄδεια νὰ φορᾷ τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ νὰ ἐκτελῇ ὁποιοδήποτε ἱερατικὸ λειτούργημα, μιᾶς πὺν εἶναι καταδικασμένος καὶ ἀνόσιος. Μὲ τὸν Μεθόδιο τὸν μοναχό, ὅπως εἶναι γνωστὸς στὸν λαό, νὰ μὴν τολμήσῃ κανεὶς νὰ φορέσῃ μαζί του τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ νὰ συλλειτουργήσῃ ἢ νὰ τὸν τιμήσῃ σὰν ἱερέα ἢ νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χερί ἢ νὰ δεχθῇ ἀπὸ αὐτὸν εὐλογία καὶ ἁγιασμό... Ἐπιπλέον στερεῖται τοῦ δικαιώματος νὰ κατέχῃ τὸ διδασκαλικὸ ἀξίωμα καὶ δὲν ἔχει ἄδεια νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ παραδίδῃ μαθήματα, οὔτε φιλοσοφικὰ οὔτε θεολογικά, ἀφοῦ καὶ στὰ δύο ἔχει πλέον καταστῇ ὕποπτος.

» Τὰ τετράδια τῶν παραδόσεων τοῦ καὶ τὰ συγγράμματά του, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπεται στὸ ἐξῆς νὰ φέρουν οὔτε τὸν τίτλο τῶν φιλοσοφικῶν οὔτε τῶν θεολογικῶν ἐπιστημῶν, ἀφοῦ εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ κάθε εἶδους ἀσεβείας, βλασφημίας καὶ φλυαρίας, τυγχάνουν ὁλέθρια γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ ὀδηγοῦν στὴν πλήρη ἀθεΐα αὐτοὺς πὺν τὰ διαβάζουν, καταδικάζονται στὸ αἰώνιο ἀνάθεμα.

Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀπανταχοῦ ὀρθόδοξους νὰ μὴν τολμήσῃ νὰ πάρῃ στὰ χερία τοῦ τὰ προαναφερθέντα τετράδια τῶν παραδόσεων τοῦ καὶ τὰ συγγράμματά του, εἴτε νὰ τὰ διδάσκῃ σὲ ἄλλους εἴτε νὰ διδάσκεται ἀπὸ αὐτά, ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Μεθόδιο ἢ ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλον πὺν χρημάτισε μαθητὴς του.» (βλ. Κοκκίνης, ο.π., σ. 62-63.)

«Ἦταν ἔτοιμοι νὰ μὲ ληθάνουν...»

δυσμενὴς τροπὴ πὺν ἔδειχνε νὰ παίρνῃ ἡ ὑπόθεση, φαίνεται ὅτι ἀνάγκασε τελικὰ τὸν Μεθόδιο νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὀδυνηρὸ ταξίδι στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ νὰ παραστῇ σὲ νέα ἐκδίκηση τῆς ὑπόθεσής του. Ἡ νέα ἐκδίκηση τῆς ὑπόθεσης Ἀνθρακίτη πιθανώτατα ἔγινε στὰ μέσα Νοεμβρίου τοῦ 1723.

Ὁ Μεθόδιος σ' αὐτὴν τὴ νέα σύγκληση τῆς Συνόδου ὑπολόγιζε πολὺ στὴν ὑποστήριξη τοῦ παλαιοῦ συμφοιτητῆ του, Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου Νοταρᾶ, μὲ τὸν ὁποῖο διατηροῦσε φιλικὴ σχέση. Ὅπως ἀφηγεῖται ὁ Μεθόδιος, ὁ Νοταρᾶς τὸν διαβεβαίωνε «πὺς μόνην τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς μου νὰ ὁμολογήσω καὶ εὐθὺς λαμβάνω τὴν συγχώρεσιν» καὶ ἐπίσης ὅτι «ὁ Πατριάρχης κυρ Χρυσάνθος μοὶ ἐμήνυνε πὺς ἔχει νὰ παρασταθῇ καὶ αὐτός, καὶ πὺς εἰς ὑποθέσεις φιλοσοφικὰς δὲν θέλει με ἐξετάσει, μόνον εἰς τὰ τῆς πίστεως, καὶ πὺς ἂν ἐναντιωθῇ τινάς, θέλει σταθῇ ὑπέρμαχος».²

Ἡ κατάσταση ὅμως στὴ Σύνοδο ἐξελίχθηκε τελείως διαφορετικὰ ἀπ' ὅ,τι περιέμενε ὁ

2. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη πρὸς τοὺς προκρίτους τῶν Ἰωαννίνων, στὴν ὁποία περιγράφονται τὰ περιστατικὰ τῆς δεύτερης σύγκλησης τῆς Ἱ. Συνόδου γιὰ τὸ θέμα Ἀνθρακίτη (βλ. Ἀγγέλου, ὁ.π., σ. 25-26).

Μεθόδιος. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Συνόδου διαδραματίστηκαν θλιβερὰ γεγονότα ἀπὸ τὸν ὑποκινούμενο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο μαινόμενο ὄχλο, ποὺ παρακολουθοῦσε τὴ συνεδρίαση, τὰ ὁποῖα περιγράφει ὁ Μεθόδιος μὲ ἐκδηλὴ πικρία σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς Ἰωαννίτες προκρίτους. Ὁ φτωχὸς δάσκαλος ἀναγκάστηκε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν «ἐνοχή» του, ἀφοῦ διέβλεπε ὅτι δὲν ὑπῆρχε περιθώριο συνεννόησης μὲ τοὺς κατηγοροῦς του, ἀλλὰ οὔτε καὶ κάποιο στήριγμα τῶν ἀπόψεών του, μιᾶς ποὺ καὶ αὐτὸς «ὁ ἄνωθεν Πατριάρχης κυρ Χρυσανθος ἄρχισε νὰ μὲ ἐλέγχει κατὰ κράτος: λησιμόνησε τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς ὑποσχέσεις ὁποῦ μοῦ ἔταξε».³ Μπροστὰ στὸν κίνδυνο νὰ τὸν λυντσάρουν («ἦτον ἔτοιμοι νὰ μὲ λιθάσουν», γράφει στὴν ἐπιστολὴ του), ἡ ὁμολογία τῆς ἐνοχῆς ἦταν ἡ μόνη διέξοδος.

Φαίνεται ὅμως ὅτι μία ἀπλὴ ὁμολογία ἐνοχῆς δὲν ἦταν ἀρκετὴ γιὰ τοὺς φανατισμένους ἱεράρχες κατηγοροῦς του. Ἐπιδιώκοντας τὸν ἔσχατο ἐξευτελισμὸ τοῦ Μεθόδιου καὶ τὴν πλήρη ἠθικὴ του ἐξόντωση, ἀπαίτησαν ἀπὸ αὐτὸν νὰ ὑπογράψῃ μίαν ὁμολογία, στὴν ὁποία νὰ δηλώνῃ «πὼς ἐπαρακινήθην νὰ τὰ γράψω (ἐνν. τὰ συγγράμματά του) ἐκ σατανικῆς συνεργίας καὶ ἐθελοκακίας καὶ φρενοβλαβείας, καὶ νὰ ἀναθεματίσω ὡς δυσσεβῆ καὶ πάσης βλασφημίας γέμοντα, καὶ νὰ μὴ διδάσκω οὐτ' αὐτά, οὐτ' ἕτερα. Ἐν συντόμῳ ὁλότελα νὰ μὴ κάμνω πουθενὰ τὸν διδάσκαλον, οὔτε εἰς τὰ φιλοσοφικὰ οὔτε εἰς χριστιανικὰ οὔτε εἰς μαθηματικά, οὔτε κοινῶς οὔτε κατὰ μέρος, οὔτε νὰ ἡμπορῶ νὰ ἐξομολογήσω τινὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ ἂν ἤθελα φανῇ, νὰ ἡμῖαι ὑπόδικος τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι».⁴

Ἀκόμη κι αὐτὸς ὁ ἐξουθενωμένος ἀπὸ τὸν κατατρεγμὸ του Μεθόδιος στάθηκε ἀδύνατο νὰ ὑπογράψῃ αὐτὸ τὸ κείμενο. Δὲν ἔπαψε οὔτε στιγμὴ νὰ διαμαρτύρεται πρὸς τοὺς κατηγοροῦς του καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ πὼς πρέπει νὰ δικάζεται ὡς φιλόσοφος καὶ ὄχι ὡς χριστιανὸς καὶ ὅτι ἡ ὁμολογία ποὺ τοῦ ζητοῦσαν νὰ ὑπογράψῃ ἦταν ἀντίθετη πρὸς τὴ συνειδήσή του. Ἀπ' ὅ,τι ἀποδείχθηκε, οἱ διαμαρτυρίες του ἀπέβησαν μάταιες. Ἡ ἐτυμηγορία τῆς Συνόδου κι αὐτὴ τὴ δευτέρη φορὰ ἦταν γιὰ τὸν Μεθόδιο καταδικαστική. Ὡς αἰτία τῆς δίωξής του ἀναφέρεται τὸ περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας του, κυρίως τῆς φιλοσοφικῆς. «Καταδικάζομαι λοιπὸν ὑπὸ τῆς Συνόδου», γράφει ὁ Ἀνθρακίτης, «ὄχι ὡς κακὸς χριστιανός, ὄχι εἰς κανένα δόγμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πὼς φιλοσοφῶ».⁵ Τὰ ἔχνη τοῦ Μεθόδιου χάνονται μετὰ τὸ 1725 καὶ μέχρι τὸ θάνατό του, ποὺ τοποθετεῖται περίπου στὰ 1736.

Μετὰ τὴ σύντομη ἐξιστόρηση τῶν περιστατικῶν τῆς ὑπόθεσης Ἀνθρακίτη προκύπτουν δύο οὐσιώδη ἐρωτήματα:

1 Ποιὸ ἦταν τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενο τῆς διδασκαλίας τοῦ Μεθόδιου στὴν Καστοριά, πού, ὅπως εἶδαμε, ἐνώχλησε τόσο πολὺ τοὺς κατηγοροῦς του, ὥστε νὰ μεθοδεύσουν τὴ δίωξή του;

2 Γιὰ ποιὸ λόγο ἡ Ἐκκλησία πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ ἐπέμβῃ στὴν περίπτωση Ἀνθρακίτη καὶ μάλιστα μὲ τὸν βίαιο τρόπο ποὺ τὸ ἔπραξε;

2. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἐπιστολὴ τοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη πρὸς τοὺς προκρίτους τῶν Ἰωαννίνων, στὴν ὁποία περιγράφονται τὰ περιστατικὰ τῆς δευτέρας σύγκλησης τῆς I. Συνόδου γιὰ τὸ θέμα Ἀνθρακίτη (βλ. Ἀγγέλου, ὅ.π., σ. 25-26).

3. Ἀγγέλου, ὅ.π., σ. 26.

4. Ἀγγέλου, ὅ.π., σ. 26.

5. Ἀγγέλου, ὅ.π., σ. 26.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτο ἐρώτημα· τὸ σίγουρο εἶναι πὼς ὁ Μεθόδιος στὴν Καστοριά δίδαξε Μαθηματικά καὶ Φιλοσοφία. Στὰ Μαθηματικά εἶναι βέβαιο, ὅτι δίδασκε ἀπὸ τὶς προσωπικές του σημειώσεις, οἱ ὁποῖες ἀργότερα συγκεντρώθηκαν ἀπὸ τὸν μαθητὴ του Μπαλᾶνο Βασιλόπουλο καὶ τυπώθηκαν τὸ 1749 στὴν Βενετία μὲ τίτλο «Ὁδὸς Μαθηματικῆς». (Γιὰ τὸν Μπαλᾶνο Βασιλόπουλο βλ. «Ὁ διωγμὸς τοῦ Μεθόδου Ἀνθρακίτη ἀπὸ τοὺς σκοταδιστὲς τοῦ Φαναρίου», «Δαυλός», τ. 169.)

Οἱ πηγὲς ὅμως δὲν εἶναι καθόλου σαφεῖς σχετικὰ μὲ τὸ τί ἀκριβῶς δίδασκε ὁ Μεθόδιος στὴν Φιλοσοφία. Ὁ G.P. Henderson, ἐπικαλούμενος τὴ μαρτυρία τοῦ Κωνσταντίνου Κοῦμα, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Ἀνθρακίτης ἐρμήνευσε τὴν Φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ ἐνδεχομένως δίδασκε τὴν Φιλοσοφία τοῦ Descartes καὶ τοῦ Malebranche.⁶ Τὸ ἴδιο ὑποστηρίζει καὶ ὁ Π. Κιτρογιάννης.

Ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μεθόδιος στὴν ἐπιστολὴ του πρὸς τοὺς Ἰωαννίτες πρόκριτους διαμαρτύρεται ἐπανελημμένα, ὅτι εἶναι ἀδιανόητο νὰ τοῦ ἀπαγορευεῖται ἡ διδασκαλία τῶν Μαθηματικῶν. Εὐλόγα λοιπὸν ὀδηγοῦμαστε στὴν ὑπόθεση ὅτι ἦταν ἡ διδασκαλία τῶν Μαθηματικῶν ἡ αἰτία, ἢ ἔστω μία ἀπὸ τὶς βασικὲς αἰτίες, γιὰ τὴν ἀσκησιὴς ἐνάντια στὸν Ἀνθρακίτη.

«Καὶ ἀνάπτουν φωτίαν... καὶ τὰ ἔρριψαν μέσα...»

Πρὸς τοῦτο μποροῦμε νὰ ἐπικαλεσθοῦμε τὴν ἐπιστολὴ Ἀνθρακίτη καὶ εἰδικὰ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο, στὸ ὁποῖο ὁ Μεθόδιος μὲ πόνον ψυχῆς περιγράφει τὴν ὀδυνηρὴ ἐμπειρία του, νὰ παραστῇ ὁ ἴδιος προσωπικὰ στὸ δημόσιο κάψιμο τῶν τετραδίων τῶν παραδόσεών του στὸν περίβολο τοῦ Πατριαρχείου. Τὸ ἀπόσπασμα ἐπὶ λέξει ἀναφέρει: «στοχασθῆτε, ἂν κινουῦνται ἀπὸ ζῆλον πίστεως καὶ ἂν διὰ Πνεύματος Ἁγίου συναθροίζουσιν Λογικὰς καὶ Φυσικὰς καὶ Εὐκλείδην καὶ ἕτερα Μαθηματικὰ καὶ ἀνάπτουν φωτίαν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἐκκλησίας εἰς τρία μέρη καὶ τὰ ἔρριψαν μέσα ἡμέρα Κυριακῇ, καὶ λαὸς ἄπειρος ἔξω, γεμιτζήδες, παπουτζήδες, ραφτάδες, καὶ τὰ κάνουν ὥσάν νὰ ἦτον Ἀρείου αἱρέσεις ἢ πνευματομάχων, βιβλία ὅπου ὅλος ὁ κόσμος σπουδάζει, ὅπου δὲν ἔχουν νὰ κάνουν ὁλότελα μὲ τὴν πίστιν».⁷ Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα αὐτό, οἱ σκοταδιστὲς ἔκαψαν μονάχα τὰ ἔργα τοῦ Εὐκλείδην καὶ ἄλλα μαθηματικὰ συγγράμματα. Οὐδεμία ἀναφορὰ γίνεται γιὰ κάψιμο φιλοσοφικῶν τετραδίων.

Ὑπάρχει ἓνα ἀκόμη περιστατικό, ποὺ ἐνισχύει ἀκόμη περισσότερο τὴν παραπάνω ὑπόθεση. Εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Μακάριου τοῦ Πάτμιου, διδασκάλου τῆς Πατριάδας Σχολῆς, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία τοῦ ἔστειλε πρὸς συνεισμὸ στὴν Πάτμο ἓναν πρῶτον μαθητὴ τοῦ Ἀνθρακίτη, ἀφοῦ συζήτησε μαζί του γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Μεθόδου στὴν Καστοριά, παρατήρησε: «ὁ κυρ Μεθόδιος τρίγωνα καὶ τετράγωνα διδάσκει τοὺς μαθητάς του καὶ τὴν ἄλλην πολυάσχολον ματαιοπονίαν τῆς Μαθηματικῆς».⁸

Ἡ ἀπάντηση στὸ δεῦτερο ἐρώτημα εἶναι μᾶλλον εὐκολώτερη μὲ τὴν ὑπόθεση Ἀνθρακίτη ἢ Ἐκκλησία διαισθάνθηκε ἔγκαιρα, ὅτι μὲ τὰ καινὰ δαιμόνια ποὺ εἰσήγαγε ἡ

6. G.P. Henderson, «Ἡ ἀναβίωση τοῦ ἑλληνικοῦ στοχασμοῦ 1620-1830. Ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας», μτφρ. Φ. Κ. Βώρος, Ἀθήνα 1977, σ. 55.

7. Ἀγγέλου, ὅ.π., σ. 27.

8. Ἀγγέλου, ὅ.π., σ. 34-35.

διδασκαλία του Ήπειρώτη σοφοῦ ὑπῆρχε ὁ κίνδυνος νὰ κλονισθῇ ἡ δύναμή της καὶ νὰ ἀπολεσθῇ ἡ κυρίαρχη θέση της στὸν ἑλληνικὸ πνευματικὸ βίον. Ἡ ἐπέμβαση τῆς Ἐκκλησίας στὴν περίπτωση Ἀνθρακίτη ἀποτελέσσει στὴν οὐσία μίαν θεαματικὴ ἐπίδειξη ἰσχύος τοῦ κατασταλτικοῦ μηχανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ταυτόχρονα μιὰ προειδοποίηση πρὸς ὅλους τοὺς νεωτεριστὲς λόγιους τῆς ἐποχῆς γιὰ τὴν τύχη ποὺ τοὺς περιμένει, ἂν παρῇ κλιναν ἀπὸ τὰ ἐσκαμμένα.

Ἐνδεικτικὴ βιβλιογραφία

- Ἀγγέλου, Ἀλκης, «Τῶν Φώτων. Ὅψεις τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ», ἔκδ. Ἑρμῆς, Ἀθήνα 1988.
 Henderson, G.P., «Ἡ ἀναβίωση τοῦ ἑλληνικοῦ στοχασμοῦ 1620-1830. Ἡ ἑλληνικὴ Φιλοσοφία στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας», μτφρ. Φ. Κ. Βώρος, Ἀθήνα 1977.
 Κιτρομηλίδης, Π., «Νεοελληνικὸς Διαφωτισμός», ἔκδ. ΜΙΕΤ, Ἀθήνα 1999.
 Κοκκίνης, Σπ., «Ῥωμοσύνη», ἔκδ. Βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἑστίας, Ἀθήνα 1971.
 Κουρῖλας, Εὐλόγιος, «Ἀναστάσιος Παπαβασιλόπουλος καὶ οἱ κορυφαῖοι διδάσκαλοι Μελέτιος Ἀθηνῶν καὶ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης», Ἡπειρωτικὴ Ἑστία 4, 1955.
 Κουρνούτος, Γ. Π., «Σχολεῖα τῆς τουρκοκρατούμενης Καστοριάς», στὸν τόμο Γέρας Ἀντωνίου Κεραμοπούλου, Θεσσαλονίκη 1953.
 Λαμνῆς, Στ., «Τὰ Μαθηματικὰ καὶ ὁ Νεοελληνικὸς Διαφωτισμὸς ἐπὶ Τουρκοκρατίας», ἔκδ. Δῖον - Βιβλία Ψαρᾶς, Θεσσαλονίκη 2002.
 Μπόμπου-Σταμάτη, Β., «Ὁ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης καὶ τὰ Τετράδια», Ἑλληνικά 45, 1995.
 Χρήστου, Π., «Μεθόδιος Ἀνθρακίτης. Βίος-Δράσις-Ἀνέκδοτα ἔργα», Ἰωάννινα 1953.

Στέλιος Λαμνῆς

Μαθηματικὸς

Ο ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ «ΑΞΙΟΠΟΙΕΙ» ΤΟ ΘΥΜΑ ΤΟΥ

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Ὅπως γνωρίζετε κι ἐσεῖς καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες, σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα καθ' ὅλη τὴ σχολικὴ χρονιὰ μοιράζονται διάφορα περιοδικὰ χριστιανικοῦ περιεχομένου σὲ ὅλες τὶς τάξεις. Ἐγὼ τὰ ἀπέφευγα τόσα χρόνια, διότι δὲν μὲ ἐνδιέφεραν, ἀλλὰ τυχαῖα τὸν προηγούμενο μῆνα ἔπεςε στὰ χέρια μου τὸ περιοδικὸ «Τὰ Κρίνα», σὸ ὅποιο, στὴ σελίδα 6, προσπαθοῦν νὰ μᾶς ποῦν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν καταπολέμησε τὴν Ἐπιστήμη, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο. Συγκεκριμένα διαβάζομε:

“Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ἡ παιδεία τοῦ ὑπόδουλου Γένους (καλύτερη καὶ ἀνώτερη) γίνεται μὲ τὴ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν στὴν Ἑλλάδα γίνεται ἀπὸ δύο κληρικούς, τὸν Νικηφόρο Θεοτόκη καὶ τὸν Εὐγένιο Βούλγαρη καὶ εἰσηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν γίνεται ὁ μοναχὸς Μεθόδιος Ἀνθρακίτης.”

Τερατῶδες: Καὶ οἱ τρεῖς ἀναφερόμενοι στὸ χριστιανικὸ «σχολικὸ» περιοδικὸ κληρικοὶ ἔγιναν στόχοι ἐξοντωτικῶν διωγμῶν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο.

Μὲ τιμὴ
Κώστας Χατζηστεργίου
 Καβάλα

ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΟΙ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΤΟΥΡΚΟΓΛΩΣΣΟΙ

Διαϋύεται ὁ μῦθος τῆς «διάσωσης»
τῆς γλώσσας μας ἀπὸ τὴν Ἐκκῆσσία

να πολὺν διαδεδομένο ψέμα τοῦ λεγομένου «Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ», τὸ ὁποῖο ἔρχεται νὰ ἐπικουρήσῃ τὸν μῦθο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ «Κρυφοῦ Σχολειοῦ» καὶ τῆς διάσωσης τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν βιβλίων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ θέλει, χάρις στὴν Ἐκκλησία νὰ διασῶζεται ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Καὶ μάλιστα τὸ ψέμα γιγαντώνεται, ὅταν οἱ ἴδιοι ποὺ τὸ διαδίδουν ἰσχυρίζονται, ὅτι χάρις στὴ διάσωση καὶ διατή-

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΩΣ ΕΠΙΣΗΜΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ

Μιχαὴλ Δούκας ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ὁθωμανὸς στρατάρχης Χαλίλ, ποὺ διωρίστηκε σὲ αὐτὴ τὴ θέση ἀπὸ τὸν Μουράτ τὸν Α' (1362-1389) «ἦταν Ρωμαῖος στὴν καταγωγὴ»,¹ δηλαδὴ ἦταν κατὰ πᾶσα πιθανότητα Ἑλληνας καὶ μετὰ βεβαιότητος ἐλληνόφωνος. Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ὡς μεγάλος βεζίρης τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀναφέρεται ὁ Μαχμουτ Πασᾶς, ὁ ὁποῖος ἦταν (κατὰ γενικὴ παραδοχὴ ὅλων τῶν ἱστορικῶν) ἐλληνικῆς καταγωγῆς.² Ὁ διάδοχός του στὸ ἴδιο ἀξίωμα κατὰ τὴν ἀποτυχημένη εἰσβολὴ τοῦ Μωάμεθ τοῦ Πορθητῆ στὴ Ρόδο τὸ ἔτος 1467, ὁ μεγάλος βεζίρης Μεζιχ Παλαιολόγος, ἀπὸ τὸ ἐπώνυμο φαίνεται πὼς ὄχι μόνον ἦταν ἐλληνικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ κρατοῦσε κιόλας, «ὡς ἐφημίζετο, ἐκ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοκρατορικοῦ οἴκου».³ Ὁγδόντα χρόνια περὶπου μετὰ βρισκόμαστε στὴν αὐτὴ τοῦ Σουλεῖμὰν τοῦ Μεγαλοπρεποῦς (δισέγγονου τοῦ Μωά-

ρηση τῆς γλώσσας μας μέσα ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ λειτουργία κρατήθηκε ζωντανὴ καὶ ἡ ἑλληνικὴ μας συνείδηση.

Τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ἀνυπόστατο. Ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ «Δαυλοῦ» ἔχουμε ἐπανειλημμένα ἀποδείξει, ὅτι ἡ μόνη συνείδηση, ποὺ ἐπέτρεπε καὶ καλλιεργοῦσε τὸ χριστιανικὸ ἱερατεῖο ἦταν ἐκείνη τοῦ Ρωμιοῦ (Ρωμαίου) καὶ σὲ καμμία περίπτωσι τοῦ Ἑλλήνα, ποὺ ἦταν ὡς ἐπίθετο συνώνυμο κάθε κακοῦ καὶ ἐξαπολύσαν συνήθως ἀπὸ τὴ μεριὰ τοῦ Κλήρου ὡς κατηγορία («ἐπὶ ἑλληνισμῶ»), ποὺ προέβλεπε τὴν ἐσχάτη τῶν ποινῶν.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐμπνευστὲς αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς ἀπάτης εἶναι ὁ πολὺς Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, ὁ ὁποῖος στὸν πρόλογο τοῦ τρίτου καὶ τέταρτου τόμου τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», ποὺ συνέγραψε (1886), βάλλοντας κατὰ τῶν σύγχρονών του λογίων, ποὺ ὑποστήριζαν μὲ θέρη πὼς καμμία σχέση δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη ἡ Ρωμιοσύνη μὲ τὸν Ἑλληνισμό, ἀπάντησε ὅτι:

«Ἐὰν ὁ Φῶτιος δὲν συμπλήρωνε τὸ ἔργο τοῦ Λέοντα Γ' ὑψώνοντας τὸ ἀνυπέρβλητο τεῖχος ποὺ χώρισε τὴ Δυτικὴ ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν θὰ εὑρίσκε ἀργότερα, στὶς διάφορες δυσκολίες ποὺ ἀκολούθησαν, στὴν Ἐκκλησίᾳ τὸ τελευταῖο καταφύγιο, στὸ ὁποῖο κατέφυγε καὶ διέσωσε κυρίως τὴ γλῶσσα, στὴν ὁποία λάτρευε τὸ Θεὸ τῶν πατέρων του.»¹

Αὐτὸ ὁ Παπαρρηγόπουλος τὸ γράφει προσπαθώντας νὰ ἀποδείξῃ τὴν ταύτιση τῆς ἑλληνικῆς ἐθνότητος μὲ τὴν Ὁρθόδοξία, καὶ πὼς τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος, πρὶν ἀπειληθῇ ἀπὸ τοὺς ἐξισλαμισμοὺς τῆς Τουρκοκρατίας, γνώρισε τὴν ἴδια ἀπειλὴ ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς. Διότι, ἰσχυρίζεται, οἱ Ἕλληνες, ποὺ προσχώρησαν στὸ δόγμα τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, πέρα ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πίστη τοὺς ἔχασαν καὶ τὴν ἑλληνικὴ τους λαλιὰ ἐκλατινίζοντο γλωσσικά! Ὡς ἀπόδειξη δὲ αὐτοῦ ἐπικαλεῖται μερικὲς γραμμὲς παραπάνω ἀπὸ

μεθ) νὰ διορίζεται κατὰ τὸ 1523 στὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζίρη ὁ Ἱμπραήμ Πασᾶς, ἐξισλαμισμένος Ἕλληνας καὶ αὐτός, ποὺ ὡς αἰχμάλωτος εἶχε μεγαλώσῃ μαζί μὲ τὸν σουλτάνο στὸ παλάτι καὶ εἶχε γίνῃ ὁ πιὸ στενός του φίλος· ὁ Σουλεϊμὰν ἕνα χρόνον μετὰ τὸ διορισμὸ του τὸν ἀντρεψε μὲ τὴν ἀδελφή του, τὴ Χαλίζ.⁴ Τὸ ἔτος 1529 στὸ στρατηγικὴς σημασίας κάστρο τῆς Μεθώνης βρισκόμενοι δύο Ἕλληνες μουσουλμάνους σὲ καίριες θέσεις. Τὸν κυρ-Καλογιάννη Μεθωναῖο ὡς λιμενάρχην καὶ τὸν Ζακυνθινὸ Νικόλαο Σκανδάλη στὴ θέση τοῦ τελώνη καὶ τοῦ διοικητῆ τῶν πύργων τῆς προκυμαίας.

Ἀποτέλεσμα τῆς εὐρείας ἀξιοποίησης ὅλων αὐτῶν τῶν ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἐξισλαμισμένων ἀξιωματούχων ἦταν ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα νὰ ἐκτοπίσῃ τὴν ἀκατέργαστη Τουρκικὴ μέσα ἀπὸ τὸ παλάτι. Μάλιστα καὶ ὁ ἴδιος ὁ σουλτάνος Μωάμεθ Β' ὁ Πορθητής, πέρα ἀπὸ τὴν φημιολογούμενη ἑλληνικὴ του καταγωγὴ, μίλαγε ἄπταιστα καὶ ἔγραφε Ἑλληνικά, ἐνῶ μελετοῦσε ἐπισταμένως τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γραμματεία.⁵ Ἔτσι, ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1479, σφύζονται ὀθωμανικὰ διπλωματικὰ ἔγγραφα, «γεγραμμένα πάντα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐπισήμῳ τότε γλώσσῃ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους».⁶

ΤΟ ΞΕΧΕΙΡΙΣΜΑ
ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΒΟΥΦΟΥ

ΕΤΟΣ 24^ο ♦ ΜΑΡΤΙΟΣ 2005 ♦ ΑΡ. 278

Κωδ.
ΕΛ.ΤΑ.:
3187

ΔΑΥΛΟΣ €6

ΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΣ
ΣΥΝ-«ΒΑΣΙΛΕΙΣ» (!)
ΤΩΝ ΣΟΥΛΤΑΝΩΝ

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ**

**Ὁ «ἐγκέφαλος» τῆς ἀπάτης
τοῦ «Ἑλληνοχριστιανισμοῦ»**

ISSN 1105-9486
9 771105 948009

**ΜΙΛΑ ΣΤΟΝ «Δ» Η ΕΛΛΗΝΙΔΑ
ΠΟΥ ΚΑΤΕΚΤΗΣΕ ΤΟΝ «ΤΙΤΑΝΑ»**

Ὁ θεωρητικὸς θεμελιωτὴς τοῦ ιδεολογήματος τοῦ «Ἑλληνοχριστιανισμοῦ» ὡς ἐπίσημης ιδεολογίας τοῦ νεοελληνικοῦ κρατιδίου ἦταν ὁ Κων. Παπαρρηγόπουλος, ὁ ὁποῖος σὲ μιὰ ἱστορικὴ συγγραφὴ γεμάτη ἀντιφάσεις προσπάθησε νὰ «ἐνώσῃ» δύο ἱστορικὰ μεγέθη, τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸ Χριστιανισμό, τὰ ὁποῖα καὶ ἱστορικὰ συγκρούσθηκαν καὶ συγκρούονται μέχρι θανάτου, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικὰ εἶναι ἀπολύτως ἀσύμβατα. Πολιτικὸ ἀποτέλεσμα τοῦ «Ἑλληνοχριστιανισμοῦ» ἦταν ἡ «Μεγάλῃ Ἰδέᾳ» (=νεκρανάσταση τοῦ Βυζαντίου), ἡ ὁποία, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὠδήγησε στὸν μεγαλύτερο ἱστορικὸ ὄλεθρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ.

τὴν παράγραφο ποὺ παραθέσαμε, δῆθεν ὡς στοιχεῖο, ὅτι οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς νοτίου Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας δῆθεν χάθηκαν, ἐπειδὴ ἔγιναν Ρωμαιοκαθολικοί.

Οἱ ἑλληνόφωνοι Ρωμαιοκαθολικοί

αὶ στὶς μέρες μας ἀκόμα ὑπάρχουν τοὐλάχιστον 20.000 ἑλληνόφωνοι «Γραικᾶνοι» στὴ Μεγάλῃ Ἑλλάδα, ἐνῶ κοντὰ σ' αὐτοὺς ζοῦν πολλὲς ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄλλοι, ποὺ, ἐνῶ δὲν μιλοῦν πλέον τὰ Ἑλληνικά, γνωρίζουν τὴν ἑλληνικὴ τους καταγωγὴ. Μάλιστα τὸ μεγάλο «κακό» στὴ νότια Ἰταλία συνέβη ὅχι τὸν Μεσαίωνα ἀλλὰ κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Μεσοπολέμου, ὅταν τὸ φασιστικὸ καὶ ἐθνικιστικὸ καθεστῶς τοῦ Μουσσολίνι ἦταν ἐκεῖνο ποὺ ἔκλεισε τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, ποὺ διατηροῦσαν οἱ ἑλληνικὲς κοινότητες.

Ἀλλὰ μήπως οἱ νησιῶτες Ἕλληνες ρωμαιοκαθολικοὶ τῶν Κυκλάδων, ποὺ σὲ Σύρο καὶ Τήνο εἰδικὰ εἶναι τὸ κυρίαρχο πληθυσμιακὸ στοιχεῖο, ἔχασαν τὴν ἑλληνικὴ τους γλῶσσα; Ὁχι φυσικὰ! Οἱ πρόγονοὶ τους στὰ χρόνια τῆς Φραγκοκρατίας υἱοθέτησαν τὴν πίστη τῶν Γάλλων καὶ Ἰταλῶν δεσποτῶν τους καὶ ἔγιναν ρωμαιοκαθολικοί, ἀκουγαν τὴ Θεῖα Λειτουργία στὰ Λατινικά, ἀλλὰ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα τους δὲν τὴν ἀπώλεσαν. Καὶ ὅχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐκ τῶν Φράγκων ἡγεμόνων καὶ Δυτικῶν ἀκολούθων καὶ στρατιωτῶν τους ἐγκαταστάθηκαν στὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων ὡς ἔποικοι, σύντομα καὶ αὐτοὶ ἐξελληνίσθηκαν γλωσσικά, ἐνῶ παρέμειναν πιστοὶ στὸ δόγμα τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης.

Τὸ ἀνάλογο συνέβη καὶ μὲ τοὺς Ἑνετοὺς ἐποίκους τῶν Ἑπτανήσων καὶ τῆς Κρήτης, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ κυρίαρχοι ὡς κατακτητές, ὅχι μόνο ξέχασαν τὰ Ἰταλικά, ἀλλὰ σήμερα μόνο ἀπὸ κάποια παρεφθαρμένα ἐπώνυμα μποροῦμε νὰ ὑποπτευθοῦμε τὴν ἰταλικὴ καταγωγὴ τους. Ἀκόμα καὶ ὁ ἐθνικὸς μας ποιητὴς, ὁ Ζακυνθινὸς κόμης Διονύσιος Σολωμός, ἦταν ἰταλικῆς καταγωγῆς. Ὁ «Ὕμνος πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν» ὅμως ποὺ ἔγραψε, εἶναι

Κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ὅχι μόνο δὲν ἀντιμετώπισε κανένα κίνδυνο ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανούς, ἀλλὰ ἀπ' ὅ,τι βλέπουμε, ἐπειδὴ ἡ ἄρχουσα τάξη τῶν μουσουλμάνων εἶχε στελεχωθῇ ἀπὸ ἐξισλαμισμένους Ἕλληνες, ἐξαιτίας τῆς μόρφωσης καὶ τῆς προηγούμενης κυβερνητικῆς ἐμπειρίας τους, πῆρε τὴ θέση τῆς ἐπίσημης διπλωματικῆς γλώσσας τῆς ἰσλαμικῆς αὐτοκρατορίας ἀλλὰ καὶ ἐν μέρει τῆς γλώσσας τῆς σουλτανικῆς διοίκησης. Μὲ λίγα λόγια, ἡ Ἑλληνικὴ παρέμεινε ὡς μία ἀπὸ τὶς δύο ἐπίσημες γλώσσες τῆς αὐτοκρατορίας σὲ ὅλες τὶς περιόδους τῆς Τουρκοκρατίας γιὰ ἐντελῶς πρακτικοὺς καὶ πολιτικοὺς λόγους, ἐφόσον τὰ Ἑλληνικά ἀκόμα τότε ὠμιλοῦνταν ἀπὸ τὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία ὅχι μόνο τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς μουσουλμάνους, οἱ ὁποῖοι ἦταν στὴ μεγάλῃ τους πλειοψηφία Ἕλληνες «τουρκεμένοι» καὶ ὡς τέτοιοι παρέμεναν ἑλληνόφωνοι. Ἐπίσης ἡ Ἑλληνικὴ ἦταν ἀπαραίτητη ὡς διπλωματικὴ γλῶσσα μὲ τὶς αὐλὲς τῆς Δύσης, διότι τὰ Τουρκικὰ δὲν τὰ γνώριζε καὶ δὲν τὰ ἀναγνώριζε κανεὶς.

ὁ ἔθνικὸς ὕμνος τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ ξεκινᾷ μετὸν στίχο «Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη τῶν (ἀρχαίων) Ἑλλήνων τὰ ἱερά...».

Ὅμοιως καὶ στὴν Πελοπόννησο ὅσοι Φράγκοι ἵδρυσαν ἡγεμονίες στὰ ἐδάφη της μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους τῆς Δ' Σταυροφορίας (1204), οἱ ἀπόγονοι τόσο τῶν ἰδίων ὅσο καὶ τῶν πολεμιστῶν τους, ἐνῶ παρέμειναν πιστοὶ στὸ δυτικὸ χριστιανικὸ δόγμα, ἐξελληνίστηκαν ἐντελῶς, σὲ σημεῖο οἱ Γάλλοι ὁμοεθνεῖς τους νὰ μὴν τοὺς λογαριάζουν πλέον γιὰ δικούς τους, ἀλλὰ γιὰ Γραικοὺς. Μάλιστα ὡς γραπτὸ μνημεῖο δικό τους ἔχουμε τὸ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως», γραμμéνο ἀπὸ ἑλληνόφωνο Φράγκο («γασμούλους» τοὺς ἔλεγαν, ἰδίως αὐτοὺς ποὺ εἶχαν προκύψει ἀπὸ μεικτοὺς γάμους) στὴν Ἑλληνικὴ δημώδη γλῶσσα τῆς ἐποχῆς, ὅπως τὴ μίλαγαν αὐτοὶ οἱ ἐξελληνισμένοι γλωσσικὰ Φράγκοι, ἀνάμεικτη μὲ γαλλικές, ἐξελληνισμένες στὴν προφορὰ, λέξεις. Μάλιστα ὁ Πέτρος Καλονάρος στὴν εἰσαγωγὴ ποὺ ἔγραψε στὸ «Χρονικὸν τοῦ Μορέως» (ἐκδόσεις «Ἐκὰτῃ») ἐπισημαίνει:

«Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ συγγραφέως τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου καὶ δὴ τοῦ τῆς Κοπεγχάγης νομίζομεν ὅτι ἐλέχθη καὶ ὑπεστηρίχθη κατὰ κόρον πλέον ὅτι οὗτος ἦτο γασμούλος καὶ οὐχὶ γνήσιος Φράγκος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰς Μορέαν, λόγῳ ἐλλείψεως Γαλλίδων γυναικῶν, ἡ τρίτῃ ἢ τὸ πολὺ ἡ τέταρτῃ γενεᾷ τῶν ἀρχικῶν κατακτητῶν ἦσαν μιγάδες, ἀπὸ τῶν τέκνων τοῦ πρίγκιπος Γουλλιέλμου Βιλλαρδουίνου μέχρι τοῦ τελευταίου ἱππότην ἢ ἀστοῦ. Ἡ δὲ μιγὰς αὕτη φραγκικὴ κοινωνία, ἔχουσα ὡς παράδειγμα αὐτὸν τὸν πρίγκιπα, ὠμίλει τὴν δημώδη Ἑλληνικὴν μετὰ τῶς εὐκολίας, ὥστε αὕτῃ κατήντησε τὸ σύνθηρος γλωσσικὸν ἰδίωμα καὶ βαθμὴδὸν ἡ μοναδικὴ αὐτῶν μητρικὴ γλῶσσα.»²

Ἄρα οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ Παπαρηγόπουλου, ὅτι ὁ προσεταιρισμὸς τοῦ παπικοῦ δόγματος ἀπὸ κάποιους Ἑλληνες εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴ λησμονιὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ἀποδεικνύονται μετέωροι, ἐφόσον δείξαμε ὅτι ὄχι μόνον οἱ ἴδιοι συνέχισαν νὰ

Καὶ μέχρι τὶς παραμονὲς τοῦ 1821

χρῆση τῆς Ἑλληνικῆς ὡς μοναδικῆς ἐπίσημης γλώσσας τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας διατηρήθηκε καὶ μέχρι τὰ χρόνια πρὶν καὶ κατὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Ὁ Ἄγγλος λοχαγὸς William Martin Leake, ποὺ περιηγήθηκε τὴν Ελλάδα ἀπὸ τὸ 1804 ἕως τὸ 1810 ὡς κατὰσκοπος ὑπὲρ τῶν βρεταννικῶν συμφερόντων, ἀναφερόμενος στὶς συνήθειες τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ἐπισημαίνει:

«Ὅλα περνοῦν ἀπὸ τὸ χερί του ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία. Ὑπαγορεύει τὶς ἐπιστολὰς στὸν Τοῦρκο ἢ Ρωμὶὸ γραμματικῶς. Τὸ γράψιμό του εἶναι φριχτὸ καὶ ἀκόμα χειρότερον ἢ ἑλληνικὴ ὀρθογραφία του. Τὰ λίγα γράμματα ποὺ ἔμαθε τὰ ξέχασε, γιὰτὶ δὲν τὰ χρησιμοποίησε ποτε, ἀφοῦ στὴν ὀθωμανικὴ Ἀνατολὴ κάθε μεγάλος ἔχει τὸ γραμματικὸ του. Διάβαζε Ἀραβικά, μὰ δὲν δοκίμασε ποτε νὰ γράψῃ. Οἱ συνεννοήσεις του μὲ τὴν Πύλη γίνονται στὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα διαμέσου τοῦ ἀρχιτσοχαντάρη του, τοῦ ἐπίσημου δηλαδὴ ἀντιπροσώπου του στὴν Κωνσταντινού- ▶

μιλοῦν Ἑλληνικά, ἀλλὰ κοντὰ σὲ αὐτοὺς ἐξελληνίστηκαν γλωσσικά καὶ οἱ Φράγκοι ἢ Λατῖνοι κατακτητές τους. Αὐτὸ βεβαίως ἐκμηδενίζει καὶ τὴν ὑποτιθέμενη προσφορὰ τῆς Ὁρθοδοξίας μέσω τῆς ἐλληνόφωνης θρησκευτικῆς λειτουργίας της, ἀφοῦ οἱ Ἑλληνες ποὺ γίνονταν καθολικοὶ συμμετεῖχαν πλέον σὲ λατινόφωνες τελετές, ἀλλὰ καὶ σπούδαζαν (ὅπως δεῖξαμε παραπάνω) σὲ ρωμαιοκαθολικὰ ἱεροδιδασκαλεῖα.

Ὡστόσο, ὅπως ἡ λειτουργία, ποὺ τελοῦνταν στὴ Λατινική, δὲν στάθηκε ἱκανὴ νὰ τοὺς κἀνὴ νὰ ξεχάσουν τὰ Ἑλληνικά τους, ἄλλο τόσο ὑποστηρίζουμε τὴ μηδαμινὴ ὡς ἀνύπαρκτη προσφορὰ τῆς ἐλληνόφωνης ὀρθόδοξης λειτουργίας στὴ διατήρηση τῆς γλώσσας μας. Καὶ σὲ αὐτὸ πάνω ἔχουμε ἓνα δυνατὸ στοιχεῖο.

Παρέμειναν ὀρθόδοξοι, ξέχασαν ὅμως τὰ Ἑλληνικά

περιοχὴ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς (Παλαιστίνη, Φοινίκη, Συρία καὶ Ἰορδανία) κατὰ τὴν ὕστερη Ἀρχαιότητα ἦταν μία ἐλληνόφωνη περιοχὴ. Κοντὰ στοὺς ἰθαγενεῖς πληθυσμοὺς, Παλαιστίνιους, Σύριους καὶ Φοίνικες, εἶχαν ἐγκατασταθῇ ἤδη ἀπὸ τὴν Ἑλληνιστικὴ περίοδο χιλιάδες Ἑλληνες ἄποικοι, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν μαζί τους τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμό. Στὰ ρωμαϊκὰ χρόνια ἡ κοινὴ Ἑλληνικὴ στὴν Ἀνατολὴ ἦταν ἡ κυρίαρχη γλῶσσα ὄχι μόνο μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ. Οἱ ντόπιοι δέ, ἂν καὶ γνωρίζουμε ὅτι διατηροῦσαν ἰδίως στίς ἀγροτικὲς περιοχὲς τὶς παλαιότερες ἐθνικὲς λαλιές τους, μιλοῦσαν καὶ διάβαζαν μὲ ἄνεση καὶ τὰ κοινὰ Ἑλληνικά καὶ στὴν οὐσία ἦταν δίγλωσσοι. Στὶς μεγάλες πόλεις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ὅπως στὴν Ἀντιόχεια, στὴ Γάζα, στὰ Ἱεροσόλυμα, στὴ Δαμασκὸ κ.ἄ., τὰ Ἑλληνικά ἦταν τόσο διαδεδομένα, ὥστε σήμερὰ νὰ θεωροῦμε τὶς ἐν λόγῳ πόλεις ἐκείνης τῆς περιόδου ἐλληνικές, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ μεγάλο ἢ μικρὸ ποσοστὸ ἐλληνικῆς καταγωγῆς πολιτῶν τους σὲ σχέση μὲ τοὺς ντόπιους ἐλληνόφωνους. Ἐξάλλου τόσο οἱ Σύριοι ὅσο καὶ οἱ Παλαιστίνιοι τὰ χρόνια ἐκεῖνα συστήνονταν καὶ ὡς Ἑλληνες.

Ὅταν ἀπὸ τὸν Μέγα Κωνσταντῖνο καὶ μετὰ ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία ἄρχισε τὴν

πολὴ. Ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς Ἀρβανίτες του ἀλληλογραφοῦσε στὰ Ἑλληνικά, ἐκτὸς ἀπὸ σπάνιες περιπτώσεις, ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ διαβαστῇ ἡ διαταγὴ του στὰ Ἀρβανίτικα. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ἐπιστρατεύει τὰ Ἀρβανίτικα, ἀλλὰ γραμμένα μὲ ἐλληνικοὺς χαρακτῆρες.»⁷

Γι' αὐτὸ καὶ βλέπουμε ὄχι μόνο ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἐπανάστασης τοὺς Ὀθωμανοὺς ἀξιωματούχους νὰ συνοδεύονται πάντα ἀπὸ ἓναν Ἑλληνα γραμματικό. Οἱ Ἑλληνες γραμματικοὶ ἦταν ἄκρως ἀπαραίτητοι στοὺς Τούρκους καὶ στοὺς Ἀλβανοὺς πασᾶδες, διότι αὐτοὶ συνέτασσαν τὴν κρατικὴ ἀλληλογραφία τους, ἡ ὁποία ἦταν γραμμένη στὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Ὅλες οἱ ἀναφορές, τὰ διατάγματα ἀκόμα καὶ φερμάνια γράφονταν στὴν Ἑλληνική. Ὅποτε ἀπορίας ἄξιον εἶναι (ρητορικὸ βεβαίως τὸ ἐρώτημα), ποιά γλῶσσα ἄραγε παινεύεται ὅτι διέσωσε ἡ Ἐκκλησία; Τὴν κρατικὴ καὶ διπλωματικὴ γλῶσσα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας;

βίαη ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, οἱ κάτοικοι τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, Ἕλληνες καὶ αὐτόχθονες, ποὺ «πίστεψαν» μετὰ ἀπὸ πολλὸ αἷμα καὶ βία στὴ νέα θρησκεία, παρέμειναν ἑλληνόφωνοι, γι' αὐτὸ καὶ ἡ θρησκευτικὴ τελετουργία τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας γράφτηκε στὰ Ἑλληνικὰ σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ Δύση, ποὺ ἐκεῖ ἐπιλέχτηκε γιὰ ἀντίστοιχους λόγους ἡ Λατινικὴ Γλῶσσα.

Τὴν ἴδια ἑλληνόφωνη μοῖρα ἀκολούθησε σύντομα σύσσωμη ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία μετὰ τὴν κατάρρευση καὶ κατάκτηση τῆς Δύσης ἀπὸ τὶς ὁρδὲς τῶν γερμανικῶν βαρβαρικῶν φυλῶν, υἱοθετώντας τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ὡς ἐπίσημη, μετονομάζοντάς τὴν ὅμως σὲ «ρωμαϊκὴ» (δηλαδή... ρωμαϊκὴ), ἐξαιτίας τοῦ παραδοσιακοῦ ρωμαιοχριστιανικοῦ μισελληνισμοῦ.

Ἔγιναν μουσουλμάνοι, παρέμειναν ἑλληνόφωνοι

Ἰ ισχυρισμοί, ὅτι δῆθεν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα διασώθηκε ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία, καταρρίπτονται πανηγυρικά, ὅταν συνειδητοποιοῦμε μέσα ἀπὸ τὴν τεκμηριωμένη ἱστορικὴ ἔρευνα, ὅτι μεγάλοι καὶ συμπαγεῖς ἑλληνικοὶ πληθυσμοί, ποὺ ἐξιλαμίσθηκαν μαζικὰ σὲ διάφορες ἱστορικὲς περιόδους καὶ ὡς ἐκ τούτου διέκοψαν κάθε σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία ἀκολουθώντας τὴ θρησκεία τοῦ Προφήτη καὶ ἀπολαμβάνοντας τὰ προνόμια τοῦ μουσουλμάνου σὲ μία μουσουλμανικὴ αὐτοκρατορία ὅπως ἡ Ὄθωμανικὴ, παρέμειναν ἑλληνόφωνοι καὶ πολλὲς ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀπόγονοι αὐτῶν παραμένουν ἑλληνόφωνοι μέχρι καὶ σήμερα ἐντὸς τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ διατήρησαν τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ζωντανή, δίχως νά... ἀκούσουν τὴ λειτουργία καὶ δίχως νὰ μαθαίνουν ἑλληνικὰ γράμματα στὰ ἱεροδιδασκαλεῖα, ποὺ λειτουργοῦσαν ἐπὶ Τουρκοκρατίας μὲ τὴν ἄδεια καὶ τὴν ἀνοχή τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους. Οἱ ἴδιοι αὐτοὶ ἑλληνόφωνοι μουσουλμάνοι μὲ τὸ ξέσπασμα τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 βρέθηκαν πρῶτοι στὸ στόχαστρο τῶν ἐξεγερμένων Ἑλλήνων καὶ πλήρωσαν βαρὺ φόρο αἵματος. Ὅστοςο ὑπῆρξαν καὶ ἐλάχιστοι Ἕλληνες μουσουλμάνοι,

Σημειώσεις:

1. Μιχαὴλ Δούκας, «Βυζαντινοτουρκικὴ Ἱστορία», XXVIII. 12, ἐκδόσεις «Κανάκη», Ἀθήνα 1997.
2. Κωνσταντῖνος Σάθας, «Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς», Ἀθήνα 1869, σελίδα 13.
3. Κωνσταντῖνος Σάθας, «Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς», σελίδα 30.
4. Τζὼν Φρίλι, «Κωνσταντινούπολη, ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ στὸ Ἰσλάμ», ἐκδόσεις «Περίπλους», Ἀθήνα 2001, σελίδα 222.
5. «Ὁ Μωάμεθ ὑπῆρξε ἓνα ἄτομο ποὺ [...] διάβαξε τὶς περιπέτειες τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν Ἰλιάδα [...], μιλοῦσε πέντε γλῶσσες, συζητοῦσε γιὰ τὴν Ἑλληνιστικὴ Φιλοσοφία...»: Βρασίδας Καραλῆς, «Εἰσαγωγὴ στὴν Ἑλληνοτουρκικὴ Ἱστορία τοῦ Μιχαὴλ Δούκα», ἐκδόσεις «Κανάκη», Ἀθήνα 1997, σελίδα 48.
6. Κωνσταντῖνος Σάθας, «Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς», σελίδα 25.
7. Κυριάκος Σιμόπουλος, «Ξένοι Ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα», τόμος ΓΙ', ἐκδόσεις «Στάχυν», Ἔκτῃ Ἔκδοσι, Ἀθήνα 1999, σελίδα 337.

Στέφανος Μυτιληναῖος

ὅπως ὁ ἐθνικός μας ἥρωας Ὁδυσσεύς Ἀνδρουῦτσος, ποὺ ἔβαλε τὸ ἔθνος του πάνω ἀπὸ τὴ θρησκεία, γι' αὐτὸ καὶ τάχτηκε στὸ πλευρὸ τῶν ἐπαναστατῶν.

Ἑλληνόφωνοι μουσουλμανικοὶ πᾶνθυσμοὶ

ς σταθοῦμε μόνο σὲ ἐκεῖνες τὶς περιπτώσεις ποὺ οἱ μουσουλμανικοὶ πληθυσμοὶ παρέμειναν ἑλληνόφωνοι μέχρι τὸ 1821 καὶ ἀργότερα μέχρι τὶς μέρες μας. Καὶ θὰ περιοριστοῦμε μόνο σὲ αὐτούς, διότι αὐτοὶ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ὁρθοδοξία δὲν διέσωσαν τὴν Ἑλληνικὴ τους Γλῶσσα, ἀλλὰ τὴ διέσωσαν μόνοι τους. Καὶ ἂν αὐτὸ τὸ κατάφεραν οἱ ἑλληνόφωνοι μουσουλμάνοι, ποὺ εἶχαν ὅλους τοὺς λόγους νὰ «τουρκέψουν» καὶ γλωσσικά, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαναν, γιατί ἄραγε καὶ στὴν περίπτωση τῶν χριστιανῶν ἑλληνοφῶνων νὰ μὴν ἰσχύη τὸ ἴδιο;

ΑΘΗΝΑ

Ἡ Ἀθήνα ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἀπολάμβανε ἰσχυρὰ προνόμια, ποὺ τῆς εἶχε παραχωρήσει ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλης δὲν αἰσθάνονταν τὴ σκλαβιά τόσο βαρειά ὅσο σὲ ἄλλες περιοχὲς τῆς Ἑλλάδας, καὶ ἔτσι τόσο τὸ ἐμπόριο ὅσο καὶ ἡ παιδεία τῆς πόλης βρίσκονταν σὲ ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὸ ἐπίπεδο γιὰ τὶς ὑπάρχουσες συνθήκες. Στὴν Ἀθήνα, ὅπως συνέβαινε καὶ σὲ ὅλες τὶς κατεχόμενες ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς ἑλληνικὲς πόλεις, ὑπῆρχε καὶ τουρκικὸς πληθυσμὸς ἢ μᾶλλον, γιὰ νὰ ἀκριβολογοῦμε, μουσουλμανικός. Καὶ ἐμμένουμε στὴ θρησκευτικὴ καὶ ὄχι στὴν ἐθνικὴ ταυτότητα, διότι οἱ Ἀθηναῖοι μουσουλμάνοι ἦταν ὅλοι τους ἀποκλειστικὰ ἑλληνόφωνοι. Ὡς πρώτη μαρτυρία ἐπικαλούμαστε τὸ ταξιδιωτικὸ χρονικὸ τοῦ Γάλλου La Guilletiere μὲ τίτλο «Ἀρχαία καὶ Νέα Ἀθήνα»³ (Παρίσι 1675), στὸ ὁποῖο ἀναφέρει τὰ ἑξῆς ἀποκαλυπτικά:

«Ἡ πλειοψηφία τῶν Τούρκων τῆς Ἀθήνας μιλάει Ἑλληνικά. Ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ Γλῶσσα γνωρίζουν μονάχα ἐφτὰ ἢ ὀχτὼ λέξεις χρήσιμες γιὰ τὴ θρησκευτικὴ τους λατρεία: “λὰ ἰλλάχ Ἀλλάχ, Μουχάμετ χοὺ ρεφοὺλ οὐλλάχ”. Ὅταν συναντοῦν ἕναν Τούρκο ἀπὸ ἄλλη περιοχὴ, τὸν πλησιάζουν ὑψώνοντας τὸ δείκτη τοῦ χεριοῦ πρὸς τὸν οὐρανό. Κι' ἂν αὐτὸς δὲν γνωρίζῃ Ἑλληνικά, ἡ “συνομιλία” τελειώνει.»⁴

Στὶς 20 Αὐγούστου τοῦ 1768 (ἑκατὸ χρόνια περίπου μετὰ) φτάνει στὴν Ἀθήνα ὁ Γερμανὸς εὐγενὴς Johann Hermann von Riedesel. Ἡ ἄποψή του γιὰ τοὺς Τούρκους τῆς πόλης εἶναι: «Οἱ Τούρκοι λιγοστοί· καὶ δὲν μιᾶνε διόλου τὴ γλῶσσα τους. Νομίζω πὼς οἱ περισσότεροι εἶναι Ἑλληνες ἐξωμότες.»⁵

Στὰ τέλη τοῦ 1820, καὶ ἐνῶ οἱ Φιλικοὶ ἐταῖροι προετοιμάζουν πυρετωδῶς τὴν Ἐπανάσταση, φτάνει στὴν Ἀθήνα ὁ Ἀγγλὸς περιηγητῆς John Fuler. Καὶ αὐτὸς θὰ βρῇ μόνο ἑλληνοφώνους μουσουλμάνους: «Οἱ Τούρκοι τῆς Ἀθήνας ἦταν ἐξημερωμένοι καὶ μιλοῦσαν ὅλοι Ἑλληνικά. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀγνοοῦσαν ἐντελῶς τὴ δική τους γλῶσσα.»⁶

Ἡ συγκλονιστικώτερη μαρτυρία ὅμως ἔρχεται ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ τῆς πόλης τῶν Ἀθηνῶν Διονύσιο Σουρμελή. Ὁ Σουρμελῆς ἦταν μετὰ τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν στὴν πολιορκία τῆς Ἀκρόπολης ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἐπαναστάτες τὸν Νοέμβριο τοῦ 1821. Ἀναφέρει τὸν παρακάτω διάλογο μετὰ χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων:

«Ὅθεν εἶχαν δίκαιον οἱ Τούρκοι νὰ παραπονοῦνται πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς συμπολίτας των, λέγοντες πρὸς αὐτοὺς “ἡμεῖς εἴμεθα Ἑλληνες καὶ πολεμοῦμεν, διὰ νὰ ἐλευ-

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Τουρκοκρατίας (Μωάμεθ Β΄ ὁ Πορθητὴς, 1451-1481) μέχρι τὸ τέλος τῆς (Ἀλῆ Πασσᾶς, 1787-1821) οἱ Τούρκοι ἡγέτες καὶ ἀξιωματοῦχοι χρησιμοποιοῦσαν τὴν Ἑλληνικὴ ὡς μία ἀπὸ τὶς δύο ἐπίσημες γλῶσσες τους στὴ διπλωματία καὶ τὴ διοίκηση. Ὁ εἰκονιζόμενος Μωάμεθ Β΄ (πίνακας τοῦ Τζεντίλε Μπελλίνι, Ἑθνικὴ Πινακοθήκη Λονδίνου) μιλοῦσε ἄπταιστα τὰ Ἑλληνικὰ καὶ μελετοῦσε τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἱστορίαν, σύμφωνα μὲ τὸν Μιχαὴλ Δούκα.

θερώσωμεν τὴν πατρίδα μας”, ἀποκρινόμενοι οὕτω “καὶ τί εἴμεθα ἡμεῖς; δὲν εἴμεθα Ἕλληνες; δὲν ἐγεννήθημεν εἰς τοῦτον τὸν τόπον; δὲν ἀνετράφημεν, δὲν ἐμεγαλώσαμεν μαζὶ εἰς ταύτην τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ἐσεῖς κάμνετε τώρα ἐδικὴν σας;”, καὶ ἄλλα παρόμοια. “Μὰ εἴσθε Τοῦρκοι, εἴσθε Μωαμεθανοί”, λέγει ἓνας τῶν ἡμετέρων “καὶ διατί, ἀποκρίνονται, δὲν γίνεσθε καὶ σεῖς, διὰ τὸ νὰ εἴμεθα ὅλοι ἐλεύθεροι;.”⁷

Τὰ ἴδια μαρτυρεῖ καὶ ὁ Γάλλος ἀξιωματικὸς Maxime Raybaud, ποὺ βρέθηκε στὴν πολιορκία ὡς ἐθελοντὴς στὸ πλευρὸ τῶν ἐπαναστατῶν: «Ἀκούγοντας οἱ Τοῦρκοι τοὺς πολιορκητὲς νὰ ἀλληλοαποκαλοῦνται “Ἕλληνες” φώναζαν:

»- Τί θέλετε νὰ πῆτε; Κι’ ἐμεῖς δὲν εἴμαστε Ἕλληνες ὅπως καὶ σεῖς; Ἀπόγονοι δὲν εἴμαστε ὅλοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων;»⁸

ΧΙΟΣ Ἡ Χίος ὅπως καὶ ἡ Ἀθήνα ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦταν μία αὐτόνομη καὶ αὐτοδιοικουμένη πολιτεία, ποὺ ἀναγνώριζε ὅμως τὴν ἐπικυριαρχία τοῦ σουλτάνου. Οἱ «Τοῦρκοι» (δηλαδὴ οἱ μουσουλμάνοι) τοῦ νησιοῦ ἦταν ἐπίσης ἑλληνόφωνοι καὶ Ἕλληνες στὴν καταγωγή. Αὐτὸ τοὐλάχιστον ὑποστηρίζει ὁ Γάλλος δραγουμάνος τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου τῆς Σμύρνης Jean Galland. Ὁ περιηγητὴς βρέθηκε στὴ Χίο τὸ ἔτος 1747. Ὑπολόγισε τοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ σὲ 120.000, ἀπὸ τοὺς ὁποίους «ὁ μισὸς πληθυσμὸς κατοικεῖ στὴν πόλη καὶ ὁ ὑπόλοιπος στὰ χωριά. Στὴν πρωτεύουσα κατοικοῦν 7.000 Τοῦρκοι. Οἱ περισσότεροι μιλάνε καλὰ τὴ λαϊκὴ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ὅπως καὶ οἱ Τοῦρκοι τοῦ Μωριᾶ καὶ τῆς Κρήτης, ἄλλοι γιατί εἶναι ἐξωμότες ἢ ἀπόγονοι Ἑλλήνων ἐξωμοτῶν καὶ ἄλλοι, γιατί οἱ Τοῦρκοι παντρεύονται συχνὰ Ἑλληνίδες ποὺ δὲν μιλάνε Τουρκικά, κι’ ἔτσι τὰ παιδιά μαθαίνουν τὴ μητρικὴ τους γλῶσσα. Οἱ καθολικοὶ τοῦ νησιοῦ εἶναι 1766»⁹.

ΚΡΗΤΗ Ἡ Κρήτη ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Τούρκων τὸ ἔτος 1669. Πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς τὸ νησὶ κατεῖχαν ἐπὶ 465 χρόνια οἱ Ἑνετοί. Ἡ τουρκικὴ κατοχὴ ὅμως, ἦταν ἀσυγκρίτως πὺλ σκληρὴ ἀπὸ ἐκεῖνὴ τῶν Βενετῶν. Μέσα σὲ 152 χρόνια μέχρι τὸ ξέσπασμα τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821, οἱ Ὀθωμανοὶ εἶχαν καταφέρει εἴτε μὲ τὴ βία εἴτε τάζοντας προνόμια νὰ ἐξιλαμίσουν τὸ μισὸ σχεδὸν πληθυσμὸ τοῦ νησιοῦ. Ὁ Φωτιάδης ἀναφέρει χαρακτηριστικά:

«Τὸ 1821 ἡ Κρήτη μέτραγε 265.000 ψυχές. Ἀπ’ αὐτοὺς οἱ 140.000 ἦταν χριστιανοὶ καὶ οἱ 123.000 ὀθωμανοί. Οἱ τελευταῖοι ἀπὸ ποῦ εἶχαν ἔρθῃ; Ἀπὸ πουμενά. Στὴν παμψηφία τοὺς σχεδὸν ἦταν κι αὐτοὶ κάποτε χριστιανοὶ ποὺ τούρκεψαν, καὶ γι’ αὐτὸ σωστὰ ὀνομάστηκαν Τουρκοκρητικοί. Χαρακτηριστικὸ μάλιστα εἶναι, πὼς ἡ μόνη γλῶσσα ποὺ μιλοῦσαν, ὡς τὴν ἐποχὴ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν ἔπειτα ἀπὸ τὴ συνθήκη τῆς Λωζάννης, ἦταν τὰ Ἑλληνικά.»¹⁰

Καὶ ὄχι μέχρι τότε ἀλλὰ μέχρι καὶ σήμερα οἱ Τουρκοκρητικοί, ποὺ κατοικοῦν στὶς Κυδωνίες (Αἰβαλί) στὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου τοὺς ἐγκατέστησε τὸ Τουρκικὸ Κράτος μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν, μιλοῦν ἀκόμα Ἑλληνικά τόσο οἱ παλαιότεροι ὅσο καὶ οἱ νεώτεροι. Μάλιστα οἱ ἴδιοι συχνὰ μὲ λύπη ἐξομολογοῦνται πὼς στὴν Ἑλλάδα τοὺς ἔλεγαν Τούρκους καὶ στὴν Τουρκία τοὺς ἀποκαλοῦν Ἕλληνες! Τὸ σημαντικώτερο ὅλων εἶναι, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ διατηροῦν ζῶσα τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, δί-

χως νὰ εἶναι χριστιανοὶ ἢ κρυπτοχριστιανοί, ἐφόσον ἐξαιτίας τῆς ἰσλαμικῆς τους πίστεως ἐκδιώχθηκαν ἀπὸ τὴν Κρήτη ὡς Τούρκοι, δὲν ἔχουν πᾶν ποτὲ σὲ σχολεῖο ἑλληνικόν, δὲν ξέρουν νὰ διαβάσουν Ἑλληνικά καὶ φυσικὰ δέν... ἀκοῦν τὴν Ὁρθόδοξη Λειτουργία(!).

Ἀντιθέτως πᾶν σὲ σχολεῖα τουρκικά, βλέπουν τηλεόραση τουρκική, μιλοῦν μὲ τοὺς ὁμοθρήσκους τους μὴ Ἑλληνες στὴν Τουρκική γλῶσσα καὶ γενικῶς στὰ 80 χρόνια ποὺ μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὴν ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν ξεχάσει ἐντελῶς τὰ Ἑλληνικά. (Ἄν ἀναλογιστῇ κιόλας κανεὶς ὅτι στὰ ἴδια χρόνια οἱ μετανάστες μας στὴν Ἀμερική, οἱ ὁποῖοι –τί εἰρωνεῖα- παραμένουν ὀρθόδοξοι χριστιανοί, μόλις καὶ μετὰ βίας μποροῦν νὰ συνεννοηθοῦν στὰ Ἑλληνικά ἔτσι καὶ εἶναι δεύτερης γενιᾶς Ἑλληνοαμερικάνοι. Γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρουμε τοὺς ἄλλους πού, ἂν καὶ μεγαλωμένοι ἐδῶ, σὰν ἔλειψαν 20 χρόνια καὶ γυρίζουν στὴν πατρίδα, μιλοῦν σπαστὰ Ἑλληνικά μὲ ἀμερικάνικη προφορὰ!) Ποία εἶναι ἄραγε λοιπὸν ἡ «ἄγνωστη» δύναμη, ποὺ κάνει αὐτοὺς τοὺς ἐκδιωγμένους ἀπὸ τὴν πατρίδα τοὺς ἀνθρώπους (ἐπειδὴ ἀσπάζστηκαν τὴ θρησκεία τοῦ κατακτητῆ) νὰ διατηροῦν μὲ τόση θέρμη τὴ μητρικὴ τους γλῶσσα καὶ τὰ ἑλληνικά ἔθιμά τους; Δίχως δασκάλους, δίχως σχολεῖα, δίχως κᾶν νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι Ἑλληνες (ἐπειδὴ εἶναι μουσουλμάνοι στὸ θρήσκευμα) καὶ ὅμως αὐτοὶ σὲ πείσμα ὅλων παραμένουν ἑλληνόφωνοι! Καὶ νὰ φανταστῇ κανεὶς πῶς τοὺς διώξαμε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐξωμότες καὶ προδότες! Τὸ μόνο ποὺ καταφέραμε μὲ τὸ νὰ χαρίζουμε στοὺς Τούρκους τοὺς Ἑλληνες μουσουλμάνους εἶναι νὰ τοὺς κάνουμε ἔθνος πολυπληθὲς καὶ ἰσχυρό, ἐνῶ ἡμεῖς ζοῦμε μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς ὑπογεννητικότητας.

Νὰ ποὺ τὸ ἔθνος μας μπορεῖ καὶ ἀντιστέκεται ἀπὸ μόνο του, καὶ οἱ μουσουλμάνοι ὁμοεθνεῖς μας κρατοῦν τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ζωντανή ὡς πολύτιμο θησαυρό, ὅσο καὶ ἂν τοὺς βρίζουν οἱ ρασοφόροι ὡς «Τούρκους».

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ Ἡ ὀθωμανικὴ εἰσβολὴ στὴν Πελοπόννησο ἄρχισε πέντε χρόνια μετὰ ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης (1458-1459). Στὰ χρόνια ποὺ μεσολάβησαν μέχρι τὴν Ἐπανάστασι τοῦ 1821 οἱ «Τούρκοι» τῆς Πελοποννήσου ὄχι μόνο ἦταν πολλοί, ἀλλὰ καὶ κατοικοῦσαν μέσα στὶς ὀχυρωμένες πόλεις, ἐνῶ οἱ χριστιανοὶ ζοῦσαν στὰ προάστια, στὰ χωριά καὶ στὴν ὕπαιθρο. Μόνο ποὺ καὶ αὐτοὶ οἱ «Τούρκοι» τῆς Πελοποννήσου ἦταν ὅλοι ἑλληνόφωνοι. Καὶ ὄχι μόνο μιλοῦσαν Ἑλληνικά, ἀλλὰ εἶχαν καὶ ἑλληνικά ἐπίθετα, ὅπως ὁ Σπάρχης Χασὰν Ἀλιλὴ Ζηλιατόπουλος ἀπὸ τὸ Λοντάρι τῆς Ἀρκαδίας, ποὺ σκοτώθηκε κατὰ τὴν ἄλωση τῆς Τριπολιτσᾶς ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτες.

Συγκλονιστικὴ, ἡ ἀποκαλυπτικὴ μαρτυρία τοῦ Θ. Ρηγόπουλου, γραμματικοῦ τοῦ Πάνου Κολοκοτρώνη, γιὰ τὰ ὅσα συνέβησαν μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Τριπολιτσᾶς ἀπὸ τὸν ἐπαναστατικὸ στρατό. Ἀνάμεσα στὶς σφαγὲς καὶ τὶς λεηλασίες, ποὺ ξέσπασαν κατὰ τῶν μουσουλμάνων ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτες Ἑλληνες (καὶ ἰδίως τοὺς Μανιάτες), οἱ «Τούρκοι» προύχοντες ἔσπευσαν νὰ ζητήσουν ἔλεος ἀπὸ τὸν Πάνο Κολοκοτρώνη μὲ τὰ ἀκόλουθα λόγια:

«Καὶ ἡμεῖς Ἑλληνες εἴμεθα, γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες, ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες καὶ οἱ πρόγονοί μας, εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς λέγετε Περσιανούς οὔτε νὰ μᾶς σκοτώνετε, διότι εἴμεθα ἀδελφοί, ἔξω ἀπὸ μίαν πίστιν... Τὸν ραγιά δὲν τὸν ἐγγυμνώσαμεν καὶ δὲν τὸν ἐτυραννούσαμε ἡμεῖς ἀλλὰ οἱ Ἀρχοντές σας. Διότι ἐκεῖνοι ἐπλήρωσαν (συμπλήρωσαν) τὰ Δεφτέρια (κατάστιχα) ἐμφαίνοντα τὴν εἰς ἐκά-

στην ἐπαρχίαν, χωρίον καὶ ἄτομον ἀναλογοῦσαν φοροδοσίαν καὶ αὐτοὶ ἐλάμβανον, ἡμεῖς δὲ εἴμεθα μόνον ἐκτελεσταί. Ὁ Σουλτάνος νόμιμον φόρον ἐγνώριζε τὸ χαράτζι (κεφαλικὸν φόρον) τοὺς δὲ λοιποὺς φόρους ἐπροσδιόριζαν οἱ Ἄρχοντες μετὰ τοὺς Ἀγιάννηδες Ὁθωμανούς.»¹¹

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Στὴ Μακεδονία μας ξεχωρίζει ἡ περίπτωση τῶν Ἑλλήνων Μακεδόνων μουσουλμάνων, ποὺ ὀνομάζονταν «Βαλαχᾶδες» ἢ «Βαλαᾶδες». Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι «τούρκεψαν», δηλαδή ἐξισλαμίσθηκαν κατὰ τὸν 15ο αἰῶνα ἢ λίγο ἀργότερα (18 χωριά στὸν καζᾶ Ἀνασκελίστας καὶ ἄλλα 17 στὸν καζᾶ Γρεβενῶν). Ὅσotόσο εἶχαν διατηρήσει ἀναλλοίωτα πολλὰ ἀπὸ τὰ προαιώνια ἑλληνικά τους ἔθιμα, ἀκόμα καὶ παλιές θρησκευτικὲς δοξασίες καὶ ὠρισμένες λατρευτικὲς χριστιανικὲς συνήθειες. Ὀνομάστηκαν Βαλαχᾶδες, ἐπεὶδὴ χρησιμοποιοῦσαν συχνὰ τὸν μουσουλμανικὸ ὄρκο «Βαλλαχί» (μὰ τῷ Θεῷ). Στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας εἶχαν ἀπομείνει πέντε ἢ ἕξι χωριά Βαλαχᾶδες ἀνάμεσα Σιάτιστα – Καστοριά – Γρεβενά. Τὸ 1925 (μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ) κριθῆκαν ἀνταλλάξιμοι λόγῳ θρησκευμάτος καὶ στάλθηκαν μετὰ τὴν βία στὴν Τουρκία ὡς... Τοῦρκοι, ἐνῷ οἱ ἴδιοι ἦταν Ἑλληνες, μιλοῦσαν μόνον Ἑλληνικά καὶ εἶχαν ἑλληνικὴ ἐθνικὴ συνείδηση. Εἶχαν σχέσεις μόνο μετὰ Ἑλληνες, μισοῦσαν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Τουρκαλβανούς (μουσουλμάνους Ἀλβανούς), τραγουδοῦσαν καὶ χόρευαν μόνον ἑλληνικά τραγούδια. Οἱ Βαλαχᾶδες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἐξακολούθησαν νὰ μιλοῦν Ἑλληνικά καὶ ὅταν μετανάστευσαν στὴν Τουρκία στὰ πλαίσια τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν. (Ι. Κ. Βασδραβέλλη, «Αἱ ἐξισλαμίσσεις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν», Σερραϊκὰ Χρονικά, τόμος Β', [1969], σελίδα 93.)

Ὁφείλουμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἀκόμα καὶ σήμερα ὑπάρχουν ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων Βαλαχᾶδων, ποὺ ζοῦν στὴν Κωνσταντινούπολη, οἱ ὁποῖοι διατηροῦν ζῶσα τὴν ἑλληνικὴ Γλῶσσα (τὴν παλιὰ μακεδονικὴ διάλεκτο), παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶναι μουσουλμάνοι καὶ ὡς ἐκ τούτου θεωροῦνται ἀπὸ τὸ ἀνελεύθερο τουρκικὸ καθεστῶς «καλοὶ Τοῦρκοι». Ἄν συναντήσουν Ἑλληνες ταξιδιώτες στὴν Πόλη δὲν διστάζουν νὰ δηλώσουν τὴν καταγωγὴ τους, μόνο ποὺ τὸ Νεοελληνικὸ Κράτος τοὺς ἔχει πεταμένους καὶ ξεχασμένους, γιὰ τὸς θεωρεῖ «Τούρκους». Ὅσotόσο, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἂν καὶ προδομένοι ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις μας καὶ ἀπὸ τὴν «ἐλληνοχριστιανικὴ» στενοκεφαλιά ποὺ μᾶς κατατρέχει καὶ ἡ ὁποία παραδίδει τὰ ἀλλόθρησκα ἀδελφία μας στὴν ἀγκαλιὰ τῶν Τούρκων, μέσα στὶς ψυχὲς τους εἶναι περήφανοι ὡς Ἑλληνες καὶ ὡς Μακεδόνες.

ΚΥΠΡΟΣ Ἡ Ὁθωμανικὴ εἰσβολὴ στὴν Κύπρο ἄρχισε στὶς 20 Ἰουνίου 1570 καὶ ἡ Λευκωσία ἀλώθηκε τὴν 9η Σεπτεμβρίου τοῦ ἴδιου ἔτους. Ὁ κυπριακὸς λαός, ποὺ μέχρι πρότινος βρισκόταν ὑπὸ τὴν σκληρὴν κατοχὴ τῶν Ἑνετῶν, πέρασε κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τῶν Ὁθωμανῶν, οἱ ὁποῖοι (ὅπως ἔπραξαν καὶ στὴν Κρήτη) ἄρχισαν ἀμέσως νὰ τοὺς πιέζουν νὰ ἀσπαστοῦν τὸ Ἰσλάμ. Καὶ ἐδῶ λοιπὸν πολλοὶ ὑπέκνυσαν καὶ ἄλλαξαν τὴν πίστη τους. Ὅμως αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς ἔπαψαν νὰ εἶναι ἑλληνόφωνοι ἢ καὶ νὰ ἐργάζωνται γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας τους.

Οἱ λεγόμενοι «Τουρκοκύπριοι» παρέμειναν ἑλληνόφωνοι καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ὀθωμανικῆς κατοχῆς, ἐνῷ τὰ Ἑλληνικά (ὡς κυπριακὴ διάλεκτος) συνεχίζουν νὰ εἶναι ἀκόμα καὶ σήμερα ἡ μητρικὴ τους γλῶσσα. Μάλιστα οἱ Κύπριοι μουσουλμάνοι στὴ

Άλη Πασᾶς Τεπελενλής: Ἐγράφε ἀνορθόγραφα τὴν Ἑλληνική, ἀλλὰ ἡ ἐπίσημη ἀλληλογραφία του, ἀκόμη καὶ μὲ τὸν Σουλτάνο, ἐγράφετο ἑλληνιστὶ μὲ τὴν βοήθεια τῶν μορφωμένων Ἑλλήνων «γραμματικῶν» του. Παρὰ τοὺς μύθους γιὰ τὴν προσωπικότητά του, πολλοὶ τὸν θεωροῦν πρωτοπόρο ἡγεμόνα γιὰ τὶς συνθήκες τῆς Βαλκανικῆς στὴν ἐποχή του.

συντριπτική τους πλειοψηφία δεν αισθάνονταν να διαφέρουν σε τίποτα από τους ομόγλωσσους χριστιανούς συμπατριώτες τους, εκτός φυσικά από τη θρησκεία.

Είναι τραγική ειρωνεία και υποκρισία να θεωρηται ή Όρθοδοξία ως εθνική μας ταυτότητα, όταν ορθόδοξοι χριστιανοί είναι και οι Βούλγαροι, οι Σέρβοι, οι Ρώσοι, οι Ρουμάνοι, οι Ούκρανοι και πολλοί Άραβες. Αυτοί όμως δεν θεωρούνται Έλληνες, όπως δεν θεωρούνται και όλοι οι μουσουλμάνοι Τούρκοι, εφόσον το Ισλάμ ακολουθούν και οι Άραβες, και πολλοί νέγροι Αφρικανοί, οι Πέρσες, οι Πακιστανοί, οι Αφγανοί, οι Ινδονήσιοι και τόσοι άλλοι. Γιατί λοιπόν ειδικά και μόνο σε ό,τι αφορά στις διμερείς σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων πρέπει να ισχύει το ήλιθιο, πρωτάκουστο και ανιστόρητο από όλες τις πλευρές δόγμα, ότι όποιος είναι ορθόδοξος = Έλληνας και όποιος είναι μουσουλμάνος = Τούρκος; Ποιοί είναι εκείνοι που έχουν συμφέρον από τη συρρίκνωση του ελληνικού έθνους προς όφελος του τουρκικού; Και τελικά ποιός ορίζει την Ελληνικότητα; Μήπως ο ιουδαϊκής καταγωγής Χριστιανισμός;

Ἡ Ἑλληνικότητα ὀρίζεται ὑπέροχα μέσα ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Πλήθωνα Γεμιστοῦ:
«Λοιπὸν εἵμασθε βέβαια Ἑλληνες στὴν καταγωγὴ ἐμεῖς (...), ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ἡ πατροπαράδοτη παιδεία.»¹²

Καὶ οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι ἐπίσης τὰ ἴδια ἔλεγαν:

«αὐτὶς δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἐδὼν ὀμαιμὸν τε καὶ ὀμόγλωσσον καὶ θεῶν ἰδρυμάτα τε κοινὰ καὶ θυσίαι ἥθεά τε ὀμότροπα...»¹³.

Ποὺ σὲ ἀπόδοση στὴ σημερινή μας γλῶσσα λέει, «ὑπάρχει ἀκόμα τὸ Ἑλληνικὸ ὀμαιμο καὶ ὀμόγλωσσο, τὰ κοινὰ Ἱερὰ τῶν θεῶν, καὶ θυσίες καὶ ἥθη ὀμότροπα».

ΠΟΝΤΟΣ Ὅκτὼ χρόνια μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης (1453), ἡ Τραπεζοῦντα, ἡ πρωτεύουσα τοῦ μεσαιωνικοῦ Ποντιακοῦ Κράτους τῶν Κομνηνῶν, παραδόθηκε στοὺς Ὀθωμανοὺς (1461). Ἀπὸ τότε ἀρχίζει καὶ ἡ μακροαῖωνη κατοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πόντου ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ Ὀθωμανοὶ κατακτητὲς ἐπιστράτευσαν ὅτι μέσο μποροῦσαν νὰ ἐπινοήσουν, γιὰ νὰ προσηλυτίσουν στὸ Ἰσλάμ τοὺς ἐλληνικοὺς ἢ ἐλληνόφωνους πληθυσμοὺς τῆς περιοχῆς. Ὡστόσο, ἐνῶ ἀρκετοὶ Πόντιοι παρέμειναν πιστοὶ στὴν Ὀρθοδοξία, τὸ 1/3 περίπου τοῦ ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐξισλαμίσθηκε, δίχως ὅμως νὰ ἀπολέσει τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἢ συνείδηση γιὰ χάρη τῆς Τουρκικῆς. Μάλιστα στὸν Πόντο, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν Κρήτη, οἱ μουσουλμάνοι ἐλληνόφωνοι δὲν στράφηκάν ποτε ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ὁμοεθνῶν τους, τοὺς ὁποίους θεωροῦσαν ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς τους. Στὶς σφαγὲς εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων πρωτοστατοῦσαν συνήθως Κοῦρδοι, τοὺς ὁποίους πρῶτα οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ ἀργότερα οἱ Νεότουρκοι, χρησιμοποιοῦσαν συχνά. Βεβαίως ἀκόμα τότε οἱ Κοῦρδοι δὲν εἶχαν συνειδητοποιήσει τὴν ἰδιαίτερη ἐθνικὴ τους ταυτότητα. Τὰ ἔτη 1922-1924, μετὰ τὴν ὀλέθρια ἥττα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στὴ Μικρὰ Ἀσία, ἄρχισε ὁ ξεριζωμὸς τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν ἀπὸ τὴν Τουρκία, στὰ πλαίσια τῆς ἀνταλλαγῆς πληθυσμῶν, ποὺ ἐγίνε ὅμως μὲ ἀποκλειστικὸ κριτήριό τὴ θρησκεία καὶ ὄχι τὴν ἐθνικὴ καταγωγὴ. Ἔτσι ἡ Ἑλλάδα ἔστειλε στὴν Τουρκία ὡς «Τούρκους» χιλιάδες Ἑλληνες ἐλληνόφωνους μουσουλμάνους, ἡ δὲ Τουρκία μὲ τὴ σειρά της ἔστειλε στὴν Ἑλλάδα ὄχι μόνο τοὺς Ἑλληνες χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ τουρκόφωνους ὀρθόδοξους, ὅπως τοὺς Καραμανλῆδες (οἱ ὁποῖοι μᾶλλον ἦταν Τούρκοι χριστιανοὶ παρὰ Ἑλληνες).

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν (εὐτυχῶς) ἐξαιρέθηκαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἑλληνόφωνοι μουσουλμάνοι, μὲ ἀποτέλεσμα σήμερα στὴν Τουρκία νὰ ζοῦν ἀκόμα, τοῦλάχιστον δυὸ ἑκατομμύρια ἑλληνόφωνοι! Καὶ χάρι σὲ αὐτοὺς τοὺς συμπατριῶτες μας μποροῦμε μὲ βεβαιότητα νὰ ἰσχυρισθοῦμε, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς (ἐννοούμενος ὡς ὁμογένεια) τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑφίσταται ἀκόμα ἀκμαιότατος καὶ οὐσιαστικὰ ποτὲ δὲν ἔσβησε, παρὰ τὶς ἐξαγγελίες τῶν ἀδαῶν καὶ ἀνιστόρητων Ἑλλήνων πολιτικῶν, ποὺ ταυτίζουν μειοδοτικὰ τὴν ιδιότητα τοῦ Ἑλλήνα μὲ τὴν Ὁρθοδοξία, ἀρνούμενοι νὰ ἀναγνωρίσουν ὡς ἑλληνικὴ μειονότητα στὴν Τουρκία τοὺς Ἕλληνες μουσουλμάνους.

Ἡ μεγαλύτερη καὶ πυκνότερη συγκέντρωση Ἑλλήνων καὶ ἑλληνόφωνων μουσουλμάνων εἶναι στὸν Πόντο, ὅπου συντηρητικὰ ὑπολογίζονται περισσότεροι ἀπὸ 500.000 οἱ ἄνθρωποι ποὺ μιλοῦν τὰ Ἑλληνικὰ καὶ γνωρίζουν ὅτι δὲν εἶναι Τοῦρκοι. Αὐτοὶ οἱ ξεχασμένοι συμπατριῶτες μας, ἂν καὶ εἶναι καλοὶ καὶ πιστοὶ μουσουλμάνοι στὸ θρήσκευμα, ἀντιστέκονται μὲ σθένος στὸν ἐκτουρκισμό τους, παρὰ τὶς ἔντονες καὶ συνεχεῖς προσπάθειες τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους νὰ τοὺς ἀφομοιώσῃ. Μάλιστα οἱ Τοῦρκοι ἰθύνοντες ἀπὸ ἀμηχανία, ἐξαιτίας τῆς ἀναποτελεσματικότητος τῶν μεθόδων τους, ὀνομάζουν αὐτοὺς τοὺς Πόντιους «ὄρεσίβιους Τοῦρκους», λὲς καὶ οἱ ὄρεσίβιοι Τοῦρκοι μιλοῦσαν ἐκ παραδόσεως (ἢ... συγχύσεως) Ἑλληνικὰ.

Ἐπιστρέφοντας τώρα στὰ δικὰ μας, ἐπιλέξαμε νὰ μὴν σταθοῦμε καθόλου στὴν ἀναλυτικὴ ἐξιστορήσιν τῶν ἐξισλαμισμῶν ποὺ συνέβησαν στὸν Πόντο, διότι αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ζωντανὴ ἀπόδειξιν τῶν ἑκατομμυρίων ἑλληνοφώνων. Ἀλλὰ νὰ πᾶμε ἀμέσως στὴ σύγχρονη πραγματικότητα, ποὺ ἀπὸ μόνῃ της εἶναι ἐντυπωσιακὴ. Ὁ ἱστορικὸς συγγραφέας Βλάσης Ἀγτζίδης σὲ ἀποκαλυπτικὸ ἄρθρο του μὲ τίτλο «Οἱ ἐξισλαμισμένοι Ἕλληνες στὴ σημερινὴ Τουρκία»¹⁴, περιγράφοντας τὴν κατάστασιν στὴ σύγχρονη Τουρκία, γράφει:

«Σήμερα ἡ μεγαλύτερη καὶ σπουδαιότερη ὁμάδα Ἑλλήνων μουσουλμάνων εἶναι αὐτὴ ποὺ κατοικεῖ στὴν βόρεια Τουρκία καὶ εἰδικὰ στὴν ἐπαρχία Τραπεζούντας. Οἱ ἐγκαταστάσεις αὐτῶν ποὺ μιλοῦν ποντιακὰ Ἑλληνικὰ περιγράφονται ὡς ἐξῆς στὴν ἔκθεσιν τοῦ γερμανικοῦ πανεπιστημίου τοῦ Τύμπιγκεν: "...ἀποτελοῦνται ἀπὸ μερικὲς ἐξάδες χωριῶν γύρω ἀπὸ τὴν Τόνια καὶ 40-50 ἐγκαταστάσεις στὶς κοιλάδες (ἐπάνω μέρος) Σαλακλί καὶ Γκιουρτσάϋ νότια τοῦ Ὄφι, γύρω ἀπὸ τὴν Τσαϊκάρα καὶ τὸ Κιοπροῦμπασι. Ὑπάρχουν τοῦλάχιστον δύο κύματα μετανάστευσης στὴν ἐπαρχία Σακαρῶν". (...) Οἱ ἐξισλαμισμένοι αὐτοορίζονται ὡς "Ρωμαῖοι", "Λαζοί" καὶ "Τοῦρκοι". Μὲ τὸ "Ρωμαῖοι" δηλώνουν τὴν ἑλληνοφωνία τους, μὲ τὸ "Λαζοί" τὸ ὅτι εἶναι μαυροθαλασσίτες καὶ μὲ τὸ "Τοῦρκοι" ὅτι εἶναι πολῖτες τῆς Τουρκίας. Τὸ "Ρωμαῖος" δὲν τὸ συνδέουν μὲ τὸ "Γιουνάν", ποὺ θὰ πῇ "Ἑλλαδίτης" στὰ Τούρκικα. Ἡ σύνδεσιν μὲ τὸ χωρὸ τῆς Ἑλλάδας ἄρχισε νὰ γίνεται τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅταν ἤρθαν σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς Ἑλλαδίτες Πόντιους, οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν μὲ τουριστικὰ γκρουῦπς στοὺς γενέθλιους χώρους. Ἔτσι οἱ ἐξισλαμισμένοι, τῶν ὀρεινῶν κυρίως περιοχῶν, ἀνακάλυψαν ὅτι δὲν μιλοῦν μία ἄγνωστη καὶ περίεργη γλῶσσα, ἀλλὰ ὅτι ἐντάσσονταν σὲ μία εὐρύτερη γλωσσικὴ ὁμοεθνία.»

Ἀπὸ τὰ παραπάνω ποὺ παραθέτει ὁ Βλάσης Ἀγτζίδης, συμπεραίνουμε εὐκόλα, ὅτι ἡ

Ἑλληνική Γλῶσσα (δηλαδή τὸ ποντιακὸ ἰδίωμα) ἐπιβίωσε ἀπὸ μόνο του ἐπὶ 70 τοῦλάχιστον χρόνια, δίχως τὴν «σωτήρια» ἐπέμβαση τῆς... Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, δίχως σχολεῖα, δίχως βιβλία, δίχως ἑλληνικὴ τηλεόραση ἢ ραδιόφωνο, ἀπὸ ἀνθρώπους χωρικοὺς καὶ βοσκούς, μουσουλμάνους στὸ θρήσκευμα, ποὺ ὠρισμένοι ἀπὸ αὐτοὺς ἀγνοοῦσαν (ἐξαιτίας τῆς ἀμορφωσιᾶς τους) ἀκόμα καὶ τὴν ὕπαρξη τῆς Ἑλλάδας. Οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι δὲ πιέζονταν καθημερινὰ ἀπὸ τὴν Τουρκία νὰ μάθουν Τούρκικα καὶ νὰ γίνουν Τοῦρκοι. Ὡς θαῦμα νὰ χαρακτηρίσουμε λοιπὸν τὴν ἐπιβίωση τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας ἀπὸ μόνης της; Καὶ ἔτσι νᾶναι, ποὺ δὲν εἶναι, ἡ Ἐκκλησία ἀποδείχθηκε ἀχρεῖαστη! Ἐπιστροφή τώρα στὸν Ἀγτζίδη:

«Στοὺς πληθυσμοὺς αὐτοὺς προϋπῆρχε φιλελληνικὴ διάθεση. Ἡ νεολαία σήμερα ξεπερνᾷ τὴν παλιὰ θρησκευτικὴ προκατάληψη, ποὺ ἀδιαφοροῦσε γιὰ τὰ ἐθνικὰ χαρακτηριστικά. Ἀρχίζει νὰ ἀναζητῇ τὴν ἐθνικὴ της προέλευση, ἐνῶ γιὰ τοὺς παλιοὺς τὸ πλαίσιο περιγράφεται ἀπ' τοὺς ἴδιους ὡς ἐξῆς: “Οἱ παλαιοὶ ἐμοὺν ἔσανε χριστιανοί, ἀλλὰ ἀπ' ἐκεῖ εὗραν τὸ ὄρθόν.” Ἡ σύγκρουση τῶν γενεῶν εἶναι ἔντονη στοὺς κόλπους τῶν σημερινῶν ἑλληνοφάνων. Ἡ σύγκρουση αὐτὴ ὁδηγεῖ στὴν ἀνάπτυξη δύο μὴ ἀνταγωνιζομένων μεταξὺ τους διαδικασιῶν. Ἡ πρώτη ἔχει νὰ κάνη μὲ τὴν πολιτικὴ ἔνταξη σὲ κινήματα ποὺ ἀμφισβητοῦν τὴν τουρκικὴ ἐξουσία. Χαρακτηριστικὴ τέτοια περίπτωση εἶναι τοῦ Σινὰν Κουκούλ, ἐγγονοῦ κρυπτοχριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴ θέση τοῦ ὑπαρχηγοῦ στὴν ἀριστερὴ ὁργάνωση DEV.SOL. καὶ σκοτώθηκε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ '92 ἀπὸ τὴν τουρκικὴ ἀστυνομία. Ἡ δεύτερη διαδικασία, ποὺ ἀναπτύσσεται στοὺς κόλπους τῆς ἐλληνόφωνης νεολαίας, εἶναι ἡ ἀναζήτηση τῶν ριζῶν καὶ τῆς πραγματικῆς καταγωγῆς.

» Εἶναι χαρακτηριστικὸ αὐτὸ ποὺ μοῦ εἶπε στὴν Τουρκία λίγο καιρὸ πρὶν ἑνας νέος ἀπὸ τὰ ἐξισλαμισμένα χωριά: “Εμεῖς εἴμεσ Ἑλληνες Πόντιοι”, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ ὁ φίλος του ἀπὸ πλάι: “Ἀτὸς ἔν τοῦ Χότζα ὁ παιδάς.”

» Ἐνας ἄλλος νέος ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα, ὁ Μουράτ, ποὺ αὐτοδηλωνόταν ὡς “Μουράτ ὁ Πόντιος” καὶ δὲν ἦταν μεγαλύτερος τῶν 20 χρονῶν, εἶχε μάθει μόνος του μὲ μέθοδο τὰ νέα Ἑλληνικά. Ἐδωσε τὸν ἐξῆς καταπληκτικὸ ὀρισμὸ τῆς Τουρκίας: “Εγὼ εἶμαι Πόντιος, δηλαδή εἶμαι Ἑλληνας, ἀλλὰ τώρα εἶμαστε Τοῦρκοι. Ἡ Τουρκία εἶναι σὰν τὴν Ἀμερικὴ. Ἐδῶ ζοῦμε πολλὰ ἔθνη. Ἑλληνες, Τοῦρκοι, Γεωργιανοί, Κοῦρδοι καὶ μᾶς συνδέουν δύο πράγματα. Ἡ μουσουλμανικὴ θρησκεία καὶ ἡ αἴσθησις ὅτι, ἂν χωρίσουμε, θὰ μᾶς κατασπαράξουν οἱ ἐχθροί.”»

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὶς μαρτυρίες τοῦ ἱστορικοῦ καὶ συγγραφέα Βασίλη Ἀγτζίδη, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπιτόπια δημοσιογραφικὴ ἔρευνα τοῦ ρεπόρτερ Γιάννη Κανελλάκη, ποὺ ἔφερε στὸ φῶς ἐξίσου σημαντικὲς ἀποκαλύψεις. Ὁ δημοσιογράφος βρέθηκε τὸ 2004 στὸν Πόντο, γιὰ λογαριασμὸ τοῦ τηλεοπτικοῦ σταθμοῦ «Mega Channel». Ἐκεῖ ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ ἐλληνόφωνο στοιχεῖο καὶ κατέγραψε συγκλονιστικὰ ντοκουμέντα. (Οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς ὅμως, καὶ συγκεκριμένα ἡ ΜΙΤ (Μυστικὴ Ὑπηρεσία Πληροφοριῶν τῆς Τουρκίας), ποὺ παρακολουθοῦσε τὸν Ἑλληνα δημοσιογράφο καὶ τοὺς συνεργάτες του, φρόντισε νὰ τοὺς συλλάβῃ, νὰ τοὺς κρατήσῃ γιὰ τέσσερις μέρες ἀνακρίνοντάς τους, ἐνῶ τὸ ὀπτικοακουστικὸ ὕλικὸ ποὺ εἶχαν πάνω τους κατασχέθηκε.)

Ὁ Γιάννης Κανελλάκης βρῆκε ἐλληνόφωνους μουσουλμάνους παντοῦ στὸν Πόντο, ὅχι μόνο στὰ ἀπομακρυσμένα καὶ δυσπρόσιτα ὄρεϊνὰ χωριά, ἀλλὰ καὶ στὶς μεγάλες πόλεις.

Ὁ ἴδιος περιγράφει¹⁵:

«Ἀρχίσαμε ἀπὸ τῆ Σαμψούντα. Ἐκεῖ ὑπάρχουν ἑλληνικὲς γειτονιές, παλιὰ ἀρχοντικά, ὅπου μένουν Ἕλληνες. Μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ πολλοὶ Ἕλληνες ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν, ἐνῶ ἄλλοι ἐξισλαμίσθηκαν καὶ ἔμειναν. Πήγαμε σὲ γειτονιὲς καὶ βρήκαμε ἀνθρώπους ποὺ μιλοῦν ἀκόμα τὴν ποντιακὴ διάλεκτο, μιλήσαμε μαζί τους, πήγαμε στὰ σπίτια τους, μᾶς φιλοξένησαν. (...) Σύμφωνα μὲ πληροφορίες ποὺ συλλέξαμε, ὑπάρχουν περίπου 500.000 ποντιόφωνοι (δηλαδὴ ἑλληνόφωνοι), ἐνῶ προσωπικὰ πιστεύω ὅτι ὑπάρχουν χιλιάδες κρυπτοχριστιανοί. (...) Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἔχουν γίνει τουρκικά, καὶ τὰ παιδιά μαθαίνουν Τουρκικά. Στὸ σπίτι ὅμως μαθαίνουν Ποντιακὰ καὶ Ἑλληνικά, ἀλλὰ μὲ τὸν φόβο μήπως γίνουν ἀντιληπτοὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους.»¹⁶ Νὰ λοιπὸν καὶ μία ἀπάντηση ποὺ ἴσως ἐξηγεῖ, πῶς σφύθηκε καὶ πῶς σφύζεται ἀκόμα ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα μέσα ἀπὸ τὴν οἰκογένεια. Ἡ, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε καλύτερα, αὐτοὶ οἱ γενναῖοι Ἕλληνες, ἀκόμη κι ἂν εἶναι μουσουλμάνοι, σφύζουν ἀπὸ μόνοι τους τὴ γλῶσσα τους.

Σημειώσεις:

1. Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος, «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», πρόλογος τοῦ τρίτου καὶ τέταρτου τόμου τῆς πρώτης ἐκδόσεως, τόμος 5ος, ἐκδόσεις «Φάρος», Ἀθήνα 1983, σελ. 18.
2. Πέτρος Π. Καλονάρος, «Εἰσαγωγή στὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως», ἐκδόσεις «Ἐκάτη», σελ. ιβ'.
3. «*Athènes, ancienne et nouvelle et l'état présent de l'empire des Turcs*», Paris, 1675.
4. Κυριάκος Σιμόπουλος, «Ξένοι Ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα», τόμος Α', ἐκδόσεις «Στάχυ», Ἑνατη Ἑκδοσι, Ἀθήνα 1999, σελ. 618.
5. Κυριάκος Σιμόπουλος, «Ξένοι Ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα», τόμος Β', ἐκδόσεις «Στάχυ», Ὁγδοη Ἑκδοσι, Ἀθήνα 1999, σελ. 306.
6. Κυριάκος Σιμόπουλος, «Ξένοι Ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα», τόμος Γ2', ἐκδόσεις «Στάχυ», Ἑκτη Ἑκδοσι, Ἀθήνα 1999, σελ. 591.
7. Κυριάκος Σιμόπουλος, «Πῶς εἶδαν οἱ ξένοι τὴν Ἑλλάδα τοῦ '21», τόμος Α', ὑποσημείωση 132, ἐκδόσεις «Στάχυ», Πέμπτη Ἑκδοσι, Ἀθήνα 1999, σελίδες 492-493.
8. Κυριάκος Σιμόπουλος, «Πῶς εἶδαν οἱ ξένοι τὴν Ἑλλάδα τοῦ '21», τόμος Α', ἐκδόσεις «Στάχυ», Πέμπτη Ἑκδοσι, Ἀθήνα 1999, σελ. 492.
9. Κυριάκος Σιμόπουλος, «Ξένοι Ταξιδιωτὲς στὴν Ἑλλάδα», τόμος Β', ἐκδόσεις «Στάχυ», Ὁγδοη Ἑκδοσι, Ἀθήνα 1999, σελ. 215.
10. Δημήτρης Φωτιάδης, «Ἡ ἐπανάστασι τοῦ '21», τόμος Β', ἐκδόσεις «Μέλισσα», Ἀθήνα 1971, σελίδα 94.
11. Κυριάκος Σιμόπουλος, «Πῶς εἶδαν οἱ ξένοι τὴν Ἑλλάδα τοῦ '21», τόμος Α', ὑποσημείωση 132, ἐκδόσεις «Στάχυ», Πέμπτη Ἑκδοσι, Ἀθήνα 1999, σελ. 493.
12. Πλήθων Γεμιστός, «Εἰς Μανονῆλ Παλαιολόγον περὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πραγμάτων». Πηγὴ: Χρήστου Π. Μπάλογλου «Γεώργιος Πλήθων - Γεμιστός, Ἐπὶ τῶν Πελοποννησιακῶν πραγμάτων», ἐκδόσεις «Ελευθερία Σκέψις», Ἀθήνα 2002.
13. Ἡρόδοτος, «Ἱστορίαι», Η', 144, ἐκδόσεις «Ἐπικαιρότητα», Ἀθήνα 1998.
14. Πηγὴ: <http://www.pontians.info/htm/elinesmb.htm>
15. Περιοδικὸ «Τηλέραμα», «Ἕλληνες ἐνὸς ἄλλου θεοῦ», συνέντευξι τοῦ Γιώργου Κανελλάκη στὴ Μαρία Ἀθανασίου, τεύχος 1429, 24-30 Ἰουλίου 2004, σελ. 21.
16. Περιοδικὸ «Τηλέραμα», «Ἕλληνες ἐνὸς ἄλλου θεοῦ», συνέντευξι τοῦ Γιώργου Κανελλάκη στὴ Μαρία Ἀθανασίου, τεύχος 1429, 24-30 Ἰουλίου 2004, σελίδες 20-21.

Στέφανος Μυτιληναῖος

Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ

Τὸ ἅγιον χρῆμα εἰς τοὺς ἁγίους καὶ ἡ πίστις εἰς τοὺς πιστοὺς

Ἄ! ρε ἀφωρισμένε Λασκαράτε... Πόσο ἄδικο εἶχες, ὅταν ἔγραφες «Τὰ Μυστήρια τῆς Κεφαλονιάς»! Γιατὶ στὴν Κεφαλονιά, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἐφημερὶς «τὸ Παρόν», δὲν ὑπάρχουν πολλὰ μυστήρια, ποὺ νὰ σχετίζονται μὲ τὶς περιουσίες τῶν ιδρυμάτων τῆς ἐκεῖ Μητροπόλεως.

Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ὁ ἐκεῖ μητροπολίτης ἄρχισε ξαφνικὰ νὰ ὑπερβαίνει τοὺς ἐγκριθέντας προϋπολογισμοὺς τοῦ ιδρύματος «Μαζαρακάτα - Τραυλιάτα» καὶ νὰ χάνη τὶς μετοχές του. Σὲ σημεῖο ποὺ ὁ ἐπιθεωρητὴς τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν νὰ ζητᾷ νὰ καταλογισθοῦν οἱ ὑπερβάσεις τῆς τάξεως τῶν 17.368.440 δρχ. εἰς βάρος τοῦ σεβασμιώτατου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸ 1984 ἕως τὸ 1988 ἐφρόντισε, νὰ μὴν ὑπάρχουν στοιχεῖα, καὶ ἔτσι ἀγνοοῦνται οἱ δοσοληψίες τοῦ ιδρύματος. Τὸ ἴδιο διαφανὲς ὥστόσο πρέπει (κατὰ «Τὸ Παρόν») νὰ εἶναι καὶ ἡ διαχείριση τοῦ κληροδοτήματος Ὀλυμπίδη. Ἀφοῦ ὁ δημοσιογράφος ἀναρωτιέται, ποῦ διάβολο (συγγνώμη, σεβασμιώτατε) πᾶνε τόσα ἑκατομμύρια. Καὶ ἄραγε ποῦ νὰ βρίσκωνται ὁμόλογα 20.000.000 δρχ., πού, ὑποτίθεται, ἔλαβε, ὅταν ἐνοικίασε μέγαρο τοῦ ιδρύματος «Μαζαρακάτων», εὕρισκόμενον στὸ Μαρούσι. Τὸ ὁποῖον ἱδρυμα ἄρχισε νὰ γίνεται ἀχόρταγο. Καθὼς τὰ συνήθη του ἔξοδα ἀπὸ 5-9.000.000 δρχ. ἐτησίως ἐκτινάσσονται τὸ 1992 σὲ 103.123.297 δρχ.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπὸ τὸ 1984 τί πρεμούρα ἔπιασε τὶς ἐκκλησίες, τὶς μονὲς καὶ τὰ μοναστήρια τῆς Κεφαλονιάς, νὰ πωλοῦν τὴν ἀκίνητη περιουσία τους; Αὐτὸ δὲν εἶναι λίγο παράξενο; Λὲς καὶ κάποιος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μετρητά. Ὅμως, ὡς γνωστόν, οἱ ἅγιοι εἶναι ὑπεράνω χρημάτων. Ἔστω κι ἂν καμμιά φορὰ λησμονοῦν νὰ δώσουν στὴν βαφτισμιὰ τοῦ διαθέτη Ὀλυμπίδη 100.000 δραχμές, ὅταν αὐτὴ ἐνηλικιώθηκε. Ἔτσι δὲν εἶναι, σεβασμιώτατε; Πρὸς Θεοῦ! Δὲν γράφουμε ὅτι τὰ ἐνθυλακώσατε. Ἀπλῶς τὰ ξεχάσατε, γράφοντας κανονικὰ τὸν μακαρίτη... Ὅσο γιὰ τὴν «Κοργιαλένειο», ἐκεῖ γίνεται τὸ «ἔλα νὰ δῆς». Ἀφοῦ 180.000.000 δρχ. ἔκαναν φτερά, καὶ οἱ εὐθύνες κατὰ τὴν ἐφημερίδα πέφτουν στὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ περισσότερο στὸν μητροπολίτη, ποὺ εἶχε καταργήσει τὰ ὄργανα. Ἄν καὶ κάποιοι πιστοὶ εἶχαν ἐκφράσει τὴν δυσπιστίαν τους γιὰ τὸν λογιστὴ τοῦ ιδρύματος, μὲ τὸν ὁποῖον τότε συνεργαζόταν ἄψογα ὁ ἅγιος μητροπολίτης καὶ σήμερα στρέφεται ἐναντίον του. Γιατί ὅμως νὰ δυσπιστοῦν καὶ νὰ διαμαρτύρωνται; Τὸ ἅγιον χρῆμα εἰς τοὺς ἁγίους καὶ ἡ πίστις εἰς τοὺς πιστούς.

Γιῶργος Πετρόπουλος

«ΚΛΗΡΟΣ ΑΜΕΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ»

Ἀπὸ τὸ 1821* ἕως σήμερα

Κώστας Ἀπέκας στὸ ἔργο του «Ἡ ἀληθινὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, 1821-1853», τόμος Α', Ἀθήνα 1933, στὴ σελίδα 20, παραθέτει κείμενο τοῦ Κοραῖ σχετικὰ μὲ τὴν παιδεία τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸν Κλῆρο ἐπὶ Τουρκοκρατίας: «Πατριάρχαι», γράφει, «προέτρεπον τοὺς χριστιανοὺς νὰ μὴ ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν καὶ εἰς τὴν τῶν Εὐρωπαίων μωροσοφίαν ὡς ἐναντίας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας... Οἱ πλεῖστοι τῶν σχολαρχούντων ἦσαν ἱερομόναχοι... θρησκοί..., οἵτινες ἐπρέσβευον κυριώτερον τῆς παιδεύσεως θεμέλιον εἶναι τὴν θεοπαράδοτον νησιτείαν, ἔλεγον δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν μυριάκις αἰρετωτέραν τῆς μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν ἀνεπιδείκτου εὐσεβείας. Οὐδὲν ἐπομένως θαυμαστόν, ἂν τὰ συναξάρια τῶν ἁγίων ὑπελαμβάνοντο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ψυχωφελέστερα τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφώντος...» Σχολιάζει ὁ Ἀπέκας: «... ὁ χριστιανικὸς Κλῆρος ἔφερεν χίλια δύο ἐμπόδια σὲ κάθε προσπάθεια μορφωμένων δασκάλων, ποὺ ζητοῦσαν νὰ βάλουν στὰ σχολεῖα τὶς σπουδὲς τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν... δάσκαλοι-καλόγεροι κέντρο τῆς διδασκαλίας τοὺς εἶχαν τὴ γραφὴ, τὴν ἀνάγνωση καὶ τὸ Ψαλτήρι.»

Καὶ συνεχίζει μὲ τὴν παράθεση στοιχείων σχετικῶν μὲ τὴν καταπολέμηση ἀπὸ τὸν Κλῆρο τῆς παιδείας τοῦ λαοῦ. «Πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐπολέμησε τὴν προσπάθεια τῆς δημιουργίας σχολείων μὲ πρόγραμμα φιλελεύθερο... Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀργυρολογία κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης ὁ Κλῆρος φρόντισε γιὰ τὸ πνευματικὸ ἀποκοίμισμα

* Γιὰ τοὺς τρεῖς ἀφορισμοὺς τῆς Ἐπανάστασης ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο βλέπε τὰ ἐπίσημα πλήρη κείμενά τους στὰ τεύχη τοῦ «Δ», 219, Μαρτίου 2000 καὶ 231, Μαρτίου 2001. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Ζητήματος» ἀπὸ τὸ νεοσυσταθὲν κράτος βλέπε «Ὁ νόμος τοῦ 1833 γιὰ τὴ ρύθμιση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ», εἰς «Δαυλόν», τ. 282, Ἰουλ.-Αὐγ. 2005.

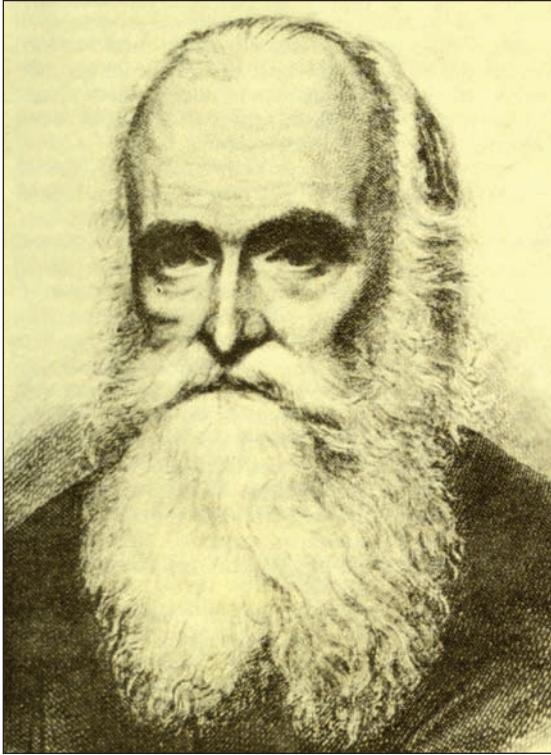
τοῦ λαοῦ. Τότε στίς χώρες τίς ἐπαναστατημένες πολλοὶ κληρικοί, ποὺ εἶχαν σπουδάσει στὴν Εὐρώπῃ καὶ εἶχαν ἐπηρεαστῇ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης, προσπάθησαν νὰ δώσουν μία φιλελεύθερη μόρφωση στὸ λαό... Ὁ Παπαφλέσσας μισεῖται τρομερὰ ἀπὸ τίς μεγάλους ρασοφόρους. Ὁ Γρηγόριος Εὐβοΐας βρίζεται ὡς χυδαῖος καὶ ὁ Καΐρης υφίσταται παθήματα» (σελ. 33). «Ζήτησαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Κλήρου ἀπὸ τὸν Καποδίστρια... β' νὰ κηδεμονεύουν τὴν ἐκπαίδευση τοῦ λαοῦ» (σελ. 35).

Σὲ ἔκθεση πρὸς τὴν Κυβέρνηση τὴν 2-5-1833 ἡ Ἐπιτροπὴ, ποὺ συγκροτήθηκε γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ «Ἐκκλησιαστικὸ Ζήτημα», μὲ «κινητήρια δυνάμει» τῆς τὸν φωτισμένον Θεόκλητον Φαρμακίδη, μεταξὺ ἄλλων γράφει: «... Ὁ Ἑλληνικὸς Κληρὸς, ὁ κληρὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διαμείνας ἀμέτοχος τῆς προόδου τῶν φώτων, ἥτις ἐβελτίωσε τὴν κατάστασιν τοῦ ἱερατείου εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, ἐφύλαξε καὶ κατὰ τοῦτο τῆς ἀρχαιότητός του τὸν τύπον.»

«Ὅσο γιὰ μόρφωση τῶν ἐπισκόπων, παρουσιάστηκε ἡ ἀμορφωσιά τους μὲ τὴν ἔκθεση αὐτὴ σ' ὅλη τῆς τὴν βαρβαρότητα», σχολιάζει ὁ Ἀπέκας. Ἀπὸ τοὺς 180 δεσποτᾶδες, ποὺ εἶχε τὸ Πατριαρχεῖο, οἱ δέκα (!..) μόνον ἤξεραν γράμματα (!) οἱ ἄλλοι 170 ἤξεραν μόνον νὰ διαβάζουν τὸ Ψαλτήρι καὶ νὰ τραυλίζουν τίς ἀκολουθίες ἀπ' ἔξω καὶ ἀνακατωτά. Τὸ σωστὸ εἶναι, γράφει ὁ Ἀπέκας, «ὅτι τὴ μαύρη καὶ σκοτεινὴ δουλειὰ τὴ δημιουργήσαν σὲ μεγάλο μέρος αὐτοί, γιατί ἀπ' ὅλη τὴν φεουδαρχικὴ τάξη, ποὺ ἦταν κατὰ βάση ἐκμεταλλευτικὴ, σκοτεινοὶ ἐκπρόσωποι τῆς στάθηκαν οἱ ἐπίσκοποι καὶ ὁ κληρὸς γενικά...» (σελ. 50-51). «Οἱ πολλὲς ἐκκλησίες μὲ τίς συχνὲς τελετὲς καὶ τὰ πανηγύρια γινόντουσαν αἰτία νὰ μεγαλώνῃ ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ δεισιδαιμονία στὸ λαὸ καὶ ριζωνότανε ὅλο καὶ πιὸ βαθιὰ στὴν ψυχὴ του τὸ μυστήριον τῆς θρησκείας καὶ ἡ σημασία τοῦ μεσιτικοῦ ρόλου τοῦ ἱερατείου ἀνάμεσα θεοῦ καὶ πιστῶν» (σελ. 51).

Ἡ κυβέρνηση τοῦ Σπυρ. Τρικούπη ἀπὸ 15-26 Ἰουλίου 1833 κάλεσε τοὺς ἐπισκόπους τοῦ Κράτους στὸ Ναύπλιο, γιὰ νὰ ἐπικυρώσουν τὸ ἔργο τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Θεόκλητου Φαρμακίδη.

Ὅπου, γράφει ὁ Ἀπέκας, «οἱ δεσποτᾶδες, χωρὶς νὰ διατυπώσουν καμμιά ἀντίρρηση, μάλιστα ἐκφράζοντας καὶ τὸ θαυμασμὸ τους, ὑπόγραψαν τὴν ἐπικύρωση. Αὐτὸ ἔγινε, γιατί τὸ σύνολο τῶν δεσποτᾶδων τῆς Ἑλλάδος ποὺ μαζεύτηκαν στὸ Ναύπλιο ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἀγράμματους καὶ ἐκφυλισμένους ντόπιους δεσποτᾶδες... Ὅλοι ὅλοι ποὺ παρευρέθηκαν ἦταν 38 καὶ ἀπὸ αὐτοὺς οἱ 18 ἦταν πρόσφυγες... καὶ ἀπὸ τοὺς ντόπιους τὰ 3/4 ἦταν κούτσουρα διανοητικὰ καὶ μόνον τὴν κοιλιὰ τους προσκύναν, ἔτσι μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ τὸ πῶς δὲν ἀκούστηκε ἔστω καὶ μία φωνὴ διαμαρτυρίας» (σελ. 55). Καὶ συνεχίζει ἡ Ἐπιτροπὴ: «... διότι ἄλλοι τῶν ἁγίων ἀνήκουν εἰς φατρίας φθονούσας τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι ἡ εὐδαιμονία αὕτη ἐνεργεῖται παρ' ἄλλων, τοὺς ὁποίους οἱ φατριασταὶ δὲν ἐπιθυμοῦσιν νὰ ἰδωσὶν ποτε εἰς τὴν Ἑλλάδα». Αὐτὰ ἔγραφε ἡ ἐφημερὶς «Ἀθηνᾶ», ἀρ. φύλ. 137, ἔτους 1833, μεταξὺ ἄλλων.

Θεόφιλος Καΐρης. Ἰδρυσε σχολεῖο, ὅπου «θὰ ἐδιδάσκοντο αἱ ἀναγκαῖαι γνώσεις», ὅπως ἔλεγε, δηλαδή Φυσικὲς Ἐπιστῆμες, Φιλοσοφία κ.λπ. Τὸ ἱερατεῖο σὲ συνεργασία μὲ τὸ «ἐλληνοχριστιανικό» κρατίδιο τὸν συκοφάντησαν, τὸν καταδίκασαν, τὸν φυλάκισαν, τὸν ἐξόντωσαν καὶ ὁ μητροπολίτης Σύρου ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ τὸν... ξεθάψῃ καὶ νὰ ρίξῃ ἀσβέστη στὴν κοιλιὰ του, γιὰ νὰ ἐξορκίσῃ τὸ «κακό».

Ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τὸ 1834 μὲ αἴτηση στὸ ὑπουργεῖο «ζητοῦσε νὰ τῆς ἀναγνωριστῇ τὸ δικαίωμα νὰ λογοκρίνῃ ὅσα βιβλία κυκλοφοροῦν γιὰ τὸ λαὸ καὶ νὰ γίνωνται ἐπιθεωρητὲς στὰ σχολεῖα οἱ παπᾶδες, γιὰ νὰ μὴν μποροῦν οἱ δάσκαλοι νὰ καταστρέψουν τὸ «ὀρθόδοξο» φρόνημα μὲ ἑτεροδιδασκαλίες καὶ ἀπὸ τὴν κυβέρνηση νὰ διατάξῃ τὸ κλείσιμο ὅποιων σχολείων διατηροῦσαν οἱ διαμαρτυρόμενοι ἱεραπόστολοι... καὶ ὅτι εἶναι προτιμώτερο νὰ μένῃ ὁ κόσμος στραβός, παρὰ νὰ μαθαίνει γράμματα ἀπὸ τοὺς ἀντίχριστους» (ἀριθμ. ἐγκυκλίου 1689-1834).

«Αὐτόν, τὸν μεγαλύτερό της ἐχθρό, τὴν ἐλεύθερη μόρφωση, κάθε θρησκεία καὶ ἰδιαίτερα ἡ Ἑλληνικὴ τὴν πολέμησε καὶ ἐξακολουθαί νὰ τὴν πολεμᾷ μὲ φανατικὴ λύσσα... Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ γενικὰ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία... στηρίχθηκε στὴν ἐξακολούθησιν τοῦ φωτοσβεστικοῦ τῆς ρόλου πάνω στὴν ἀμάθεια καὶ στὴν δεισιδαιμονία, γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁποίας στάθηκε θερμὸς διώχτης κάθε πνευματικῆς κινήσεως καὶ ὁ δολοφόνος ὄλων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ποὺ θέλησαν ν' ἀντισταθοῦν στὴ φωτοσβεστικὴ τῆς ἀποστολῆς καὶ νὰ καλλιεργήσουν τὴν παιδεία στὸ λαό, ὅταν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἦταν κοινωνικὰ παντοδύναμη» (σελ. 69).

Ἡ Σύνοδος τὸ 1836 κάνει ἀναφορὰ στὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ὁθωνοῦ καὶ ζητᾷ τὴν ἄδεια νὰ τῆς ἐπιτρέψῃ νὰ βγάλῃ ἀφοριστικὴ ἐγκύκλιον γιὰ ὅλα τὰ βιβλία ποὺ κυκλοφοροῦσαν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Ψαλτήρι καὶ τὰ Συναξάρια. Ἡ Σύνοδος γράφει στὴν ἀναφορά-ἐγκύκλιό της: «ὅτι τὰ κυκλοφοροῦντα βιβλία -ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν- εἶναι ὁ

μεγαλύτερος φόβος της επιβουλής της ιερᾶς ἡμῶν θρησκείας καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ πλέον ἐπίφοβα, τὰ πλέον ἐπικίνδυνα καὶ αὐτὰ πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ κανεὶς ὡς ἐχιδνῶν γεννήματα...». Ὁ Ἀπέκας ἐξηγεῖ, ὅτι «... ὀνομάζει ὅτι πρέπει νὰ ἀπαγορευτοῦν οἱ... Ἱστορίες καὶ Γεωγραφίες ὡς ἐπίφοβες. Ἀφορίζει κάθε μετάφραση τῶν Εὐαγγελίων καὶ ζητάει νὰ ἐπέμβουν οἱ δικαστὲς γιὰ κατάσχεση καὶ καταστροφή τους» (σελ. 71).

Καὶ πάλιν ἡ Σύνοδος μὲ ἀριθμ. ἀναφορᾶς 6672, 5 Μαρτίου 1838, Ἀθήνα, «ζητάει ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τοῦ Ὁθωνοῦ νὰ τὴν ἀφήσῃ ἐλεύθερη νὰ ἐνεργήσῃ τὴν κατάσχεση ὅλων τῶν βιβλίων ποὺ κυκλοφοροῦσαν μὲ σκοπὸ τὸ πνίξιμο κάθε πραγματικῆς μόρφωσης τοῦ λαοῦ. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὅμως κατωρθώθηκε νὰ εἰσαχθοῦν στὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους προσευχητάρια καὶ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Ἀποτέλεσμα: νὰ κηδεμονεύσῃ τὴν Ἑκπαίδευση μὲ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καὶ τὶς προσευχές».

Πῶς ἐξωντόνονταν οἱ διαφωτιστὲς

ποκορύφωμα τῆς ἐχθρότητας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς κάθε μορφωτικὴ προσπάθεια εἶναι τὰ «Καίρικα», ποὺ ὠνομάσθηκαν ἔτσι ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ διανοούμενου κληρικοῦ Θεόφιλου Καίρη, τὸν ὁποῖο καταπολέμησε μὲ λύσσα. Γεμᾶτος ἀπὸ ἀνθρωπιστικὲς ιδέες καὶ συμπόνοια πρὸς τὰ ὄρφανὰ τοῦ πολέμου (ὁ ἴδιος εἶχε λάβει μέρος στὴν ἐπανάσταση καὶ εἶχε τραυματιστῇ βαριά), ἴδρυσε στὴν Ἄνδρο σχολεῖο καὶ ὀρφανοτροφεῖο καὶ ἐπιδόθηκε μὲ ζήλο στὴ μόρφωση τῶν ὀρφανῶν, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς ἔπесαν πολέμωντας τοὺς Τούρκους. Ὁ Καίρης δίδασκε Φυσικὲς Ἐπιστῆμες καὶ Φιλοσοφία. Ἐπειδὴ δὲν δίδασκε Κατήχηση καὶ Ψαλτήρι, ἀλλὰ «θεοσοφία», ὅπως ὠνόμαζε τὸ φιλοσοφικὸ του σύστημα, ὁ Κλῆρος ἄρχισε νὰ τὸν συκοφαντῇ ὡς ἄθεο καὶ ὅτι δίδασκε στὰ παιδιὰ ἀντίθετα μὲ τὶς διδασκαλίες τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Οἱ ἐπίσκοποι τὸν ὠνόμαζαν *καρχιπονάρο* καὶ *ἀναρχικό*. Ἰδιαίτερα ὁ δεσπότης Κυνουρίας Διονύσιος καὶ ὁ Βιζύης Ἀνθίμος ἄρχισαν ἐξοντωτικὸ ἀγῶνα κατὰ τοῦ Καίρη. Στὶς 28 Ὀκτωβρίου 1839, ὁ Καίρης σὰν ἐγκληματίας μεταφέρθηκε στὴ Σύνοδο, γιὰ νὰ δικαστῇ. «Ἐκεῖ μὲ τὴν ἴδια ψυχραιμία τόνισε, ὅτι ἡ διδασκαλία του εἶναι ἐπιστημονικὴ καὶ ξένη σὲ κάθε θρησκευτικὴ μορφή.» Τὴν πρόταση τῶν δεσποτᾶδων νὰ μετανοήσῃ τὴν ἀπέρριψε μὲ περιφρόνηση (Απέκας, σελ. 80).

«Πάραυτα ἡ Σύνοδος μὲ καταδικαστικὴ ἀπόφαση, ἀριθμ. 8144, ἀναθεμάτισε τὸν Καίρη καὶ τὸν κατεδίκασε σὲ σωματικὸ περιορισμὸ στὸ μοναστήρι τῆς Σκιάθου, στὸ ὁποῖο κλείστηκε στὶς ἀρχὲς τοῦ Νοέμβρι τοῦ 1835. Τὸ τί ὑπέφερε ὁ Καίρης δὲν περιγράφεται· τὸ μοναστήρι ἦταν γεμᾶτο ἀπὸ φανατικούς καλογέροντες, ποὺ μεταχειρίστηκαν ἐναντίον του “τοῦ κόσμου τοὺς ἐξευτελισμούς”» (σελ. 81).

«Στὴν Ἄνδρο ὁ ἱεροκέρηνκας Καλλιάρχης καὶ ὁ δεσπότης Σύρου ἐγύρισαν πέτρα ἀνάποδη μὲ συκοφαντίες ἐναντίον του... καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ καταδικαστῇ... σὲ φυλάκιση στὶς 21 Δεκεμβρίου 1852 γιὰ παραβίαση τῶν... νόμων, καὶ ὁ μέγας αὐτὸς ἀνθρωπιστὴς πέθανε ἀπὸ τὰ βάσανα μέσα στὴ φυλακὴ στὶς 10 Γενάρη τοῦ 1853. Μιὰ ἐπιτροπὴ ἀπὸ δεσποτᾶδες συγκροτήθηκε ἀπὸ τὴν κυβέρνησι τὸν Γενάρη

τοῦ 1845 κατόπιν σύνταξης σχεδίου νόμου ἀπὸ τὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας... Στὸ σχέδιο αὐτὸ διατυπώθηκε ὡς μεγαλύτερη ἀπαίτηση τῆς Ἐκκλησίας τὸ δικαίωμα νὰ λογοκρίνῃ ὅλα τὰ βιβλία ποὺ κυκλοφορᾶνε καὶ νὰ διαταχθοῦνε τὰ δικαστικά ὄργανα νὰ βοηθᾶνε τοὺς δεσποτάδες στὸν ἐξοντωτικὸ ἀγῶνα, ποὺ ζητοῦσαν ν' ἀναλάβουν, γιὰ τὴν καταστροφή κάθε βιβλίου μὲ προοδευτικὲς ιδέες. Ζητοῦσαν νὰ ψηφισθῇ ἀπὸ τὴν Βουλὴ αὐστηρὸς νόμος, ποὺ νὰ χῶνῃ φυλακὴ κάθε βιβλιοπώλῃ, τυπογράφῳ ἢ ἐκδότῃ, ποὺ θὰ ἔβαζε σὲ κυκλοφορία βιβλία, τὰ ὁποῖα θὰ εὑρίσκε ἡ καλογεριστικὴ “λογοκριτικὴ σοφία” ἀντίθετα τῆς ἀρεσκείας της» (σελ. 90-91).

Στὸ ΙΑ' ἄρθρο τοῦ νομοσχεδίου καταχωρίζεται ἐπακριβῶς ἡ θέση τῆς Συνόδου γιὰ τὰ βιβλία: «Ζητεῖ τὴν σύμπραξιν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ ἀπαγόρευσιν τῆς ἐν γένει ἀναγνώσεως καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν (δηλ. τῶν βιβλίων) ἐν τοῖς σχολείοις, τὸν δὲ συγγραφέα ἢ τὸν κυρίως ἢ τὸν κατ' ἐμπορίαν ἐκδότην αὐτῶν ἢ τὸν βιβλιοπώλῃν ἢ τὸν ρωποπόλῃν ὅπως καταγγέλλῃ εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, ἵνα ἐνεργηθῶσιν τὰ παρὰ τῶν νόμων ὀριζόμενα...» (σελ. 91).

Μὲ τὸ ἴδιο νομοσχέδιο ζητάει νὰ σταθεροποιηθῇ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν στὰ σχολεῖα. Στὸ νομοσχέδιο γιὰ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἔγινε νόμος τοῦ Κράτους (ΦΕΚ 28 τοῦ ἔτους 1852), ἡ Σύνοδος μὲ τροπολογία τῆς μεταξὺ τῶν ἄλλων «ζητοῦσε νὰ τῆς δοθῇ τὸ δικαίωμα νὰ κατασχέσῃ καὶ κάψῃ ὅσα ἀντικαλογερινὰ βιβλία κυκλοφοροῦσαν» (σελὶς 99). Κατὰ δὲ τὴν χειροτονία 17 δεσποτάδων προτιμήθηκαν ἐκεῖνοι, «ποὺ εἶχαν διακριθῇ γιὰ τὴν ἐχθρότητά τους στὴ μάθησι, ὅπως ὁ Καλλιάρχης στὴν ὑπόθεσι τοῦ Καίρη...» (σελ. 100).

Καὶ κλείνει τὴν ἐργασία του ὁ συγγραφεὺς μὲ τὰ παρακάτω λόγια γιὰ τὴν Ἐκκλησία: «...ἀπ' ἐδῶ καὶ μπρὸς ἡ Ἐκκλησία ἀρχίζει ἕναν ἐπίμονο φωτοσβεστικὸ ἀγῶνα καὶ μία πολεμικὴ ἐναντίον κάθε πνευματικῆς ἐκδήλωσις, ποὺ εἶχε σκοπὸ νὰ ἀνοίξῃ ἀπελευθερωτικὸ δρόμο στὶς καταπιεζόμενες μᾶζες» (σελ. 100). «Εγὼ τὴν Ἐκκλησίαν τὴ γνῶρικα ἀπὸ κοντὰ σπούδασα τὴν “ἐπιστήμην” της, ἔψαξα νὰ βρῶ, ἂν ὑπῆρχε ἀπάνω της καμμιά θεϊκὴ ιδιότης, ἢ εἰλικρινείά μου θὰ τὴν εὑρίσκε· τέτοιο πρᾶγμα δὲν ὑπάρχει καὶ τὸ μυστικὸ αὐτὸ τὸ ἔχουν καταλάβει οἱ πιδ πολλοὶ θεολόγοι, ὅπως ἔχω διαπιστώσει ἀπὸ τὴν μαζὺ τους συναναστροφή μου» (σελ. 101). Ἡ Ἐκκλησία ἀρκέστηκε σὲ δασκάλους καλόγερους, ποὺ οἱ γνώσεις τους περιορίζονταν στὴν ἀνάγνωσι καὶ τὸ Ψαλτήρι. Ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Γραμματεία καταπολεμήθηκαν ὡς θανάσιμοι ἐχθροί, ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Κοραῖς.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἀγόμεθα στὸ συμπέρασμα, ὅτι «Κρυφὸ σχολεῖδ πνευματοφωτοβόλο ἐπὶ σκοπῷ τὴν καλλιέργεια, γνώση καὶ διάδοσι τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ Γραμματείας στὸν λαὸ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας» δὲν ὑπῆρξεν, οὔτε ἦταν δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ.

Πηγὴ: Κώστας Ἀπέκας, «Ἡ Ἀληθινὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ 1821-1853», τόμος Α', Ἀθήνα 1933.

Σωτήριος Φλέκκας

ΕΚΚΛΗΣΙΑ – ΠΑΙΔΕΙΑ 4-0

Ἡ ἀνωτατοποίηση τῶν ἱεροδιδασκαλείων

Ἦν ὥρα ποὺ τὸ πανελλήνιο ἀποπροσανατολιζόταν συστηματικὰ ἀπὸ τὴν ἡχορۇπανση τῶν Μ.Μ.Ε., «μαγειρεύθηκε» κρυφὰ ἡ ἀνωτατοποίηση τῶν τεσσάρων ἱερατικῶν σχολῶν, ποὺ ἐλέγχονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Πῶς ἓνας ἐξω-πολιτικὸς φορέας, ὅπως θεωρεῖται ἡ Ἐκκλησία, κατώρθωσε νὰ φέρῃ στὰ μέτρα τῆς τὴν νομοθετικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ κοσμικὴ ἐξουσία, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ὁ καισαροπαπισμὸς ἀποτελεῖ μακρινὸ παρελθόν; Στὸ ἐκπαιδευτικὸ αὐτὸ πραξικόπημα ὑπῆρξαν κάποιες ψιλοαντιδράσεις «γιά τὴν τιμὴ τῶν ὅπλων», καὶ πλέον οὐ: τὸ πολιτικο-πνευματικὸ γενικὸ καθεστῶς τοῦ Ἑλληνοχριστιανισμοῦ ἀπέδειξε καὶ πάλι ὅτι εἶναι «ένωμένο-δυνατό».

Στὸ Ὑπουργεῖο Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ὑπάρχει ὁλόκληρη ὑποδομὴ ὑπὸ τὸν ὑφυπουργό, ἡ ὁποία προωθεῖ τὶς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. Λειτουργεῖ Γενικὴ Γραμματεία Θρησκευμάτων μὲ Γενικὴ Διεύθυνση Θρησκευμάτων, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὶς διευθύνσεις:

- Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως μὲ τὰ τμήματα Ἐκκλησιαστικῶν Διοικητικῶν Θεμάτων καὶ Ἱερῶν Ναῶν – Ἱερῶν Μονῶν – Ἑφημεριακοῦ Κλήρου.
- Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Θρησκευτικῆς Ἀγωγῆς μὲ τὰ τμήματα Προσωπικοῦ καὶ Διοικητικοῦ.
- Ἑτεροδόξων – Ἑτεροθρήσκων μὲ δύο ὁμώνυμα τμήματα.

Στὴν Ἑλλάδα λειτουργοῦν 9 ἐκκλησιαστικὰ γυμνάσια [Κατερίνη, Χανιά, Πάτιμος, Καλαμάτα, Ξάνθη, Τήνος, Φλώρινα, Ἀθήνα, Καρδίτσα], 18 ἐκκλησιαστικὰ λύκεια [Ἀθήνα (2), Βόλος, Ξάνθη, Φλώρινα, Κιλκίς, Ἰωάννινα, Καβάλα, Καρπενήσι, Κόρινθος, Λαμία, Πάτιμος, Πάτρα, Τήνος, Χίος, Χανιά, Θεσσαλονίκη, Ἅγιος Ὁρος (Ἀθωνιάς)] καὶ τέσσερις Σχολὲς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως [Ἀθήνα, Θεσσαλονίκη, Ἡράκλειο καὶ Ἰωάννινα]. Ἐλέγχονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ οἱ (ὑψηλότετες) δαπάνες λειτουργίας τους βαρύνουν ἀποκλειστικὰ τὸ Δημόσιο Ταμεῖο, δηλαδὴ ἐμᾶς.

Στὴν ἐπιτυχία τῆς μὲ τὸ ἐν λόγῳ νομοσχέδιο ἡ Ἐκκλησία «τρίπλαρε» στὰ μούλωχτά: Ὁ ἀρχιεπίσκοπος δὲν θὰ γίνῃ πρύτανης, ἀλλὰ θὰ γίνονται πρυτάνεις οἱ «ἀντ' αὐτοῦ», δηλαδὴ θεολόγοι, οἱ ἐνοποιημένες θεολογικὲς σχολὲς θὰ γίνουν ἀνώτατες, ἀλλὰ θὰ «παράγουν» γιὰ λογαριασμὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ

οί διδάσκοντες σ' αὐτὲς θὰ γίνουν ἀνώτατοι ἐκπαιδευτικοί, ἀλλὰ θὰ ἀνήκουν ἔμμεσα ἢ ἄμεσα στὴν Ἐκκλησία. Τέλος τὶς ὀνομάζει «ἀκαδημίες»: θὰ τρίζουν ἀσφαλῶς τὰ κόκκαλα τοῦ εἰδωολάτρη Πλάτωνα, ἰδρυτῆ τῆς περιφημῆς Ἀκαδημίας στὸν Κολωνό.

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, πῶς, ἐνῶ στὰ ἄλλα Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα ἡ εἰσαγωγή τῶν ὑποψηφίων γίνεται μὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια καὶ κοστίζει πολὺ στοὺς ὑποψηφίους καὶ τὶς οἰκογένειές τους, ἡ ἔγκριση εἰσαγωγῆς στὰ ἱερατικὰ «πανεπιστήμια» θὰ γίνεται καὶ μετὰ ἀπὸ «συνέντευξη» σὲ θεολόγο, δηλ. μὲ «ὁμολογία πίστεως».

Τὰ ἱεροδιδασκαλεῖα-«πανεπιστήμια» εἶναι τέσσερα, ἄρα πλῆθος διδασκόντων σὲ αὐτὰ θὰ γίνῃ ἀνωτάτου ἐπιπέδου. Ἀντιλαμβάνεται κανεὶς, μὲ πόση «αἴγλη» ἀναβαθμίζονται οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ἱερατείου οἰουδήποτε βαθμοῦ, ποὺ θὰ διδάσκουν σὲ 4 σχολές, ἀφοῦ θὰ «βαπτισθοῦν» ὡς «καθηγητὲς Πανεπιστημίου», ἀλλὰ καὶ τί θὰ κοστίσῃ στὸν ἔθνικό... κορβανᾶ ἡ μεθόδευσή αὐτὴ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ κράτους. Τὸ χειρότερο ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐπιχειρεῖ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ φέρῃ στὰ μέτρα τῆς ὄχι μόνου τοῦ περιεχόμενου τῆς τσέπης μας, ἀλλὰ κυρίως τὸ περιεχόμενο τοῦ μυαλοῦ μας.

Καὶ νᾶταν ἡ θεολογία ἐπιστήμη, ποιὸς θὰ τὸλεγε!

Ἀριάδνη Ἐλευθερίου

ΑΦΟΡΙΣΜΟΣ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΛΣΤΟΗ

Τὴν φήμην αὐτοῦ ὁ κόμης Λέων Τολστόης ὀφείλει κυρίως εἰς τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ διηγήματα αὐτοῦ, τὰ ὅποια διακρίνει ἑξοχος ὄντως χάρις γλώσσης καὶ ἐννοιῶν. Τὰς δάφνας ὅμως, τὰς ὁποίας ἐδρεψε κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἐλαφρᾶς λεγομένης φιλολογίας ἠθέλησεν ἀκολουθῶς νὰ ἀποχομίσῃ καὶ ἐν τῷ πολὺ διάφορον ἱκανότητα καὶ προπαρασκευὴν ἀπαιτοῦντι πεδίῳ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θρησκείας, καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῶν κκκῶν. Διὰ τῆς παραγνωρίσεως τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ ὁ ἄριστος μυθιστοριογράφος μετετρέπη αἴφνης εἰς αὐτοσχέδιον κοινωνικὸν φιλόσοφον καὶ θρησκευτικὸν ἀναμορφωτὴν, ἀνατρέποντα τὰ πάντα μετὰ τῆς συνήθους τοῖς μυθιστοριογράφοις ἀδείας καὶ εὐκολίας. Ἐπειδὴ ὅμως οὐχ ἤττον τὸ ἀποκτηθὲν διὰ τὰς πρώτας ἐκεῖνας συγγραφὰς ὄνομα καὶ ἡ κοινωνικὴ θέσις τοῦ συγγραφέως συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν ὅπως καὶ τὰ ἀντιχριστιανικὰ ἠθικοθρησκευτικὰ συγγράμματα καὶ διηγήματα αὐτοῦ, καίπερ ὑποδεέστερα ἐκείνων ὑπὸ ἔποψιν ἐξωτερικῆς χάριτος, λαμβάνωσιν εὐρυτάτην διάδοσιν καὶ φήμην. αἱ ἀρχαὶ δὲ τοῦ Τολστοΐσμοῦ ἤρξαντο ἤδη σχανδαλίζουσαι καὶ σαγηνεύουσαι πολλούς. ἡ Ἀγιωτάτη Σύνοδος τῆς Ρωσσίας ἐκ καθήκοντος προνοίας ὑπὲρ τῶν τεχνῶν αὐτῆς ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ προβῇ εἰς τὸν ἐπίσημον ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀφορισμὸν τοῦ κόμητος Τολστόη.

Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΕΙΧΕ ΑΦΟΡΙΣΕΙ ΤΟΝ Λ. ΤΟΛΣΤΟΪ

Ἡ ἀπόφαση τῆς Συνόδου, ὅπως τὴ δίνει
τὸ ἐπίσημο ὄργανο τοῦ Πατριαρχείου

Ἡ βιογραφίαι τοῦ Λέοντος Τολστόι ἐλάχιστα ἀναφέρουν γιὰ τὸν ἀφορισμὸ τοῦ ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ρωσικὴ Ἐκκλησίαν τὸ 1901 καὶ «περνᾶνε στὰ ψιλὰ» τὴν ἀπόπειραν αὐτὴ ἡθικῆς ἐξόντωσης ἐνὸς μεγάλου διανοητῆ καὶ ἐλεύθερου ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ ἱερατεῖο, ὃ ὁποῖος πέραν τῆς ἀξίας καὶ προσφορᾶς τοῦ παρέμεινε ἰσοβίως χριστιανός, χωρὶς ποτε νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀπαλλαγῇ πλήρως ἀπὸ τὰ πνευματικὰ δεσμὰ τῆς ἀσιογενοῦς Θεοκρατίας.

Ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἀναφέρεται σὲ καμμιά ἐργασία γιὰ τὸν Τολστόι εἶναι ἡ ἐπικύρωση τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς μυστικῆς ἀπόφασης τῆς μὴ κήδευσίς του κατὰ τὰ χριστιανικὰ ἔθιμα. Πράγματι λίγους μῆνες μετὰ τὸν ἀφορισμὸ στὸ ἐπίσημο ὄργανο τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» δημοσιεύθηκε τὸ κείμενο τῆς ἀφοριστικῆς «Ἀπόφασης τῆς Ἀγιωτάτης Συνόδου ἀπὸ 20-22 Φεβρουαρίου 1901 καὶ ὑπ' ἀριθ. 557 μετ' ἐπιστολῆς τοῖς πιστοῖς τέκνοις τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνορωσικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ κόμητος Λέοντος Τολστόη». Τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἐπικυρώνει τὸν ἀφορισμὸ μὲ τὸ ἀκόλουθο κείμενο:

“...εἶνε φανερόν, ὅτι ὁ Λ. Τολστόη προσέβαλε σπουδαῖα καὶ οὐσιώδη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δόγματα. Καθῆκον λοιπόν, νομίζομεν, ἀπαραίτητον τῆς ἐν Ρωσίᾳ ἱερᾶς Συνόδου, τῆς ἐμπειστητευμένης τὴν ὀρθὴν τήρησιν τῶν δογμάτων παρὰ τῷ ἐκεῖ χριστεπωνύμῳ πληρώματι, ἦτο τὸ νὰ ἐξενέγκῃ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὴν ἐτυμηγορίαν αὐτῆς καὶ κατὰ τὰ ἀνέκαθεν κρατοῦντα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ καλέσῃ αὐτὸν εἰς μετάνοιαν. Ὁφείλομεν δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὸ θλιβερόν τοῦτο καθῆκον αὐτῆς ἡ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ρωσσίας ἐπετέλεσεν ἐν πνεύματι πραότητος, ὥς τοῦτο γίνεται δῆλον ἐκ τε τοῦ δημοσιευθέντος ἄλλοτε ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» ἐγγράφου τοῦ ἀφορισμοῦ...”

«Ψευδοδιδάσκαλος... μετὰ ζήλου φανατικοῦ...»

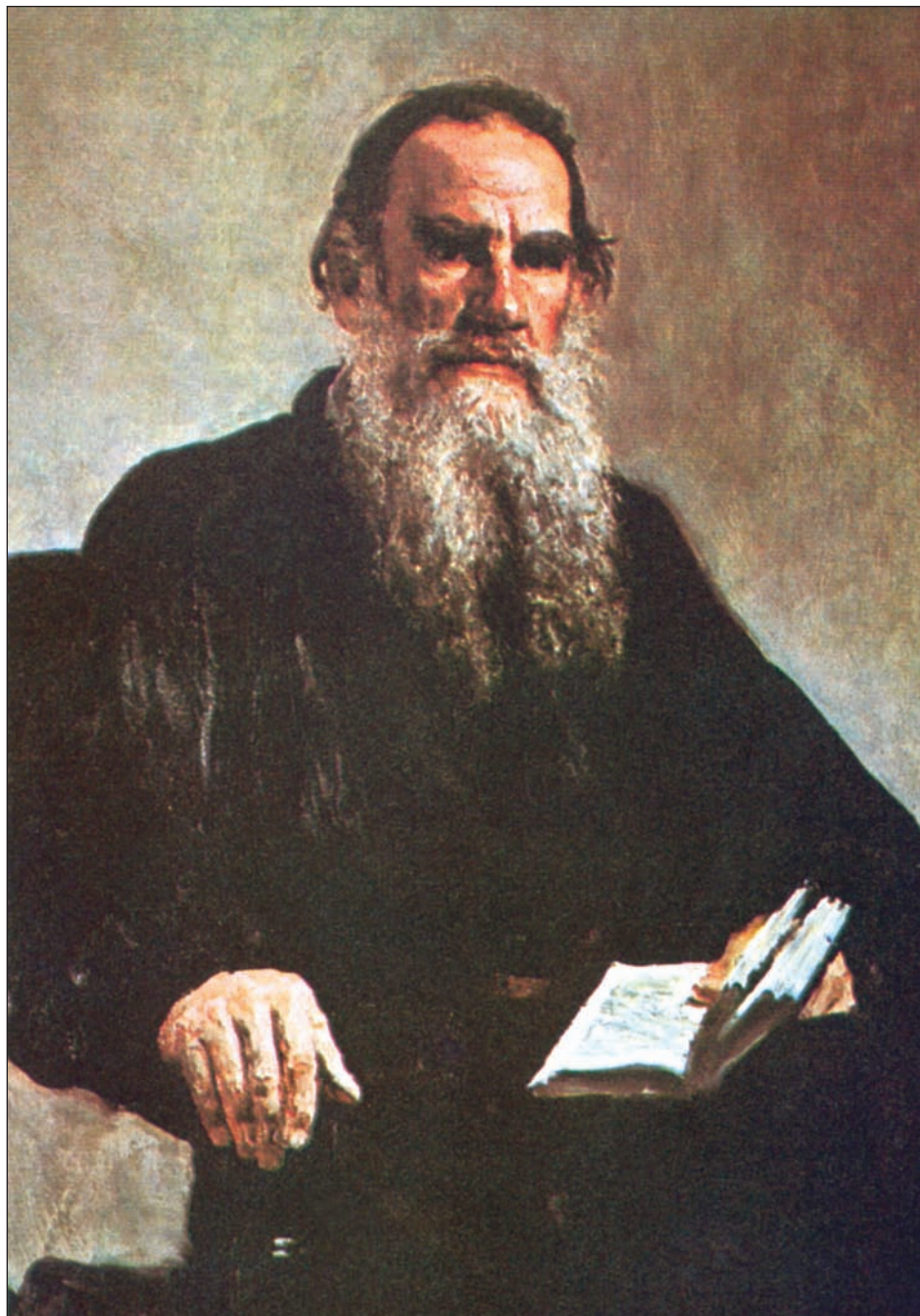
πολαύστε τὸ «πνεῦμα πρᾶότητος» τοῦ ἱερατείου, ποῦ ἐπικαλεῖται τὸ Φανάρι, ὅπως ἐκφράζεται στὸ δημοσιευμένο ἀπὸ τὸ ἐπίσημο ὄργανο τοῦ Πατριαρχείου κείμενο τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Τολστόι:

“Ἐξ ἀρχῆς ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὑφίστατο βλασφημίας καὶ ἐπιθέσεις παρὰ πολυαριθμῶν αἰρετικῶν καὶ ψευδοδιδασκάλων, οἵτινες ἔτεινον, ἵνα καταρρίψωσιν αὐτὴν καὶ διασαλεύσωσιν ἐν τοῖς οὐσιώδεσιν αὐτῆς θεμελίοις, τοῖς στηριζομένοις ἐπὶ τῆς πίστεως εἰς Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ Ζῶντος. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ δυνάμεις τοῦ Ἄδου, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Κυρίου, οὐκ ἠδυνήθησαν ἵνα κατισχύσωσι τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, ἥτις διαμένει ἀκαταγώνιστος εἰς τοὺς αἰῶνας. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ ἡμῶν, κατὰ θεῖαν παραχώρησιν, ἀνεφάνη νέος ψευδοδιδάσκαλος, ὁ κόμης Λέων Τολστόης. Γνωστὸς τῷ κόσμῳ συγγραφεύς, Ρώσσος ἐκ γενετῆς, ὀρθόδοξος κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν ἀνατροφὴν, ὁ κόμης Τολστόης, ἐν τῇ ἐξαπάτῃ τοῦ ὑπερήφανου νοὸς αὐτοῦ, ἐπανεστῆ αὐθαδῶς κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ Αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς ἁγίας Αὐτοῦ κληρονομίας, ἀπηρνήσατο φανερῶς ἐνώπιον πάντων τὴν ἐκθρέψασαν καὶ ἐκπαιδεύσασαν αὐτὸν Μητέρα Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ ἀφιέρωσε τὴν φιλολογικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ τὸ δοθὲν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ τάλαντον εἰς τὴν διάδοσιν ἐν τῷ λαῷ διδασκαλιῶν ἐναντίων τῷ Χριστῷ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ εἰς τὴν ἐκρίζωσιν ἀπὸ τῶν διανοιῶν καὶ τῶν καρδιῶν τῶν ἀνθρώπων τῆς πατρὸς πίστεως, τῆς πίστεως τῆς ὀρθοδόξου, ἥτις τὴν οἰκουμένην ἐστερέωσε, δι’ ἧς ἔζων καὶ ἐσφάζοντο οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι καὶ δι’ ἧς ἄχρι τοῦδε συνεκρατεῖτο καὶ ἦν ἰσχυρὰ ἡ ἁγία Ρωσσία. Ἐν τοῖς συγγράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, ἐν πληθύνει διασπειρομένοις ὑπ’ αὐτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καθ’ ἅπαντα τὸν κόσμον, ἰδίᾳ δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς προσφιλοῦς Πατρίδος ἡμῶν, κηρύττει οὗτος, μετὰ ζήλου ἀνθρώπου φανατικοῦ, τὴν κατάρριψιν πάντων τῶν δογμάτων τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ αὐτῆς τῆς οὐσίας τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἀπορρίπτει τὸν προσωπικὸν καὶ ζῶντα Θεόν, τὸν ἐν τῇ Ἀγίᾳ Τριάδι δοξαζόμενον, τὸν Ποιητὴν καὶ Προνοητὴν τῆς οἰκουμένης. Ἀρνεῖται τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Θεάνθρωπον, Λυτρωτὴν καὶ Σωτῆρα τοῦ Κόσμου, τὸν παθόντα δι’ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν. Ἀρνεῖται τὴν ἄσπορον σύλληψιν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον Χριστοῦ τοῦ Κυρίου καὶ τὴν πρὸ τόκου καὶ μετὰ τόκον παρθενίαν τῆς Ὑπεράγνου Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας. Οὐκ ἀποδέχεται τὴν μετὰ θάνατον ζῶν καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν. Ἀπορρίπτει πάντα τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν χαριτοποιὸν ἐν αὐτοῖς ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ὑβρίζων καὶ τὰ ἱερώτατα ἀντικείμενα τῆς πίστεως τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, οὐκ ἔφριξεν ἐκμυκτηρίσας τὸ μέγιστον ἐκ τῶν μυστηρίων, τὴν ἁγίαν Εὐχαριστίαν. Πάντα δὲ ταῦτα κηρύττει ὁ κόμης Λέων Τολστόης ἀδιακόπως διὰ λόγου τε καὶ γραφῆς, εἰς σκάνδαλον καὶ φρίκην παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου καὶ οὕτως οὐχὶ κεκαλυμμένως, ἀλλὰ φανερῶς ἐνώπιον πάντων, ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως ἀπέσπασεν αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης κοινωνίας πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Αἱ δὲ γενόμεναι πρὸς συνέτισιν αὐτοῦ ἀπόπειραι οὐκ ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Διὸ ἡ Ἐκκλησία οὐ λογίζεται αὐτὸν μέλος αὐτῆς, οὐδὲ δύναται λογιζεσθαι, ἕως ἂν μὴ μετανοήσῃ καὶ μὴ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἑαυτοῦ πρὸς αὐτὴν κοινωνίαν. Νῦν οὖν μαρτυροῦμεν περὶ τούτου ἐνώπιον πάσης τῆς Ἐκκλησίας πρὸς στήριξιν τῶν ὀρθοστατούντων καὶ συνέτισιν τῶν πλανωμένων, ἰδίᾳ δὲ πρὸς συνέτισιν καὶ αὐθις αὐτοῦ τοῦ κόμης Τολστόη. Πολλοὶ ἐκ τῶν πλησίων αὐτοῦ, τῶν φυλαττόντων τὴν πίστιν, μετὰ θλίψεως ἀναλογίζονται ὅτι οὗτος, ἐν τῷ τέλει ἤδη τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, ἀπομένει ἄνευ πίστεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν, ἀποσπᾶσας ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν εὐλογιῶν καὶ τῶν εὐχῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ πάσης πρὸς αὐτὴν κοινωνίας.

» Ὅθεν μαρτυροῦντες περὶ τῆς ἐκπτώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, δεόμεθα ἅμα...

κ.λπ.

”

Κόμης Λέων Νικολάγιεβιτς Τολστόι (1828-1910). Η Όρθοδοξία τὸν ἀφώρισε καὶ ἀρνήθηκε νὰ τελέσῃ τὴν κηδεία του καὶ τὸ μνημόσυνό του, ἀλλὰ ὁ λόγος του κρατᾷ «αἰωνίαν τὴν μνήμην» του.

Θύελλα αντιδράσεων καὶ ἀδιαφορία τῆς Ὁρθοδοξίας

Ὁ γεγονὼς τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ μεγαλύτερου Ρώσου διανοητῆ προκάλεσε ἐκρηκτικές ἀντιδράσεις καί, ὅπως ὁμολογεῖ ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (σελ. 138), «ἐξακολουθεῖ εἰσέτι νὰ ᾗ τὸ ἀντικείμενον ζωηρῶν συζητήσεων, ἰδίᾳ δ' ἐν Ρωσσίᾳ μεγάλως ἀπασχολεῖ τοῦτο μέχρι σήμερον τὰ πνεύματα, γνωστοῦ ὄντος ἐξ ἄλλου ὅτι ὁ διάσημος ποιητὴς καὶ φιλόσοφος οὐκ ὀλίγους ἔχει ἐκεῖ τοὺς θερμοὺς ὀπαδοὺς καὶ θιασώτας». Ἡ Ὁρθοδοξία φυσικὰ παραμένει ἐντελῶς ἀδιάφορη. Ἀκόμη κι ὅταν ἡ σύζυγος τοῦ συγγραφέα, ἡ κόμισσα Σοφία Τολστόι, ἀπέστειλε ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, γιὰ νὰ «ἐκφράσῃ τὴν ἄφατον αὐτῆς θλίψιν» καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἄρση τῆς μυστικῆς ἀπόφασης γιὰ τὴν μὴ κήδευσί του, τὸ Πατριαρχεῖο τὴν σχολίασε ὡς ἐξῆς: «...δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρατήσῃ ἑαυτὴν ἀπὸ τοῦ νὰ μεταχειρισθῇ ἀνοικτίους τινὰς ἐκφράσεις κατὰ τῶν ἐξενεγκόντων τὸν ἀφορισμόν» –καὶ φυσικὰ ὁ ἀφορισμὸς δὲν ἤρθη ποτέ. Τί ἔγραψε στὴν ἐπιστολὴ τῆς ἡ σύζυγος τοῦ Τολστόι, χωρὶς νὰ μπορῇ «νὰ διακρατήσῃ ἑαυτήν»; Διαβάστε τὸ γράμμα τῆς:

“ Α'. Ἐπιστολὴ τῆς κομήσσης Σοφίας
πρὸς τὸν Μητροπολίτην Πετρούπολεως Ἀντώνιον.

Πανιερώτατε,

Ἀναγνοῦσα χθὲς ἐν ταῖς ἐφημερίσι τὴν σκληρὰν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου περὶ τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ συζύγου μου κόμπος Λέοντος Τολστόν καὶ ἰδοῦσα μεταξὺ τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἀρχιερέων καὶ τὴν ὑμετέραν ὑπογραφὴν, δὲν ἠδυνάμην νὰ μένω ἐντελῶς ἀδιάφορος πρὸς τοῦτο. Ἡ ἐκ τῆς θλίψεως ἀγανάκτησίς μου δὲν ἔχει ὅρια. Καὶ τοῦτο, οὐκ ἐκ ταύτης τῆς ἀπόψεως, ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ χαρτίου ἐκείνου ἀπόλωλε πνευματικῶς ὁ σύζυγός μου. Τὸ τοιοῦτο δὲν εἶνε ἔργον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ζωὴ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐκ θρησκευτικῆς ἀπόψεως εἶνε τι ὅπερ μόνος ὁ Θεὸς γινώσκει, καὶ εὐτυχῶς εἰς οὐδενὸς τὴν ἐξουσίαν ὑποτέτακται. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀπόψεως ἐκείνης τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἐγὼ ἀνήκω καὶ ἀφ' ἧς οὐδέποτε θὰ ἀποχωρισθῶ. Τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, ἥτις ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ πρὸς εὐλογίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ πασῶν τῶν σημαντικωτάτων στιγμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, τῆς γεννήσεως, τοῦ γάμου, τοῦ θανάτου, τῶν ἀνθρωπίνων καθόλου χαρῶν καὶ θλίψεων. Τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ὀφείλει στεντορεῶς νὰ κηρύττῃ τὸν νόμον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀμνησικακίας καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς διώκτας καὶ νὰ εὐχεται ὑπὲρ πάντων. Ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης δὲ ἐμὲ ἡ ἀπόφασις τῆς Συνόδου εἶνε ἀκατανόητος.

» Ἡ ἀπόφασις αὕτη θέλει προκαλέσῃ οὐκὶ συμπάθειαν (ἐξαιρουμένης μόνον τῆς ἐφημερίδος «Εἰδήσεις τῆς Μόσχας»), ἀλλ' ἀγανάκτησιν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, πρὸς δὲ μεγάλην ἀγάπην καὶ συμπάθειαν πρὸς τὸν Λέοντα Τολστόν. Ἦδη δὲ καὶ λαμβάνομεν ἡμεῖς τοιαύτας ἐκδηλώσεις, ὧν οὐκ ἔσται ἀριθμὸς, ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου.

» Δὲν δύναμαι προσέτι νὰ μὴ ἀναφέρω τὴν ἡν ἐδοκίμασα θλίψιν περὶ τοῦ ἄλλου ἀκατανόητου, περὶ οὗ ἤκουσα πρότερον, περὶ τῆς μυστικῆς δηλονότι ἀποφάσεως τῆς Συνόδου, νὰ μὴ κηδευθῇ ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐν Ἐκκλησίᾳ ὁ ἐμὸς σύζυγος Λέων ἐν περιπτώσει θανάτου. Καὶ τίνα λοιπὸν θέλουσι νὰ τιμωρήσωσι; τὸν νεκρόν, τὸν μηδὲν πλέον αἰσθανόμενον, ἢ τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτὸν συγγενεῖς, ἀνθρώπους πιστεύοντας; Ἄν τοῦτο εἶνε ἀπειλὴ τότε κατὰ τινος αὐτῆ καὶ πρὸς τί; Καὶ πιστεύετε ὑμεῖς, ὅτι πρὸς κήδευσιν τοῦ συζύγου μου καὶ προσευχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν θέλει εὐρεθῇ εἴτε τακτικὸς ἱερεὺς μὴ φοβούμενος τοὺς ἀνθρώπους ἔναντι τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης, εἴτε καὶ μὴ τοιοῦτος, ὃν ἐγὼ θὰ ἐξηγόραζον διὰ πολλῶν χρημάτων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον;

Το έργο του Τολστόι «Η Σονάτα του Κρόντσερ» (1890), εμπνευσμένο από το ομότιτλο έργο του Μπετόβεν, ήταν αυτό, που πυροδότησε τις αντιδράσεις της Έκκλησίας, της οποίας η Ιερά Σύνοδος αρχικά κατηγόρησε τον Τολστόι στον Τσάρο, ότι δήθεν κήρυττε την ανηθικότητα και τελικά τον αφώρισε το 1901. 100 χρόνια μετά τον αφορισμό η Έκκλησία έμμενε σ' εκείνη την απόφασή της, καθόσον, όταν στις 24 Φεβρουαρίου 2001 ο έγγονος του Τολστόι Βλαδίμηρος ζήτησε με επιστολή του από τον πατριάρχη Μόσχας Άλέξιο να επανεξετάσει το θέμα, έλαβε από επίσημο εκπρόσωπο του Πατριαρχείου την απάντηση: «Οί πεποιθήσεις του συγγραφέα διέφεραν σημαντικά από το όρθόδοξο δόγμα.» Η παραπλεύρως φωτογραφία είναι από την θεατρική παράσταση της «Σονάτας του Κρόντσερ» από την Πειραματική Σκηνή του Έθνικού Θεάτρου (Αθήνα 2004).

» Άλλα δι' έμε τὸ τοιοῦτον οὐδὲ εἶνε κἄν ἀναγκαῖον. Κατ' έμε ἡ Έκκλησία εἶνε ἔννοια ἀφρημένη, λειτουργοὺς δὲ αὐτῆς ἀναγνωρίζω μόνον ἐκείνους, οἵτινες ἀληθῶς καταννοοῦσι τὴν σημασίαν τῆς Έκκλησίας. Ἄν δὲ θὰ ἐξελαμβάνομεν ὡς Έκκλησίαν τοὺς ἀνθρώπους τοὺς τολμῶντας διὰ τῆς κακίας τῶν νὰ καταστρέψωσι τὸν ὕψιστον νόμον, τὸν νόμον τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τότε πρὸ πολλοῦ ἡμεῖς, οἱ ἀληθῶς πιστεύοντες καὶ ἐκκλησιαζόμενοι, ἠθέλομεν ἐγκαταλείπει τὴν Έκκλησίαν ταύτην. Ὑπεύθυνοι δὲ εἰς ἁμαρτωλὰς ἀποπλανήσεις ἀπὸ τῆς Έκκλησίας εἶνε οὐχὶ οἱ ἀποπλανηθέντες ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες ἀλαζονικῶς ἔταξαν ἑαυτοὺς ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς καὶ ἀντὶ νὰ ἐφαρμόζωσι τὴν ἀγάπην, τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν ἄμνησικακίαν, ἐγένοντο πνευματικοὶ δῆμιοι ἐκείνων, πρὸς οὓς ὁ Θεὸς πλείονα θὰ ἐπιδείξῃται συγγνώμην διὰ τὸν μετριόφρονα καὶ πλήρη ἀπαρνήσεως τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν, ἀγάπης καὶ εὐεργεσίας βίον αὐτῶν, ἔστω καὶ ἐκτὸς τῆς Έκκλησίας, τοὺς φέροντας μὲν ἀδαμαντοκολλήτους μίτρας καὶ ἀστέρας, ἀλλὰ τιμωροῦντας καὶ ἀποκόπτοντας ἄλλους ἐκ τῆς ὀλομελείας αὐτῆς.

» Εἶνε εὐκόλον ν' ἀναιρέσῃ τις τοὺς ἐμοὺς λόγους δι' ὑποκριτικῶν ἐπιχειρημάτων. Ἀλλὰ ἡ Βαθεῖα κατανόησις τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἀληθῶν προθέσεων τῶν ἀνθρώπων οὐδένα θέλει διαφύγει.

» 26 Φεβρουαρίου 1901

Κόμπσσα Σοφία Τολστόν ”

Λέων Τολστόι δὲν «μετενόησέ» ποτε. Ἀκολούθησε τὴν πορεία ποὺ καθώριζαν ἡ φύση του καὶ τὸ πνεῦμα του, παρέμεινε δημιουργός, ὁ λόγος του ἀγαπήθηκε καὶ ἀγαπᾶται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κι αὐτὸς ὁ λόγος του εἶναι τὸ ὑπερχρονικὸ μνημόσυνό του, ἡ «αἰωνία μνήμη» του, αὐτὴ ποὺ τοῦ ἀρνήθηκαν κάποιοι ἄγνωστοι πιά, σήμερα ξεχασμένοι, ἐκπρόσωποι τοῦ ὀρθόδοξου ἱερατείου.

Δημήτρης Ι. Λάμπρου

«ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΤΟ ΘΕΟ...

*«Γιὰ πολὺ καιρὸ ἔχει ἐπιτραπῇ σὲ τυχάρπαστους θεοὺς νὰ ἀπολαύ-
σουν τιμὲς καὶ εὖσημα, ποὺ ξεκάθαρα ἀνήκουν σὲ ἀνθρώπους.»*

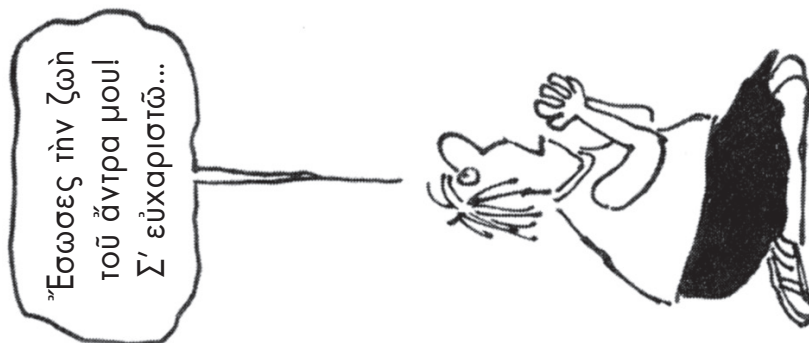
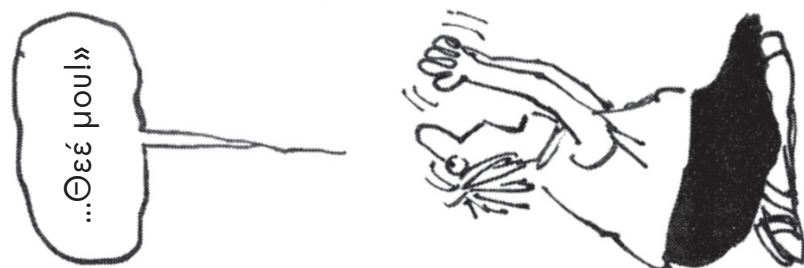
Ὁ καλοκαίρι τοῦ 2002 παρακολούθησα στίς εἰδήσεις τὶς ὑπε-
ράνθρωπες προσπάθειες μιᾶς ὁμάδας μεταλλωρύχων ἀπὸ
τὴν Πενσυλβάνια, οἱ ὅποιοι ἔσκαβαν λαγούμια σὲ συμπαγεῖς
βράχους, προκειμένου νὰ σώσουν παγιδευμένους συναδέλ-
φους τους, οἱ ὅποιοι βρίσκονταν θαμμένοι διακόσια μέτρα
κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ἐνῶ πέτυχαν τὸ ἀκατόρθωτο, δηλαδὴ νὰ
τοὺς σώσουν, τὴν ἐπομένη οἱ ἐφημερίδες δημοσίευσαν σειρὰ φωτογραφιῶν
ἀνθρώπων ποὺ εὐγνωμονοῦσαν τὸν (χριστιανικό) Θεό. Ἀκούστηκαν λόγια
ὅπως: «Σὲ εὐχαριστοῦμε, Θεέ μου, ποὺ μᾶς ἔσωσες», «Εἴμαστε μάρτυρες ἐνὸς
θαύματος». Σὲ περίπτωσι ποὺ θὰ ἦμουν ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μεταλλωρύ-
χους –καὶ στεκόμουν ἐκεῖ, μὲ τὰ πόδια μου ματωμένα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα μου, νὰ
καταφέρω νὰ ἀνοίξω ὅπῃ στὸν βράχο καὶ νὰ βγάλω ἔξω τοὺς συναδέλφους
μου, μὲ τὰ μάτια μου πρησμένα ἀπὸ τὴν ἔλλειψι ὕπνου γιὰ τρεῖς ὁλόκληρες
νύκτες– θὰ ἐνιωθα πολὺ ἀπογοητευμένος, ποὺ κάποιος ἄλλος (ὁ «Θεός») δρέ-
πει τοὺς καρποὺς τῆς προσπάθειάς μου. Περιορίζομαι λοιπὸν νὰ εἰσηγηθῶ,
οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ τῶν χριστιανῶν νὰ καταγράφονται οὕτως, ὥστε νὰ
βοηθήσουμε καὶ στὴν μάχη κατὰ τῆς τρομοκρατίας.

Ἔτσι λοιπὸν ὅσοι ἅγιοι μάρτυρες τοῦ Ἀλλάχ –τῶν ὁποίων τὸ μόνιμο ρε-
φραῖν σὲ κάθε φράση τους εἶναι «Ἀλλάχ βάρ» = ἔχει ὁ Θεός– μετέχουν σὲ ὠρ-
γανωμένη ἐπίθεσι κατὰ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν θὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ
ὑποβάλλουν αἴτησι στὴν Ὑπηρεσία Προστασίας Πνευματικῆς Ἰδιοκτησίας
γιὰ κατοχύρωσι τῆς ἐνεργείας τους, ὥστε, μόλις πραγματοποιηθῇ, νὰ ἀπο-
δοθῇ γιὰ παράδειγμα στὸν Ἀλλάχ, ὁ ὁποῖος κτυπᾷ τὴν καρδιὰ τοῦ Σατανᾶ,
τὴν καρδιὰ τῶν ἀπίστων. Κατόπιν οἱ τρομοκράτες θὰ συλλαμβάνωνται, καὶ ἡ
ἐπιταγὴ-ἀμοιβή τους θὰ ἀποστελλεταὶ στοὺς χρηματοδότες τους. Σὲ περίπτω-
σι ποὺ τοῦ ἀποδίδεται κάποια ἐνέργεια τὴν ὁποία ἀμφισβητεῖ, ὁ Ἀλλάχ θὰ
μπορῇ νὰ προσφύγῃ σὲ δικαστήριον τῶν ΗΠΑ, ὅπου θὰ τοῦ τεθοῦν ἐρωτήσεις
σχετικὰ μὲ τὴν συμμετοχή του σὲ τρομοκρατικὰς ἐνέργειες στὸ παρελθόν.

Μετάφρασι: Α. Γ.

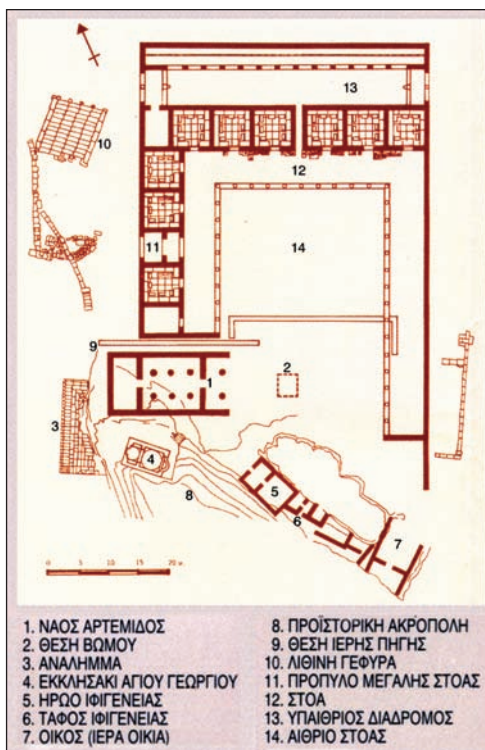
Στῆβεν Ντεβρὺς

ΠΟΥ ΤΟΝ ΕΣΩΣΕ...»

ΠΟΙΟΣ ΤΟΝ ΕΣΩΣΕ;

ΦΥΛΑΚΑΣ ΤΗΣ ΒΡΑΥΡΩΝΑΣ Ο... ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Άπουσιάζει συνεχώς ο φύλακας του αρχαιολογικού χώρου Αρτέμιδος Βραυρώνος; Το ναό της θεάς τον φυλάει ο Γιαχβέ: Μία μικρή εκκλησία –του Αγίου Γεωργίου– έχει κτισθῇ μέσα στο χώρο ἐγγύτατα τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ἡ ὁποία μάλιστα σημειώνεται καὶ στὰ φυλλάδια μὲ τοὺς χάρτες, ποὺ διανεμονται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ· δύο εἰκονοστάσια στήθηκαν (σὰν διπλοσκοπιά...) ἔξω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν φράκτη ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ναό, τὸ ἓνα μάλιστα δίπλα σὴν εἴσοδο. –**Α. Ἐλευθερίου.**

Τέλος τοῦ ἀφιερώματος

Ο ΟΜΗΡΟΣ «ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΖΕΙ» ΤΑ ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ;

Οί στίχοι τῆς Ὀδύσσειας γιὰ τὸ νησί τῆς Καλυψοῦς

ία σημαντική έρευνα, ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Ὅμηρος καὶ Λέσβος», προὶδὸν πολύχρονης ἐνασχόλησης μὲ τὰ Ὀμηρικά Ἔπη, ρίχνει φῶς στὶς στενότερες σχέσεις τοῦ κορυφαίου ποιητῆ τῆς Ἀρχαιότητος, τοῦ Ὀμήρου, μὲ τὴν εὐρύτερη περιοχὴ τοῦ βορειοανατολικοῦ Αἰγαίου καὶ εἰδικώτερα μὲ τὴ Λέσβο. Ὅταν ὁ Ὅμηρος στὴν Ὀδύσεια, μιλοῦσε γιὰ τὴν «Ὠγυγία» ὡς νησί τῆς Καλυψοῦς, ἀνέφερε χαρακτηριστικά, ὅτι στὴν ἄλλη ἄκρῃ του ὑπῆρχαν πανύψηλα δένδρα, ξερά, νεκρὰ ἐδῶ καὶ πάρα πολλὰ χρόνια («ὄθι δένδρεα μακρὰ πεφύκει (...), αὐὰ πάλαι περὶ κηλα»). Βρισκόμαστε μπροστὰ στὴν περιγραφὴ μιᾶς περιοχῆς, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ταυτιστῇ μὲ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἀπολιθωμένου Δάσους, ἐκεῖ ποὺ στὴν ἄλλη ἄκρῃ τοῦ νησιοῦ πραγματικά στέκονται ἐδῶ καὶ ἑκατομμύρια χρόνια μαρμαρωμένοι ἀπὸ τὴ λάβα πανύψηλοι κορμοὶ δένδρων.

Ὁ ἐρευνητὴς-συγγραφέας Ἰωάννης-Ἀνδρέας Βλάχος, ποὺ τιμήθηκε προσφάτως ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ κυβέρνησι μὲ τὸ παράσημο τοῦ Ἱππότη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, μᾶς ὁδηγεῖ βήμα-βῆμα στὴν ἀποκάλυψη τῆς ταυτότητος τοῦ πραγματικοῦ νησιοῦ τῆς Καλυψοῦς, ἀπὸ τὶς φυσικὲς ιδιαιτερότητες τοῦ ὁποίου ἐμπνεύστηκε ὁ Ὅμηρος. Παράλληλα μέσα ἀπὸ τὴν συγκεκριμένη ἔρευνα, ποὺ ἀπέσπασε πλῆθος ἀπὸ θετικὲς κριτικὲς, ὁ συγγραφέας ἐστιάζεται στὴν ἐξιχνίαση καὶ ἄλλων ζητημάτων ἀναφορικὰ μὲ τὸ πρόσωπο τῆς ὀμηρικῆς ἡρωίδας, ἀνατρέποντας τὶς καθιερωμένες ἀπόψεις τῶν σύγχρονων ὀμηριστῶν.

«Δ»: *Κύριε Βλάχο, μέσα ἀπὸ τὴν τελευταία ἐργασία σας, ποὺ φέρει τὸν τίτλο «Ὅμηρος καὶ Λέσβος», ἐρχόμαστε ἀντιμέτωποι μὲ μία ἀποκάλυψη, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ταυτότητα τοῦ μυθικοῦ νησιοῦ τῆς Καλυψοῦς. Τὰ στοιχεῖα, ποὺ ἔχετε συλλέξει μέσα ἀπὸ τὴν Ὀδύσεια, ἀποκαλύπτουν ὅτι ὁ Ὅμηρος, ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὴν «Ὠγυγία», ἐνδεχομένως νὰ ἀναφερόταν στὴν Λέσβο!*

Ι.Α.Β.: Θέλω κατ' ἀρχὰς νὰ διευκρινίσω ὅτι, ἀντίθετα μὲ αὐτὸ ποὺ αὐτόματα συμπεράναν ὠρισμένοι συνάδελφοί σας διαβάζοντας τὸ βιβλίο μου, δὲν κατάγομαι ἀπὸ τὴ Λέσβο

ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Ἀρκαδία. Βέβαια μεταξὺ Λέσβου καὶ Ἀρκαδίας ὑπάρχουν βεβαιωμένες σχέσεις, ποὺ ἀνάγονται στὴν πολλὴ μακρινὴ ἀρχαιότητα. Ὅταν, μὲ τὴν κάθοδο τῶν Δωριέων ἓνα σημαντικὸ μέρος τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου προτίμησαν νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν, γιὰ νὰ μὴν ὑποταχθοῦν στοὺς Δωριεῖς, ἓνα ποσοστὸ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ, ποὺ ἓνα τμήμα του ἐγκαταστάθηκε στὴ Λέσβο, ἦσαν Ἀρκάδες. Αὐτὸ γιὰ τὴν ἱστορία. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ ὅμως στὴν προσωπικὴ μου σχέση μὲ τὴ Λέσβο καὶ τὸ θέμα τοῦ βιβλίου μου, μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ ἐπιχεῖται ἀσυνείδητα ἀπὸ τὰ τόσο μακρινὰ αὐτὰ ἱστορικὰ γεγονότα!

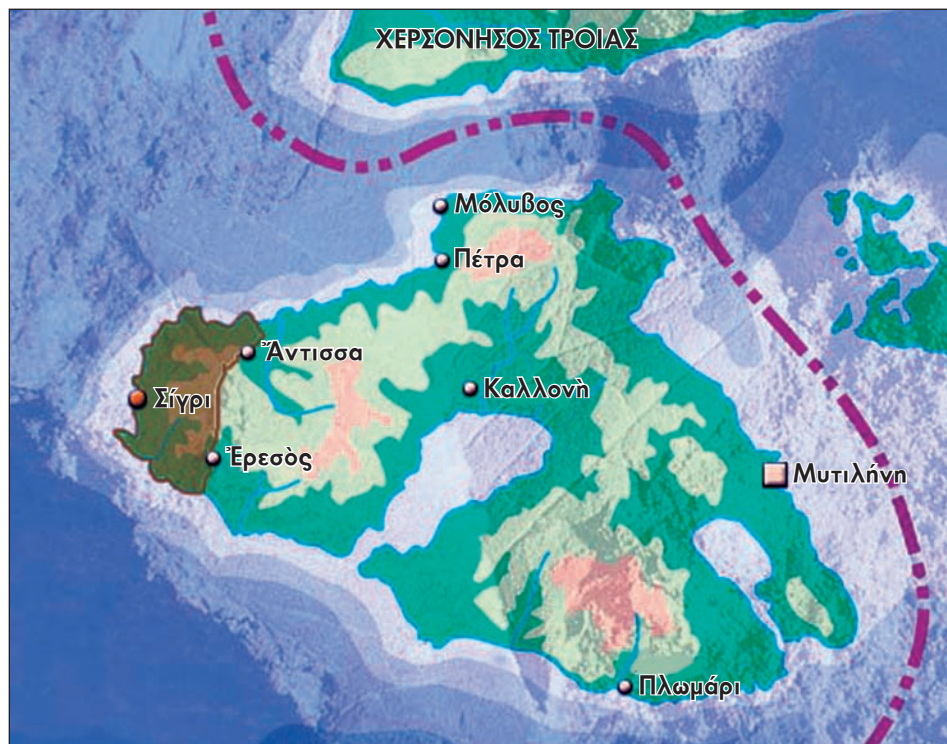
Στὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι ἡ Λέσβος ποὺ μὲ ὠδήγησε στὸν Ὅμηρο, ἀλλὰ τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετο: ὁ Ὅμηρος εἶναι αὐτὸς ποὺ μὲ ὠδήγησε στὴ Λέσβο. Δὲν ἀνῆκω δηλαδή στὴν κατηγορία ἐκείνων ποὺ, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν ἀγάπη τους γιὰ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τους, τὴν ἀνάγουν σὲ ὁμολογίαν τῆς οἰκουμένης. Ἄν ἔχυνε αὐτὸ καὶ στὴ δική μου περίπτωση, μᾶλλον μὲ τὴν Ἀρκαδίαν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχα ἀσχοληθῇ καὶ ὄχι μὲ τὴ Λέσβο. Πῶς ὠδηγήθηκα λοιπὸν στὴ Λέσβο – γιατί, ἐννοεῖται, δὲν μὲ πῆρε ἀπὸ τὸ χεράκι ὁ Ὅμηρος, γιὰ νὰ μὲ ὠδηγήσῃ σὲ αὐτήν–, αὐτὸ εἶναι μία ἄλλη ἱστορία.

«Δ»: *Πῶς λοιπὸν ὠδηγηθήκατε στὰ συμπεράσματά σας, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν εἰδικὴ αὐτὴ σχέση τοῦ Ὁμήρου μὲ τὴ Λέσβο ὡς τόπο ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐμπνεύστηκε, γιὰ νὰ συνθέσῃ τὸ ἐπεισόδιό μὲ τὴν Καλυψώ;*

Ι.Α.Β.: Μὲ τὰ Ὀμηρικὰ Ἔπη ἀσχολοῦμαι συστηματικὰ ἐδῶ καὶ 15 χρόνια. Ἀπὸ κάποια στιγμή καὶ ἔπειτα, πρὶν ἀπὸ πέντε χρόνια περίπου, μὴ σειρὰ ἀπὸ στοιχεῖα μοῦ δημιούργησαν τὴν ἔντονη ὑποψία, ὅτι κάποια εἰδικὴ σχέση ὑφίστατο ἀνάμεσα στὰ Ἔπη καὶ τὴ μεγάλωνσο τοῦ βορειο-ἀνατολικοῦ Αἰγαίου, ὅσο δὲ προχωροῦσα στὴ μελέτη μου, ἡ ἀρχικὴ αὐτὴ ἐντύπωση ἐνισχυόταν καὶ ἀπὸ νέα στοιχεῖα, ποὺ ὠδηγοῦσαν πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, ὥστε νὰ καταλήξω –καλῶς ἢ κακῶς– στὴν βαθεῖα πεποίθηση, ὅτι τόσο τὸ ξεχωριστὸ φυσικὸ τῆς περιβάλλον ὅσο καὶ οἱ παραδόσεις τῶν ἀρχαίων Λεσβίων ἀποτελέσαν θεμελιακὴ πηγὴ ἐμπνευσης τοῦ κορυφαίου ποιητῆ τῆς ἀρχαιότητος, καὶ αὐτὸ ὄχι μόνον γιὰ τὴ σύνθεση τῆς Ὀδύσσειας ἀλλὰ καὶ τῆς Ἰλιάδος. Τὸ πρῶτο αὐτὸ μέρος τῆς ἔρευνάς μου ἐστιάζεται στὸ Ἀπολιθωμένο Δάσος τῆς Λέσβου ὡς βασικὸ στοιχεῖο τὸ ὁποῖο ἀξιοποίησε ὁ Ὅμηρος, γιὰ νὰ σκηνοθετήσῃ τὸ ἐπεισόδιό μὲ τὴν Καλυψώ. Τὸ νὰ ἔχῃ ἐμπνευστῇ ὁ Ὅμηρος ἀπὸ τὸ δάσος, αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ οὕτως ἢ ἄλλως κάτι τὸ ἀπίθανο, ἀφοῦ οἱ περισσότεροι σύγχρονοι μελετητὲς ἐκτιμοῦν, ὅτι στὴν εὐρύτερη περιοχὴ τοῦ βορειο-ἀνατολικοῦ Αἰγαίου συντέθηκαν ἢ ἔστω (ὅπως τὸ ὑποστηρίζει ὁ Βρεταννὸς ὁμηριστὴς Denys Page) διατηρήθηκαν τὰ Ὀμηρικὰ Ἔπη, προτοῦ διαδοθοῦν, κατὰ τὴν ἱστορικὴ περίοδο, στὴν ὑπόλοιπὴ Ἑλλάδα. Θὰ ἦταν τάχα δυνατὸν κάποιος ποὺ ζοῦσε στὴν εὐρύτερη αὐτὴ περιοχὴ νὰ μὴ γινώριζε ἓνα τόσο ἐκπληκτικὸ φαινόμενο ὅπως εἶναι τὸ Ἀπολιθωμένο Δάσος τῆς Λέσβου; Θέλω ὡστόσο, πρὸς ἀποφυγὴν κάποιας παρεξήγησης νὰ ξεκαθαρίσω, ὅτι δὲν ἰσχυρίζομαι πῶς ὁ Ὅμηρος ἦταν Λεσβίος, καὶ πουθενὰ στὸ βιβλίο μου δὲν γράφω κάτι τέτοιο. Δίχως νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἀποκλείσῃ κανεὶς, πρόκειται γιὰ κάτι ποὺ μᾶλλον δὲν θὰ τὸ μάθουμε ποτε. Ἐνα πράγμα ὅμως εἶναι βέβαιο: ὅτι ὁ Ὅμηρος ἤξερε τὴ Λέσβο καὶ μάλιστα πάρα πολλὰ καλὰ, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴ μελέτη μου, στὴν ὁποία δείχνω ὅτι ἀξιοποίησε τὸ Ἀπολιθωμένο τῆς Δάσος.

«Φωτογραφίζεται» τὸ Ἀπολιθωμένο Δάσος!

«Δ»: *Ἡ ἐργασία σας πράγματι περιλαμβάνει πλῆθος στοιχείων καὶ λεπτομερειῶν, ποὺ σχετίζονται τὸν Ὅμηρο μὲ τὴ Λέσβο. Μέσα ἀπὸ μία συνέντευξη δὲν μποροῦμε σαφῶς νὰ*

Χάρτης της Λέσβου. Στο δυτικό τμήμα της μεγαλονήσου (αριστερά) σημειώνεται η περιοχή, όπου εξαπλώνεται το απολιθωμένο δάσος της. Ο Όμηρος γράφει ότι η Καλυψώ ωδήγησε τον Όδυσσέα «στην άλλη άκρη του νησιού», για να βρουν τα πανύψηλα νεκρά δένδρα. Το ίδιο («στην άλλη άκρη του νησιού») λένε και σήμερα οι κάτοικοι της Μυτιλήνης, όταν μιλούν για την περιοχή του Απολιθωμένου Δάσους Σιγρίου.

κάνουμε μία ωλοκληρωμένη αναφορά. Ωστόσο μπορείτε να μās αναφέρετε μερικά από αυτά, εκείνα κυρίως που σχετίζονται με το Απολιθωμένο Δάσος της, όπως προαναφέραμε.

Ι.Α.Β.: Στο έπεισόδιο στο οποίο η Καλυψώ οδηγεί τον Όδυσσέα να κόψη κορμούς δένδρων, για να φτιάξει τη σκεδιά του, ο Όμηρος αναφέρει ότι τον πηγαίνει «στην άλλη άκρη του νησιού» («νήσου ἐπ' ἐσχατιήν»). Όσοι γνωρίζουν τη Λέσβο ξέρουν πώς ακόμα και σήμερα, όσάκις οι κάτοικοι της νήσου αναφέρονται στην άκρα δυτική περιοχή της, όπου βρίσκεται και το Απολιθωμένο Δάσος, την χαρακτηρίζουν ως «άλλη άκρη του νησιού» ή ακόμα και ως «άλλη άκρη του κόσμου». Ζητήστε -όπως μου συνέβη προσωπικά- από έναν ταξιτζή της Μυτιλήνης ή ακόμα και της Καλλονής να σās μεταφέρει στο Σίγρι, και θα δήτε, αν δεχτή κιόλας την κούρσα, τί θα σās απαντήσει!..

Όταν λοιπόν ο Όμηρος λέει ότι η Καλυψώ οδηγεί τον Όδυσσέα, για να κόψη κορμούς δένδρων, στην «άλλη άκρη του νησιού», το στοιχείο αυτό «φωτογραφίζει» τη συγκεκριμένη περιοχή της Λέσβου. Σα να μην έφτανε όμως αυτό (και όντως ίσως να μην έφτανε),

Συνεχίζεται στη σελίδα 19214 ►

Στὸ νησὶ τῆς Καλυψοῦς, γράφει ὁ Ὅμηρος στὴν Ὀδύσσεια, ὑπάρχουν «πανύψηλα ξερὰ δένδρα, νεκρὰ ἀπὸ πάρα πολλὰ χρόνια». Τέτοια ἀκριβῶς ὑπάρχουν στὸ νησὶ τῆς Λέσβου,

στο Ἀπολιθωμένο Δάσος τοῦ Σιγρίου, μοναδικὸ στὸν Κόσμο. Οἱ ἄνω φωτογραφίες ἀπεικονίζουν δύο ἀπολιθωμένους κορμούς, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ποὺ ὑπάρχουν στὴ Λέσβο.

ἀμέσως μετὰ ὁ Ὅμηρος διευκρινίζει, ὅτι ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ Καλυψὼ ὁδηγεῖ τὸν Ὀδυσσεύα στὸ συγκεκριμένο αὐτὸ σημεῖο τοῦ νησιοῦ, εἶναι ὅτι «ἐκεῖ» (καὶ μόνον ἐκεῖ δηλαδή) «ὑπάρχουν πανύψηλα δένδρα, ξερά, νεκρὰ ἐδῶ καὶ πάρα πολλὰ χρόνια» («ὄθι δένδρεα μακρὰ πεφύκει (...), αὔα πάλοι περίκηλα»), «φωτογραφίζοντας» αὐτὴ τὴν φορὰ ὅχι μόνον τὴν περιοχὴ, ὅπου βρίσκεται τὸ Ἀπολιθωμένο Δάσος, ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸ Δάσος. Θὰ μπορούσε νὰ ἀναφερθῇ κανεὶς στὸ ἐκπληκτικὸ αὐτὸ φυσικὸ φαινόμενο μὲ ποιητικώτερους, ἀλλὰ καὶ ρεαλιστικώτερους συνάμα ὅρους;

«Δ»: *Θὰ μπορούσατε παρ' ὅλα αὐτὰ νὰ μᾶς ἀναφέρετε κάποια ἄλλα στοιχεῖα, ποὺ «φωτογραφίζουν» τὴ Λέσβο;*

Ι.Α.Β.: Ὑπενθυμίζω κατ' ἀρχὰς ὅτι καὶ τὰ δύο ἔπη περιλαμβάνουν ὠρισμένα περιστατικά ποὺ συμβαίνουν στὸ νησί καὶ ὅτι τὴ Λέσβο ἀναφέρει ρητὰ ὁ Ὅμηρος κατ' ἐπανάληψιν καὶ στὸ ἓνα καὶ στὸ ἄλλο ἔπος. Πέραν αὐτοῦ ὅμως, καὶ ἐνῶ ὄντως ἐπιδιώκει νὰ παραπλανήσῃ τὸν ἀκροατὴ του, εἶναι συγχρόνως καὶ ἐξαιρετικὰ ἀκριβής, ὅπως εἶδαμε σχετικὰ καὶ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο «φωτογραφίζει» τὸ Ἀπολιθωμένο Δάσος. Θὰ σᾶς παραθέσω λοιπὸν δύο ἄλλα παραδείγματα. Ἀναφερόμενος στὴ Λέσβο, τὴν ἀποκαλεῖ συστηματικὰ «εὐκτιμένη», ποὺ σημαίνει «καλοχτισμένη». Ὅταν ἐπισκέφθῃκα τὴ Λέσβο πρὶν λίγα χρόνια, γιὰ νὰ δῶ διάφορα μέρη τοῦ νησιοῦ, ἓνας φίλος μοῦ εἶχε συστήσει νὰ πάω στὴν «Ἀποθήκα» τῆς Ἄγρας, ὅπου ὑπάρχει ἓνα πανάρχαιο οἰκοδόμημα χτισμένο μὲ τὴν εἰδικὴ τεχνικὴ ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Λέσβιοι, γιὰ νὰ χτίζουν τοίχους - τὴν «λεσβίαν οἰκοδομίαν» - ὅπως τὴν ἀποκάλεσε ὁ Ἀριστοτέλης. Μεγάλῃ ἐντύπωση μοῦ προξένησε τὸ γεγονός, ὅτι, ὅταν ἔφθασα στὸ μέρος αὐτὸ καὶ ρώτησα κάποιον ντόπιο νὰ μὲ πληροφορήσῃ, ποῦ θὰ εὔρισκα τὸ οἰκοδόμημα αὐτό, ἐκεῖνος μοῦ ἀπάντησε: «Ἄ! τὸν «καλότοιχο» θέλετε;» Σὰν νὰ ἔχη διαιωνιστῇ μέχρι σήμερα τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ἐπίθετο μὲ τὸ ὁποῖο ἀναφερόταν ὁ Ὅμηρος στὴ Λέσβο, ὅταν τὴν ἀποκαλοῦσε «εὐκτιμένην»! Ὅταν λοιπὸν ἀποκαλῇ τὴ Λέσβο «εὐκτιμένην», ὁ Ὅμηρος εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀκριβής. Ἐνα ἄλλο παράδειγμα: Ὅταν ὁ Ὅμηρος ἀναφέρεται στὸ μυθικὸ νησί τῆς Καλυψοῦς, ποὺ τὸ ταυτίζω μὲ τὴ Λέσβο, τὸ ἀποκαλεῖ «νῆσον δενδρῆεσαν», ποὺ σημαίνει «νησὶ μὲ δέντρα», τὸ δὲ ἐπίθετο αὐτὸ μόνον στὴν περίπτωσιν αὐτὴ τὸ μεταχειρίζεται, ἐνῶ γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα μέρη μεταχειρίζεται συστηματικὰ τὸ ἐπίθετο «ὕληεσσα», ποὺ σημαίνει «δασωμένη». Ἡ Λέσβος κατὰ τὰ 2/3 εἶναι ἓνας ἐπίγειος δενδρόφυτος παράδεισος καὶ τὸ 1/3, «ἡ ἄλλη ἄκρη τοῦ νησιοῦ», ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται τὸ Ἀπολιθωμένο Δάσος, μοιάζει μὲ πραγματικὸ σεληνιακὸ τοπίο. Σὲ ἓνα ἐπίγραμμα τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου κάποιος ἀνώνυμος ποιητὴς ἀναφέρει τὴν Λέσβο ὡς «εὐδενδρον» στὸ μεγαλύτερο μέρος της, ποὺ σημαίνει ὅτι μέχρι τὴν Ἑλληνιστικὴν περίοδο, ὅταν μιλοῦσαν γιὰ τὴν Λέσβο, μιλοῦσαν γιὰ ἓνα νησί ποὺ ξεχωρίζει γιὰ τὴν πλούσια βλάστησή του, ὅπως εἶναι καὶ σήμερα.

Ὅμως ἡ Λέσβος ὅχι μόνον σήμερα ἀλλὰ καὶ στὴν προϊστορικὴ περίοδο ἦταν γνωστὴ στὸ πανελλήνιο καὶ γιὰ τὸ Ἀπολιθωμένο της Δάσος, ποὺ καὶ αὐτὸ ἀποτελοῦσε, θὰ λέγαμε, «σῆμα κατατεθέν» τῆς μεγαλονήσου, σὲ τέτοιο βαθμὶ πού, ὅπως τὸ ἐξηγῶ στὴ μελέτη μου, τὸ ὄνομα ποὺ τῆς ἔδωσαν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδο καὶ ποὺ τὸ διατηρεῖ μέχρι καὶ σήμερα σημαίνει «τὸ νησί μὲ τὰ ἀπολιθώματα». Ἔτσι τὸ ἴδιο αὐτὸ ὀμηρικὸ ἐπίθετο «δενδρῆεσσα» παραπέμπει συγχρόνως καὶ στὸ ἀποτελούμενο καὶ αὐτὸ ἀπὸ δέντρα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀπολιθωμένα, Ἀπολιθωμένο Δάσος. Μὲ ἓνα καὶ μοναδικὸ δηλαδή ἐπίθετο, ὁ Ὅμηρος «φωτογραφίζει» καὶ τίς δύο πιδ χαρακτηριστικὲς ὀψεις τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τῆς Λέσβου.

Όλοι οι μεγάλοι άρχαιοι λογοτέχνες επεδίωκαν να μη δώσουν «μασημένη τροφή» στο κοινό τους, αλλά να το υποχρεώσουν να κινήσει το μυαλό του. Φανταστήτε πάντως να ήσασταν Λέσβια της έποχής εκείνης και να ακούγατε τον Όμηρο να απαγγέλλει τὸ ἐπεισόδιο μετὴν Καλυψώ, ἀντιλαμβανόμενη ὅτι μιλάει, ἀνάμεσα στὶς γραμμές, γιὰ τὸ δικό σας νησί!

«Δ»: Τὸ βιβλίο σας ἀποτελεῖ οὐσιαστικά τὸ πρῶτο μέρος τῆς ἔρευνάς σας. Μπορεῖτε νὰ μᾶς προΐδεάσετε γιὰ τὸ θέμα τοῦ ἐπόμενου τόμου;

Ι.Α.Β.: Ἐνῶ στὸ πρῶτο μέρος τῆς ἔρευνάς μου ἐπικεντρώνομαι στὸ φυσικὸ περιβάλλον μετὴν εὐρύτερη ἔννοια, ὡς στοιχεῖο ποὺ χρησιμοποίησε ὁ Όμηρος, στὸ δεύτερο τόμο, ποὺ εὐελπιστῶ νὰ κυκλοφορήσῃ τοῦ χρόνου, ἀναφέρομαι σὲ πρωτότυπες παραδόσεις τῶν ἀρχαίων Λέσβιων, ποὺ ὁ Όμηρος ἀξιοποίησε τόσο στὴν Ὀδύσεια ὅσο καὶ στὴν Ἰλιάδα. Εἰδικότερα συσχετίζω μετὰ βασικὲς πλευρὲς τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν τὰ περίφημα καλλιστεῖα, ποὺ τελοῦνταν μέχρι καὶ τὴν Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ στὸ ἱερὸ τοῦ Μέσσου καὶ στὰ ὁποῖα οἱ ἀρχαῖοι Λέσβιοι ἐπέλεγαν κάθε χρόνο τὴν ὁμορφότερη κοπέλλα ἢ γυναῖκα τῆς νήσου. Ἐπειδὴ ὡστόσο βλέπω νὰ ἀπορῆτε, θὰ περιοριστῶ σὲ ἓνα καὶ μόνο στοιχεῖο, γνωστὸ σὲ ὅλους, θέτοντας ἐγὼ αὐτὴ τὴ φορὰ ἓνα ἐρώτημα: Πῶς ἄρχισε ὁ Τρωικὸς πόλεμος; Ποιὰ εἶναι ἡ ἀφετηρία ὅλης αὐτῆς τῆς ἱστορίας; Μήπως πρόκειται γιὰ ἓνα διαγωνισμὸ ὁμορφιάς; Ἐνα διαγωνισμὸ ὁμορφιάς, στὸν ὁποῖο ὁ Πάρις εἶχε νὰ διαλέξῃ ἀνάμεσα σὲ τρεῖς θεές, τὴν Ἥρα, τὴν Ἀθηνᾶ καὶ τὴν Ἀφροδίτη; Καί, ἔχοντας ἐπιλέξει τὴν Ἀφροδίτη, ἐκείνη τοῦ παραδίδει τὴν Ὠραία Ἑλένη, μετὰ τὶς γνωστὲς συνέπειες ποὺ ἀφηγεῖται ὁ Όμηρος. Ὅσο ὅμως προχωράει κανεὶς ἐξετάζοντας τὰ Ὀμηρικὰ Ἔπη ἀπὸ τὴν ὀπτικὴ αὐτῆς γωνία, ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ὑπάρχουν πέρα ἀπὸ αὐτὸ καὶ πολλὰ ἄλλα βασικὰ στοιχεῖα, ποὺ δείχνουν ὅτι ὁ Όμηρος γνώριζε, ἀλλὰ καὶ ἀξιοποίησε, τὰ καλλιστεῖα αὐτὰ κατὰ τρόπο συστηματικὸ γιὰ τὴ σύνθεση τόσο τῆς Ὀδύσειας ὅσο καὶ τῆς Ἰλιάδος.

Ταξιαρχοῦλα Λαδᾶ

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΕΤΗΣΙΩΝ ΤΟΜΩΝ & ΤΕΥΧΩΝ

ΔΑΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΙ ΔΑΥΛΟΥ 58 €

_____ (ΟΝΟΜΑ) _____ (ΕΠΩΝΥΜΟ)

_____ (ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΕΤΟΣ)

_____ (ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)

ΤΕΥΧΗ ΔΑΥΛΟΥ 6 €

_____ (Τ.Κ.) _____ (ΠΟΛΗ)

_____ (ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ) _____ (ΧΩΡΑ) _____ (Τηλ.)

Οἱ τιμὲς ἐπιβαρύνονται μετὰ κόστος ταχυδρόμησης μέσω ΕΛΤΑ, ποὺ γιὰ ἀποστολὲς ἐντὸς Ἑλλάδος εἶναι 2,80 €.

Πιστωτικὴ Κάρτα

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _____

VISA ☐

ΤΡΙΨΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ἀναγράφεται στὸ πίσω μέρος τῆς κάρτας): _____

MasterCard ☐

ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: ____ / ____ ΥΠΟΓΡΑΦΗ: _____

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ

ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ:

Περιοδικὸ «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Αθήνα

FAX: (+30) 210 3314997

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Ουράνιο τόξο

Ένα τέταρτο αιώνα συμπληρώνει σε λίγο ή έκδοση του «Δανλού» και οι χαρκτηρισμοί του ως περιοδικού από διαφόρους («έγκυρες έφημερίδες», «διακεκριμένους διανοούμενους» κ.λπ.) δέν σταμάτησαν από την αρχή έως σήμερα: «δεξιό», «άναρχικό», «άκροδεξιό», «φασιστικό», «έθνικιστικό», «άκροαριστερό», «ναξιστικό»... (μήν δυσπιστήτε, όλα αυτά υπάρχουν γραμμένα και τυπωμένα εδώ κι εκεί).

Φυσικά δέν πρόκειται να άπολογηθούμε, για να άποδείξωμεν ότι δέν είμαστε έλέφαντες. Θα έπαναλάβωμε όμως εδώ μιá φράση του Έμμανουήλ Ροΐδη: «Ημείς παρατηρούμεν, ότι όλα τὰ χρώματα της Ίριδος άναμιννόμενα άποτελοΐσι τὸ λευκόν.»

Γ.Σ.Π.

Οί κακοποιοί της Γλώσσας

Σε ποιόν άνήκει ή γλώσσα; Σε έκείνους που την δημιούργησαν! Μόνον αυτοί είναι άρμόδιοι, για να την καταργήσουν και οι σημερινοί (έντελώς άγράμματοι) γλωσσολόγοι, που οΐδέν προσέφεραν, άντιθέτως έβλαψαν, στρεφόμενοι μετά μανίας έναντίον της γλώσσας μας στρέφονται έναντίον του ίδιου του έθνους («όμόγλωσσον»). Με ποιό δικαίωμα αυτοί οί Έλληνοβάμβαροι και Μιξ-έλληνες, που τόσο έσατυρίστησαν από τον Άριστοφάνη, τόλμησαν και άγγιξαν την γλώσσα; Άς άπαντήσουν οι πολυπράγμονες κρατικοί νομικοί και κυρίως άς ένεργήσουν. Η Έλληνική Γλώσσα είναι τὸ μεγαλύτερο έπίτευγμα-μνημείο της Άνθρωπότητας. Όφείλουν να την προστατεύσουν σε διεθνές έπίπεδο. Ό Δ.Σ.Α., που μήνυσε τον Τόνι Μπλερ για την είσβολή στο Ιράκ, τώρα καλείται να κάνει τὸ ίδιο.

Α. Ρ.

Πατριαρχική γαλαντομία

«Σε μία κίνηση που θύμιζε άλλες εποχές, οί αρχές της Έδεσσας συγκέντρωσαν όλους τους μαθητές στο στάδιο της πόλης, για να πάρουν την εύχή του προκαθημένου της Όρθοδοξίας κ. Βαρθολομαίου (που επισκέφθηκε την πόλη στις 20/9). Και ποιά ήταν ή εύχή του κ. Βαρθολομαίου; Άρχισε να μοιράζει από ένα δολλάριο (ναί, χαρτονομίσματα του ενός δολλαρίου!) σε παιδιά με ειδικές ανάγκες, έπισφραγίζοντας με τὸ χειρότερο τρόπο την εικόνα του ανθρώπου, που δέν έχει καμμιá σχέση με την έλληνική πραγματικότητα.» («Έλευθεροτυπία», 24.9.05.)

Ένα δολλάριο; Μόνο ένα δολλάριο, Οίκουμενικέ Πατριάρχα μου; Τίποτε δέν μάθατε από τους γαλαντόμους συνεργάτες σας του ΥΠΕΞ της Άθήνας, που σάς έπιχορηγούν με δεκάδες έκατομμυρίων δολλαρίων κάθε χρόνο; Ίσως πρέπει να είσηγηθήτε να σάς αυξήσουν την δόση...

Μ.

Άποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας

Μόλις ή έλληνοχριστιανική ήγεσία μας ζήτησε από τους Τούρκους ν' άναγνωρίσουν την «οίκουμενικότητα» του «Έλληνικού» Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και να άνοίξουν την Θεολογική Σχολή της Χάλης, ό Τούρκος ύπουργός Παιδείας κ. Χουσεΐν Τσελικ με αυτοκρατορική μεγαλωσύνη δέχτηκε τὸ αίτημα και διευκρίνισε: «Τὸ Πατριαρχείο είναι Τουρκικό ίδρυμα, που συστάθηκε μετά από έντολή του Όθωμανού σουλτάνου.» Άληθέστατο.

Α.Γ.

Οί «Νέες Χώρες» ιδιοκτησίας του κ. Βαρθολομαίου

Ό κ. Βαρθολομαίος όμιλεί για «Νέες Χώρες». 1. Δέν υπάρχουν «Νέες Χώρες». Στην Ή-

πειρο-Μακεδονία-Θράκη-νησιὰ Αἰγαίου πελάγους μὲ τὴν προσάρτησή τους πάραντα καὶ αὐτοδίκαια ὅλες οἱ ὑπηρεσίες, πολιτικές, διοικητικές, θρησκευτικές, ὑπάγονται στὸ ἐνιαῖο καὶ ἀδιαίρετο τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ πειθαρχοῦν στὸ Σύνταγμα. 2. Γιατί ὁ κ. Βαρθολομαῖος στὴν δεκατριετὴ θητεία του σιωπηρῶς καὶ ἀθορύβως, ὡς ἔπραξεν τὸ 1864 καὶ τὸ 1886 μὲ πράξιν του ὁ τότε πατριάρχης, δὲν τὶς μεταβιβάζει σὲ ἐπισκοπὲς (36) στὴν Ἑλλάδα; 3. Δὲν ὑπῆρξεν ἓνας ἐπίσκοπος, ἓνας κρατικὸς ὑπάλληλος νὰ προασπίσῃ τὰ ἀδιατάρακτο τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν; Λυπηρόν. 4. Πρὸς τί ἡ «χλιδάτη» κουστῳδιά του (35 καὶ πλέον μητροπολιτῶν μὲ τὰ πολυτελῆ αὐτοκίνητά τους συνοδεῖα ἱερωμένου καὶ ὁδηγοῦ;)

Σ.Φ.

Φόβος-οἶκτος-πενία-Ρωμίδς

Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἔχει ἀνάγκη, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ σὰν κοινωνικὸ φαινόμενο, ἀπὸ μία ἀπαραίτητη συγκολλητικὴ οὐσία, τὸν οἶκτο. Ὁ οἶκτος ὁμως σὰν συνεκτικὸ ψυχικὸ φαινόμενο εἶναι τὸ παιδί τῆς Πενίας καὶ τοῦ Φόβου. Ὁ φόβος, ἡ δίκη, ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες, φρουροῦν τὴν κοινωνικὴ ἠθικὴ. Μόνον ὅταν ὁ φόβος αὐτὸς ἔχῃ ἀπόλυτην ἰσχὺ, ἡ κοινωνικὴ ἠθικὴ εἶναι ἐξασφαλισμένη.

Στὸ κρατίδιο τῆς Ρωμοσύνης τοῦ 21ου αἰῶνα ἡ Πενία καὶ ὁ Φόβος ἔχουν καὶ οἱ δύο πεθάνει τὸν φυσικὸ τους θάνατο. Ἐτσι σήμερα ἡ κοινωνικὴ ἠθικὴ ἔχει χάσει τοὺς «γονιούς» της. Αὐτὴ τὴν φορὰ οὔτε τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα τῶν Ρωμιῶν οὔτε ὁ φαντασιακὸς μεταφυσικὸς φόβος θὰ διατηρήσουν τὴν ἠθικὴ τάξιν ἀκόμη καὶ ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας -ὅπως ἀπέδειξαν τὰ πρόσφατα γεγονότα- ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τῆς κοινωνικῆς δομῆς τοῦ κρατιδίου τῆς Ρωμοσύνης.

Δρ Γ.Χ.

Νέμεσις

Μὲ ναρκωτικὰ συνελήφθη ὁ Ὀλιβερ Στόουν, ὁ σκηνοθέτης τῆς ἀποτυχημένης ταινίας «Μ. Ἀλέξανδρος», στὴν λεωφόρο Σάντσετ τοῦ Μπέβερλι Χιλς καὶ «ἔσκασε» 15.000 χιλ. δολλάρια, γιὰ νὰ γλυτώσῃ (ἐφημερ. «Μισό-Μισό», 31-5-05).

Ἦδη σκέπτεται νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν «Μ. Ἀλέξανδρο», περικόπτοντας τὶς ψευδεῖς σκηνὲς μὲ τὸν Ἡφαιστῖωνα, οἱ ὁποῖες τοῦ κόστισαν τὴν ἀναπάντεχὴ ἀποτυχία τῆς ταινίας καὶ τὰ τεράστια χρῆ, ποὺ τὸν κυνηγᾶνε. Ἄδικος κόπος, εἶναι πλέον στιγματισμένος καὶ τὸ «καμμένο χαρτί» τοῦ Χόλλυγουντ. Ἐδῶ ταιριάζει τὸ «ὅποιος ἄπλωσε χέρι στὸν Ἀλέξανδρο, ξεράθηκε», σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ Χριστοδουλικὸ «ὅποιος ἄπλωσε χέρι στὴν Ἐκκλησίαν, ξεράθηκε»: Ὁ Ἀλέξανδρος νίκησε χωρὶς τὴν ὑποστήριξιν τῶν Μέσων Ἐνημέρωσης καὶ χωρὶς «λαοσυνάξεις». Εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, ἔτσι ἀπλᾶ. Καὶ εἶναι Μακεδὼν.

Α.Ρ.

Ποδόσφαιρο, τὸ ὄπιο τοῦ Ἐξουσιασμοῦ

Σήμερα τὸ «λυντσάρισμα» τοῦ ἐγκεφάλου γίνεται μὲ τὸ ποδόσφαιρο καὶ τὸν ἀθλητισμὸ τῆς ντόπας. Τὰ πάντα κρίνονται στὰ γήπεδα, ἀπὸ τὰ κρίσιμα ἐθνικά μας θέματα μέχρι τὴν ἄθλια Παιδεία καὶ ἄθλια Οἰκονομία μας. Ὅποτε ἡ «μαγκιά» τῶν Ρωμιῶν εἶναι πεσμένη, μᾶς δίνουν ἓνα «ντέρμπυ» καὶ γινόμαστε πρωταθλητὲς Εὐρώπης. Καὶ σὲ μία ἐβδομάδα μόνον ἡ πρωταθλήτρια Εὐρώπης τρώει μία ξεγυρισμένη «φόλα» ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς, γιὰ νὰ μᾶς ἐπαναφέρουν στὴν τάξιν. Ἄλλοτε τὰ ἱστορικὰ καφενεῖα ἦσαν φιντῳρία ποιητῶν, φιλοσόφων, μεγάλων ἀνδρῶν καὶ ἐπαναστάσεων. Σήμερα τὸν πολιτισμὸ μας τὸν ἐκπροσωποῦν οἱ χούλιγκανς μὲ οὐρλιαχτά, βρισιές, ξυλοδαρμούς, ἐμπρησμούς καὶ αἷμα.

Α.Ρ.

Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΟΙΗΣΗΣ, ΜΟΥΣΙΚΗΣ, ΚΑΙ ΧΟΡΟΥ

Ἡ Ἑλληνοαμερικανίδα καλλιτέχνις Γαλάτεια ἔξηγεῖ
πῶς κέρδισε ἀναγνώριση μέσα ἀπὸ τὴν ἀρχαία Σκέψη

Πρόκειται γιὰ μία πολυτάλαντη καλλιτέχνη, ποὺ ἔχει ἀφοσιωθῇ ἐδῶ καὶ χρόνια στὴ μελέτῃ καὶ διάδοσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἡ τέχνη της ἐστιάζεται στὴν ποίησι, τὴν φωνητικὴ καὶ τὸ «μυθικὸ χορὸ», καθοδηγούμενη πάντᾳ ἀπὸ τὰ βήματα τῶν προγόνων της. Τὸ ἔργο της εἶναι ἰδιαίτερα δύσκολο καθὼς ἐπιδιώκει νὰ συνδυάξῃ αὐτὲς τρεῖς μορφὲς τέχνης σὲ ἓνα ἐνιαῖο ἀποτέλεσμα. Χρειάζεται πολλὴ μελέτῃ καὶ ἔρευνα σὲ καθημερινή βάση, προκειμένου νὰ ἔχῃ τὸ ἐπιθυμητὸ ἀποτέλεσμα καὶ νὰ ἀνακαλύπτῃ νέα στοιχεῖα, ποὺ θὰ ἐμπλουτίσουν τὴ δουλειά της. Ἡ Γαλάτεια, Ἑλληνοαμερικανίδα, ζῇ καὶ ἐργάζεται στὴ Νέα Ὑόρκη, τὸ ἔργο της εἶναι διεθνῶς ἀναγνωρισμένο καὶ ἔχει καταφέρει νὰ προσελκύσῃ ἓνα ἀξιόλογο κοινὸ Ἀμερικανῶν, ποὺ παρακολουθοῦν τὰ μαθήματα ποὺ παραδίδει, δείχνοντας μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ.

Ἡ ἴδια πρόσφατα ἐπισκέφθηκε τὴν Ἑλλάδα, μὲ σκοπὸ νὰ συμμετάσχῃ στὴν εἰδικὴ ἐπιτροπή, ποὺ εἶχε συσταθῇ γιὰ τὴν ἀναβίωση τῶν Δελφικῶν Ἀγώνων τὸν Ἰούνιο τοῦ 2005. Συγκεκριμένα τῆς εἶχε ζητηθῇ ἀπὸ τὴν διευθύντρια τοῦ Διεθνoῦς Ἰνστιτοῦτοῦ «Ἰσιδώρα Ντάνκαν», Jeanne Bresciani, νὰ συγκροτήσῃ τὶς ὁμάδες ἐργασίας καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὴν πρωτοποριακὴ τέχνη της στὸ Θέατρο τῶν Δελφῶν. Ὅμως κανεὶς δὲν ξέρει –οὔτε ἀκόμα καὶ ἡ ἴδια– τί συνέβη καὶ τὴν τελευταία στιγμὴ τῆς ἀπαγορεύτηκε κάθε εἶδους συμμετοχή... Σὲ πρώτη φάση τῆς ζητήθηκε νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ δικαιώματα τοῦ ὀπτικοακουστικοῦ ὕλικου ποὺ εἶχε ἐτοιμάσει –ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐκδήλωση– κάτι ποῦ, ἂν μὴ τί ἄλλο, ἦταν παράνομο. Εἶναι αὐτονόητο, ὅτι κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καπηλευτῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσωπικῆς ἐργασίας κανενός. Ἡ καλλιτέχνις ἀρνήθηκε, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, νὰ παραχωρήσῃ τὴ

δουλειά της, και αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό της από την επιτροπή. Την ίδια, αν και προθυμοποιήθηκε να παραμείνει στους Δελφούς συνεισφέροντας αφιλοκερδώς στην οργάνωση της εκδήλωσης, οι λοιποί διοργανωτές την απομάκρυναν από το χώρο! Και όλα αυτά στην κυριολεξία στο παρόν πέντε της εκδήλωσης και με ένα τρόπο που κάνει να αναρωτιώμαστε, αν όντως ο λόγος που προαναφέραμε ήταν και ο πραγματικός, για να της απαγορεύσουν τη συμμετοχή. Λίγες ημέρες μετά το περιστατικό συναντήσαμε τη Γαλάτεια, που μάς μίλησε για την τέχνη της και την απήχηση που βρίσκει στο έξωτερικό, δίνοντάς της ζωή και δύναμη –όπως χαρακτηριστικά αναφέρει– να συνεχίσει το δύσκολο έργο της.

«Δ: Ποιό είναι το αντικείμενο της δουλειάς σας, που εστιάζεται ή πολυετής έρευνά σας;

ΑΠ.: Το αντικείμενο της έρευνάς μου έχει να κάνει με το Λόγο, τον Έλληνικό Λόγο. Θεωρώ ότι υπάρχει μία ειδική σύνδεση της Σανσκριτικής με την Έλληνική Γλώσσα και γύρω από αυτό έχω υλοποιήσει μία σειρά μελετών. Ενδιαφέρομαι πολύ για την Έλληνική Γλώσσα, καθώς ως Έλληνίδα είναι μεγάλη μου τιμή να μπορώ να μεταφέρω την παράδοση των προγόνων μου στο έξωτερικό μέσω της τέχνης μου.

«Δ: Με ποιό τρόπο δηλαδή μελετάτε την Έλληνική Γλώσσα;

ΑΠ.: Ξεκίνησα να μελετώ την Έλληνική Γλώσσα ετυμολογικά, ιδιαίτερα σε σχέση με την Άγγλική Γλώσσα και τις ελληνικές λέξεις που εισήχθησαν σε αυτήν. Είναι γνωστό, ότι η Άγγλική Γλώσσα εξελίχθηκε πολύ γρήγορα. Ενώ εγώ για παράδειγμα μπορώ να διαβάσω ένα κείμενο 1000 ή 2000 ετών στην Έλληνική και να καταλάβω τι λέει, απεναντίας ένα κείμενο 500 ετών στην Άγγλική δύσκολα κατανοείται από έναν Άγγλο ή Αμερικανό με μέση μόρφωση. Η λέξη «άνθρωπος» για παράδειγμα έχει παραμείνει ίδια για χιλιάδες χρόνια. Η ύπαρξη λανθασμένων δυτικών ιδεών οφείλεται στο γεγονός, ότι ο Έλληνικός Λόγος δεν μεταφράστηκε με πληρότητα στην Άγγλική. Σας αναφέρω τυχαία την λέξη «λόγος»: στα Άγγλικά, ως γνωστό, μεταφράζεται ως «word», που σημαίνει «λέξη» και μόνον αυτό. Ταξίδεψα μέχρι την Πάτμο, για να ερευνήσω την ετυμολογία της λέξης «λόγος». Ανακάλυψα ότι σημαίνει την «αρχή των πραγμάτων», την «αρχή του ουρανού και της γης» και μία σειρά από άλλες ερμηνείες, που πηγάζουν από την αρχαιότητα. Η έννοια του Λόγου ήταν κάτι που με ενδιέφερε πάρα πολύ, γιατί ασχολούμαι με την ποίηση. Οι ποιητές χρησιμοποιούν λέξεις, για να παραγάγουν λόγο, για να εκφράσουν κάτι, το οποίο θα διατηρηθεί αιώνια. Έγω το αρχέτυπο της έμπνευσής μου το εύρισκα πάντα στο έλληνικό έδαφος. Έτσι μέσα από τις μεταφράσεις, που υλοποιώ από την Έλληνική στην Άγγλική Γλώσσα, προσπαθώ, χρησιμοποιώντας μεταφορές, να αναπτύξω μέσα σε ένα ποίημα όλες τις έννοιες που μπορεί να έχει μία λέξη, ώστε, όταν κάποιος το διαβάσει, μέσω του ποιητικού λόγου και όχι υπό τη μορφή ενός λεξικού, να του ανοίγεται μία πόρτα και να δέχεται φωτισμό σχετικά με αυτή την ιδέα. Επαναλαμβάνω, ότι η διάσπαση που επήλθε στη δυτική τέχνη έχει να κάνει με αυτή την αδυναμία μετάφρασης του Έλληνικού Λόγου. Θα σας αναφέρω ένα ακόμη παράδειγμα: Η λέξη «μεταφυσική» για τον Άγγλο ή για τον οποιοδήποτε ξένο σημαίνει «μετά την φυσική», δηλαδή κάτι άλλο από την Φύση. Στην Έλληνική Γλώσσα το «μετά» σημαίνει «και μαζί».

Στην Έλληνική Γλώσσα οι ιδέες είναι ετυμολογικά συνδεδεμένες, κάτι που δεν ισχύει για την Άγγλική, με αποτέλεσμα ένας όχι ιδιαίτερα μορφωμένος Άγγλος να αναζητήσει έννοια αποκλειστικά μέσα από την λέξη. Αυτό αποτελεί ένα πολύ σημαντικό θέμα. Μέσα από την ποίησή μου προσπαθώ να ανακαλύψω και να εκφράσω την συνέχεια που υπάρχει από την Έλληνική Μυθολογία, που βρίσκει εφαρμογή μέχρι τις σημερινές μορφές παράδοσης, κάτι που δεν ισχύει στην αμερικανική κουλτούρα.

Λόγος-άρμονία-ρυθμός-ένσαρκώνονται ένισμένα από τη Γαλάτεια στο Προόδιο.

Μόνο με τὸ Λόγο βρίσκουμε τὴν ἀρχαία Σκέψη

«Δ»: *Ἡ τέχνη σας εἶναι πολὺπλευρη. Προσεγγίζετε τὸν «Ἑλληνικὸ Λόγο» μὲ ἓναν ἰδιαίτερο τρόπο.*

ΑΠ.: Ἡ μεγάλη μου ἀγάπη εἶναι ἡ ἐνότητα λόγου, ποίησης καὶ μουσικῆς σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν κίνηση καὶ τὸ χορὸ. Ἡ ζωὴ μου περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸ νὰ ἀνακαλύπτω καὶ νὰ ἐξερευνῶ ὅσα στοιχεῖα ἀντῶ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα καὶ νὰ τὰ μεταφέρω μέσῳ αὐτοῦ τοῦ συνδυασμοῦ. Κάτι ποὺ πρέπει νὰ σᾶς πῶ: εἶναι πολὺ δύσκολο στὴν πράξη. Καὶ αὐτό, γιατί, ἐνῷ ἔχουν διασωθῇ πάπυροι μὲ ἀρχαῖα μουσικὰ ἔργα, ἐνῷ ξέρομε πῶς νὰ διαβάσουμε τὶς μελωδίες, τὶς συχνότητες καὶ τὸ ρυθμὸ, δὲν γνωρίζουμε παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ πῶς ἀκούγονταν ὁ τόνος τῆς φωνῆς καὶ τὰ γυρίσματα.

Γιὰ μένα εἶναι πολὺ σημαντικὸ νὰ μπορέσω νὰ κατανοήσω καὶ νὰ μάθω, τί ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκανε τοὺς προγόνους μου τόσο σπουδαίους, πῶς κατάφεραν νὰ ἀναπτύξουν τὴ γνώση καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὸ πνεῦμα τοὺς ζῶντας σὲ μία δύσκολη ἐποχὴ χωρὶς τὶς σημερινὲς ἀνέσεις. Νομίζω πῶς ἡ ἀπάντηση βρίσκεται σὲ αὐτὸ τὸ συνδυασμὸ καὶ ὅχι στὴν κερματισμένη μελέτῃ τοῦ ἀρχαιολόγου τῆς πέτρας, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ συνεργαστῇ ἐπαρκῶς μὲ τὸν ἀρχαιολόγο τοῦ χοροῦ ἢ τῆς ποίησης. Γίνεται ἀπλῶς μία συζήτηση, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ μία οὐσιαστικὴ ἀνασυγκρότηση τῆς γνώσης.

«Δ»: *Μπορεῖτε νὰ μᾶς ἐξηγήσετε, πῶς ἐφαρμόζεται αὐτὸς ὁ συνδυασμὸς στὸ ἔργο σας;*

ΑΠ.: Γιὰ νὰ μπορῇ ὁ κόσμος νὰ ἀντιληφθῇ καὶ νὰ δεχθῇ τὰ μηνύματα ποὺ θέλεις νὰ τοῦ περάσῃς θὰ πρέπει νὰ τοῦ τὰ μεταφέρῃς μέσα ἀπὸ τὴν Τέχνη. Ἔτσι μία κίνηση χοροῦ πρέπει νὰ μετατραπῇ σὲ πραγματικὴ ἔκσταση, μὲ τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τῆς λέξης, δηλαδὴ ἔξω ἀπὸ τὴ στάση, κάτι ἀνώτερο καὶ πέρα ἀπὸ αὐτὸ ποὺ εἴμαστε. Αὐτὸ ὑπάρχει σὲ κάθε λαό, ἡ σύνδεση τοῦ λόγου μὲ τὴν κουλτούρα καὶ τὸ περιβάλλον του. Αὐτὸ προσπαθῶ νὰ ἀνακαλύψω σὲ σχέση μὲ τὴν ἑλληνικὴ κουλτούρα καὶ σὲ σχέση μὲ τοὺς Ἑλλήνες θεοὺς. Θὰ ἤθελα νὰ μποροῦσα νὰ ταξιδέψω μέσα στὸ χρόνο καὶ νὰ ζήσω γιὰ λίγο ἀνάμεσα στοὺς προγόνους μου. Ὅπως καταλαβαίνετε, αὐτὸ δὲν εἶναι ἐφικτὸ καὶ γι' αὐτὸ προσπαθῶ μέσα ἀπὸ τὴν Τέχνη καὶ δίνοντας τὴν ψυχὴ μου νὰ ἀνακαλύψω τὴν οὐσία τοῦ πολιτισμοῦ μας, κάτι πέρα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μᾶς εἶναι ἤδη γνωστά.

«Δ»: *Πῶς καταφέρνετε νὰ ἀντλήτε τὰ στοιχεῖα ποὺ χρειαζόσαστε γιὰ τὴν ἔρευνά σας;*

ΑΠ.: Ἡ μελέτῃ μου βασίζεται σὲ διάφορα βιβλία. Πρὶν ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια συνεργάστηκα μὲ τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ τὸν κύριο Ρόμπερτ Κρίστ, ὁ ὁποῖος διδάσκει Ἀμερικανικὴ Φιλολογία. Πραγματοποίησα σειρὰ συνεντεύξεων καὶ πήρα πολὺτιμες πληροφορίες ἀπὸ τὸν κύριο Ἀμαριανάκη, ἐπικεφαλῆς τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Παράλληλα παρακολούθησα τὶς ὁμιλίες τοῦ κυρίου Σπύρου Σαριδάκη, καθηγητῇ Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς. Σημαντικὴ ἦταν ἐπίσης ἡ συμβολὴ στὶς ἔρευνές μου τοῦ κυρίου Πάσχου καὶ τῆς κυρίας Κατερίνας Ἀγγελάκη. Ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς μοῦ δόθηκαν κατευθύνσεις καὶ ὁδηγίες γιὰ τὶς πηγές καὶ τὰ βιβλία ποὺ μποροῦσα νὰ ψάξω, προκειμένου νὰ ἀντλήσω πληροφορίες γιὰ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς ρυθμοὺς καὶ τὶς νότες.

Ἡ Θεραπευτικὴ Ἀξία τῆς ρυθμικῆς κινήσεως

«Δ»: *Μέσα ἀπὸ τὴν μελέτῃ σας ἔχετε ὁδηγηθῇ σὲ ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον συμπέρασμα, θεωρῶντας ὅτι οἱ κινήσεις στὶς χορογραφίες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶχαν εὐεργετικὴ ἐπίδραση στὸ σῶμα.*

ΑΠ.: Ἐκεῖνο ποὺ κάνω εἶναι νὰ μελετῶ τὴν ἀνατομικὴ ἀναλογία τῶν κινήσεων τῶν χορογραφῶν, νὰ ἐρμηνεύω τὴν ἐπίδραση ποὺ εἶχε ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτὲς στὸ σῶμα τῶν χορευτῶν.

Θεωρώ ότι δεν ήταν απλώς κινήσεις, ότι δεν ήταν τυχαία ή κάθε στάση του σώματος, είτε μιλάμε για τον βραχίονα είτε για τα δάχτυλα, όπουδήποτε. Είμαι πεπεισμένη, ότι ή κάθε κίνηση είχε την έρμηνεία της, την επίδρασή της στο σώμα, αλλά και στην ψυχή. Στήν έρευνά μου διαπίστωσα, ότι επρόκειτο για φυσιοθεραπευτικές κινήσεις, είχαν δηλαδή θετική επίπτωση σε αντίστοιχο σημείο του σώματος.

Πειραματίστηκα στο δικό μου σώμα, σε μια περίοδο που αντιμετώπιζα κάποιο πρόβλημα. Έχοντας μελετήσει έντατικά τις χορογραφικές κινήσεις των αρχαίων Έλλήνων, τις εφάρμοσα και διαπίστωσα το θετικό αποτέλεσμα. Ο φυσιοθεραπευτής μου μου είχε προτείνει ωρισμένες συγκεκριμένες ασκήσεις, προκειμένου να ξεπεράσω το πρόβλημά μου. Εκείνο που εγώ έκανα ήταν, να εφαρμόζω αυτές τις ασκήσεις, όχι όπως μου τις έδειξε ακριβώς ο ειδικός, αλλά σε συνδυασμό με χορευτική κίνηση, έτσι όπως έκαναν οι αρχαίοι Έλληνες. Σας πληροφορώ, ότι θεραπεύτηκα μέσα σε 10 ημέρες, πολύ νωρίτερα από τον προβλεπόμενο χρόνο και με διαφορετικό τρόπο από τον αντίστοιχο επιστημονικό.

Στις ασκήσεις που εφαρμόζονται κατά την υδροθεραπεία, οι ειδικοί σου λένε «κάνε ό,τι χρειάζεται το σώμα σου» – έτσι έκανα και εγώ. Η ψυχή και το σώμα του ανθρώπου ξέρουν τί χρειάζονται. Εφαρμόζοντας τις κινήσεις από τις χορογραφίες των αρχαίων Έλλήνων στα πόδια, στα χέρια, στο κεφάλι και στο υπόλοιπο σώμα, προσπαθώ στη συνέχεια να ανακαλύψω την αντίστοιχη φωνητική έκφραση. Βέβαια το κάθε σώμα είναι διαφορετικό. Έτσι, όταν διδάσκω, δεν επιβάλλω τις κινήσεις του δικού μου σώματος στους άλλους, αλλά προσπαθώ να τους κάνω να ανακαλύψουν τις κινήσεις, που θα τους δώσουν την μεγαλύτερη χαρά και ευεξία. Πάνω σε αυτές τις κινήσεις δουλεύω και με βάση την λογική που σās προανέφερα. Έχω εμπνευστή επίσης από τον χορό της Ισιδώρας Ντάνκαν, αλλά και από την Εύα Σικελιανού. Είναι εξαιρετική και κατέχει θαυμάσια το Έλληνικό Πνεύμα. Άλλωστε είναι διαφορετικά, όταν γνωρίζεις την Έλληνική Γλώσσα και Παράδοση, όταν έχεις μεγαλώσει σε ελληνική οικογένεια.

«Δ»: *Πώς ανταποκρίνονται οι Άμερικανοί στη δουλειά σας και ποιό το ενδιαφέρον τους για τον αρχαίο Έλληνικό Πολιτισμό; Ιδιαίτερα εκείνοι που χαρακτηρίζονται ως διανοούμενοι.*

ΑΠ.: Ενδιαφέρονται πραγματικά πάρα πολύ! Σέβονται πολύ το αρχαίο Έλληνικό Πνεύμα. Τον περασμένο Μάιο δίδασκα αρχαίο ελληνικό χορό σε καθηγητές, που δεν έχουν καμία σχέση με την Ελλάδα. Σε ένα από τα μαθήματα τους έβαλα την πρώτη γραμμή από τον Ύμνο του Απόλλωνα: μέσα σε 10 λεπτά μπορούσαν να τραγουδούν και να χορεύουν πάνω σε αυτό! Έβλεπα ανθρώπους που δεν γνωρίζουν Έλληνικά, να έχουν έρθει σε φοβερή έκστατική κατάσταση. Πρόκειται να εφαρμόσω ένα αντίστοιχο πρόγραμμα χορού σε πανεπιστήμιο της Αμερικής, που έχει διάρκεια 15 εβδομάδων. Τις πρώτες 9 εβδομάδες θα ασχοληθούμε ως ομάδα με τον αρχαίο ελληνικό χορό, το μύθο, τις κινήσεις και την 10η εβδομάδα θα εφαρμόσω την αρχαία ελληνική κίνηση στο μοντέρνο χορό και τη τζαζ, δείχνοντας την επιρροή. Επίσης σε πανεπιστήμιο της Φλόριντα, που διδάσκονται Αρχαία Έλληνικά, επιδιώκουμε να γίνεται αντιληπτό στους σπουδαστές, ότι η αρχαία Έλληνική Φιλοσοφία και Τέχνη δεν αποτελούν στοιχεία του παρελθόντος, αλλά παραμένουν κάτι ζωντανό, βρίσκοντας εφαρμογή στις εκφράσεις της σύγχρονης ζωής. Γενικά είναι έντυπωσιακό το ενδιαφέρον που εκδηλώνεται στην Αμερική για τον αρχαίο Έλληνικό Πολιτισμό, άνθρωποι με διάφορες ειδικότητες, που μελετάνε άλλους πολιτισμούς, την ίδια στιγμή να ψάχνουν για τον δικό μας. Αυτό είναι που δίνει σε έμένα ζωή και δύναμη να συνεχίσω αυτό που κάνω. Θα πρέπει να σās πω, ότι με μία ομάδα τέτοιων ανθρώπων, που θέλουν να βιώσουν τον Έλληνικό Πολιτισμό,

θα επισκεφθοῦμε ἀρχαίους ἑλληνικοὺς ἱεροὺς χώρους στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴ Μικρὰ Ἀσία. Σὲ αὐτοὺς τοὺς τόπους θὰ τοὺς δεῖξω χορὸ, κίνηση καὶ φωνητικὴ σὲ συνδυασμὸ μὲ Ὀρφικοὺς ὕμνους. Ἔχω προμηθευτῇ ἀπὸ τὸ Μικρασιατικὸ Κέντρο ἑλληνικὸ χάρτη, προκειμένου νὰ δώσω σὲ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα τῶν ναῶν.

Πῶς τὴν «ἀπέβαλαν» ἀπὸ τοὺς Δεσφούς...

«Δ»: *Γνωρίζουμε ὅτι τὴν τελευταία στιγμή σὰς ἀπέκλεισαν ἀπὸ τὶς Δελφικὲς Γιορτές, παρ' ὅλο πὺν προθυμοποιήκατε ἀφιλοκερδῶς νὰ συνεισφέρετε στὴν διοργάνωσή τους. Τί συνέβη τελικῶς;*

ΑΠ.: Εἶχα ἐτοιμάσει ὕστερα ἀπὸ πολλή μελέτη ἓνα ἔργο κατάλληλο γιὰ τὸν ἱερὸν χώρον τῶν Δελφῶν, ἀποτελούμενο ἀπὸ κίνηση, χορογραφία, φωνὴ καὶ ποίηση. Φρόντισα νὰ φέρω στὴν Ἑλλάδα ἀκόμη καὶ ἀρπίστρια, ἡ συμβολὴ τῆς ὁποίας θὰ ἦταν καθοριστικὴ στὸ κλίμα τῆς ἐκδήλωσης, μεταφέροντας μὲ μοναδικὸ τρόπο ἀρχαῖες μελωδίες. Δυστυχῶς ὅμως –καὶ γιὰ λόγους ποὺ ἀκόμη δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω– μοῦ ζήτησαν νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ δικαιώματα τῆς μαγνητοσκοπημένης δουλειᾶς, ποὺ εἶχα ἐτοιμάσει καὶ ποὺ ἀποτελοῦσε δικό μου «παιδί», δικό μου δημιούργημα. Δὲν εἶχα καμμία ἀντίρρηση στὸ νὰ χρησιμοποιήσουν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν δουλειά μου, οὔτε ἐπρόκειτο νὰ ἐπέμβω στὴ δική τους δουλειά, ὅμως πούθενά δὲν ἤθελαν νὰ ἐμφανίζεται τὸ ὄνομά μου! Στὴ συνέχεια, παρ' ὅλη τὴν κατάσταση ποὺ εἶχε δημιουργηθῇ, προθυμοποιήθηκα νὰ βοηθήσω ἀφιλοκερδῶς στὴν ὅλη ὁργάνωση, ἀλλὰ δὲν τὸ δέχτηκαν. Δὲν μπορῶ νὰ κατανοήσω τοὺς λόγους ποὺ ἐγίνε αὐτό, ὅλα πηγαιναν καλὰ καὶ ὅπως εἶχαμε συνεννοηθῇ. Διέθεσα τόσο προσωπικὸν χρόνον, γιὰ νὰ μὲ ἐνημερώσουν ξαφνικὰ καὶ τελευταία στιγμή, ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν τὴν συνεργασία μου. Αὐτὸ ποὺ ζήτησα δὲν ἦταν κάτι σπουδαῖο. Περισσότερο ὅμως μὲ πληγώνει τὸ τέλος μιᾶς φιλίας, μὲ τὴν Jeanne Bresciani. Δὲν μπορῶ ἀκόμη νὰ κατανοήσω τοὺς λόγους, ποὺ τὴν ἔκαναν νὰ ἀλλάξῃ στάση ἀπέναντί μου.

Ποιά εἶναι ἡ Γαλάτεια

Ἔχει σπουδάσει Λογοτεχνία, δημιουργικὴ συγγραφὴ καὶ χορὸ στὸ City University τῆς Νέας Ὑόρκης, στὸ New York University, στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, στὴ Διεθνῇ Σχολῇ τοῦ Carnegie Hall, στὸ Διεθνὲς Ἰνστιτοῦτο «Ἰσιδώρα Ντάνκαν» καὶ στὸ Harkness Dance Center. Ἡ κλασικὴ φωνητικὴ τῆς παιδεῖα τὴν ὠδήγησε κοντὰ σὲ γνωστοὺς καλλιτέχνες τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς Ἀθηνῶν, τῆς Julliard School of Music στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ τοῦ Conservatory of Music στὸ Ἀμστερνταμ. Ποιήματά της ἔχουν δημοσιευθῇ στὸ «Greece in Print», ἐνῶ κείμενά της ἔχουν συμπεριληφθῇ στὸ δίσκο μουσικῆς τζαζ «The Daedalus Project» τῆς ἐταιρείας Candide Records. Τὰ ἔργα της ἔχουν μεταφραστῇ στὰ Γαλλικά, στὰ Ρουμάνικα καὶ στὰ Ἰταλικά καὶ οἱ ποιητικὲς της συλλογὲς παρουσιάσθησαν στὴν ἐκθεσὶ «Lettora l'Amore» στὴν Εὐρώπῃ. Ὡς καλλιτέχνις φωνητικῆς ἔχει ἐμφανισθῇ σὲ αἰθουσες στὴν Ἑλλάδα, στὸ ἑλληνικὸ προξενεῖο στὴν Οὐάσιγκτον, στὴ Santa Maria di Castella στὴν Ἰταλία, στὸ Ἰδρυμα Ὡνάση καὶ στὸ Carnegie Hall στὴ Νέα Ὑόρκη. Διδάσκει ἀρχαῖο ἑλληνικὸν χορὸ καὶ ποίησιν στὸ κολλέγιον Palm Beach Community καὶ ἀναμένεται ἀπὸ τὸ φθινόπωρον νὰ ξεκινήσῃ πρόγραμμα χοροῦ στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Lynch στὴν Φλόριντα. Μετεῖχε στὸ 16ο Πανευρωπαϊκὸ Φεστιβάλ Ποίησης, ποὺ φιλοξενήθηκε στὴν Ἑλλάδα, δύο φορὲς στὴν Biennale Ποίησης στὴν Ἰταλία, ὅπου στὸ Κάστρο Ριονέρα ἡ παράστασίς της κινηματογραφήθηκε γιὰ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γένοβας. Προσφάτως ἐμφανίστηκε στὴν Biennale Ποίησης «Σημεῖα τῆς Εἰρήνης» στὸ Bosco Di Marengo, στὴν Κρήτη, στὴν Φαιστό, στὸ ἀκρωτήριο Ταΐναρο, στὴ νῆσον Γαῦδο καὶ στὴν Πάτμο. Ἐπίσης ἀνέβασε χορευτικὲς παραστάσεις μαζὶ μὲ μιὰ ὁμάδα 16 χορευτῶν τοῦ Ἰνστιτούτου «Ἰσιδώρα Ντάνκαν» στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Ἐλβετία. Τέλος ἡ ποιητικὴ της συλλογὴ «Ἐρως καὶ Ψυχὴ» μεταφράστηκε καὶ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν Biennale Ποίησης.

Ταξιαρχούλα Λαδᾶ

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ, Ἰππῆς

Ὁ Ἀθηναῖος δεξιотέχνης κωμωδιογράφος διδάσκει διαρκῶς στὴν ἀνθρωπότητα, πῶς μπορεῖς μὲ ὄπλο τὸ γέλιο καὶ τὴν χαρὰ νὰ δίνης πολιτικὸ ἀγῶνα ἐνάντια στὴν διαφθορά, τὴν ὑποκρισία καὶ τὴν ἐξαπάτηση, ποὺ ὑπομένει μία κοινωνία ἐξαιτίας τῆς ἐξουσίας τῶν ἐκμεταλλευτῶν καὶ τῶν καιροσκόπων. Διότι στὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁ Αἰστοφάνης κατήγγειλε, μὲ πρόφαση τὴν εὐθυμία, τὴν καταστροφικότητα τοῦ λαϊκισμού καὶ τῆς καταστρατήγησης τῶν θεσμῶν. Ἀντιτάχθηκε μὲ καυστικὸ ἔως χυδαῖο τρόπο στὴν κοροϊδία ὅσων μιλοῦσαν γιὰ δημοκρατία, προκαλῶντας ἀσυνδοσία ποὺ τελικὰ ἐξυπηρετοῦσε τὴν οἰκονομικὴ ὀλιγαρχία τους, καὶ στὴν ἀνεντιμότητα ὅσων δημηγοροῦσαν γιὰ τὸ ἐθνικὸ συμφέρον, προβάλλοντας ἕναν κίβδηλο πατριωτισμὸ, ποὺ στὴν πραγματικότητα κατέστρεφε πρακτικὰ καὶ ἠθικὰ τὴν Ἀθῆνα τῆς ἐποχῆς του, ὀδηγώντας τὴν σταδιακὰ στὸν μαρασμὸ, στὸν ἐκφυλισμὸ καὶ στὴν παρακμῇ.

Οἱ «Ἰππῆς» εἶναι ἕνα θαυμάσιο κείμενο μὲ ἔξυπνο χιούμορ καὶ πολιτικὸ ἀντιεξουσιασμό. Θεωρεῖται τὸ πρῶτο πολιτικοποιημένο ἀριστοφανικὸ ἔργο καὶ παρὰ τὴν ὑπερβολικὴ περιγραφή, στὴν ὁποία καταφεύγει ὁ συγγραφέας του, γιὰ νὰ πλήξῃ στὴν συνείδηση τοῦ κοινοῦ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία τῆς πόλης τους, ἔχει ἀρκετὰ ἐπίκαιρα χαρακτηριστὰ καὶ γιὰ τὴν σημερινὴν πολιτικὴν πραγματικότητα. Διαβάστε το καὶ θὰ καταλάβετε. Τέλος αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ κατανοήσουμε εἶναι, πῶς παρὰ τὴν προσβλητικότητά του Ὁ Αἰστοφάνης μποροῦσε ἐλεύθερα καὶ μὲ τὸν πρῶτο ἀπροκάλυπτο τρόπο νὰ προβάλλῃ τὴν ἀπόψεις του κατὰ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἡγεσίας. Ἐκεῖ ἔγκειτο τὸ μεγαλεῖο τῆς –ἔστω ἀτελοῦς– Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας: στὸ ὅτι εἶχε σφρηλατήσει μία ἐλεύθερη κοινωνία πολιτῶν.

Τὸ βιβλίο ἦρθε πάλι στὸ προσκήνιο χάρις στὴν νεοελληνικὴ ἀπόδοση, τὴν ἐκτενῆ εἰσαγωγή καὶ τὸν προσεκτικὸ σχολιασμὸ τοῦ Ἡλίου Σπυρόπουλου. Παρὰ τὴν πρόσφατες ἀν-

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΤΟΡΝΟ» ΣΤΟΝ «ΤΟΥΡΙΣΜΟ»

ρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνα οἱ λέξεις **τουρισμὸς** καὶ **τουρίστας** ἦταν ἀνύπαρκτες, γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχαν οὔτε τουρισμὸς οὔτε τουρίστες. Ὄταν ὅμως τὰ μεταφορικὰ μέσα ἀναπτύχθηκαν καὶ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο ἀνυψώθηκε, τότε καθιερώθηκαν οἱ ἐτήσιες ἄδειες τῶν ἐργαζομένων καὶ παρουσιάσθηκε μία σημαντικὴ κίνηση τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν νὰ ἐπισκέπτονται ὡς περιηγητὲς τὰ διάφορα ἀξιοθέατα τῶν χωρῶν τους ἀλλὰ καὶ ἄλλων κρατῶν. Ἔτσι δημιουργήθηκε ἡ ἀνάγκη νὰ περιγράψουμε τὴν κατηγορίαν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὸν σκοπὸ τῶν περιηγήσεών τους. Τότε ἐπιστρατεύθηκε τὸ ἐλληνικὸ δημιουργικὸ καὶ ξυλουργικὸ μηχανῆμα, ποὺ διαμορφώνει τὴν κυλινδρικοὺς ἢ καμπύλες ἐπιφάνειες, ὁ **τόρνος**, καὶ τέθηκε σὲ λειτουργία, γιὰ νὰ γονιμοποιήσῃ ὅλες τὴς γλώσσες τοῦ κόσμου. Γέννησε πρῶτα νέες εὐρωπαϊκὰς λέξεις μὲ πολλὰς ἀνθρώπινες γλωσσικὰς καμπύλες: τὸν τουρισμὸ, τὸν τουρίστα, τὴν τουρίστρια καὶ τὸ περιγραφικώτατο ἐπίθετο **τουριστικὸς**.

τιδράσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σκοταδισμοῦ ἐνάντια στοῦ ἔργο τοῦ Ἀριστοφάνη τὰ ἔργα του παραμένουν πρῶτα στίς προτιμήσεις τῶν Ἑλλήνων.

Ἀλέξανδρος Χ. Μήτσιου

ΣΕΛΝΤΟΝ ΓΚΟΛΤΛΙΜΠ, Ἡ γυμνὴ σκέψη

Ὁ Σέλντον Γκόλτλιμπ εἶναι πραγματικὸς οὐμανιστής. Ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν ὄχι μόνον ἐξέφερε λόγο, ἀλλὰ καὶ περπάτησε αὐτὸν τὸν δύσβατο δρόμο. Ὡς καθηγητὴς Βιολογίας βίωσε ὁ ἴδιος τὸ πόσο δύσκολο εἶναι νὰ διδάσκης τὴν Θεωρίαν τῆς Ἐξέλιξης σὲ ἓνα περιβάλλον βουλιαγμένο στὸν δογματισμὸ τῆς θρησκευτικότητας. (Ὁ κ. Γκόλτλιμπ δίδαξε σὲ πολλὰς πόλεις τῶν ΗΠΑ καὶ ἐπὶ μακρὸν στὸ Μομπάιλ τῆς Ἀλαμπάμα.) Ζώντας σὲ μία κοινότητα μὲ βαθύτατα εὐσεβεῖς χριστιανοὺς ἀπέκτησε προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς μισαλλοδοξίας καὶ στενομυαλιάς, πὺν δημιουργεῖται μέσα σ' ἓνα τέτοιο κλίμα. Ὅμως διατήρησε τὴν ὀξυδερκεία καὶ τὸ χιοῦμορ του ἐρχόμενος ἀντιμέτωπος καθημερινὰ μὲ τὴν παραδοσιακὴ ἀμερικανικὴ ἔλλειψη παιδείας. Τὸν πρωτοσυνάντησα τὸ 1997, ὅταν ὠργάνωσε μία διάλεξη στὸ πανεπιστήμιο, ὅπου ἐργαζόταν μὲ τὸν προκλητικὸ τίτλο «*Ἐπιστήμη καὶ θρησκεία : οἱ καλύτεροι ἐχθροὶ καὶ οἱ χειρότεροι φίλοι*», καὶ ἐντυπωσιάσθηκα ἀπὸ τὸν σεβασμὸ μὲ τὸν ὁποῖο τὸν ἀντιμετώπιζαν οἱ πάντες, ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων οἱ ἀντιλήψεις ἦταν διαμετρικὰ ἀντίθετες μὲ τὶς δικές του.

Στὴν «Γυμνὴ Σκέψη» διαβάζει κανεῖς μία σειρὰ σκέψεων τοῦ Γκόλτλιμπ σὲ θέματα ὅπως ὁ πόλεμος, ἡ Ἱερὰ Ἐξέταση καὶ κάθε ἄλλη... «ἐξέταση» τῆς Ἱστορίας, οἱ ὁμαδικὲς σφαγὲς καὶ διώξεις, τὸ κάψιμο τῶν βιβλίων κ.λπ. Παραδόξως παρὰ τὰ σοβαρὰ θέματα πὺν πραγματεῖται, τὸ βιβλίο εἶναι πολὺν διασκεδαστικὸ. Πολλὰς φορὲς ἔβαλα τὰ γέλια μὲ τὰ εὐφυολογήματα καὶ τὶς σαρκαστικὲς του παρατηρήσεις. Ὅμως μὴν γελιέστε. Πρόκειται γιὰ ἓνα πολὺν σοβαρὸ βιβλίο, πὺν περιέχει τὶς σκέψεις ἑνὸς ἀνθρώπου τοῦ πνεύματος, ἑνὸς ἐκπαιδευτικοῦ μὲ ἐμπειρία δεκαετιῶν καὶ ἑνὸς ἀνθρώπου τῆς Ἐπιστήμης. Τὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου του φέρει τὸν τίτλο «*Ἡ δυσκολία τοῦ νὰ διδάσκης Βιολογία στὸ Νό-*

Τὰ λεξικά σημειώνουν ὅτι ἡ λέξη τουρισμὸς προῆλθε «*from Latin tornus*» (ἀπὸ τὸ λατινικὸ *tornus*) καὶ καταλήγουν: «*and ultimately from Greek τόρνος*» (= καὶ τελικὰ ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ τόρνος). Ἄρα, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ὁ ἀξιοθαύμαστος ἑλληνικὸς τόρνος, δὲν θὰ μπορούσε νὰ γεννηθῇ τίποτε. Ἡ μοναδικὴ αὐτὴ γονιμοποίηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου δημιούργησε μία νέα παραγωγικὴ βιομηχανία, πὺν ἄλλαξε τοὺς χάρτες τοῦ κόσμου ἀπὸ πολιτικοὺς σὲ τουριστικούς.

Ἐμᾶς τοὺς Ἑλληνες δὲν μᾶς πολύαρσαν οἱ μᾶλλον τραχιεῖς λέξεις τουρισμὸς καὶ τουρίστας. Προτιμήσαμε τὴν περιήγηση καὶ τὸν περιηγητὴ. Εἴχαμε καὶ τὸ σημαντικὸ ἔργο τοῦ Πανσανία «*Ἑλλάδος περιήγησις*». Ἀλλὰ, ὅταν ἄρχισαν νὰ ἔρχονται οἱ τουρίστες, ἡ ἔκφραση «ἑλληνικὸς τουρισμὸς» αὐτοεπιβλήθηκε.

Στὴ σημερινὴ παγκόσμια Ἀγγλικὴ Γλῶσσα ὁ δικὸς μας τόρνος ἔχει κάνει ἀπίστευτα θαύματα, μὴ καὶ τίποτε δὲν κουνιόταν οὔτε γύριζε σὲ αὐτὸν τὸν τομέα. Τὸ ρῆμα **στρέφω** –ὅπως ὁ τόρνος– στὰ Ἀγγλικά ἀποδόθηκε *I turn* καὶ ἡ στρόφη *the turn*. Ὁ τουρισμὸς ἔγινε *tourism*, ὁ τουρίστας *tourist* καὶ ὁ τουριστικὸς, μὲ ἑλληνικὴ περαιτέρω

το ἢ Ἡ θανάσιμη ἐπίδραση τῆς πίστεως στὴν Ἑκπαίδευση». Σ' αὐτὸ ὁ συγγραφέας ἀφηγεῖται, πῶς ἓνας ἄνθρωπος μὲ μεγάλη ὑπομονὴ προσπαθοῦσε νὰ ἐξηγήσῃ στοὺς φοιτητές του, ὅτι ἡ θεώρηση τοῦ κόσμου, ποὺ κάποιοι τοὺς «ἔδωσαν» καὶ ἐκεῖνοι τόσο ἀπερίσκεπτα δέχθηκαν, δὲν εἶναι ἀληθινή, καὶ πῶς ἐν τέλει κατάφερε νὰ ἀλλάξῃ τὸν τρόπο σκέψης καὶ τὴν ζωὴ μερικῶν. Γράφει: «Ἡ διδασκαλία προσφέρει χαρές. Τίποτα δὲν συγκρίνεται ὁμῶς μὲ τὴν χαρὰ ποὺ νοιώθει ὁ ἐκπαιδευτικός, ὅταν βλέπῃ τὴν ἐπίδραση ποὺ ἔχουν στοὺς φοιτητές του οἱ ἰδέες, οἱ γνώσεις, δηλαδὴ ἡ παιδευτικὴ ἐμπειρία, ποὺ ἐκεῖνος τοὺς παρέχει.» Ὁ Γκόλτμπιπ κάνει λόγο γιὰ περιχαράκωση τῶν ἀνθρώπων. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φοιτητές του ἦταν τόσο παγιδευμένοι μέσα στὸ δόγμα καὶ τὴν στενότητα τῶν ὀριζόντων ποὺ αὐτὸ ὀρίζει, ὥστε ἦταν ἀνίκανοι νὰ μάθουν κάτι καινούργιο. Τὰ μυαλὰ ὁμῶς μερικῶν ἀνοίξαν τόσο, ὥστε βγῆκαν ἀπὸ τὸ κουτί, ὅπου ἦταν κλεισμένοι, καὶ κατάφεραν νὰ ἐκτιμήσουν πραγματικὰ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς Ἐπιστήμης, ἀπελευθερωμένοι ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς θρησκείας.

Μεγάλο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα, ποὺ ἀνέπτυξε ὁ Γκόλτμπιπ, ὅπου συνδυάζονται οἱ Θετικὲς Ἐπιστῆμες, ἡ Τεχνολογία καὶ ἡ Λογικὴ μὲ τὴν μελέτη τῆς Γλώσσας, τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

Οἱ ἀπόψεις τοῦ Γκόλτμπιπ εἶναι ρηξικέλευθες. Τὰ ζητήματα τὰ ὁποῖα θίγει προκαλοῦν κραδασιμὸς ἀκόμη καὶ σὲ οὐμανιστές. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀναφορὰ του στὴν προσπάθεια τοῦ Βατικανοῦ νὰ συγκαλύψῃ τὴν δώξη τοῦ Γαλιλαίου. Συγκλονιστικὴ εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Ἑντιθ Στάιν, ἡ ὁποία ἀποποιήθηκε τὸν Ἰουδαϊσμό, προκειμένου νὰ ἀσπασθῇ τὸν Καθολικισμό (ἔγινε καλόγρια καὶ πέθανε στὸ Ἄουσβιτς), καὶ τὴν ὁποία ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία χρησιμοποίησε ἀδίστακτα γιὰ τοὺς προπαγανδιστικοὺς σκοποὺς της.

(Μετάφραση: Ἄρτεμις Γεωργιάδου)

Τίμ Μάντιγκαν

PIERRE GRIMAL, Ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία

Ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Πιερ Γκριμάλ ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς διαπρεπέστερους ἐλλήνι-

κατάληξη, ἔγινε *touristic*. Τὸ σημεῖο στροφῆς ἔγινε *turning point* –προσέξτε τὴν ὀρθογραφία– καὶ ὁ γύρος τῆς Γαλλίας ἔγινε *tour de France*. Τὸ κάθε ἀθλητικὸ ἀγώνισμα ἢ ἀκόμη τὰ ἵπποτικά κονταροχτυπήματα ἔγιναν *tournament* ἢ *tourney*. Ἀπὸ μία καὶ μόνη ἐλληνικὴ λέξη –τὸν τόρνο– δημιουργήθηκαν ὅλες αὐτὲς οἱ λέξεις τῆς ἐλληνικῆς διασπορᾶς.

Μετὰ τὸν 18ο αἰῶνα, ὅταν ἄρχισε νὰ περιστρέφεται –ὁ τόρνος– γέννησε μία σωρεῖα σημασιῶν, ποὺ ἡ Ἀγγλικὴ δὲν τὶς διέθετε. Λίγα παραδείγματα: *turn on* = ἀνάβω τὸ φῶς, τὸ ἀντίθετο *turn off*, *turn about* = κάνω μεταβολή, *turn away* = ἀπομακρύνω, *turn upside down* = ἀνατρέπω –ομαι, *by turns* = ἐκ περιτροπῆς κ.λπ., κ.λπ. Ρίξτε μίαν ματιὰ σ' ἓνα καλὸ ἀγγλικὸ λεξικό. Θὰ βρῇτε δεκάδες ἐκφράσεις μὲ τὸ *turn*, ποὺ συνδέονται ἅμεσα μὲ τὸ ἐλληνικὸ τορνευτήριο καὶ τὸ ἐργαστήριο τοῦ τορναδόρου = *turnery*.

Τὸ καταπληκτικὸ καὶ παράδοξο ἐδῶ εἶναι ὅτι στὰ Ἀγγλικά ὑπάρχει αὐτοῦσια ἀγγλικὴ λέξη γιὰ τὸν τόρνο. Εἶναι *lathe* (προφ. λείδ), ἀλλὰ εἶναι σχεδὸν στείρα, γιατί τὸ μόνο ποὺ γέννησε εἶναι ἡ λέξη *lather* (προφ. λάαδεαρ), ποὺ εἶναι ἡ σαπουνάδα. Τὸ βλέπουμε στὴν κρέμα ξυρίσματος, ποὺ ἀγγλιστὶ εἶναι *lather cream*. Δὲν μπορούσε

στὲς τῆς σύγχρονης Εὐρώπης καὶ τιμήθηκε ἀναλόγως ἀπὸ τὴν χώρα του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴ δική μας χώρα, διότι ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του στὴ μελέτῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Πολιτισμοῦ.

Μὲ πρωτοβουλία τοῦ Γιάννη Ἀβραμίδη μεταφράστηκε καὶ στὴν Ἑλλάδα ἔπειτα ἀπὸ μία δεκαετία περίπου τὸ τελευταῖο ἔργο του μὲ θέμα τὴν ἱστορία τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ τὸ 27 π.Χ. ὡς τὸ 427 π.Χ. Ἀπὸ τότε δηλαδή, πού μετατράπηκε ὀριστικά ἀπὸ τὸν Ὁκταβιανὸ Αὐγουστο τὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος σὲ αὐτοκρατορία, ὡς τὴν ὀριστικὴ κατάλυσή του ἀπὸ τοὺς βόρειους λαοὺς μετὰ τὴν πτώση τῆς Ρώμης ἀπὸ τοὺς Βανδάλους. Στὸ σύγγραμμα αὐτὸ ὁ Γκριμάλ προβαίνει σὲ συνοπτικὴ ἀποτίμηση τῶν στοιχείων, πού συνέθεσαν τὴν φυσιογνωμία τῆς αὐτοκρατορικῆς Ρώμης. Ἐξετάζει τὴν σημασία τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θεσμοῦ καὶ τῆς ἱμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς πού εἰσήγαγε, τὸν ἱστορικὸ ρόλο τῶν δυναστειῶν, τὸν πολιτισμὸ πού συντελέστηκε μέσα στὸ πλαίσιο αὐτό, τὴν ἐπίδραση τοῦ Ἑλληνισμοῦ πού δέχτηκε ἡ Ρώμη, τὴν ἀνάμειξη τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν ρωμαϊκὴ ἐξέλιξη καὶ ἄλλες πολὺ ἐνδιαφέρουσες πτυχὲς τῆς Ρωμαϊκῆς Ἱστορίας. Ἐπίσης ἐξετάζει ὁ συγγραφέας τοὺς λόγους πού ὠδήγησαν στὴν ἄνοδο καὶ τὸ ἀπόγειο ἀλλὰ καὶ στὴν παρακμὴ καὶ τὴν πτώση τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Ρωμαίων.

Ἡ ἀξιολογὴ ἑλληνικῆ ἔκδοση συνοδεύεται ἀπὸ χάρτες, φωτογραφικὸ ὕλικό, γλωσσάριο, χρονολόγιο καὶ εὐρετήριο.

Ἀλέξανδρος Χ. Μήτσιου

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΟ: Ὁ σχολιασμὸς τῶν εἰκόνων τοῦ ἄρθρου «*Ἡ "ἀγάπη"... τῆς καταστροφῆς*» (σελ. 19086 τοῦ προηγούμενου τεύχους) δὲν ἑναρμονιζόταν πλήρως μὲ τὴ σειρὰ παράθεσης τῶν εἰκόνων. Ἐπὶ πλέον ἐκ παραδρομῆς δὲν σημειώθηκαν δύο κύκλοι. Οἱ δύο (ἐξαφανισμένοι) κύκλοι ἀναφέρονταν στὴν ἐπάνω ἄριστερὰ φωτογραφία· ὁ γαλάζιος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι γύρω ἀπὸ τὴν τοικοδομὴ τοῦ κάτω μέρους τοῦ ναοῦ κι ὁ πράσινος γύρω ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ναοῦ καὶ τὸν τρούλο. Ἡ φωτογραφία τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ναοῦ βρίσκεται δεξιά στὴν δευτέρη σειρὰ ἀπὸ κάτω.

νὰ μὴ συζητηθῇ μὲ τὴν ἑλληνικὴ λέξη *cream* πού βγαίνει καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ σπλάχνα καὶ τὸ ρῆμα *χρίω* = ἀλείφω. Ἡ ἀλοιφή εἶναι ἡ κρέμα = *cream* καὶ ἀπὸ ἐδῶ, τὸ χρῖσμα καὶ ὁ Χριστὸς (ἀπὸ τότε πού τὸν ἀλείψαμε Ἑλληνικά) καὶ Χριστιανισμός –πὺν δὲν τὸν εἶχε ἀκούσει ποτὲ ὁ Χριστὸς– καὶ οἱ ἀγγλικὲς λέξεις *christian*, *christianity*, *Christmas* κ.λπ.

Ὁ ἑλληνικὸς ὅμως γλωσσικὸς τὸρνος στὴν Ἀγγλικὴ διατηρεῖται εἰδικὰ γιὰ τὴ γλωσσικὴ ἀναπαραγωγή, γιὰτὶ μπορεῖ νὰ γεννήσῃ νέες λέξεις καὶ νέες γλωσσικὲς συλλήψεις ὅπως: *This Business turns over one million dollars a week* = Ἡ ἐπιχείρηση τούτη κάνει τζίρο ἓνα ἑκατ. δολ. τὴν ἐβδομάδα. Ὁ τζίρος εἶναι ὁ ἑλληνικὸς γύρος, πού ἔγινε στὰ Λατινικὰ *gyrus* –γυρίζει ἐδῶ σὰν τὸρνος.

Αὐτὸς ὁ τὸρνος στὰ Ἀγγλικά γεννήσῃ τὸ *medical tourism* = ἱατρικὸς τουρισμός, *massive tourism* = μαζικὸς τουρισμός, *social tourism* κοινωνικὸς τουρισμός. Καὶ σήμερα οἱ Καθολικοὶ –καὶ ἡ Ἰταλία– μὲ τὸ θάνατο ἑνὸς πάπα καὶ τὴν ἐκλογή τοῦ νέου ἀνακάλυψαν καὶ τὸν πιδὸ ἐπικερδὴ τουρισμό, πού εἶναι ὁ θρησκευτικὸς τουρισμός.

Θωμᾶς Ἡλιοπούλος